

200½

~~199~~ Blatt

27½ fehlt nur eine halbe Seite.

[illegible] nostre [illegible] Jacquard

Claude Lorenzo [illegible] Pr[illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] du roy nostre sire [illegible] garde
[illegible] [illegible] [illegible] de la prevosté [illegible] Chastel[illegible]
de Corbel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] premiere
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hereditaire pour le
roy [illegible] [illegible] aux contractz [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
pour [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
tabellion royal [illegible] [illegible] [illegible] dis Corbel
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Mre Claude [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Wisi
...um Gothica-
...MS. ... istae
...int a Regib. Gothoru
...n dominantibus quoru
...st indicio libri ab Alarico 1
Christi 410. usque ad Agilan
... Agytam an. 700. Nominant
...itur Reges Franciae a Pipino ad
philippum Augustum ejusq... regni
annum 24. qui recurrit in an-
Christi 1205. quo tempore
... scriptum autumo hunc Codi-
... cujus ex lectione constat
non fuisse barbaram illam
... (qua tamen vulgo male audi
...) cum legum et Justitiae
... legiosam curam habuerit.

P P

Annotavi Montalbani in
Cadurcis Januar. 1665.

P. Chevius ... montalban.

Hunc libru Laudat D. Ant. Badin
... Rerū Aquitanicarū lib. 3. c...
... Hottemus in ...

[illegible] noua [illegible]
[illegible] successoribus [illegible]
p[illegible] theo[illegible] min[illegible]
[illegible] augustus [illegible] gregoriani et
[illegible] [illegible] constitutionum. A co-
[illegible] [illegible] tempore [illegible] titulo [illegible]
posuit [illegible] a suo nomine theodosianum vocauit
Sic etiam leges [illegible] condidit sub nomine. [illegible]
nouellae [illegible] unaquaeque gens
propriam sibi ex consuetudine [illegible] elegit legem. Longa
enim consuetudo pro lege habetur. Lex est consti-
tutio scripta. Mos est [illegible] probata consuetu-
do siue lex non scripta. [illegible] lex a legendo uo-
cata [illegible] scripta est. [illegible] longa consue-
tudo [illegible] moribus [illegible]. Consuetudo
autem [illegible] [illegible] [illegible]. quod pro lege su-
scipitur [illegible] deficit lex. [illegible] differt scriptura
an ratione [illegible] legem ratio commen-
dat. [illegible] ratione [illegible] lex erit om-
nia [illegible] dumtaxat quod
religioni congrua[illegible] disciplinae conueniat
quod saluti proficiat [illegible] aut consuetudo
quae in commune [illegible]is aut lex aut
[illegible] petit primum.
aut [illegible] uirginum nuptias

[illegible]

nulli potestate [illegible] aut q cedē
fecerit capite [illegible] enī p̄mo
aut pena [illegible] mena. Erit
enī lex honesta [illegible] lis s̄c̄dm na
turā, s̄c̄dm c[illegible] loco. t̄p̄ique
c̄uenienś. necessaria. utilis. manifesta q̄q;
ne aliqd̄ p obscuritatē in captione cōtineat.
nullo priuato c̄mmodo. sed p cōmune ciuiū
utilitate c̄scripta. Omnes aut leges. aut
diuine s̄ aut humane. Sed humane s̄c̄dm
q̄litate moꝝ c̄stant. Ideo p int se discrepant.
qm̄ alie aliis gentib; placent. Leges aut a le
gendo dicte s̄. [illegible] tributo. Legis con
trarie status ē quotiēs int se due leges u
plures discrepant [illegible]. Lex contraria
ē ambiguitas [illegible] definitio
qualitatis. Facte s̄ aut leges ut earū metu
humana coherceret̄ [illegible] sit in
t̄ inprobos inocentia [illegible] suppliis [illegible]
dato supplitio refren[illegible]

ERA. cccc. x. ingotis [illegible]
Post hunc alaricus. Q[illegible]
Atauluffus eligitur. I[illegible]
italia. gallias. ac p[illegible]

nnn ueto regū [illegible] anotatur. Ata
naricus rḡ [illegible] A[illegible]us rḡ an̄. xx. vii
Ataulfus [illegible]. Barricus rḡ an̄. vii.
Gualia. rḡ an̄. iii. Teudericus. rḡ an̄. xxx.
iii. Aurismundus rḡ an̄. iii. Teudericus rḡ
an̄. vii. Teuricus rḡ an̄. xiiii. Alaricus. rḡ
an̄. xx. ii. Gisalegus. an̄. iiii. Teuderic
ex italia rḡ in hispania cum ages amala
rici nepotis sui. an̄. xl. i. Amalicus rḡ. an̄
v. Teudo an̄. x. vii. Teudisclus. an̄. i.
mses. x. dies. viii. Agila. an̄. v. mses. u
Atanagildus. an̄. xv. mses. vi. Liuba. an̄.
Liuuigildus dux. an̄. xvii. Teudericus. an̄. i.
mses. vi. d. xiiii. Itē liuba. an̄. v. mse.
Liuuigildus. an̄. xviii. Recaredus. an̄. iii.
Itē Liuba. an̄. i. mses. x. Gutericus an̄. v.
mses. vi. Godmarus. an̄. i. mses. x. d. xii
Sisebutus an̄. viii. mses. vii. d. xiii. Iten
Recaredus an̄. i. mses. iii. Guntila an̄. x.
Sisenadus an̄. iii. ms. vi. d. xx. i. Thitila
an̄. iii. ms. viiii. d. viiii. Tulinca an̄. ii
ms. iii. Uindasuindus solus an̄. vii. ms. viiii
d. xv. Itē cū filio suo recesuint. an̄. iiii.
ms. iiii. d. xx. Uuamba. an̄. viiii. d. x.
Eruugius an̄. vii. Egica cū filio suo uuitiz

an. xx.iii. Agila. an. ... ildo. a. ...
Hic subputat reges francorum. Pipinus a. xxx.vii. Karolus magnus. a. ... Ludo donicus filius eius. a. xxx.iiii. Lotharius a. ... Karolus frater eius. a. xx.viii. mens. iii. Teudo uicus. a. vi. Karlomannus frater eius. a. vi. Karolus de baguera. an. iiii. Oddo. a. x. Sine rege. a. vii. Karolus filius ludouici post oddonem. an. xxx. iii. Ludouicus filius eius an x.viiii. Lotharius filius eius an. xxx. iii. Ludouicus filius eius. a. i. Vgo. an. x. Rodbertus a. xxx. ... Henricus. a. xx.vi. Philippus an. xl.viii. Ludouicus a. xx.viii. Ludouicus iunior. an. xl.iii. Philippus filius eius. a. xxxiiii.

De legis latoribus. De lege.

De instrumentis legalibus liber primus.

Item De iudicibus et iudicatis. Item De causarum exordiis. Item De mandatoribus et mandatis. Item De testibus et testimoniis. Item De scripturis ualituris et infirmandis. Item De defunctorum uoluntatibus conscribendis.

De negotiis causarum liber secundus.

Item De dispositionibus nuptiarum. Item De nuptiis illicitis. Item De emptione uirginum uel uiduarum. Item De adulteriis. Item De incestis et apostaticis atque masculorum concubitoribus.

De ordine coniugali liber tertius.

De origine naturali liber ...

et ocultatoribus fugitiuis prebentibus. Item
De his qui ad bella non uadunt aut debello refugiunt. Item De his qui ad ecclesiam confugiunt.
Item De diuisionibus et terris ad placitum datis.
Item De quinquagenali et tricenali tempore intentione. Item De terminis et limitibus.
Item De medicis et egrotis.
Item De inquietudine sepulcrorum.
Item De transmarinis negociatoribus.
Item De temperando iudicio et remouendis pressuris.
Item De omnium hereticorum atque iudeorum erroribus amputandis. Item De nouellis legibus iudeorum.

[margin: De transmarinis negociatoribus lib. XI]

[margin: De remouendis pressuris omnium hereticorum sectis lib. XII]

I. Item De legis latoribus.
II. Quid sit artificium condendarum legum.
III. Quomodo uti debeat artifex legum.
IIII. Quid requirendum est in artifice legum.
V. Qualis erit in uiuendo artifex legum.
VI. Qualis erit in consiliando artifex legum.
VII. Qualis erit in eloquendo artifex legum.
VIII. Qualis erit in iudicando artifex legum.
VIIII. Qualis in publicis qualis in priuatis erit artifex legum.
X. Quid dare debeat legibus disciplinam artifex legum.

PRIMUS TITULUS DE LEGIS LATORIBUS.

SALVTARE DAVVRI
in legū constitucione pconiū.
ad noue opacōnis formā. an
tiquoꝝ studiis nouos actus
aptam⁹. reserantes uirtutē tā
formande legis. quā pieiā formantis arti
ficis. Cui⁹ artis īsigne. ex hoc decēnius
pbabit̄ enitere. si ñ ex coniectura tra
hat formā similitudinis. s; ex ueritate
[illegible] sanccionis. Neq; sillogis
moꝝ acumini figuris impmat dis
putacōnis. sed puris honestisq; pcepti
modeste statuat articulos legis. Et
ut ars opis hui⁹ se in hac dispensatione
cōponat ordo magne raciocinationis ex
oblat. Namq; cū expimēta reꝝ man⁹ te
net artificis. ad dispositionē forme frustra
queritur inuestigatio racionis. Et in p
uisis certe acuta expetit se ratio inda
gatione cognosci. Et nō ignotis aut
expimto faciendi. se appetit reserari.
[illegible] rei si species ignoratur. ñ in
ueritate considerationis ordo requiritur.
ñ uero [illegible] aptos usus in speculo uisionis
[illegible] ueritatis adducit. non iā mathe

ria forme ratiocinatione dicti . sed opa-
cione facti deposcit . Unde nos minus mo-
res quam eloquia ordinantes . non perso-
nam oratoris inducimus . sed rectoris iuri
disponimus. II. Quomodo uti debeat

Formandarum artifex artifex legum.
legum . non disceptatione debet uti . sed
iure . Nec uideri egrum sibi contentio-
ne legem condidisse . sed ordine . Nullo
enim negotia rerum non expetunt in thea-
trali fauore clamorem . sed ex optata sal-
uatione ipsi legem manifesta . III. De

requirendum est in artifice legum.

T[illegible] primum requirendum est . ut hoc quod
inducitur possibile credatur . Non nisi
me hostendendum si non proficiari compendio .
sed communitate ipsi suadetur . ut appareat
eum qui legis lator existit . nullo priua-
ti commodo . sed omnium ciuium utilitati commu-
ni . metum presidiumque oportune legis indu-
cere . IIII . Qualis erit in munere arti-

Erit consequenter idem fex legum .
lator iuris ac legis mores . eloquiis ante-
ponens . ut conscie illius plus uirtute per-
sone quam sermone . Sieque quod dixerit

amplius tu[illegible] quã dictis exornet. riq;
pmenda compleat. quã implenda de
pmat. v. Qualis erit inconsiliando arti

QErit inaduentione decor lex legum.
sibiq; tantūmodo conscius. Consilio pbis
irarius admixtus assensu ciuib⁹ pplisq;
cōmunis. ut aliene puisor salutis cōmo
dis exuniūsali consensu exerceat gubna
culum. quã ingerat exsingulari potesta
te inditũ. v. Qualis erit ineloquendo art

QErit consonans eloquia clarus lex lg.
sententia non dubius. euidencia plen⁹.
ut quicq̃d exlegali fonte pdierit. in ri
uulis audienciũ sine retardatione recur
rat. Totũq; q̃d audierit ita cognoscat.
ut nulla hunc dificultas dubiũ reddat.
vii. Qualis erit iniudicando artifex

ERit iudicans inindagando legum.
uiuax. In preueniendo fixus. In de
cernendo nancxius. In pcutiendo parcs.
In parcendo assiduus. In innocente uin
dex. In noxio temparatus. In aduena
sollicitus. In indigena mansuetus.
sonã tanto nesciat accipe. quanto ex
cōtepnat eligere. viii. Qualis inpublicis.

Qualis in p̄uatis erit artifex legum .

Erit quecūq: sunt publica . patrio recturus amore . Quecūq: p̄uata erit dispensaturus ex potestate . ut hunc unū sitas patrie paruitas habeat dnm . Sicq: diligatur in toto . ut timeatur in paruo . quatenus et nullus hunc sunt paueat . Ex omīs amore et morte cōpensandum exoptent . viiii . Qd' dare debeat legi-

T . vite cund' bus disciplinā artif. lg.

sciat in hoc maxime stare grauitatis publice gloriam . si det ipsis legibus disciplinam . Nam cū salus tota plebis in seruando iure consistat . leges ipsas corrigere debet antequā mores . Veniunt enī ut cuiq: libet in contēptione leges ex arbitrio suo ferunt . Induunt sibi finctam et grauitate ac pudore psonā . adeo ut sit illis lex publica . inhonesta p̄uata . Sicq: obtentu legū contraria legibus euellere debuerunt . i. ktś de lege .

Quid obseruabit legis lator in legibus suadendis . ii . Quid sit lex . iii . Quid agit lex . iiii . Qualis erit lex . v . Quare sit lex . vi .

Iuvd triumph[ator] a hostib[us] lex. I. Q[uo]d obser-
vem nat[ur]a legis lator. in legib[us] suadendis.
In suadendis legibus erit plena causa di-
cendi. Non ut parte orationis meditandi.
Gaudeatur gr[ati]a obtinere. sed desideratu[m] p[er]
fectionis obtinuisse labore. Inearu[m] q[uo]q[ue]
formationib[us]. n[on] sophismata disputacio
nis. s[ed] uirtute[m] iuris. magis uult causa
discriminis. Queritur eni[m] illic n[on] q[ui]d co[n]
tencio dicat. s[ed] q[ui]d actio p[ro]mat. Quia
[et] excessus mo[rum] n[on] q[ue]rendi sunt, coturno
locutionu[m]. s[ed] temp[er]amento uirtutu[m]. II. Q[uo]d
Lex e[st] emula diuinitatis. sit lex.
antistis religionis. fons disciplinar[um]. ar
tifex iuris. boni mores inueniens atq[ue]
co[m]ponens. gub[er]naculu[m] ciuitatis. iusticie
nunciatrix. magistra uite. a[n]i[m]a toti[us]
corporis p[o]p[u]laris. III. Quid agit lex.
Lex regit omnem ciuitatis ordine[m]. omne[m]
hominis etate[m]. Que sic feminis datur.
ut marib[us] iuuentute[m] co[m]plectitur. [et] senec
tute[m] tam prudentib[us] qua[m] indoctis. Tam
urbanis qua[m] rusticis fertur. Que summu[m]
salutis principiu[m] ac p[o]p[u]lor[um] culmen obtinet.

Et cū manifesto ꝑelarīq; ꝑconio inmo
dū lucidissimi solis effulget. IIII. Qua
Lex erit manifesta. Jis erit lex.
nec quequā incaptione ciuiū ꝯuocabit.
Erit enī scdm naturā scdm consuetudi
nē ciuitatis. loco tpriq; conueniens.
iusta ⁊ equabilia ꝑscribens. congrues.
honesta. ⁊ digna. utilis. necessaria. In
qua ꝓuidendū ē. ex utilitate que ꝓten
ditur. an plus cōmodi iniquitatis oria
tur. ut dinosci possit si plus ueritati ꝓs
piciat publice. quam religioni inc
batur obḡe. an ⁊ si honestate tue
⁊ n̄ cū salutis ꝑiculo arguat. V. Qua
Fieri aut̄ leges hec ratio re fit lex.
cogit. ut earz metu. humana coerceat̄
imꝓbitas. Sitq; tuta int̄ noxios in
nocencium uita. atq; in ipsis inꝓbis for-
midato supplitio. frenet̄ nocendi ꝑsūptio.
VI. Qd triumphe d̄ hostib' lex.
His indomestica pace ita ꝑfectis. to
tāq; ꝑmo a pncipib'. Sedō a ciuibus.
ex hinc a pplis. ⁊ adomo iniqioꝝ. peste
seclusa. eundē ē inadūsis. ex obuian
dū hostib' potencialit̄ ac fidint̄ tato

merteriuis spe fida uictorie. quanto nichil
erit quod inexterius formidari ualeat aut
timeri. Pacis enim oleo et legum uino. to
ta plebium massa in statu salutari con
creta exerit hostes. Inde ergo uictos unde
illesos artus producere uidetur. iustis ad
uita legibus tela. Eruntque uiri melius
equitate quam telo muniti. ut contra
hostem ante iusticiam dirigat, princeps
quam uibret spicula miles. Felicior il
la iam tunc principis erit congressio. quam
domestica equitas ante ibit. Quia ex
seniores erunt in hostium prelatione mu
crones. quos de domibus modeste produxerit
leges. Exprimitur enim naturalis est rei. ut
iusticia illa confodiat hostem. que tuta
uerit cutem et extra inde perimat lite.
unde suorum internam possederit pacem.
Sicut ergo modestia principum. temperancia est
legum. ita concordia ciuium. uictoria est
hostium. Ex mansuetudine enim principum.
oboritur dispositio legum. Ex disposicio
ne legum. institutio morum. Ex institutione
morum, concordia ciuium. Ex concordia
ciuium. triumphus hostium. Sicque bonus

pncebs interna regens. 7 externa con
quirens. dum suā pace possidet alienā
lite obrumpit. Celebratur 7 in ciuibus
rector. et in hostib⁹ uictor. Habiturus
post labentia tpa regnū sempitnū. p⁹
luteū aurū. celeste regnū. Post diade
ma 7 purpura. glie coronam. Quin poti⁹
nec desinet ēē rex. qm̄ dū regnū tr̄enū
relinquid 7 celeste conquirit. non erit
ām̄isisse regni gliam sed auxisse. VII.
De fidelitate nouis principib⁹ reddenda. et
pena hui⁹ transgressionis.

Explic lib primus.

Emendatis legib⁹ Gothicis scilicet.
q̄a postquā primū edite id ē
facte fuer̄ ipse leges. obscura dictaēne
postea emdate sunt ppt aliqua inuti
lia 7 sup uacua que ibi erant. 7 ppt
obscuras locuciones pragma suū id est
causā suā. scilicet ipsar legū causam
id est ppt quā emdate fuer̄. dicunt em̄
datores istar legū adsignare se id est
adscribe. uidelicet ppe ut iuxta ingā
tione legū ponere. quia adiuxta ut
ppe significat. Et illud pragma id est

causam & emendatione legū primi inor
dine 7 in loco p̄fationis idest plogi .
p̄mitte ut poneret . excusantes se necul
parentur apt̄ p̄dictarū legū emdatio
nē eloquii [illegible] mutacionē . Sed quoni
in hordine [illegible] loco p̄fationis iam dictū
pitagma id est causā emendationis legū pre
mittant . hoc est ante ponunt . ut ante
scribunt . cū ordo ut locus p̄fationis
id est plogi . n̄ sit incapite . idest ante in
quoationē narrationis qualiscumq; uolu
minis ut libri . Hoc aut̄ pitagma q̄d dr
ante poni in hordine & loco p̄fationis
n̄ in capite uoluminis legis gothorum .
s; in medio duorum librorum eiusdem legis .
id est post expletionē & fine primi libri . atq;
ante initiū secdi positū sit . q̄ utiq;
ordo ut locus p̄fationis n̄ ē . Sed s enim
dici n̄ potest : nisi p̄cesserit primus . Pre
fatio enī dicit̄ . ante facio id est ante
locutio . eo qd ante inceptionē cuiusquā
uoluminis loquat̄ . Pre : id est ante . Fatio
id est locutio . Et quoniam hic locus p̄fatio
nis esse potest . qui post finē libri est :
Et tamen considerandū ē . simulq; adten
dendū .

Iste liber ē [illegible]

h̃ ẽ qd [illegible] cõtra [illegible] e [illegible] a q̃ placue
dis ruar[illegible] d' uac[illegible] . p̃. ñe as hõib; delat[illegible]
uoluntatis [illegible] sub[illegible] [illegible] n ñ redit arbitũ
ꝯsiliũ illegarũ qd m[illegible] fid[illegible] do ñ obligat [illegible]
possit cautione. F ad e q fr[illegible] puit p[illegible]a a[illegible]

PRIMUS TITULUS DE LEGIS LATORIBUS.

nis. ut aliene prouisor salutis. commodius ex unius
sali consensu exerceat gubernaculum quod gigerat ex figura
in potestate iudicium. Qualis erit in loquendo artifex legis. VI.

QUIS concionans artifex legis uidetur loquens. eloquio
clarus. sententia non dubius euidentia plenus. ut quicquid
ex legali fonte prodierit in riuulis audientium. sine re
tardatione recurrat. Totumque quod audierit ita cog
noscat. ut nulla hunc dificultas dubium reddat.

VII. Qualis erit in iudicando artifex legis.

ERIT iudicans indagando uiuax. in prouenien do firmus
in decernendo non anceps. in puniendo parcus. in par
cendo assiduus. in innocentem uindex. in noxio temperatus.
In aduena sollicitus. in indigena mansuetus. personam ta
men nesciat accipere. quam contempnat eligere. VIII.

Qualis in publicis. qualis in priuatis erit artifex.

ERITque cuique in publica patrio rectur amoreque;
cuique priuata in erili dispensatur ex potestate. ut
hunc uniuersitas patrem paucitas dominum. Sicque
diligatur in toto. ut timeatur in paruo quatenus in nullo
hunc seruire paueat. in os amore eius morte compensan
dum exhibeant. VIIII. Quid dare debeat legibus disciplinam

TUNC diuinitus sciens artifex legem in hoc maxime artifex
stare grauitatis publice gloriam si de ipsis legi legum.
bus disciplinam. Nam cum salus tota plebium in conseruando
iure consistat. leges ipsas corrigere debeat ante quam

mor[illegible] uenit nu[n]c ut cuicuq; libet inuencione le-
gis p arbitrio suo fer. Induit sibi ficta q gra ui-
tate hac pudore psona. ido ut sit illis lex publica
i honesta putata. Sicq; obtentu legu ?traria legi-
b' adoprunt q uigore legis obuia legib' euellere
debuerunt. i. c[apitu]l[u]s de lege.

Q d obseruabit legis lator in legib' suadendis. ii.
Quid sit lex. iii Quid agit lex. iiii Qualis erit lex. v.
Quare sit lex. vi Quid triuphet d' hostib' lex. i. Qd

obsuab legis lator in legib' suadendis.

Orator in suadendis legib' erit plena causa dicen-
di. No ut parte oracionis meditandi uideat
gra obtinere. s; desideratu pfeccionis obtinu-
isse labore. In earu qq; formacionib' no sofisma
ta disputacionis. s; uirtute iuris mauult cau-
sa discriminis. Querit eni illic n qd contencio di-
cat s; qd accio pmat. Quia et excellsius mor no co-
herendi sunt cotinuo locucionu. s; teperamto uirtutu.
Lex e emula diuinitatis. ii. Quid sit lex.

antistes religionis. fons disciplinaru. artifex iuris.
boni mores inueniens. atq; coponens. gubnaclm ci-
uitatis. iusticie nunciatrix. magistra uite.
anima toci' corporis poplaris. iii. Qd agit lex.

Lex regit omne ciuitatis ordine. omne hominis
etate. q sic feminis dat ut marib'. iuuentute

coplectit iuventutem, tam prudentibus quam indoctis. tam urbanis quam rusticis. fertur. quae summi salutis principum ac populorum culmen obtinuit. in cum manifesto pelarioque preconio in modum lucidissimi solis effulget. IIII. Qualis erit lex.

Lex erit manifesta nec quam civium in captione devocabitur. Erit et secundum naturam secundum consuetudinem civitatis loco temporique conveniens iusta et equabilia perscribens congruens. honesta. et digna. utilis. necessaria. In qua precaveri debet ex curiositate quam predicitur si aperti commodi an aperti iniustitiis caveatur. Ut dinosci possit si plus intellectui conspiciat publiceque religioni iudicatur obesse. An et si honestatem tueatur et non cum salutis precepto arguat. V. Quare sit lex.

Facte autem leges sunt ratione cogitur ut earum metu humana coherceatur improbitas. Sitque tuta inter noxios innocentium vita. Atque in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur nocendi presumptio. VI. Quod triumphus de hostibus lex.

His in domestica pace ita perfectis tota quae primo a principibus. Secundo a civibus. Et hic ex a domo iurgiorum peste seclusa educendum est in adversis. et obviandum hostibus potencialiter. ac fidenter tanto in gratius quanto nichil erit quod inter formidari valeat et timeri. Pacis enim oleo. et legum vino. tota plebium massa in statu salutari concreta crevit. hostibus victoribus victis victoribus illesos arte conducere videntur iustis adiuta legibus tela.

Et requirunt meti equitare que telo muniti sunt hoste an
uiuencia dirigat princeps qui uibrat specula pulcre fe
lictor. congressio in illa tunc erit qui modestia equites an
ibit qui seuiores erunt in hostium prelacione mucrones
quod si omnibus modestie prefuerit lege. Principatum enim
…alis rei in iusticia illa confodiat hostes qui …
uerit eterne regna id premat lite uel hostium eterna po
ssederit pace. Dic ergo modestia principii temperancia est legum
ita concordia ciuium. uictoria est hostium. Ex mansuetu
dine regni principii oboritur disposicio legum. Ex disposici
one legum: institucio morum. Ex institucione morum. concordia
ciuium. Ex concordia ciuium. triumphus hostium. Sicque bonus
princeps uiterna reges in eterna conqueret. Dum suam pacem possidet
et alienam lite obrumpit. Celebratur et in ciuibus rector. et in hosti
bus uictor. Habetur post labencia tempora regis septima.

Post luteum aurum: celeste regnum. Post diadema et purp
uram: glorie coronam. Qui pocius nec deficiet eius rei que dum
regnum terrenum reliquid. et celeste conquirit. non erit amisisse
regni gloriam. sed auxisse:

Explicit liber primus.

elimata pbitatis sectio[ne] decernimus ordinari. Eiusdē
tia uidelicet dubiis pl[a]tata nouis elimata motu
ferens ad apicem clausis [di]gestione certis in primis isti
tutis quo nri regni pp[...] iudices paterni regimi
nis contineat. Et deinc[e]ps institucio [ce]tera [...] ordi
nādos adstrīgat atq; retentat. Et ido hanc legū corre
ctio. ut nouellarum [...] factionū ordinata constru
ctio sicuti in libro [...] ordinatis titulis posita insub
sequenti ē serie adnotata. ita sub ānno sc̄do regni nri
aduodecimo kal. [...] nouēbris in cunctis psonis ac
gētib' nre ãplitu[dini] [...] ipso subiugatis īpeiū sibi
amira gl̄a ualorē obtineat. in ēuulso celebritatis
oraculo ualitura consistat. Ut sic sublimē in trono se
renitatis nre celsitudinē residere uidētib' cunctis sa
cerdotib' dī senioribq; palacii atq; gardingis eorū
manifestatē claruit. ita eiusdē celebritas t̄ reuē
cia. i cunctis regni nri puinciis debeat obsuari. Leg
es sane qs in iudeorū excessib' nra gl̄a pmulgauit.
ab eo tpre ualituras ēē decernim' ex quo hns confirmaci
onē gl̄ose serenitatis nre renotacione ipsissimus.

Ut. flls. Gl̄osus. Recc̄s rex. qd' tā regia potestas. q̄ ppłorū

Aups rerū dn̄s 7 cōditor. uu' uniuersitas legū reuerentie sit
puideri cōmoda humane salutis. disceri iusticiā subiecta
habitatores tre sacre legis sacris dc̄et īpauit ora
culis. Sed; q; soli tā īmēse diuinitatis ipsius hec

[illegible] uenit omniū t͡renorz quis
[illegible] potestatē illi colla submittere nītas eu
ī milicię [illegible] inlat dignitatis futuritis. Quapp͡t si
obedientię [illegible] diligēda ē iusticia. Que si fuerit dilec
ta. erit istīt opādū ī illa. Quā qsq; homo ut qlīscūq;
tūc ueri ī ardēti diligit cū uniuersitati sētēcia cū p͡ri
mo semedipsū adstrīgit. Erit tū g̃ uīsa celestia āple
ctētes dam̄ modestas simul ī s subditis leges. Quib;
ita nr̄i culminis demēcia ⁊ succedētiū regū nouitas
adfutura unā cū regiminū nr̄i generali multitudi-
ne. uniuersa obedire dcernit. ac parere iubet ut nullus
faciendi a custodia q̄ uicit subditis sese alienā re
ddat cuiuslibet psona t̄ potētia dignitatis q̄rti subiec
tos ad reuerentiā legis īpellat necessitas pncipisq; uolūtas

III. Ets REDS REX. QD nulli leges nescire liceat

Omis scietia sana ordinabilit̄ uitat ignorātiā
exeerāda. Nā cū sc̄ptū sit noluit ītellegere ut benē
ageret certū ē. qr q īntellegere noluit. bene agere
gtēdit. Nullus g̃ idcirco sibi extimet ilicitū faciēdi
licere qd̄ libet. qr se nouit legū dcreta sāccionesq;
nescire. Nā nō īsōtē. idē īnocētē faciet sin culpa ig
norācie causa que nouiorz dāpnis īplicauerit cul
pa. **IIII. Ets ets REDS REX. QD auctor oporte**

Bene dr̄ ꝯditor rerū **ordinare negotia pncipū.**
disponēs humanu corpis formā ī sublime caperetur

posteri ipsorz

atq; ex ille cũcta [illegible] nyri d̃creuit. [illegible]
h̃ ĩ acapiẽdis inicii [illegible] pcesiit. Formas ĩllo
ĩ fulgore luminũ [illegible] posset q̃euq; nc̃na cõcu
tissẽt q̃stitues ĩeo ĩ [illegible] gedi uigore p q̃ue cetera
ĩ subdita mẽbra ut dispositio regerẽt. ut puidẽtia
ordinarẽt. hĩc ÷ ĩ pitorũ medicorũ pcipua cura ut
añ capiti q̃ mẽbris icipiãt adibere medelã. Que ideo ñ
imeritto ordinabilit̃ exerceri cesẽt. cũ ab artificis picia
h̃ dispẽsari patescit. Quia si salutarẽ cap̃ extiterit ra
cionẽ colligit q̃lit̃ curarẽ mẽbra cetã possit. Nã si artẽ
molesthia occupauerit capitis. ñ pot̃ ĩ art̃ diriuaci
ones dare salutis quasi ĩ se q̃suspserit uigis causa
lãgoris. Ordinãdas ẽ ĩ pmũ negocia pncipũ tutã
da salus d̃feñda uita. Sicq; ĩ statu ĩ negociis plebiũ
ordinacio dirigẽda ut dũ salus cõpetẽs pspicit̃ re
gi sida ualecĩ teneat̃ saluacio pplorũ. Item de
tpre q̃ debeant leges emdatas ualere.

Qñi nouitatẽ legũ uetustas [illegible] maiorũ exigit. ĩ
inouarẽ leges uetñosa peccaminũ ãtiq̃tas ipetra
uit. Ideo leges ĩ h̃ libro q̃sẽptas ab ãno secdo duuẽ memo
rẽ dõni ĩ genitoris nĩ chidasuidi regis ĩ cũctis
p̃sonis ac gẽtib' nrẽ ãplitudinis ĩpio subiugatis
oĩ robore certum' ac iugi mãsura obs̃uãcia q̃secram'.
Ita ut relictis illis q̃s ñ eq̃tas iudicãtis s; libit' ĩpserit
potestatis. euacuatisq; iudiciis. omib' s̃ptiuris earũ.

ordinacioẽ ↄfectis. Ħ solę ual[illegible] leges. q̄s aut crātiq
tate uilte nouum aut ten[illegible] aut idẽ genitor nr̄
ul' ꝑ austeritate culparū uel el' n̄ imerito dudisse, ꝑla
tis seu conctus aliis legib' q̄s nr̄i culminis fastigiū
iudiciali ꝑsides trono corā uniu̇sis dī scis sacdotib'.
cūctisq; officiis palatynis aduuāte dn̄o atq; fauē
te audiētiū uniu̇sali ↄsēsu edidit 7 formauit. ac suę
glē titulis adnotauit. Ita tn̄ hęę q̄ iā ꝑlatę ↄsistūt
q̄m illę q̄s adhuc cuiuri nouōꝝ negocioꝝ euēt' impu
lerit. ualido ac ualtissimo uigorę ꝑdurēt ętna soli
ditatis uim retēptēt. VI. ḞḶS RCDS REX. DE
ꝑncipū cupiditate dāpnata. Eoꝝq; incessoni
ngidis 7 qlr̄ ↄstituend' s̄ sc̄ptuę īmē ꝑncipū fasce.

Omnes eciā celsitudo trone. tūc salubri sublimia ꝓbat
apetere cū saluti ꝑximoꝝ pia cernit' cōpassionę ꝓ
desse. Nc̄ solat ↄtigere ut plus comodi de aliena salu
te ↄq̄rat q̄ d̄ ꝑpa utilitate q̄sq; ꝑcipiat. In multis
eni q̄ multoꝝ salus adtēdit' maioris luc' suma ad
unacio ꝑcipit'. In se aūt q̄ ꝑuati comodi fruct'
apetit'. nō satis ē. si uni' beneficii ꝑmia ↄq̄rāt. hic
7 illa regēdarū tātū dē salus ē plebiū. quę n̄ suos
fines ꝑuata uolūtate ↄcludit. s; quę uniu̇sitatis
limites comuni ꝓsperitatis lege t̄scēdit. Quapp̄t
ne salutaris ordo ꝑpalib' uidet' uerbis poci' obti
neri q̄ factis. ⁊ sublimitatis obtētu reclinari'

ad vota supplicum tranquille visionis aspectu. Ut id saluta-
ris conpassio habeat commodum quod turme plebium adepte fue-
rint supplicationis effectum. Cum igitur precedentium serie temporum in-
moderationem auctoritas principum sese conperta diffunderet in spoli-
is populorum, et augeretur et multiplicaretur rei publice census ru-
ina flebilis subiectorum, tandem superne respectionis afflatu
nobis est divinitus inspiratum, ut qui subiectis legis reverentiam
dederamus principum quoque excessibus retinaculum temperantie pone-
remus. Sed quod sincera mansuetudinis nostre delibatione tam
nobis quam cunctis glorie nostre successoribus ad futuris deo medi-
ante legem ponimus. Decernentes divalis observantie promul-
gamus ut nullus regum impulsionis sue quibuscumque motibus aut
factionibus scripturas de quibuslibet rebus alteri debitis ita ex-
torqueat vel extorquendas instituat qualiter invite et no-
lentes debitarum sibi quisque privari possit dominio rerum. Ut si
aliquando gratissima voluntate quispiam de rebus a quocumque percep-
tis vel perquisitis prestatione lucratus aliquid fuerit in eadem
scriptura pateat voluntatis ac prestiti conditio adnotetur per quam
aut ipsius principis aut conferentis fraus evidentissime
detegatur. Et si patuerit a nolente fuisse scripturam ex-
actam, aut resipiscat impietas principis et revacuetur quod
male conquisierit aut certe post eius mortem ad eum cui exacta
est scriptura vel ad heredes eius res ipse sine cunctatione
debeant revocari. Ille autem res que seclusa omni conpul-
sionis argumentatione directo iure transierint in principis

potestate in eius perenniter iure perduret. et quicquid ex rebus ipsius idem
princeps ordinare voluerit. sue potestatis arbitrio subia
cebit. Verum ut omne huius negotium actionis roborem sinceri
tas veritatis. cum quarumcumque rerum scripture in principis nomine extite
rint facte. mox testes qui in eadem scriptura subscriptores (firmatores) accesse
rint. ab his quos elegerit princeps diligentissime perquirantur. si non
aliquid in dictum aut de impressione principis. aut de fraude
scripturarum facientis nomine quecumque cognoverint. ac sic aut rite
facta series scripture permaneat. aut irrite effecta evanescat.

Similis quoque ordo de terris vineis atque familiis observetur si sine
scripture textu tantummodo coram testibus qualibet facta fuerit commu
tatio. De rebus autem omnibus a tempore Suintilani regis hucusque a princi
pibus adquisitis aut deinceps si provenerit adquirendis. quecumque forsi
tan princeps inordinata reliquerit seu reliquerit quomodo pro regni apice
probantur adquisita fuisse ad successorem tantundem regni decernimus
pertinere ita habita potestate. ut quicquid ex his elegerit facere
liberum habeat velle. In illis autem rebus que ipsi aut de bonis paren
tum aut de quarumcumque pervenerint successionibus proximorum. ita
eidem principi eiusque filius. aut si filii defuerint heredibus quoque legi
timus hereditatis iura patebunt. sicut et a ceteris lege ut
successione patere noscuntur. Quod si aliquid ex rebus de quorumcumque
parentum aut proximorum non solum successione sed et qualibet
collatione aut qualibet contractu ad ius ipsius pervenisse
patuerit. si contigerit eum inordinatum relinquere. non ad succes
sorem regni. sed ad filios vel heredes eius quos sunt. specialiter

omnis eadem conquisicio pertinebit. Nam et de illis rebus quas idem princeps ante regnum aut ex suo proprio aut ex iustissimo conquisitu dinoscitur habuisse. inreuocabili ordine aut faciendi ex inde quod uoluerit potestatem habebit. aut certe filiis eius successio plena patebit. Quod si filii defuerint. legitimis heredibus ex his que iordinata reliquit. hereditatem adire licebit. Huius sane legis sententia in solis principum erit aut regum negociis obseruanda atque ita perpetui ualitura. ut non antea quispiam solium regale ascendat quam iuramenti sede hanc legem se in omnibus implere permittat. Quecumque uero aut per tumultuosas plebes. aut per absconsa dignitatis publice machinamenta adeptum esse constiterit regni fastigia mox idem cum omnibus tam nefarie sibi consentientibus et anathema fiat. et christianorum communionem amittat. tam dire percussionis ulcione collisus. ut omnis diuini ordinis cultor. qui illi communicare presumpserit. simul cum ipso dampnacione dispereat. et pena tabescat. Nam et siquis legis huius serie ex officio palatino maliuole detrahendo lacerare uoluerit aut euacuanda quoque ut silentio mussitans uel aperte resultans perloquio detectus extiterit cunctis palatine dignitatis et consorciis et officiis mox nudatus omnium rerum suarum dimidiam partem amittat. et in deputato sibi loco redactus a toci palacii maneat societate seclusus. Religiosi et qui se in eadem culpa de uoluerint simili rerum perpetratis sue dispendio subiacebunt. **Ubi et transgressionum**

De fidelitate nouis principibus reddenda

Uos diuine uoluntatis imperio principale capud regnandi

sumat sceptrũ. ñ leui q̃sq; culpa cõstrigit̃. si ipso sue
electionis p̃mordia. aut iurare se. ũi i moris ẽ p fide regia
diferat. aut si ex palatino officio fuerit ad eisdẽ noui p̃n
cipis iussur' p̃sẽciã uenire d̃ñstat. Siq̃s sane igenuor' d̃
sublimacione p̃ncipali cognouerit ĩ dũ discussor' iura
m̃ti ĩ t̃ritorio illo accesserit. ubi eũ habitare ɔstiterit.
q̃sita occasione se fraudulẽt̃ distulerit ĩdo ut p fide re
gia ɔsuacõla. iuram̃ti se uĩclõ ñ alligre. aut ille q̃ sic p̃
musim' ex ordine palatino minime regis obtutib' se p̃sẽ
taclũ igesserit. q̃cq̃d d̃ omib' reb' suis p̃ncipalis auctori
tas facere ł iudicare uoluerit. sui sit ĩcũctãt arbitriũ.
Q̃d si aut egritudo illi obstiterit aut q̃libet puplice utili
tatis accio eũ retinuerit. ut regis iussib' se nullaten' rep̃
sẽtet. dũ regie eleccionis cognicio ad eũ puenerit. stati p̃
suã iussionẽ. is ipsũ clemẽcie sue auditib' ĩtimare p̃curet.
q̃lr̃ fidi sue sĩceritatẽ hostẽdẽs. hui' legis sẽtẽciã euade possit

VII. Nouã. Fl's recis̃ rex. D' his q̃ c̃t p̃ncipẽ ũt

Q uatis hacten' gotor' patria gẽtẽ aut patriã relig
ɔcussa sit cladib' q̃ntisq; iugit̃ q̃ciat̃ stimulis p fugor'
ac nefanda sup̃bia deditor' ex eo pene cũctis ẽ cognitũ
q̃ i patrie diminuciõe hostẽdũt. ĩ hac occasione poti'
q̃ ex pugnãdor' hostiũ extñor' arma sumere sepe ɔpel
lim̃. Vt ĝ tã dira temeritas tãdẽ uicta dp̃eat ĩ ĩ hui
modi transgressorib' manifesta scelera ñ relinquãt̃ ult'
ĩpunita. hac omĩ p̃ euũ ualitura lege sãctim'. ut q̃cũq;

ut: sol emre / exsliret s.

ex tempore reverende memorie chintilani principis. usque ad an-
num domino favente regni nostri secundum vel amplius et ultra ad adversam gen-
tem vel extraneam partem perrexit sive perrexerit aut ire voluit
vel quandoque voluerit. ut sceleratissimo ausu contra gentem go-
torum vel patriam agere aut fortasse conetur aliquatenus agere.
et captus sive detectus extitit vel extiterit. seu ab anno regni
nostri primo vel deinceps quisquis intra fines patrie gotorum quamcumque
conturbacionem aut scandalum in contrarietate regni nostri vel
gentis facere voluit. sive ex tempore nostri regiminis tale
aliquid agere vel disponere stabilire conatus est aut fuerit
atque quod indignum dictu videtur in necem vel abiectionem nostram
sive subsequentium regum intendere vel intendisse probatur videtur ergo
vel fuerit horum omnium scelerum vel unius ex his quisque reus in-
ventus irretractabili sententia mortem excipiat nec ulla ei
de cetero sit vivendi libertas indulta. Quod si nulla mor-
tis ulcio ne plectatur in pietatis intuitu a principe illi fu-
erit vita concessa. effossionem perferat oculorum. secundum quod
in lege hac hucusque fuerat constitutum. Decalvatus tamen
c. flagella suscipiat. et sub arciori vel perpetuo erit reli-
gandus exilio pene. Et si super nullo umquam tempore ad palati-
num officium reversurus et dignitatem. sed huius principis factus
et sub perpetua, futuris seculis, in principis potestate re-
dactus eterna tenebris exilii relegacione obnoxius. Res tamen
omnis huius tam nefarii transgressoris. vel eius qui morte est pro tali
scelere puniendus vel illius qui vite pro sua nequicia infelicissime

reseruabit. i regis ad integrū potestate p̄sistāt. 7 cui dona
te fuerit. ita ꝑpetim secure possideat. ut null⁹ ūq̄ succedē
tiū regū causā suā 7 gentis uiciatur⁹ has nulla rati⁹
ul ulti⁹ auferre p̄sumat. Verū q̄ multi plerūq; rep
iunt̃ q̄dū his 7 talib⁹ prauis meditacionib⁹ occupāt̃ ar
gumto q̄dā fallaci i ecclīis aut uxorib⁹ ul filiis atq;
amicis. seu i aliis q̄bcūq; p̄sonis suas īuenīāt̃ trāsdu
xisse ul trāsducere facultates 7 i ipsa q̄ fraudulēt in
dn̄o alieno ꝯtulerāt iure p̄cario reposcetes sub callidi
tatis studio i suo denuo dn̄o possidenda recipiāt. uel ni
hil d̄ suis reb⁹ uisi sūt amisisse n̄ solū ēēmacione falsi
ssima fictas quasi iuridicas uideant̃ scriptas ꝯferre. Ideoq;
hāc neq̄ssimā argumtacionē p̄sētis legis d̄creto āputari
elegimi⁹ ut calcatis ul euacuatis seu recisis scripturis hac
fraude ꝯfectis q̄cq̄d eo q̄sq; tp̄re possidere rep̄iat̃ q̄ fuerit
in p̄dictis ēmunib⁹ d̄ p̄hēsus. totū ꝯtinuo fisci iurib⁹ ad
integrū aplicet̃. ut cōcede iā dictas facultates sic sup̄
dictū ē cui rex uoluerit facere et id q̄cq̄d elegerit
i sue potestatis ꝯsistat arbitrio. Alia ū q̄cūq; ab hac
fraude aliena ūuēta extiterit ordinata legib⁹ que ꝯfer
ta uigore legū maneāt solidata. Illis ab hui⁹ legis sētē
cia p̄sonis euidēt̃ exceptis. q̄b⁹ a p̄cedētib⁹ regib⁹ culpa di
noscit̃ fuisse ꝯcessa. Nā si humanitatis aliq̄d cuicūq;
p̄fido rex largiri uoluerit n̄ d̄ facultate ei⁹ s; uel plā
cuerit p̄ncipi tātū ei soliū ꝯcessurū ē. quātū here

dictatis eidem culpati uicesimam porcionem fuisse contulerit. VIIII.

Antiqua emendata. De non contemnendo principe nec maledicendo.

Sicut in personam principis omnibus prohibemus aut commouere nequitiam cogitationis aut manum inicere ultionis. ita et nullum patimur in eum aut notam ponere criminis aut uerba congerere maledictionis. Sacre namque auctoritas scripture. et non uibrare accipere contemptum aduersus populum suum. et hunc qui maledixerit principi populi sui. demonstrauit subtrahere reum. Quapropter quicumque in principem aut crimen ingesserit aut maledictum intulerit ita ut hunc dicta sua non humiliter et silenter admonere procuret: sed hunc superbe et contumeliose insultare preceptor sue in eum detractionis eius ignominiam turpia et iniuriosa presumat. Si ex nobilibus idoneisque personis fuerit. seu sit religiosus. siue et laicus. mox ut directus extiterit et inuentus dimidiam omnium rerum suarum partem amittat. Quam idem princeps faciendi quod sibi placuerit potestatem obtineat. Nam de uilioribus humilioribusque personis fuerit. aut certe quem nulla dignitas exornauit quod de illo uel rebus eius princeps uoluerit iudicandi licentiam habebit. Simili quoque precepto defuncto in principe ausu oportune interdicimus detrahendi in casum. et eius his qui uiuunt detractionis in defunctum iacula mittunt. Quia defunctus nec constructionibus imbui nec increpationibus possit argui. Sed quia pro certo illius insania innotescit qui frustra in non sentientem detractionis uerba transmittit. Ideo idem presumptor L. uerberibus uapulabit. et presumptionis sue oportuna silentia dabit. Reseruata cunctis

hac plenꝰ libertate u pncipe tal supstite q mortuo . liceat
unicuiq; ꝯ negociis acreb omib & loq qd ad causā ꝑti
nat & cōtedere sic decet & iudiciū ꝯmeren qd debet .
Ita enim ꝓponere nitimꝰ humanꝰ reuerētiā dignitati .
ut deuoti seruare ꝓbem iusticiā di . viiii . Flꝰ

Recds Rex . D remotis alienaꝝ gentiū legib.

Aliene gētis legib ad exerciciū utilitatis inbui & pmit
timꝰ & obtam . ad negociorꝫ u discussionē . & resultam &
ꝓhibem. Quāuis enī eloquiis polleat . tam dificultatib
heret . adeo cū sufficiat ad iusticie plenitudinē & pseru
tacio racionū & cōpetētiū ordo ūborꝫ . Codicis huiꝰ seri
es agnoscitr cōtinere nolumꝰ siue romanis legib seu
alienis īstitucioib amō aplius ꝯsultari . x . Flꝰ Gls Rec

Rex . D excepto talē librū qlis hic q inp ē edit

Nullꝰ prsꝰ ex omib Alterū qsq; presumat habere
legum nri . pt huc librū q nup ē edit atq; scdm seriē
huiꝰ libri goti amodo trāslatū librū aliū legū ꝓ qcūq;
negocio iudicio offerre ptēptet . Qd si psūpserit . xxx . libr
as auri fisco psoluat . Iudex q; si uetitū librū sib postea
oblatū disrūpe fortasse distulerit . pdicte dāpnaci
onis dispēdio subiacebit . Illos tm a dāpno huiꝰ le
gis imunes ee iubem . q ptitas & ānteriores leges . n
ad ꝯfutacionē harū legū nraꝝ . s ad cōpbacionē
preritarū causarū pferre iudicio fortasse uoluerit .

xi . Flꝰ Gls Recds Rex . Ne diebꝰ festis ...

Edictum istud Regis quidem nominat Cindasuindū exponitur et assentitur a Dom. Ant. Dadino Altaserra Antecessore Tolosa in Jurispr. Tol. an. 1648. Rerū Aquitanicarū Lib. 3. cap. xi.

[..]mentib(us) non s(unt) negotia exequenda.

Die d(omi)nico nemine(m) liceat execucione constringi. q(uia) om(ne)s cau
sas religio debeat excludere i(n) q(uo) nullus ad causa(m) dicenda(m).
nec p(ro)pt(er) aliquod debitu(m) fortasse solvendu(m). que(m)q(uam) inquietare
p(re)sumat. Dieb(us) i(n) paschalib(us) nulla patim(ur) que(m)q(uam) liba(m) execu
cione teneri. Id (est) p(er) quindeci(m) dies. vii. q(ui) paschale(m) solle(m)pni
tate(m) p(re)cedu(n)t. (et) vii. alios q(ui) sequu(n)t(ur). Nativitatis q(uo)q(ue) d(omi)ni
circu(m)cisionis. (et) epiphania. ascensionis. (et) pe(n)tecoste. Si(n)
guli dies. simili reverencia venere(n)t(ur). Nec no(n) (et) messivas
ferias a. xv. k(a)l(endas) augusti. usq(ue) ad. xv. k(a)l(endas) s(e)p(tem)b(ris). In car
tagine v(er)o p(ro)vincia p(ro)pt(er) locustaru(m) vastacione(m) assidua(m) a.
xv. k(a)l(endas) iulii usq(ue) in k(a)l(endas) augusti messivas ferias p(er)cipim(us)
obs(er)vandas. Et p(ro)pt(er) vindemias colligendas a. xv. k(a)l(endas) octobris
usq(ue) ad xv. k(a)l(endas) novembris. Omnib(us) hanc co(n)stitucione(m) co(n)cedim(us)
ut p(er) h(ec) t(em)p(o)ra nullus ad causa(m) dicenda(m) venire cogat(ur). ut sub
execucione aliq(ui)d deputet(ur). n(is)i forte causa p(ro) q(ua) co(m)pellit(ur) cep
ta ia(m) ap(ud) iudice(m) fuisse nosc(a)t(ur). Na(m) p(ro)culdubio si inchoata fu
isse accio rep(er)iat(ur) ad p(ro)sequendu(m) negociu(m). absq(ue) ulla feriatoru(m)
dieru(m) obieccione cogend(us) est. q(ui) pulsat(ur) ita v(er)o si p(er)sona e(st)
cui facile credi possit. placito districtus abscedat. Si
certe sit dubius fides dubitet(ur) p(er) se fideiussore(m) debeat q(ua)
tenus p(ro)tractis t(em)p(or)ib(us) sup(ra)dictis. ad finienda(m) cu(m) petitore
causa(m) ubi iudex elegerit remota dilatacione occu
rrat. p(ro)pt(er) q(uo)d tale crime(n) amiserat. quos necesse sit seve
cia mortis puniri q(ui) in talib(us) omnino dieb(us) n(on) co(m)prehende(n)
di (et) ardua in vinculis custodia retinendi quousq(ue)

Ut in die d(omi)nico emancipare ac manumittere liceat. reliq(ua) [illegible]

pacto die d(omi)nico ul' ferus supradictis. debita eos subseq(uen)te
ulcio iudicantis. Messiuus sane. ul' uindimialib(us) feriis. in
criminosas (et) dignas morte p(er)sonas. legalis nullaten(us) cen-
sura cessabit. Sed nec illu(m) ista lex excusatu(m) habebit. q(ui)
nec du(m) ad iudiciu(m) ante copulsus. (et) tam(en) scie(n)s se e(ss)e quando
q(ui)d e(ss)e copellendu(m) religiose t(em)porib(us) dilatas ad hii p(re)dictis ferus.
illi a quo pulsandus e(st) se i(n)dubitant(er) hostendit. q(ui) putat se ad
causa(m) dicenda(m) nulla legis sanctione posse teneri. Que tam(en)
aut p(er) placitu(m) distringendi p(re)cipiun(tur). q(ui) cu(m) petitore cau-
sa(m) finire sit p(ro)missus. aut si forte talis e(st) de quo suspecta sit. pla-
citi fides. neq(ue) fide iussore(m) p(ro) se adhibe(re) poterit ap(ud) iudice(m).
sub custodia maneat. Ut expleto t(em)p(o)re feriato. causa
(et) q(uo)d copell(itu)r fine(m) accipiat. Si q(ui)s aut(em) contra decretu(m) huius legi(s) age(re) tem(ptaverit)

i(n)p(er)ierit. (et) ad iudice(m) q(ue)rela p(er)uenerit. l. flagelloru(m) publice c(en)sus accipiat.

XII. Fl(avius) Reds. rex. Ut nulla causa audicib(us)

Nullus iudex causa(m) audire p(re)sumat. q(ue) i(n) legib(us) no(n) (con)tinet(ur). Sed comes ciuitatis l' iudex aut p(er) se aut p(er) executore(m) suum conspectu p(ri)ncipis utrasq(ue) partes p(re)sentare (pro)curet. Quo facili(us) res fine(m) accipiat (et) potestatis regie discrecio(n)e tractet(ur) qualit(er) exortu(m) negociu(m) legib(us) inserat(ur).

XIII. Fl(avius) Reds. Ut inmature cause nullaten(us) reuoluant(ur). Relique u(ero) ad libri hui(us) seriem tinnent(es). adiciend(a).

leges p(ri)ncipib(us) libertate manere.

Ex ceteru(m)q(ue) causaru(m) negocia i(n)choata s(unt). n(on)du(m) u(ero) finita sec(undu)m has leges determinari sancim(us). Illas aut(em) causas q(ue) ante quam iste leges a n(ost)ra gl(ori)a emendarent(ur). legalit(er) termi-nate s(unt). iuxta secun(dum) modu(m) legu(m) q(ue) ab anno p(ri)mo regni

nri inpti tal obsuatū ē. ressuatam nullaten patim q̄d ne
leges adiciendi si iusta nouitas causarū exegerit. pncipa
lis electio licentiā habbit. que ad instar psentiū legū ui
gore plenissimū obtinebit. xiiii. Fls gls Recds Rex.

Ed nulli liceat dirimere causas nisi qb pncebs aut consensio uoluntatis. ł infor
matio iudiciū potest
te dederit iudicandi.

Dirimere causas. nulli liceb. n aut a pncipib concessa potes
tate. aut ex consensu partiū electo iudice triū testiū fuerit
electionis pactio signis ł subscriptionib roborata. Nā isi hii
q potestatem iudicandi a rege acceperit. seu i hii q ex comi
ssoria comitū ł iudicū. iudiciariā potestatem acceperint. uices su
as aliis qb fas fuerit scriptis pagindas iniunxerit. licitū illis
pomia erit. Simuleq; et ipsi q informati a iudicib fuerint i
iudicando. sicut illi a qb dirimendi acceper uigore. habbunt
i discernendis ł ordinandis qbq; negotiis potestatem. xv. Fls gls

Recds rex. Q̄les causas debeant audire tiuphadi. et qbus

Cum certa negotia criminaliū et causarū psonis audiendas causas
tiuphadis iudicandi concessa sit licentia criminosos a legū iniungant.
sententia. ipsi iudicare nō audeant. s; debitā iesus ut conpetit
censurā coerceant. Quia tiuphadi tales eligant. qb uicissi
tudines suas audiendas iniungant. ut ipsis absentib illi cau
sas. et ex parte discuciant. et iuste decernant. xvi. Fls gls

Recds rex. Ut iudices tam criminales quā
communes terminent causas.

Omniū negotiorū causas. ita iudices habeant delegatas. ut
et criminalia et certa negotia terminandi sit illis concessa licentia.

Pacis autem assertores. non alias dirimant causas. nisi quas illis regia deputauerit ordinandi potestas. Pacis autem assertores sunt. qui sola facienda pacis intencione regali sola destinantur auctoritate. XVII. Flavius gloriosus Reccesvindus Rex. De damnis eorum qui non accepta potestate presumpserint iudicare. Novam.

Nullus in territorio non sibi commisso. vel ille qui iudicandi potestatem nullam habet omnino commissam. quemcumque presumat per iussionem aut sanccionem distringere. vel in aliquo molestiam conetur. nisi ex regia iussione. vel partium electione. siue consensu. vel commissoribus. atque informacionibus comitum siue iudicum. sicut in lege tenetur superius. iudex quisque fuerit institutus. Certe qui non predictus iudex presumpcionis inlicite hoc prohibetur presumpserit agere. confestim ut causa cognita peruenerit ad provincie ducem. an per se uelit. an per quem ipse preceperit. ad illicitam presumpcionem coherceri procuret. et illi siquidem cui presumpciose presumptor extitit. si solum contumeliam et iniuriam fecerit. libram auri coactus exsoluat. Si uero rem aliquam temerarie abstulerit. vel auferri precepit. aliud tantum de suo cum eadem re quam tulerit coactus restituat. Quod si quicumque iudex. suum suam. vel alienum. ad discuciendum negocia elegerit deputandum. pro his quidem suus contra iusticiam et leges adtemptauerit agere. ad omnem satisfactionem legis. iudex qui hunc ordinauerit se nouerit detineri. Seruo uero seu quisquis fuerit. qui hunc obsequeris presumptori. alium contenserit comprehendere distringere. vel aliquid rerum auferre. C. ictus flagellorum accipiat et presumpcione tali emendacione coherceatur. XVIII. Flavius gloriosus Chindasvindus Rex. De his qui amoniti iudicis. epistola uel sigillo a iudice cum ab aliquo fuerit interpellatus ad aduersarium querelantis.

admonicione uel epl̄e l' sigilli. ad iudicium uenire cōpellat.
Iubeat iudicare tacens. ut coram ingenuis psonis. is qui a iudice mi
ssus extiterit. illi qui ad causā dicendā cōpellitur. offerat eplā
l' sigillū. Et si tali amonicione contēpserit. aut se dilatauerit.
aut ad iudicium uenire contēpserit. p dilatacione sola.
quinq; auri solidos petitori dabit. Et p contēptu. u. alios iu
dici coactus exsoluat. Et si nō habuerit unde cōponat. l.
flagella susc: idē contēptor l' dilatator. corā iudice uer
beretur. Ita ut nō ei flagellorum uita correpcio inducat no
tam infamie. Si aut solum contēptor extiterit. nil habu
erit unde cōposicionē exsoluat. absq; ulla testifica
di iactura. xxu. flla. suscipiat. Si aut qui pulsatur si ad
accipiedā amonitionē iudicis. sese dixerit nullatenus
dilatasse. l' contēptisse. et hoc nullo potuerit teste couinci
dū sacramentū reddiderit: quod p nullā occasionē l' contēptu
hoc fecerit. a dāpnis l' fllis. supius cōprehēsis. habeatur idēpnis.
Et si quis liber epi admonicionē iudicis. siue honore sacerdo
tali contēpserit. et p sua psona assertorē dare distulerit:
cōfesti a iudice negotii. seu a puincie sue duce. l' comite
cōpulsus. l. solidorum. dāpnū excipiat. Ex qua suma pecu
nie. xxu. soldi. iudici contēpto pficiant. xxu. u. sacerdotis
ipsius petitor consequatur. Si certe. pbr. diacons. subdcns.
atq; clicus. siue monachus. ad accipiedā iudicis eplam. l'
sigillū. se dilatauerint. ut p sui psona ad respōdēdū
minime duxerint psecutorē. l' contumaces fuerint

cōtēptores. un⁹quisq; eorum iuxta legis hui⁹ senten
tiā q̄ in laicis sup⁹ lata ē indicta dāpna susci
piat. Et si nō habuerit unde cōponat. eius
eps̄ moneat̄. ut p eo satis facere si uoluerit. li
cenciā habeat. Sin autē noluerit sacram
tis corā iudice se nouerit obligandū. q̄ sup
dictis psonis districtione talē exibeat. ut p
xxx. dierū spaciū ieiuniis cōtinuis affligant̄.
Sufficiat q; illis circa solis occasū p dies singu
los panis 7 aque refectionē accipe. q̄ cōtumacis
uitā racionabili possit districtioē corri gere
Illa omino discrecioē seruata. ut si aut eta
tis. aut egritudinis. instancia patuerit. que
hanc disciplinā sustinere nō posse demonstret.
tā in clericis cui⁹cumq; ordinis quā in laicis. nō tā
durissimā sentēciā castigatiōis instancia cō
pleat iudicis. Sz adibita cōsideratioē pegritu
dine t etate. ita cōtēptore corrigat. ne ipse
cōtēptor aut langore maximū. aut debili
tatione t morte incurrat. Ille uero q̄ ad im
plendā cōmonitione iudicis cōtēptor extiterit.
seq; ita dilatauerit ut eū iudex tā facile
repire nō possit. 7 si post indictū tēp⁹ in die
b⁹ quatuor nō occurrat. si quinta die uene
rit. omnē hui⁹ legis sentenciā se nouerit eua

sivium. Pari modo et qui longius centum milibus pervenit. si ad undecimum diem post tempus institutum occurrerit. et huic nullatenus sanctionis huius pena damnabit. Similiter et qui ducentorum milium spacio constitutus. si vicesima prima die postquam iussus fuerat. se ipsum iudici presentaverit audiendum eo modo a iactura huius legis habeatur indempnis. Similis quoque servabitur ordo. ubi fuerit amplior itineris longitudo. Hii denique quibus tam racionabile tempus adiectum est. si se ulterius dilatantes minime ad institutum diem super adiectionis occurrerit. confestim iudex ea que pars petit querelantis reservato negotio dilatoris tradere non differat petitori. Ita ut dum contemptor. in postmodum ad negotium dicendum successerit. si vicesimum primum diem transcenderit. XX. auri solidos exsoluat coactus. Nam et his qui decentum milibus superiore hordine preteriens. constitucionem undecimi diei fuerit supergressus. inde decem solidorum dampnum incurrat. De quibus dampnis superius institutis. medietatem sibi iudex adquirat. Alteram vero medietatem. pars petitoris optineat. Si tamen ammonitum. aut egritudo conveniendum nulla suspenderit. aut inundatio fluminum non retinuerit. vel aditum non obstruxerit in quo montes transituri sint conspersio superflua nivium. Que necessitas utrum evidenter evenerit. an

excusatione uideat' obponi. aut p excusatione uidea
t obponi. aut idoneis testib' aut sub iuramto
firmabit. XVIIII. Fls. chinds rex. Si iudex
aut pellante audire contepnat. ut utru fra
Si autem iudex fraudulent an ignorant iudex
aduersario suo querela intulerit. pmat
reu ipse audire noluerit. aut sigillu negauit.
aut p diuersas occasioes causa ei' ptraxerit. et
patrocinio aut amicicia noles legib' optepare.
et ipse q perit si testib' potuerit approbare. det
ille iudex ei que audire noluit. p fatigatioe
ei' tantu. quantu aduersario suo scdm legale
iuditiu fuerat accepturus. et ipsa causa ille q pe
tit usq; ad tep'. legib' constitutu ita habeat re
seruata. ut cu ea pponere uoluerit. debita
sibi pcipiat ueritate. Certe si fraude aut di
lacione iudici' petitor no potuerit approbare.
sacramto sua expiet iudex conscienciam. q d eu
nullo malignitatis obtentu. et q liber fauore.
aut amicicia audire distulerit. et ppe si culpa
bilis ide iudex nullaten' habeat'. Eide tam iu
dici liceat. ut in una ebda duob' dieb' et omnib'
meridianis horis. si uoluerit absq; causaru audi
encia, sue uacet domui pcere. Reliq u tpre
ppria sibi negotia freques absq; dilatioe qua

lib; examinet. Noviter emendata. XX. Si iudex aut pro comodum aut pro ignorantiam iudicet malum.

Iudex si pro quodlibet comodum male iudicaverit, et cuicumque iniuste quecumque iniuste auferri preceperit, ille qui a iudice ordinatus ad tollendum fuerat destinatus, ea que tulit restituat. Nam ipse iudex contra equitatem aliud tantum de suo quantum auferri iusserat mox reformet. Id est ablata re simpla, redintegratione concessa, pro satisfactione sue temeritatis aliud tantum quantum auferre precepit de sua facultate illi quidem quem iniuste dampnaverat reddat. Quod si tantum quantum abstulit non habuerit unde componat, salte[m] vel ipsum ex toto quod habere videtur illi quem dampnaverat pro compositione restituat. Quod si ex omnibus nichil rerum habuerit unde compositionem exsolvat, L. publice extensus flagella suscipiat, aut certe cum his que habere dinoscitur ipse iudex illi cui componere debuit predicta subiaceat servitutis. Sin autem pro ignorantiam iniuste iudicaverit, et sacramentis se potuerit excusare, quod non pro amicicia vel pro cupiditate, aut pro comodum quodlibet, sed tandundem ignorans hoc fecerit, quod iudicavit non valeat, et ipse iudex non implicetur in culpa. XXI. FLS CDS REX. Si iudex dolo vel calliditate aut una aut ambas causantium partes dispendia faciat sustinere. Antiqua.

Quamvis ac sollicitae constancia magnitudinis nostre premonet iudices omnes non debere dilatare causidicos, ne gravi dispendio aliquatenus honerentur. Quod si dolo aut calliditate aliquid adversus iudicantur, iudex

difeire negotiū. ut una pars aut ambe naufragiū
pferāt. q̄cq̄d dispendii sup̄ viii dies a die cepte hac tiōis
causantes ptulerit. reddito sacramto. totū eis iudex
reddere cōpellat. Sin aut egritudo ł publice utilit a
tis idictio suspenderit iudicē a negotio pagendo. nul
lā mora exibeat litigantib9 s; sub hac eos diffinitiōe ɔfes
tī absoluat. ut ad causā expediendā cōpetenti tp̄re idu
bitanť occurrāt. XXII. Quid primū iudex sciri re
debet. ut causam bene cognoscat.

Iudex ut bene causā cognoscat.
pmū testes itroget. de ide scripturā req̄rat. ut ueritas
possit certi9 iueniri. ne ad sacramtū facile ueniatur.
Hoc enī iustitie poti9 idagatio uera cōmendat. ut scrip
ture ex oib9 int currāt. iurādi necessitas sese oīno sus
pendat. In his u causis sacmenta pstentr. iqb9 nullā scrip
turā. ł pbationē. seu certa idicia ueritatis. discussio
iudicantis iuenerit. In qb9 tam causis. iaq̄ iuramtū det.
p sola iuestigatiōe iustitie iudicis potestate ɔsistat. XXIII.

FLS CDS REX. Si cuiuscumq; honoris aut
ordinis iudex dicatur haberi suspectus. Vt
si iudex cont leges presumat iudiciū dare.

SIQVIS iudicē. ł comitē.
aut uicariū comitis. seu tyufadū suspectos habere
se dixerit. iad suū ducē aditū accedendi poposcerit. ł
fortasse eundē ducē suspectū habē se dixerit. nō sub hac

occasione petitor ac p̄serti paup̄ q̄lib; paciat̄ ult̄ dila
tioē. s; ipsi q̄ iudicat̄ ei⁹ negotiū unde suspecti dicunt̄
haberi. cū ep̄o ciuitatis adliq̄dū discutiat. atq; p̄ trac
tatu. 7 de re q̄ iudicauerit parit̄ 9scribat. suscribātq;
iudiciū. Et q̄ suspectū iudicē habe se dixerit. si 9tra eun
dē deinceps fuerit querelat⁹ cōpletis pri⁹ que p̄ iudiciū sta
tuta sūt. sciat sibi ap̄d audienciā p̄ncipis apellare iudicē
ēē p̄missū. Ita ut si iudex aud sacerdos repti fuerit neq̄t
iudicasse. 7 res ablata querelanti restituat̄ ad itegrū. 7 a q̄b⁹
alit̄ quā ueritas habuit iudicatū ē. aliud tantū de reb⁹
ap̄riis ei sit satis factū. Si certe iniuste 9tra iudicē quere
lā itulerit. 7 causa de qua agit̄ iuste iudicata ēē. 7 fuis
se 9stiterit. dāpnū q̄d iudex sortiri debuit. petitor sorciat̄. Et
si nō habuerit unde cōpositione exsoluat. c. flag. extensus
publice ieiusdē iudicis p̄sencia uerberet̄. Nā si forte q̄sq; a utili
tate regia aliq̄d se scire dixerit. adit⁹ ei ad cōspectū n̄re gl̄e
negari nō poterit. XXIIII. FLS CDUS REX.

Iudex qualit̄ iuditium faciat.

SI DE FACULTATIBUS 7 de reb⁹ maximis. aut etiā dignis
negotiū agitet̄. iudex p̄sentib⁹ utrisq; partib⁹ duo iudicia
de re discussa cōscribat. que textu simili 7 subscriptioē ro
borata litigancium partes accipiat. Certe si de reb⁹ mo
dicis mota fuerit actio. sole cōdicioēs ad quas iurat̄. ap̄d eū
q̄ uictor extiterit p̄ ordine iudicii habeant̄. De q̄b⁹ tam
9dicionib⁹ 7 ille q̄ uict⁹ est. ab eisdē testib⁹ roboratū

exemplar habebit. Quod si pars que pro negotio quocunque com
pellitur confessa fuerit apud iudicem. non esse necessarium petitori
dare probationem. qualibet parue rei sit actio. conscribendum est
a iudice suaque manu iudicium roborandum. ne fortasse que ab his
ad futurum ex his intentio moueatur. Si uero ordinante iudice
una pars testes adduxerit. et dum oportuerit eorum testi
monium debere recipi pars altera de iudicio se absque iudicis
consultu subtraxerit liceat iudici prolatos testes accipere.
et quod ipsi testimonio suo firmauerint. illi qui eos protulit
sua instancia consignare. Nam ei qui fraudulenter se de iudicio
sustulit. producere testem alium. omnino erit illicitum. Cui
scilicet si sibi tantum nouerit esse concessum. ut antequam
testes illi qui testimonium dederant moriantur. si habuerit
quod racionabiliter in eis accuset. pacienter audiatur
a iudice. Et si accusatus testis fuerit euidenter quic
tus. eius testimonium pro nichilo habeatur. Unde et si duo
testes non remanserint qui digni in eodem testimonio ma
neant. ille qui primus testem obtulerat infra trium mensium
spacium testes alios qui ceptum negotium firment inqui
rere non desistat. Quod si inuenire nequiuerit. rem uni
uersam ille recipiat. qui eam antea uisus fuerat pos
sedisse. Iudex sane de omnibus causis que iudicauerit.
exemplar ponens se pro compescendis controuersiis reser
uare curabit. XXV. FL. GL. CHINDASUINDUS REX. De com
modis atque dampnis iudicis aut saionis.

Cognovimus multos iudices
qd pcupiditatis occasione sup gredientes legu or
dine. ex causis terciā sibi psumunt tollere parte.
Propterea nunc psenti lege cōstituit. ut si talis iudicu
cupiditas auferatur. 7 nō amplius iudex p labore suo
7 p iudicata causa ac legitime deliberata. quā sic
cstitutū fuerat t' ē ī lege priori. uigesimū solidū ac
cipe psumat. Qd si qualicūq; fraude qsquā sup
hunc numerū plus auferre temptavit omnia que legi
time debuerat accipe pdat. Illud u qd iniuste
contra huius legis ordine sup uicesimū solidū tulerat.
duplū illi exsoluat. cui h auferri pcepit. Similit
qq; qa cognouimus qd saiones q p causis alienis uadunt. x. mu
tandundē solidū p suo labore 9qrat. Qd si aliqs sup
hunc cstitutū numerū usurpare psupserit. mercedes
quas legitime debuerat accipe pdat. 7 qcqd sup x mu. so
lidū fraude quacūq; pcepit. duplū illi cui abstulit red
dat. Quā datā comodi sumā ex lege. tā iudex quā
saio de restitute rei cōpositiōe 9qrat. Id tam no
uit adiciendū huic legi inectimus. ut si talis causa
occurrerit unde cōpositio exsolui minime possit.
tunc ab illo ratio pscripta comodi exigenda ē iudici
t' saionis. q aut comdata sibi rē ī cstituto die red
dere n occurrerit. aut q rei aliene debitor t' in
iustus possessor extitit. Pro celebrandis aut diuisionib'

h causa extitit iã qa utraq; pars icopetencia sibi iurare
poscit. idebitã sibi parte porcioñs reqrit. abutrisq;
partib; pdicta comoda exigenda sut. Similit aut
ihuius modi causis ubi nulla ẽ culpa psũptio usurpatio. t
debito possessoꝝ. hic ordo seruabit. ut comodũ iudicis
t saionis de utrisq; causanciũ partib; exigat. Ꝗd si di
uisione qsq; cupiens celebrare. dilatione abherede suo
ptulerit. cũh causa abeo q dilatione ptulit iudici m
timata extitit. abeo iudex comodũ suũ t saionis exige
re deb;. q tardus p ipsa diuisio ẽ extitit facienda. Ꝗd
si ea que iudex ordinare decernit. saio callidus im
plere neglexerit. si res de qua agit. uncia auri t ifra
ualere ẽstiterit. illi cui res debita ẽ. idẽ saio d suo auri
solidũ reddat. Si certe pl; ualuerit p singlas uncias. sin
gulos solidos p sua tarditate psoluat. Et si sup duas
uncias usq; ad librã auri eadẽ res ualere pbat. ... ftla
suscipiat. ac sic crescente auri numero. crescat ipena
flagelli. Idẽ u saiones cũ p causis alienis uadit. si minor ẽ
causa ipsona. duos cauallos tantũ abeo cui; causa ẽ.
accipiat fatigandos. Si u maior psona fuerit icau
sa. nõ ampli; quã sex cauallos. ipitinere ipdignitate
debebit accipe. XXVI. FLS CHNDS REX. Ꝗd omis

qui potestate accip iudicandi iudicis nme
censeatur exlege.

Qm negocioꝝ remedia multitudĩe diuersitatis copendio

gaudet. adeo dux. comes. uicarius. pacis assertor. tyuphadus.
millenarius. quinquagenarius. centenarius. decanus. defensor. nu-
merarius. uel qui ex regia iussione. aut etiam ex consensu partium
iudices in negociis eligunt. siue cuiuscumque ordinis omnino
persona cui debite iudicare conceditur. ita omnes in quantum iudicandi
potestatem acceperit. iudicis nomine censeatur ex lege. ut sic
iudicii acceperit iura. ita legum sustineat siue commoda siue
dampna. XXVII. FLS GLS RCDS REX. Ut omne
uinculum quod per datum iniustum iudicium a causidicis.
VIDIMUS inter dum uiolenter fuerit extortum omnino habeatur
iustitiam ab iniquis iudicibus et a suo loco se clusam. et de inualidum.
bito uigore solutam. iniustitiam autem et loco iustitie
introductam. et multimodis decretorum uinculis adliga
tam. Quidam enim postquam iudicia iniusta conscripserit.
aut unam. aut ambas. causancium partes placitorum
inter se nexibus ligant. ne iniuste datum iudicium.
quandoque iusta contencione resoluatur. Adeo ubi non
directus et bene placitus est conuenientie modus. et ubi per conpro
missa iniuste causantis intencione uel uoce. repperiuntur
quecumque modis difinitionum uincla colligata. omnimodis
habeantur inualida. nec sit ad inuentionis alicuius cone
xione firma. XXVIII. FLS GLS RCDS REX. Ut
iniustum iudicium et definitio iniusta regio metu
NONNUMQUAM uel iussu a iudicibus ordinata non ualeat.
grauedo potestatis deprauare solet iustitiam sanccionis.

Que dum sepe ualet. certum est. quod semper nocet. Quia dum frequenti uigore ponderis iustitiam premit. numquam in statu rectitudinis sue hanc redire permittit. Ideoque quia sepe principum metu et iussu. solent iudices interdum iusticie. interdum legibus contraria iudicare. propter hi tranquillitatis nostre uno medicamine. concedimus duo mala sanare. decernentes. ut cum repertum fuerit qualecumque scripture contractum. seu quodcumque iudicium. non iusticie et debitis legibus. sed iussu aut metu principum esse confectum. et hoc quod obuium iustitie. et legibus iudicatum est atque concretum in nichilo redeat. et eos qui iudicauerint. uel hi facere coegerint. nullius infamie nota conspergat. uel rei alicuius dampnum affligat. Qui tamen iudices tunc erunt a legum dampnis immunes. si se iuramento firmauerint. non sua uoluntate sed regio uigore nequiter iudicasse. xxv.

Item alia lex nouiter emendata in eadem era quo supra. De data episcopis potestate. Admonendi iudices

SACERDOTES dei quibus pro remediis oppressorum et pauperum diuinitus cura commissa est deo mediante testamur. ut iudices peruersis iudiciis populos opprimentes. paterna pietate commoneant. quod male iudicata. meliori debeant emendare sententia. Sed si hii qui iudiciaria potestate funguntur. aut iniuste iudicauerint causam. aut peruersam uoluerint in quelibet ferre sententiam. tunc episcopus in cuius territorio agitur. conuocatam iudice ipso qui in

iustius asseritur. atque sacerdotibus vel idoneis aliis viris.
negotium ipsum una cum iudice communi sententia iustis
sime terminabit. Quod si perversa contemptione iudex ipse
permotus iniquum a se datum iudicium exortante episcopo
noluerit reformare in melius. tunc episcopo ipsi licitum
erit iudicium de oppressi causa emittere. ita ut quod
a iudice ipso perverse iudicatum. quodve a se correctum ex
titit. in speciali formula iudicii sui debeat anno
tari. Sicque idem episcopus vel is qui opprimitur. remissum a se
de oppressi causa iudicium. nostris procuret dirigere
sensibus pertractandum. ut que pars videatur verita
tis habere statum. gloriose serenitatis nostre oraculo con
firmetur. Iam vero si iudex eum qui male opprimitur. episcopo dare
distulerit quando glorie nostre debeat presentari. iudex
ipse duas auri libras nostre glorie partibus persolvebit.

xxxi. Flavius gloriosus Chindasvindus Rex. Ut si iudex a quo
cumque fuerit pulsatus. noverit se petenti
Iudex sane a quacumque fuerit reddere rationem.
persona pulsatus. sciat se vel ante comitem civitatis.
vel ante eos quos ad personam suam comes elegerit. racione
plenissimam legali ordine redditurum. Sane si regia
in negotio fuerit. postulata preceptio. remoto episcopo
aliisque iudicibus. causam quam fuerint iudices instituti ter
minare curabunt. Et si cepta iam aut definita. seu
apud sacerdotem. sive apud comitem accione causidicus

ille. iterū cū regali iussiōe occurrerit. his q̄ cau
sā iudicare cepit. seu finiuit. illis rei geste red
ditur⁹ ē racionē. q̄ p regū decretū instituti sūt
iudices. quatin⁹ si male iudicasse quincit̄. iuxta
leges sati⁹ faciat petitori. Certe si iniuste fu
erit ad uexat⁹. legali se nouerit petitor sen
tencia dapnaturū. XXVII. FLS RCHDS REX.

de dampnis iudicū aliena contingentium.

Cvm constet iudices

remedioꝝ causa ēē creatos. q̄dā ex his ꝑ contrariū
q̄d debuer̄ iudicii eq̄itate defendere. illatis cō
tendūt ꝑsumptioib⁹ impugnare. Accepta naq;
auctoritate iudicii ꝑsumūt nō debitā ī alie
nis reb⁹ exercere licenciā. ꝛ ꝑut cuiq; lib;. non
metuunt alioꝝ bonis īferre dispendia noxie
potestatis. Proinde q̄cūq; iudicū ɔtra iussa ꝛ
ordines legū de alienis reb⁹ q̄ppiā aufer̄re. & in
eis aliq̄d noxiū ꝑsumpserit agere. iuxta omnē
censurā dāpni q̄ poterat alios iudicare. seue
ritas illos legis deb; ɔdēpnare. XXVIII. FLS RCHS
REX. de his qui regiā contempserint iussio

Qvicūq; ingenuoꝝ nem

regiā iussionē cōtēpnere inuenit̄. aut talit̄
egisse ꝑbat̄. q̄d sub calliditate aliq̄ fineccionē
ɔponat. ꝛ dicat eandē iussionē se nec uidisse

[...] se ideo detiy[...] [...]. qu
re causã cũ petentis auctore nõ dixerit. II.
Ut nulla audientia clamore aut tumultu turbetur III.
Ut de plurimis litigatorib; duo eligant̃ q̃ suscepta ualeãt
expedire negotia. IIII.
Ut ambe partes causanciũ a iudice ł saione placito distrin
gant̃. q̃ possit ad ꝓsequendũ negotiũ parit̃ ꝯuenire.
Quod ab utraq; causanciũ parte sit ꝓbatio req̃renda V.
De quantitate itineris q̃d aliũ q̃sq; innocentẽ VI.
fatigare p̃suᵱserit. VII.
Si q̃lib; exaltĩ iudicis potestate ĩ altĩ iudicis t̃ritorio habe
at causam. VIII.
De his q̃ in causis alienis patrocinare p̃suᵱserint. VIIII.
Ut petenti seruo alieno ĩgenuus respondere nõ recuset.

... clamor ...

aud clamore turbet. si in parte positi q causa no tu
habet. illi in iudicio soli ingrediant quos costat int
ee debere. Iudex aut si elegerit auditores alios secu
ee psentes. aut si forte causa que ponit cu eis co
ferre uoluerit. sue sit potestatis. Dicere nolue
rit. nullus se in audientia igerat. parte alti qua
cuq; supfluitate aut obiectu inpugnatur.
qualit uni parti nutrire possit impedimentu.
Q si ammonet qsq; a iudice fuerit ut i causa
taceat ac pstare causando patrociniu no psu
mat. 7 ausus ultra fuerit parti cui lib; patro
cinari .x. auri sol eide iudici pfuturos coactus ex
soluat. Ipse u in nullo resultans. 9tumeliose de

iudicio confectus abscedat. IIII. Ut de plurimis litigatoribus duo eligantur qui suscepta ualeant expedire negotia.

Si pars aduersariorum litigatores una plures habeat et alia pauciores. iudicantis inter eos erit electio. ut utreque partes impugnantes se inuicem eligant. qui eorum negocia suscipiant. quia omnes ad causam dicendam consurgere non debebunt. Sed ut diximus ab utra parte electi in iudicio ingrediantur. ut nulla pars multorum intencione aut clamore turbetur. IIII. Flavius Chindasvindus Rex. Ut ambe partes causancium a iudice vel saione placito distringantur. quo possint ad persequendum negotium pariter conuenire.

Sepe neglegencia iudicum vel saionum dum duarum partium sponsio non exigitur. una pars superflue conuexatur. Nam occurrente uno ad placitum et alio differente. non paruum dispendium uni parti incutitur. Statuimus ergo cunctosque iudices. vel quibuscumque iudicandi potestas est commonemus. ut quociens pro quocumque negocio conuenitur. per sponsionem placiti constituendum est tempus. quando aut ubi causa dicatur vel debitum fortasse reddatur. Utraque enim pars sic est tam petentis quam petiti. ita placito distringantur. ut in constituto die aut ipse aut per mandatarios suos presenti sint in iudicio. qualiter aut propositum negocium finiatur.

Per die ... agendum est ... per ... die ...

aut debitū reformetur. Ut pars que distulerit ac
sese ap̄finito die suspenderit. aut si infirmitas eū
ł itineris necessitas impedierit. ꝛ hī ipsū iudici aut
causidico suo n̄ intimauerit. neq; ad ꝑagendū ne
gociū infra tēp⁹ alia lege cōstitutū occurrerit.
stante negocio. penā placiti sui illi cogatur exsolue
re. que iuxta suā ꝓmissionē iudicio ad ēē cōstitit.
Ꝗd si iudex hec aut saio adimplere neglexerit. ꝛ unā
partē placito distringens alterā ū p̄termiserit. penā
illā quā illū dāpnare uoluit de suo illi adimpleat. cui
placitū iussus ē exigisse. Certe si in dāpno partis alti⁹
placitū q̄d ab alto exegit alti parti iudex ł saio reddi
derit. aut fortasse rupit ł absconderit. pena q̄dē
que i placito īserta fuerat de suo illi p̄soluat. p cui⁹
causa cōscriptū placitū ēē cōstabat. Actionē tam ille
cui cōpetit ꝑagendā insistat. Dāpnū sane qd p pla
citū in nōē iudici⁹ ł saionis institutū ēē dinoscitur. nō
ad saionē ł ad iudicē ex omib⁹ ptinebit. Sed; saluo ne
gotio ueritatē habenti⁹. medietatē exinde sibi iu
dex ꝛ saio ꝛ medietatē pars petenti⁹ p omia uendicabit.

V. FLS. GLS. CHNDS REX. Qd ab utriq; causan
cium parte. sit p̄batio requirenda.

Qvociens causa auditur. p̄batio q̄dē
ab utraq; parte. si est tā a petente quā ab eo ā quo petitur
deb; inq̄ri. ꝛ que magis recipi debeat iudicē discer

nere conpetentem oportet. Tamen si per probationem rei
ueritas inueniri nequiuerit. tunc ille qui pulsatur
sacramentis se expiet. rex si quid ab eo requiritur. neque
habuisse. neque habere. nec aliquid de causa unde
interrogatur se conscium esse. nec quemquam inde ueritatem scire
nec id quod dicitur illi parti cui dicitur conmisisse. et postquam
ita iurauerit qui pulsatus est. v. sol. ille qui pulsauit
ei cogatur exsoluere. FLS GLS CHNDS REX.

De quantitate itineris quod alium quisque in nocte

REMOVERI debet iniuria. fatigare presumpserit.
ab his quorum probatur innocencia a molestiis improborum
existere aliena. Pro inde cum quisque alium ad princi
pis conspectum. uel ad discussionem quorumlibet iudicum
iniuste conpulerit ad prosequendum negotium. mox
probata fuerit non iusta petentis esse contencio.
si super .l. milia. uel infra .l. milia qualibet paru
um spacium conpulsus iniuste extiterit conquaeratur
.x. sol. pro iniusta tantundem peruitione a petitore
percipiat. Si per .lx. milia. idem iniuste peruitor .vi.
sol. reddat. Ac sic de inceps crescente decem mi
lium numero singulorum solidorum crescat inume
ratio per .c. milia. indebite fatigato .x. sol. a peti
tore. dentur iniusto. Sicque ex hinc per .l. milia sol.
.v. et per .c. milia crescentibus solidis .x. usque adeo
perueniat summa conpositionis. usque quo peruenerit et

ductus itineris. Fls. Gls. Chindasvindus Rex.

Si quislibet ex alterius iudicis potestate in alterius iudicis territorio habeat causam.

SI QUIS CAUSAM ingenuorum atque servorum extra territorium in quo commanet in alterius territorio iudicis causationem habuerit, iudex ad cuius ordinationem idem petitor pertinet, epistolam manu sua suscriptam atque signatam eidem iudici dirigat, in qua permoneat ut negocium querelantis audire et ordinare non differat. Et si ad unam conventionem sperationem eius implere distulerit, tunc iudex de cuius territorio est ille qui proxit, de rebus iudicis illius ad quem direxit epistolam in quibuscumque locis reperire potuerit tantum usurpet, quantum res illa esse dinoscitur, de qua petitor querelam intulerit. Quod eidem petitori possidendum nichilhominus dabit. Qui tamen rem ita possideat quam accepit, ut conservatis aliis rebus de solis frugibus usum et expensas optineat. Cum vero ille iudex qui ad epistolam alterius iudicis negotium querelantis audire noluit iustitiam ex eodem negocio querelanti postea fecerit, ea que ille iudex qui commonuit de rebus eius abstulerat, ipse alteri iudici sine retardatione restituat. De frugibus vero racionabiliter expensis ille qui expendit nichilum reddat. Quod si postea iustissime discusso negotio invenitur iudex ille

per iniustam petitoris querelam rem indebite amisisse. tunc
iniustus petitor rem quam accepit illi iudici cuius fuit
ex integro reddat. et aliud tantum de suo ei coactus exsol
vat. Quod si iudex ille qui dilationem fecit rerum suarum
possibilitatem invenitur non habere unde alter iudex qui com
monuit petitori rependat. tunc de territorio eius de iu
dicis deferentibus cuiuscumque rem tantam auferat. quam petenti
consignet. aut certe obsignatam petitori faciat inves
tionem. in qua pigneris quantitatem adnotet. per quam peti
tor presumendi sibi habeat potestatem. Dum vero ille qui pignorat ex
territorio regis. ducis. iudicis. vel comitis pro tali pignore fuerit
querelatus. eadem pigneris dampna que idem suggeres pertu
lit. in quadruplum ei de suo iudex ipse dilationis coactus
restituat. Quod si de rebus debitoris petitor pignus abstule
rit. ad superiorem satisfactionem iudex teneri non poterit. Certe
si idem iudex ammonitus absque dilatione causam audierit
petitoris in qua eum perveniat habere nullatenus veri
tatem. iudicium per quod ei iniustitia patuit. evidentibus
scriptis emittat. de cuius textu exemplar fideliter
translatum. suaque manu subscriptum. atque signatum.
iudici a quo ammonitus fuerat dirigere non moretur.
Et si post hec equitatis iudicium patuerit. presumptio pigno
rantis ingenuus sit quidem qua causa pignoris abstulit.
duplam id ammissam rem. cum simul rei satisfactione re
stituat. Servus autem qui talia comisisse detegitur.

.c. ictus accipiat flagellorum. atque turpiter decalvatus. inintegrum mox reformet rem. quam causa pignoris occupavit. Illi vero qui ad pignorandum convenerint. si servi sunt et sua sponte occurrerint. centenis verberentur ipsi flagellis. Si vero ingenui. aliud tantum domino restituat. quantum ei abstulisse probantur. sequestrata conpositione illius qui pignus indebite fecisse convincitur. **xxxvi. FLS RCHDS REX De his qui in causis alienis patrocinare presumpserint. ¶ viii.**

Qui cumque habens causam ad maiorem personam se propterea contulerit. ut in iudicio per illius patrocinium adversarium suum possit opprimere. ipsam causam de qua agitur. etsi iusta fuerit. quasi victus perdat. Iudex autem mox ut viderit quemcumque potentem in cuiuslibet causa patrocinari. liceat ei de iudicio eum abicere. Et si potens ille contempserit iudicem et proterve resistens de iudicio egredi vel locum dare iudicanti noluerit. potestatem habeat iudex ab ipso ~~potente~~ duas auri libras unam sibi. alteram parti eius cui potens ipse adversarius extitit. profutura exigere. et hunc cum iniuria violenta a iudicio expulsare. Reliqui vero ingenui sive servi qui ammoniti a iudice abscedere de iudicio non consenserint. singuli publice extendantur. et quinquagenis flagellorum ictibus verberentur. **FLS GLS CHNDS REX Ut petenti servo alieno. ingenuus respondere non recuset. ¶ viii.**

Superflua excusatione lex ideo corripit. ut omnis
presumptio coerceri facillime possit. Non nulli enim
ingenui servos alienos promptu sunt ledere. et ad ser-
vi petitionem iudicio adeo contempnunt. asserentes se
utique cum eo causam dicere non debere. a quo eis compo-
ni non potest. si victores extiterint. Sed ne per hac
dilatione dum etiam servi dominus super .l. milia absens
est. aut utilitati domini sui fiat impedimentum. aut
ipse servus indebite perferat fortasse periculum.
id consultissime decernendum eligimus. ut nulli penitus
audientia denegetur. Sed cuius cumque servus cum quolibet
se asseruerit. seu suum. sive domini sui vel domine habere ne-
gotium. statim ille contra quem habet. et presentius esse ad iudicium
compellatur aut petenti proculdubio responsaturus. aut com-
positionis summam legaliter impleturus. si a servo fuerit
iustissime superatus. Ita ut si servus quod proponit convin-
cere non potuerit. ingenuus de consciencia sua expiet
sacramentis. se nichil eorum unde appellatur scire. vel habere.
neque fecisse vel fieri precepisse. et post tale sacramentum
servus pro iniusta petitione sicut et ingenuus componere non
moretur. Nec tamen pro eadem compositione ultra resultet
dominus eius. tantum ut si minor est. actio quam .x. solidi
possit valere. servus compositionis medietatem. hoc est
duos et semis solidos cogatur exsoluere. Quod si infra
.l. milia servi dominum esse constiterit. non aliter servus

ingenuum petere poterit. nisi forte ipse dns
ei⁹ dixerit. in iudiciu̅ ad e̅e̅ n̅o posse. ⁊ ad ꝓpo
nendu̅ a servo negotiu̅. ep̅l'a̅ manu sua c̅oscrip
ta̅. ꝑ eunde̅ servu̅ iudici destinaverit. Q̅d si ser
vus d̅n̅i sui ꝓponens negotiu̅. aut fraude aut
neglegentia. d̅n̅i sui viciaverit. l' ꝑdiderit cau
sa̅. liceat d̅n̅o ei⁹ eande̅ viciata̅ causa̅ aut ꝑ se. aut
ꝑ legitimu̅ mandatariu̅ suu̅ revolvere. ⁊ iustissim⁹
iteru̅ vocib⁹ partis sue negociu̅ reparare. III. titul

De mandatorib⁹ ⁊ mandatis . I.

Q̅d ꝓncipu̅ ⁊ ꝑ negocia. n̅o ꝑ se s; ꝑ subditos suos sit age
Ut iudex a litigatore ꝑq̅rat. utru̅ ꝓp̅ria II. ——— [da.]
an aliena sit causa ꝑlata III. ———————
Ut q̅ ꝑ se causa̅ n̅o dic. scriptis assertore̅ informet. IIII.
Ut in ꝑsonis nobilib⁹. questio ꝑ mandatu̅ nullaten⁹ agi
tet̅. ⁊ qualit̅ ingenuus sive servus humilior ꝑ man
datu̅ questioni subdatur. V. ———————
Ut si dilatione̅ in causa patit̅ q̅ mandatu̅ fac. liceat ei
inmutare mandatu̅. VI. ———————
Ne causa̅ suscipiat femina ꝑ mandatu̅. licite ū ꝓp̅ria̅ eav
Ut sic lucru̅ ita ⁊ dapnu̅ revertat̅ VII. ——— [q̅uat̅.]
a mandatore. de c̅omodis etia̅ mandatu̅ accipientis.
Ut si mortuus fuerit his q̅ mandatu̅ accepit. e VIII.
c̅omodu̅ illi debitu̅ heredes ei⁹ accipiat. VIIII.
Q̅ualib⁹ ꝑsonis potentes. ⁊ qualib⁹ paupes ꝑsequendas ac

tiones iniungatur. x

Quod liceat his quibus commissus est fiscus. pro parte fisci quibus volue
rit exequendas iniungere actiones. Quod principum
et episcoporum negotia non per se sed per subditos suos sint
agenda. Flavius Gloriosus Recaredus Rex.

MAGNORUM CULMINUM
excellentia quanto negotiis rerum
dare iudicium decet. tanto negotiorum
molestiis sese implicare non debet.
Si ergo principem et episcopum cum aliquibus con
tigerit habere negotium. ipsi pro suis personis eligant quibus ne
gotia sua dicenda committant. quia tantis culminibus ui
deri potest contumelia inrogare. si contra eos uilior perso
na in contradictione cause uideatur assistere. Ceterum et si rex
uoluerit dare qualibet expositione assumere que certe quod
ei audeat ullatenus resultare. Itaque ne magnitudo
culminis euacuet ueritatem. non per se sed per subditos agat
negotium actionis. II. Antiqua. Flavius Gloriosus Recaredus Rex.

Ut iudex a litigatore perquirat utrum in propria an
Iudex primum a litigatore perquirat. aliena sit causa placitans.
utrum propriam causam dicat. an alienam fortasse susceperit.
Interroget etiam cuius mandatum habeat. Et postquam
causam indicauerit. iudex comprehendat in iudicio quem
aut ex cuius mandatum audierit negotio prosequentem.
ac praeterea mandatum exemplar accipiat illius asser

toris apd se. cu̅ ... iudicatis exe̅plarib⁹ reseruādu̅.
Liceat tam̅ illi q̇ pulsat⁹ ē. mandatu̅ apetitore
corā iudice petere. ut quā ob causā fuerit iudicio
p̄sentat⁹. t̕ q̇d tenor mandati q̄tineat. i dubitāt
possit agnoscere. VII. ART. Ut q̇ ꝑse causam
n̄ dicit. scriptis assertorem informet.
SIQVIS ꝑse causā dicere
no potuerit aut forte noluerit. assertore̅
scripturā. sua manu t̕ testiu̅ signis aut subscri
ptionib⁹ roboratā. dare debebit. Ita ut si idē as
sertor aliq̇d colludiu̅ fecerit. qualit̄ ab aduersario
suo possit i iudicio supari aliud tantu̅ de faculta
te sua mandatori restituat. quātu̅ de reb⁹ ei⁹ ꝑdi
dit. aut euerterit. t̕ etiā que ipse mandator opti
nere seu adq̇rere debuit. Seruo tam̅ no licebit
ꝑmandatu̅ causas quaru̅lib; suscipe. nisi tātu̅ dn̅i
t̕ dn̄e sue. ecc̄larū q̇q; t̕ paupu̅m. siue etiā negotioꝝ
fiscalium. VIII. ART. FLS GLS. DUD⁹ REX.
Ut in p̄sonis nobilib⁹ questio ꝑmandatu̅
nullaten⁹ agitet̄. et qualit̄ humilior igenuus
QVESTIONE siue fuius. ꝑmādatu̅ questioni su
in p̄sonis nobilib⁹ nullaten⁹ ꝑmandatu̅ patim̄ agi
tari. Ingenuā ū ı pauꝑem ꝑsonā atq; icrimine.
iā ante reptā. no alit̄ ꝑmandatu̅ subdendā questi
oni ꝑmittim⁹. quā ut mandator de eadē ꝑsona. no

seruo s; ingenuo p mandatū manu sua t triū
testiū annotatiōe firmatū. specialit̄ cōmittat
agendū. Et si fortasse innocente fecerit torm
tis affligi. sciat se isdē mandator censura illi⁹ le
gis noxiū retineri. que ɔtinetur in libro .vi.to titu
lo .i. era .ii. ubi ꝑscipit̄. p q̄b⁹ ɿ ac qualib⁹ reb⁹ in
genuoꝝ ꝑsone subdende sint questiōi. Reliquas aut̄
criminales causas ita p mandatū liceat comittendas.
ut sic ꝑdictū ē. cōtra ꝑsonā ingenuā. ingenuo asser
tori questiōis actio cōmittat̄. Seruū u̇o p manda
tū subdere questiōi. tā ingenuo quā seruo suo
iure ɔcedit̄. hac uidelicet ɔditi erc tiōe seruata.
ut si torm̄ta t dāpna inocentib⁹ fuerit iro
gata. ad omnē satis factionē mandator iudicis
cōpellat̄. instancia. Nec dimittēdus est tam̄ his
q̄ mandatū accepit. donec aut mandator sit
corā iudice ꝑsti⁹. aut satis factionē adimpleat
legū. ɿ tam̄ q̄ questionē ex mandato agitatur ɔ ē.
ante ut iit ɔprii iuris dn̄s se p placita uinculū aui
dice nouerit obligandū. V. FLS CHNDSDS REX.

Ut si dilationē in causa patitur q̄ mandatū
fac liceat ei immutare mandatum.

Qui causā alicui⁹ ex mandato suscepit. ut
negotiū pagat̄ insistat. Et si ꝑtrahit̄ tēp⁹
ɿ causa que forsitan celeri⁹ potuerat expediri.

occasionib⁹ sup̄fluis. aut fraudulenta dilatiōe
suspendit. mandator recusa͞rat ad iudicē. Et q̄ man
datū acceperat. si malicie alicui⁹ aut cupiditatis. uł
neglegencie uicio. aduersario p̄sente ł iudice sus
ceptū negociū ultra. x. dies absq; p̄cepto iudi
cis dilatauerit. er his q̄ mandauerat. aut p̄ se
p̄ponere. aut alicui elegerit. suā committere
liceat actionē. VI. ART. Ne causam susci
piat fēm̄a p̄ mandatū. liceat uero p̄pria
exequatur.
Femina p̄ mandatū causā nō suscipiat. s; su
um p̄priū negociū iudicio p̄ponere
nō uetet̄. Maritus sane nō sine mandato causā
dicat uxoris. aut certe ante iudicē se tali obliget
caucioē. q̄ uxor negociū ei⁹ nō reuoluat. Et si re
uoluerit. dāpnū q̄d caucio demonstrat. marit⁹
excipiat. q̄ sine mandato causā dicere p̄sumpserit
uxoris. Et si marit⁹ causā quā sine mandato
 iugis sue p̄sequebat̄ amiserit. uxor nullū
p̄iudiciū p̄timescat. s; aut p̄ se negotiū p̄sequat̄.
aut cui uoluerit ea que ipsi competit, p̄sequenda
comendet. Ita ut si maritū p̄ iudiciū iuste supa
tū. denuo ad causā dicendā aduersariū illū q̄ uictor
extiterat. pars mulieris crediderit quexandū atq;
i iudicio sc̄do patuerit. eundē ei⁹ maritū nō inde

bite uictū fuisse. nouerit eadē mulier nō solū se
iudici q̃ causā prius examinauit. s; illi causidico quē
iterati ad iudiciū copulit iuxta legis sententia ē
satis factura. VII. Ut sic lucrum ita et dap-
num reuertatur ad mandatorem. de com-
modis etiā mandatum accipientis.

Sicut lucrum. ita et dāpnū iuxta conditione
mandati. ad eū q̃ causā mandauerit reuerta
tur. Ita ut q̃ causā ex mandato dixerit. et fide
liter ut negociū peragat instituerit ab eo mandator
nec mandatū repetit. nec ipsā postea ad aliū tran
ferat actione. qa iniustū est ut mercede sui laboris
amittat. q̃ p suscepta causa fideliter elaborasse cognos
citur. Ita ut hiis q̃ negociū psecutur est. ante cause prin
cipe cū mandatore difiniat quātū p comodo sui labo
ris finito negotio ab eo sit accepturus. Qd si receptā
rē psecutor infra. III. mēses reddere neglexerit
mandatori. qc quid de eade causa p quācūq; difinitio
nē consequi potuit pdat. et mandator iudicis instancia.
rē sibi copetente accipiat. VIII. Ut si mortuus
fuerit his qui mandatū accepit. comodū
illi debitū heredes eius accipiant.

Qui mandatū fec si mortuus fuerit antequā
causa dicatur. mandatū qd fecerat nō ualeat. Et
q̃ mandatū suscepit. si antequā causa dicatur fuerit

morte peruenerit. mandatum nullam habeat firmitatem. Quod si antequam moreretur causam dixisse dinoscitur. atque per suam instanciam ad fines usque legitimos perduxisse. ita tamen quecumque casu intercedente necdum perfinita res aut exacta remansit. si ad hunc forte terminum fuerit causa deducta quod eam ille per mandatum secutus est iam antea accelerauerat. eme lucrum quod ipse habiturus. heredibus eius mandatoris partibus exsoluatur. FLS GLS CHINDASVINDUS REX.

Qualibus personis potentes et qualibus pauperes prosequendas actiones iniungant. VIII.

NULLI liceat potenciori quam ipse est cui committit causam suam ulla racione committere. ut non equalis sibi eius possit potentia opprimi aut terreri. Nam etiam si potens cum paupere causam habuerit. et per se asserere noluerit. non aliter quam equali pauperi aut fortasse inferiori a potente poterit causa committi. Pauper uero si uoluerit tam potenti suam causam debeat committere. quam potens ille est cum quo negotium uidetur habere. FLS GLS CHINDASVINDUS REX.

Quod liceat his quibus commissus est fiscus pro re fisci quibus noluerint exequendas iniungere actiones.

NULLUS quidem rerum fiscalium temerator esse debet existere. Tamen si quando quidem pro iure fisci contra quemlibet peruenerit intencio moueri. ille

cui com̄issa est res. apud comitē ciuitatis t iudicē. habebit licenciā legalit̄ negociū p̄sequendi. Quē si absentē a loco ubi res agenda est ēē constiterit. t occasio eū quacūq; suspenderit. aut etiā p se p̄ponere fortasse noluerit. eandē utilitatis publice actionē p mandatū iniungere & sequendā cui elegerit. sui sit indubitant̄ arbitrii.

TITULUS. IIII. De testib9 & testimoniis

ueritate dicat. XI.

De quibus annis poterunt testificare minores. XII.

Ut contra extraneos parentela uel propinquitas testimonium minime dicat. FL[AVIU]S EGICA REX. De personis quibus testificare non liceat. I.

HOMICIDE. malefici. fures. criminosi. siue uenefici. et qui raptum fecerit. uel falsum testimonium dixerit. seu qui ad sortilegos diuinosque concurrerit. nullatenus eis ad testimonium admittendi. Quod testibus sine sacramento credi non possit. Et si utraque pars proferat testem cui debeat credi. et si uera testificare neglexerit testis.

.II. Iudex causa finita cum sacramento secundum leges sicut ipse ordinauerit a testibus dato iudicium emittat. Quia testes sine sacramento testimonium perhibere non possunt. Quod si ab utraque parte testimonia equaliter proferantur. discussa prius ueritate uerborum quibus magis debeat credi iudicis extimabit electio. Certe si testimonium quisquam a iudice dicere quam nouit testimonium perhibere noluerit. aut si nescire se dixerit. id ipsum etiam iurare distulerit. et pro gratia aut pro uenalitate uera subpresserit. si nobilis fuerit. testimonium postea in nullo iuditio dicere permittatur. nec testimonium ipsius recipiatur ulterius. Quod si

licet ingenue minoris tamen fuerit dignitatis perso
ne. testimonio careat. et si filia infamati suscipi
ant. Quia non minor reatus est. uera subprimere.
quam falsa confingere. Flauius Chindasuindus Rex.

De inuestiganda iustitia si aliut loquatur testis. aliut scriptura. III.

Quotiens aliud testis loquitur. quam ea scriptura
continet in qua ipse subscripsisse dinoscitur. quam
uis contra scripture textum diuersa uerborum sit
testibus inpugnatio. scripture tamen potius constat esse
credendum. Quod si testes dixerint eam que offertur
scripturam minime roborasse. prolator eius probare de
bebit. utrum ab eisdem testibus scripturam fuisse robo
ratam constiterit. Et si hoc ipse quibuslibet aliis documentis
conuincere fortasse nequiuerit. experientia iudicis id re
quirere sollerter curabit ita. ut per manus contropati
one testis ille qui negat. iudice presente scribat. Qui
etiam plus cogatur scribere. ut ueritas facilius inno
tescat. ubi scilicet et omnino querendum est. ut scriptu
re querantur et presententur. quas antea fecit sine subscri
psit. Et si tota ista defecerint. tunc conditionibus editis
iurare non differat. quod nequaquam ibi subscriptor
accesserit. Ut si post hec quocumque modo patuerit per ex
tinguenda ueritate iuratum eum fuisse. falsitatis nota
tus infamia. si honestior persona fuerit quantum ille per de

re potuerat cui⁹ parti testimoniū p̄bere cōtēp
sit. tantū dupla ei satis factiōe cōpella-tur
exsoluere. Si certe inferior est p̄sona. unde
debeat duplā rē dare nō habeat. et testimo
niū ammittat. ⁊ .c. fltoꝝ ictus extensus acci
piat. Simili inuestigatiōe p̄q̄rere iubem⁹ scrip
turarū ueritatē. si auctores causauerit nulla
ten⁹ has roborasse. Et cū claruerit. inuitos eos
fuisse. decreto legis q̄ de falsariis scripturarū
latū est p̄culi eos iubem̄. In duob⁹ aut idoneis
testib⁹ q̄s p̄sca legū recipiendos sancxit auctoritas.
nō solū ꝯsiderandū ē. quā sit idonei genere. si est in
dubitant ingenui. s; etiā si sit honestate inti-
p̄spicui. atq; rerū plenitudine opulenti. Nā uide
tur ēē cauendū ne forte q̄sq; cōpulsus inopia. dū
necessitatē nō tolerat. p̄cipitant p̄iurare nō metu

FLS RECHISVINDUS REX. Suo nerdendo. ANT.

II. Q̄lib⁹ regiis seruis debeat credi. IIII.

SERVO testi⁹ nō credat̄ si sup̄ aliquē
crim̄ obiecerit. aut etiā si dnm̄ suū in crimine in
peduerit. Nā etiā si in tormentis posit⁹ exponat q̄d obi
cit. credi tam̄ illi nullo m̄do oportebit. excepto ser
uis n̄ris q̄ ad h̄ regalib⁹ seruiciis mancipant̄. ut nō
immerito palatinis officiis liberalit̄ honerent̄ idē
stabularioꝝ. gillonarioꝝ. argentarioꝝ. coquoꝝ

q̊q; ↄpositi. ł siq̄ p̄ret hiis supiori ordine ł gradu p̄cedu
dūt quos tam om̄is ⁊ regia potestas nigt̄ n̄o h̄r.
icognitos. ⁊ nullis eos ēē cōstāt prauitatib; aut cri
minib; implicatos. q̄b; itaq; uera dicendi ł testificandi
negotia. licentia sic ⁊ ceteris ingenuis hac lege ↄcedit̄.
De reliq̄s aut ad palatinū seruitiū p̄tinentib; q̄cuq;
aliquē ad testimoniū crediderit aduocandū. n̄o alit̄
eis fides ad cōm̄dabit̄. nisi regie potestatis electio iusta
⁊ honesta p̄muserit ēē credendū. q̄d ille a se nouerit
ēē testificandū. **FLS. GLS. RCSDS. REX. Ne testis
p̄ p̄ptam testimoniū reddat. ⁊ qualit̄ testimo
nium iniungi possit. . V.**

Testes n̄o p̄p̄tam testimoniū dicāt. s; p̄sentes quā
nouer̄ n̄o taceāt ueritatē. Nec de aliis negotiis testimo
niū dicāt. nisi de his tātūm̄do que sub p̄sentia eoꝝ ac
ta ēē noscunt̄. Certe si hisdē testes. aut parētes. ł amici
siue etate decrepiti. ł infirmitate grauati. aut ī aliā.
aut longinquā p̄uincia ↄstituti. de re que ipsis est cog
nita testim̄niū aliq̄b; iniungendū putauerit. ⁊ si n̄o sit
om̄is de uno t̄ritorio q̄ testimoniū dicendū cōmittit̄.
ī eo tam̄ t̄ritorio ubi ille cōman; q̄ plus ex ipsis uidet̄ ido
neus cōgregent̄. ⁊ ante eidē t̄ritorii iudicē ł cōra h̄is
q̄s iudex elegerit. ⁊ mandatū faciāt idoneis ingenuis
q̄b; uoluerit ⁊ de q̄ illis est cognitū p̄ditionū seriē in
rare p̄curēt. qualit̄ q̄b; testificandi necessitudo cōmittit̄.

id indubitanter ubi necesse fuerit suo sacramento confirmet. quod iurare mandatores suos iustissime et euidentissime per semetipsos audierit. Aliter autem mandatum de talibus negotiis editum. apud omnes iudices erit semper inualidum. Flavius Chindasvindus Rex. De his qui falsum testimonium dicunt.

Siquis contra aliquem falsum testimonium dixerit. et emendatio inueniatur. aut certe si ipse dixerit. quia falsum testimonium dedit. si maioris loci persona est det illi de propria facultate sua. contra quem falsum testimonium dixerit, tantum. quantum per testimonium eius perdere debuit. et se testificare ultra non nouerit. Quod si minoris loci persona est. et non habuerit unde conponat. ipse tradatur in potestate illius contra quem falsum testimonium dixerit. seruiturus. Nam a omnino pro taliu testimonium qui se promittit falsa testificasse perdiderit. causa ipsa reuolui non potest. excepto si aliter euidentior ordo ueritatis claruerit. id est aut per legitimum alium et melioratum teste. aut per iustos ac legales ordine scripture. Quicumque autem ut beneficio corrumpit aliquem. uel circumuentione qualibet falsum testimonium dicere persuaserit. dum euidens huius rei commentum patuerit. tam auctor sceleris qui inmeritum intendit alteri. quam his qui rerum auiditate cupidus testificande prebuit falsitatis assensum. pari simul sententia falsarii teneantur. et insuper ad aliorum terrore. centenis flagellis

publice uerberati. turpit etiã ut digni sunt ac uilit decaluentur. VII. Fls Eruigius Rex. De his q falsum phibuerunt testimoniũ ptulisse. ex et spatio. VI. mensiũ. q teste liceat infamare. seu sup mortuum nõ liceat testimoniũ dicere.

FALSORUM testiũ obstinata neqcia. nescit habe modũ falsa dicendi. s; criminu crim nectitur copulare pjurii. Et ido qa testandos huiusmodi sceleris psumptores. diuina lex mortis sentencia dapnat. illos scilicet qs cõtra frem suũ falsũ dixisse testimoniũ potestas iudiciaria cõpbat. nos pinde tã nefariis psonis ausũ scd'o testificandi subducim'. qs nõ humanis s; diuinis uocib' iã mortuos approbem'. Vñ ido siqs testimoniũ pqualib; re. ĩpsencia iudicis dederit. et causa pei' testimiũ approbata extiterit. si forte postmodũ. fauore. t'rore. l munere pulsat' illi' causidici. q uict' p'mũ pei' testimoniũ fuit. dicat se idẽ testis falsũ dixisse testimiũ qd p'mit' ptulit. et scd'o aliud testificare unde p'ma que dixerat subuertere uelit. stante supiore lege. id nouella tenendũ sanctioẽ pcipim'. ut nec testificari illi scd'o sit licitũ. nec causa ipsa de q ipse p'iur' testis antea iurauerat. ulti' pei' testimoniũ reuoluatur. excepto si aliis meliorib' et legitimis testib'. seu etiã ueridicis scripturis reuolutio ordinate cause possit accidere. ut scd'a de t'minatioẽ iudicii. p aliũ sic dictũ est teste. ut ueris

sime scripture ostensioe. licencia sit negotiu reparan

de cause retexere. Nã isti q's cause sue cupiens accelerare

p positu. teste in iudicio ptulerit. si ille cotra que causa

hab; psens affuerit. & qd in reprobatioe oblati testis oppo

nat nescire se dixerit. res siqde ipsa de qa agit p oblato

rum testiu. testimoniu in iure illi' ad eui' parte testifi

cauerat. iudicis instancia ptradat. Illi tam psone que

se ide rogatioe plati testis nescire se dix. qd obicere possit.

licencia psueta priuate porrigim'. qualit infra sex mses

iuicia ignorati testis pqrat. & cause sue negotiu reparare

itendat. Qd si infra sex mses no potuerit iuicia pdictoru

testiu querere. & cora iudice eoru ifamia pbare, exactis

sex msib' nullu ia ei ultra tpris spaciu dabit. qd aut plati

tu teste infame ee puincat. aut aliu teste p eade causa

iudicio pferat. s; qd testimonio eoru ex titit alligatu.

ualeb ppetuo mõis oib' inpulsu. Ut tam sibi s cui lici

tu est p sex mses iuicia testiu excusare. legitima for

tasse infra pstitutu tep' pbatione inuenerit q platu

ptra se teste infame possit puincere. sup eos q's inuen

tes potuerit ifamare. licitu erit causidico adducta

teste pducere. Nã si aliquis de numero illoru testiu q pmu

iurasse noscunt pstitit fuisse defunctu. nullu sup mor

tuu testimoniu dabit. nec i talib' t qb'lib; aliis causis.

testimoniu uiui sup mortuu nullo mõo admittit. excep

to si p legitimu & manifestu scripture testiu. ubi ipse q

defunctus est aut reum se criminis esse agnoscens subscripsit
aut iusto examinationis iudicio publice denotatus apparuit. Et haec
quidem de infamatione qua quisquis ille obnoxius ad dicendum
testimonium non admittitur. dicta sufficiant. Certum si debitum
defuncti vel presumptio accusetur. iuxta legem aliam liceat fieri
causidico. aut per idoneum testem. aut per idoneam scripturam
debitum mortui vel presumptionem convincere. et positum partis sue
negotium reparare vel consumare. **FLS CHDS REX. VIII.**

De his qui ad falsum testimonium dicendum alios provocant. vel servos alienos ad libertatem impellunt.

Quis contra hominem ingenuum et adversus libertatem
aliquem provocasse convincitur falsum dicere testimonium.
tantum illi conponat. quem per falsam testificationem cona
batur addicere vel dampnare. quantum si iuste eum optinuis
set. potestatem de statu vel de rebus eius adquirere. Servus testis simpli
citer ab alio invitatus contra ingenuum vel libertum testificans
se dinoscitur. qualiter per eius testimonium in servitutem quisquam
humiliaretur et tamen ille qui testem protulit conscius fraudis
huius non invenitur. Solus testis ipse superiori sententia. Id est
sic ille qui testem ad falsum testimonium provocavit. ei quem suo
testimonio decipere voluit. obnoxius maneat. Ita ut si
non habuerit unde conponat. in potestate eius cum his quod
habere videtur. perenniter serviturus tradatur. Id autem et de
illis certum observandum. qui servos alienos ad liber
tatem perducerent. aut falsum testimonium dixisse reperiuntur.

aut etiam in contencione adibere conati sunt. ut ab eis prouocati per eorum instanciam ad ingenuitatis libertatem indebitam posset aliquatenus insultatione peruenire. VIIII. ANT. FLS GLS RECDS REX.

Quod utilitati In quibus causis possint testificare servi.

Quod utilitati multorum est congruum. non est nostre legis decreto pretermitendum. ne tanto cuiquam pateat nocendi facultas. quanto nichil esse putat ex lege quod metuat. Quia ergo multociens inter ingenuos repperitur exorta cedes. ubi nullus affuerit ingenuus qui cedis ipsius patere faciat euidenter scelus. adeo si nullus ingenuorum affuerit. credi seruis omnimodo oportebit. ut qualiter inter eos celio facta constiterit agnosci eisdem testificantibus possit. Verum quia in multum cognitio iustitie deperit. dum ingenuorum dignitas aut longe posita aut de proximo ignota consistit. tunc credi permittitur seruis. cum ingenuorum nulli affuerint. qui aut in causa sint. aut qui de re que agitur cognitum habeant. Certe nec de aliis causis nec de maioribus rebus esse sibi credendum sciat. nisi demum in his quibuscumque rebus. ac de terris. aut uineis. uel edificiis que non grandia esse constiterit. propter quod solet inter heredes. aut uicinos possessores intencio exoriri. Sed et de mancipiis credendum est eis. si contigerit ea uel ab aliis occupari. uel indebite retineri. aut etiam ad dominorum iure inlicite euagari. ut per eorum uera agnitione ualeat res ipse dominis reddi. ipsorum indubitata noticia

iuste possit intencionis causa sopiri. Non tamen aliter illius credi poterit. nisi et bonis crimine alienis extiterint et gravi in despecti paupertate non fuerit. Ita ut contra ingenuorum dignitatem eorum testimonium accipi nullatenus possit. nisi ut superius dictum est caede exoriri contigerit. X.

Flavius Chindasvintus Rex. De his qui se placitorum perscriptis obligant. ne pro aliorum causis veritatem dicant.

Plerosque cognovimus. ita sese inter duo per placitum obligare. ut pro sua suorumque utilitate testificari non differant. Si quis autem per eos habuerit testimonium dicere nullatenus adquiescant. Et quia satis est contrarium veritati. hac omnes iudices se noverint habere licenciam. ut talia conscripta instantia ingratanter inventa disrumpant. atque qui eadem placita nominaverint. centenis flagellis verberandos insistant. Ita tamen. ut ista disciplina non ad infamie notam eis pertineat. sed testificandi quod cognitum habuerit. sit illis ex lege concessa semper et indubitata libertas. XI. Flavius Gloriosus Chindasvintus Rex. De quibus annis possint testificari minores.

Hec etas erit constituta in minoribus annis. et ad testimonium admittenda. ut postquam puer aut puella quatuordecim vite sue annos impleverit. sit illis in causis omnibus testificandi indubitata libertas. XII. Ut contra extraneos parentela et propinquitas testimonium minime dicant.

FRATRES. sorores. uterini.

patrui. amite. auunculi. matertere. siue eorum filii. item nepos. neptis. consobrini. et amitini. in uiditio aduersus extraneos testimonium dicere non admittantur. nisi forsitan parentes eius de cognationis linea se lite habuerit. aut in causa de qua agitur alia omnino ingenuitate de ee constiterit.

Titulus. DE SCRIPTURIS VALITURIS ET INFORMANDIS AC DEFUNCTORUM VOLUNTATIBUS CONSCRIBENDIS.

Quales debeant scripture ualere. I.

De pactis et placitis conscribendis II.

III. Ut contra post definitione filio et heredi non liceat uenire.

IIII. De dampnis eorum qui contra pacta et placita sua uenire contendunt.

V. Ne ualeant definitiones et placita seruorum sine iussu dominorum.

De turpibus et illicitis rebus. VI.

VII. Ne sub unius nominis causa res alia et persona callidis diffinitionibus obligetur. de pena etiam que sit in placitis inserenda

Quod omnis scriptura et definitio que per uim et metum extorta VIII fuerit. ualere non poterit. VIIII.

Que scripture ualere possunt si ab his facte fuerint. quis est in annis minoribus constituta. X

Qualiter conficiatur et firmari conueniat hultimas hominum uoluntates

Qualiter firmentur uoluntates eorum. qui XII tres in itinere moriuntur. XII.

Ut defuncti uoluntas ante sex menses. sacerdote et testibus

CXS. I. Quales debeant scripture ualere. [dire]

SCRIPTURE QUE DIEM et annum habuerint euidenter expressum. atque secundum legis ordinem conscripte noscuntur. seu conditoris uel testium fuerint signis aut subscriptionibus roborate. omnes habeant stabilem firmitatem. Simili quoque et ille scripture ualore constabunt. quas et si auctor suscribere egritudine obsistente non ualuit. testes tamen quos suscriptores accederet postulauit. sicque suscriptionem uel signum adiuncte illius auctoris ille qui est rogatus impresserit. Hoc etiam est obseruandum ut si conditor talium scripturarum de hac ipsa egritudine qua detinetur reualuerit. si hoc ipsum quod in eius nomine scripturis testauit. firmum esse uoluerit. manu sua illud solita suscriptione corroboret. et sic plena

[Margin: quecumque scilicet ille pronuntiare desi si ea presentia fiat confirmatur.]

qđ testare iussus est habeat firmitatē. Sin aut̄
eundē testatorē ď hac ipa egritudine mori contige
rit. testis ipe q̄ab eo rogat⁹ accessit. iuxta aliā
legē ifra sex mses suscriptas asē scripturas robo
rare curabit. II. Flš Gls CHNDS REX. D̄
pactis ac placitis conscribendis. ut c̄seruan
P ACTA uel placita. que ꝑscripturā legitime ac dis.
iustissime facta sut. dū in ihis dies t' ann⁹ sit eui
dent expssus. nullaten⁹ immutari ꝑmittunť. III.
Flš RCDS REX. Ut contra prioꝝ defin
tionē. filio uł heredi nō liceat uenire.
FILIO VEL heredi contra prioꝝ iustā aut legitimā defi
nitione uenire nō liceat. qa iuste repellit ꝑsuptio
illi⁹. q̄ facta senioꝝ iniuste conat īrūpe. V. Flš
Gls CHNDS REX. D̄ dampnis eoꝝ qui cōtra
pacta t' placita sua uenire contendunt.
QVI cōtra pactū t' placitū iuste ac legitime ꝯscriptū
uenerit. qđ nō forsitan ꝑsona potencior uiolent
extorserit. ante quā causa dicat. penā que inplacito
t' pacto legitime ꝯtinet exsoluat. De ide que sut
ipacto t' placito definita seruent. Pactū ũ t' placitū
quemient ac iustissime int̄ pares ꝯscriptū. si etiā
pena ieis iserta n fuerit. reuolui. aut inmu
tari. nulla ratiōe ꝑmittam⁹. Et ideo que in
pactis t' iplacitis ꝯtinent t' monstrant scripta. ple

non habeat firmitatem, si tamen quisquis ille pactum vel placitum iustissime et de re sibi debita conscripsisse videatur.

VI. Flavius Chindasvindus Rex. Ne valeant definitiones vel placita servorum sine iussu dominorum.

Et honestas hoc habet et iustitia hoc affirmat, ut que servi non iubentibus dominis suis seu per scripturam paciscuntur sive per testem definiunt, nullo firma robore penitus habeantur.

VII. Flavius Chindasvindus Rex. De turpibus et illicitis rebus.

De turpibus et illicitis rebus inter qualescumque personas sicut nullum pactum aut mandatum vel placitum, ita nec donationum seu quamcumque definitione ex omnibus nullo tempore decernimus posse valere.

VIII. Flavius Gloriosus Chindasvindus Rex. Ne sub unius nomine cause res alia vel persona callidis distinctionibus obligetur. De pena etiam que sit in placitis inserenda.

Pravis ac malignis moribus improborum iustitiae semper est sententiis obviandum. Ideoque quia dum perversorum cupiditas ita sepe plurimos novarum fraudium molitione colla queat, ut cum pro qualibet adimplenda fit pactio, res eorum simul obliget ac personas. Hoc fieri omnimodo prohibemus; quotiens unde libet placitum conscribitur, non amplius in transgressoris pena quam duplatio reddende rei vel triplatio numerorum satisfactione taxetur. Res tamen omnis aut persona nullatenus obligetur. Quia iniustum

penit⁹ approbam⁹. ut uni⁹ causa debiti. rerũ fiat
omniũ ꝑditio ł ꝑsone. Que cũq; ꝗ cõtra legis hui⁹ de
cretũ cõscriptũ placitũ siue diffinitio facta fue
rit. ubicũq; sit repta uacua omnib⁹ modis inualida re
putetur. FLS GLS CHINDS RX. EGIGA REX. Ne in
VIII Cognitas sibi scripturas. Quisquis illas testis subscribere
Quarumlib; scripturarũ seriẽ aduocatus tes
tis. si ñ aut ipse antea legerit. aut corã se
legentẽ audierit. suscribere penit⁹ ñ audebit.
Quod si ipse suscripserit testimoniũ ei⁹ q̃d illic icautę ꝑbuit.
inullo amittat potit. q̃a icognit⁹ illic suscriptor ac
cesserit. nec stabilis illa iudicabit̃ scriptura. quã
nulla testiũ firmauerit cognitio uera. ANTIQUA.
Quod omnis scriptura uł diffinitio que ꝑ uim ex
metũ extorta fuerit. ualere ñ poterit.
VIIII.
Pactum siue placitũ q̃d ꝑ uim
ꝑ metũ extorserit ꝑsona potencior. ł inferior
ł reliquas scripturas. id ẽ si ille q̃ patit̃. ł icustodia
mittit̃. aut sub gladio mortẽ forte timuerit.
aut penas quascũq; ł ignominiã paciat̃. ul ł
certe si aliquã iniuriã passus fuerit. hui⁹ modi pac
tio ł scriptura quelib; nullã habeat firmitatẽ.
FLS GLS RCDS REX. Que scripture ualere
poterunt. si ab his facte fuerint q̃ s̃ i annis
X. IN MINORIBUS annis minorib⁹ cõstituti.

quidā ɔstituti. testandi de reb' suis. ł alias quascuq;
diffinitioēs faciendi. seu p scriptura. seu p idoneū
teste. i q̄b' cuq; psonis elegerit. i tra quartū de
cimū annū. nō illis alit licencia erit nisi gra
uis langor occurrerit. p quā eos fortasse mori
suspitio sit. Q d si eos necessitas hui' cause cōpsse
rit. utrisq; a decimo etatis sue anno. facien
di qđ uoluerit. libertas plena ma
nebit. Qui si ab egritu
dine ɔualescere potuerit.
q̄cq̄d eos ordinasse ɔstiterit. totū in
ualidū erit. donec aut rursus egrotan
tes. iterū que ordinauerat. noua ordina
tiōe reformet. aut uenientes usq; ad ple
nu .xiiii. annū. iōib' iudicandi de reb' suis libera
habeant absolutaq; licencia. Ab i fancia u ł iqua
lib; etate amentes efecti. uel eo uicio absq; intmissiōe
tēporis p manentes. nec testimoniū reddere. nec siquā
forte uoluntate ediderit. nulla potit firmitate habē.
N ā q p puntualla tpōz ł orarū salute uident recipe. 7
integra intdū mte p sistere. de suis reb' iusserit iudiciū
p hiberi nō poterit. Flš glš Reds Rex. Qua
lit confici ut confirmari conueniat. ultimas
MORIENTIUM extrema hoīū uoluntates. f xi.
uoluntas. siue sit auctoris 7 testium manu scrip-

ta. siue utrarum que partium signis extitit roborata. seu etiam
si auctor suscribere uel signum facere non praeualeat. alium tamen
cum legitimis testibus subscriptorem uel signatorem hordina
tionis sue instituat. siue quoque sit tantummodo uerbis coram
probatione ordinatio eius quam morientis patuerit promulga
ta. hi hordinationum .iiii.or genera. omni perhenni
ualore subsistunt. Id tantum magnopere percu
randum est. ut scripture ille que secundum
primum et secundum hordinis confec
tione sunt alligate. id est siue
auctoris et testium manu sunt conscrip
te. seu que utrarumque partium signis extitit ro
borate. infra sex menses iuxta aliam legem sacerdoti
pateant publicande. Et si forsitan contigerit. ut
ibi uel in di scripturis auctor qui subscribere debuit sig
num impresserit. hi ipsum testis qui in eadem scriptura sub
scriptor accessit. iurare curabit. quia signum ipsum
a conditore factum extitit. Ille uero scripture qui
sub tertii ordinis alligacione sunt edite. id est
est in quibus aduocatus a conditore legitimus tes
tis subscripsit. tunc omnis habeant stabili fir
mitate. quando infra .vi. menses ille qui in eadem scriptura
ad uicem morientis suscriptor accessit. et reliqui testes
qui ab eo rogati sunt. coram iudice conditionibus factis iura
uerint. quod in eadem scriptura a se suscripta nulla sit

fraus inpressa. Si secundum voluntatem ipsius conditoris habe
atur conscripta, et quod ab eo qui eam condere voluit rogati
extitissent, ut in eadem scriptura subscriptores acce
derent, et iudice conditoris eam legitime roborarent.
Illa vero voluntas defuncti que iuxta quartum or
dinis modum verbis tantummodo coram probatione promul
gata patuerit, id est qui instante quocumque periculo
conscribi nequiverit, et tamen ab eo qui moriturus iussa
fuerat alligari, tunc robur plenissimum optine
bit, si testes qui hi audierint, rogati a conditore
extiterint, infra VI mensium spatium hi quod iniunctum
habuerint, sua coram iudice iuratione confirment
eiusdemque iuramenti conditione, tam sua quam testium
manu corroborent. Quicumque vero res plenum venerit
in effectum pro instantia sui laboris, idem tes
tes ex defuncti bonis tricesime pecunie por
tionis consequantur, solis tantummodo nummis et carta
rum instrumentis, librorum voluminibus sequestratis,
que parebunt ad heredes integritate successionis.
Qui testes infra VI menses procurent illi denunciare,
in cuius nomine per talem ordinationem res translata dinos
citur extitisse. Quod si omne legis huius decretum testes
illi quibus commissum est infra constitutum tempus distulerint
adimplere, noverint se falsariorum dampno multari,
excepto si se aliorum fraude vel calliditate, seu etiam re

gia iusshoe qd ifra .vi. mses explere nequerit im
peditos ee pbauerit. XIII. FLS RECDS REX. Qualit
firmetur uoluntas eoru . q manere

IN ITINERE pgens moriunt.

Aut iexpeditioe publica moriens. si ingenuos
secu n habuerit. uoluntate sua ppria manu suscri
bat. Qd si literas nescierit aut plangore subscri
bere n ualuerit. eade uoluntate seruis isinuet.
quoru fide eps atq; iudex pbare debebit. Et simul
latent antea fraudulenti fuisse patuerit. qd sub
iuramti taxatioe ptulerit. escribatur ut sacerdo
tis atq; iudicis subscriptioe firmet. ut post mdu
auctoritate regia roboratu. firmu qd decreue
rit habeatur. XIIII. FLS GLS RCHDS REX.

UT DEFUNCTI uoluntas ante sex mses.

Scripta uoluntas cora sacerdote t testibus publice
tur
defuncti ante sex mses. quora qlib; sacerdote
t testib' publicet. Et si qs eande qualib; fraude sub
psserit. tatu illis qb' scriptura facta ee dinoscit t
qb' testat' e. de pprio cogat ex soluere. quatu pei
de scripture serie cogrere potuerat t habe. FLS GLS
CHDS REX. XVI. Ut de contropatione ma
Omis scripture nuu. si scriptura uitat indubii.

quaru t auctor t testis defuct' e. i qb' tam sub
scriptio t signu coditoris. atq; testiu firmitas patet.

dū īaudientia p̄late ꝯstiterit. ex aliis scripturarū
signis ł subscriptionib; ꝯtropentur. sufficiatq; ad firmi
tatē ł ueritatis huius idaginē agnoscendā triū ł
~~iiii~~ duarū. scripturarū similis ꝑ eundē ꝑlata subscriptio.
Quod si talib; scripturis legū tēpora obuiauerint. p certo
decernit̄ ea ualere nō posse. ~~ut nec ... de com~~
~~paratione scripturarū~~ De olografis scripturis. .xv.

Quia interdū necessitas ita sepe ꝯcurrit. ut solen
nitas legū libere cōpleri nō possit. ideo ubi īequali
tas locorū ita ꝯstitit. ut nō inueniant̄ testes per quos iuxta
legū ordinē unusquisq; suā alliget uoluntatē. manu
ppria scribat. eaque ordinare desiderat. Ita ut
specialit̄ adnotet quecūq; uoluerit iudicare. ł
que de reb; suis habē quēquā elegerit. Diesq; ł
annus. habeat̄ īei euidenter expressus. deinde totū scrip
ture textū. rursū auctor ipse suscribat. Quod dū hi scripta
infra xxx annos ad eū ī cuius nōne facta sit. ł ad heredes ł
ad successores eius puenerit eā epō ł iudici infra vi. mēses
nō differat p̄sentare. Quā sacerdos uel iudex adla
tus sibimet trib; aliis scripturis ī quib; testatoris sub
scriptio reperitur. ex earū ꝯtropatione ꝯsiderent. si certa
ꝑ eundē scripta ē quā uel ꝯditor olografa ratione cōs
cripsit. Et dū ista puiderit. eadē cartula que of
fertur uera nichilhominus habeatur. Atq; etiā cōtinuo
sacerdos ipse ł iudex. siue alii testes idonei. eandē

ologrāfī scripturā sua denuo subscriptiōe ɔfirmet.
Et sic uoluntas ipsi' testatoris plenissimā optineat
firmitatē. Ets ets RēDS Rex. De contrupa
tione scripturarū et earū poena soluen
Sicut ubi quenit da. ⁊ xvii.
Si miserat occurrere salutaria remedia ñ ne
gam'. ita ubi ɔtencio irracionabilis exorit. censu
rā ponere iuste debem'. Proinde cū de qb' lib; scriptu
ris parentū que tam iustissime ac legitime ide
reb' sibi debitis patuerit eē ɔscripte. fuerit ex
orta cōtēptio. si ille cui scriptura pferr nescire
se dixerit. ipsi' scipte ueritatē. mox plator ille
iurare cogat. nichil lesiōis t' fraudis iea quādoq;
aut a se factū eē. aut ab alia qcūq; mōdo factū ōino
cognouisse. t' nosse. s; ita manere. sic auctor ei' eā uo
luit ordinare. t' roborare. Deīd ille qeā renuit
accipe. cogat iurare se hāc scripturā uerā eē nos
cire. nullaq; euidēti cognitiōe sape. seu ab auctore
suo legitime ac legalit ɔfectā existere. neq; sub
scriptione t' signū auctoris ueridice factā cognos
cere. Post h' querēda eī ab utrisq; partib' i scriniis
domesticis īstrumenta cartarū. ut ɔtropatis alia
rū scripturarū subscriptiōib' atq; signis. possit
agnosci utrū habeat idonea. an repbet' īdigna.
Iā tūc si i domesticis scriniis scripture auctoris

repte non fuerit. adquarum similitudine scriptura prolata
firmetur. ita demum ille qui scripturam profert. ubicumque alias
scripturas potuerit auctoris procuret inquirere. per qua-
rum similitudine scripturam quam profert ueram esse confir-
met. Sicque per talem conuenientiam latentis ueritate
repta. nec ille qui scripturam profert in conuincendo eam esse
idoneam ex longinquo testes aduocans dampna susti-
neat. nec ille qui hanc contempnit accipere. penam scripture
cogatur implere. Quibus ita actis. si ille qui scripturam in-
dignam esse contendit. non pro ueritatis cognitione. sed pro sola
comotione partis aduerse. ad conuincendam dignita-
tem scripture. et in adducendis testibus et in sustinendis
dispendiis. laborare fecerit aduersantem. tunc ipse
qui scripturam profert. exibitis testibus esse idoneam. et
illesam scripturam affirmet. ac postea ille qui pro con-
tencione indebita in adducendis testibus. laborem in-
tulit aduersanti. poenam dampni quam scriptura
continet euidenter adimpleat. Certe si aut tan-
ta res non est. unde penam suppleat. quam auctor eius in-
stituit. cum de rebus suis legitimum iudicium feiret.
aut etiam sponte sua. hanc ipsam penam noluit implere.
rem que illi eiusdem auctoris competit. iure ei quem conue-
xauit indebite cogatur confessionis ordine dare. Hanc
sane legem in solis parentum scripturis seruandam esse
decernimus. propter quod filios uel nepotes iniusta contentione

ab alterutro aut se. aut extraneorum partes iudicium querantur
re. Ista euidenti conditione seruata. ut si et aliis oppositionibus
legum eadem scriptura. dicitur conuellenda. uox inpugnantis pro certo
sit libera. **XVIII. Ne aliut quis per testem. aliut
per scriptionem alligare presumat. FLS. GLS**

Cuiuscumque sint uerba. **RCSDS REX.**
siue scripturarum quedam indicia. que tam uera esse
oporteat atque simplicia. per que unius in alterius cognitione trans
ferat notitiam suam. nouellis nunc uero agitatur argumentis. ut
in donationibus uel transactionibus scripturarum. per mutua uideatur
quorundam donatorum uoluntas. quod tam testibus aliud obliget.
quam quod per scripture seriem noscuntur diffinisse. In qua bifa
rie duplicitatis astucia. quod aliud quam dupla comprobatur
uoluntas. que simplicitatis puritate exclusa. aliud foris
publicet. aliut per occultum obliget teste. Quapropter quisquis
de quibuslibet rebus scripturam donationis uel uenditionis in
alterius faciens nomine. aliud reperiatur obligare per teste.
quam quod per manifestam scripturam cognoscitur diffinis
se. nouerit se parti illi penam scripture debere persol
uere. cui circumuentione callidam noscitur intulisse. insuper
cum infamia sue persone. quod semel eum constitit dedisse. nullam
unquam potiri repetitione reposcere. nec testis illic ad tes
tificandum aliud admittatur. qui aliquid aliud protestetur. quam
quod prolata donatoris scriptura testatur. ut repulsa de
inceps omni argumentationis sollicitudine quicquid per manifestam

et legitimam scripturarum seriem definitur. nullus ulla sub ordi-
nati testis machinatione devocet in irritum. Et sic quidem lex. inter
equales gradu et ordine promulgata servabitur. Ceterum si
eiusdem potestatis atque compassionis non sit ille qui scripturam se ac-
cepisse obiecerit. ut potius exhacta ab eo. quam oblata ei
scripta credantur. quicquid ille huiusmodi occasionibus ab auctore
scripturarum convinci potuerit. tunc et ipsa scripta invalida
erunt. et res in donatoris iure possessura pertransibit.

De his qui contra legis ordinem confecerit scripturas.

Plene directus ordo est incertis habere cognitionem. et diuinis
conicere fidem. Quia ergo de statu scripturarum solet dubie-
tatis controversia exoriri. adeo precepto decernitur evidenti. ut
quecumque virorum aut feminarum testamenta. donationes. dotes. seu
qualescumque scripturas. confici amplius quam lex iubet. in quibuscumque
partibus sive personis contra sanctionem legis de quacumque
rerum distributione elegerit. non ideo ex toto habeantur in-
valide. quia ordo prefixus videtur esse transgressus. Sed ma-
nentibus cunctis que subsistunt ex legis huius auctorita-
te. illa decidantur sola. que contra legem inveniuntur manere
conscripta. Huius rei evidenciam. iudices negotiorum pro tempo-
re iudicii ordinabunt. ut ille cui plus conditor scripture
contulit quam oportuit. hic solum accipiat quod auctoritas
legis huius demonstrat. Reliqua vero quibus legitime de-
bentur. vigore iustissimo consequantur.

[illegible] REX. Ut nemo deinceps citra fidem regiam vel propria causarum negotia de ceptione regie potestatis ut cuilibet alternis se iuramentis uinculis alligare presumat.

xxviii. PLERUMQUE solet humani generis inimicus prauis corda hominum suggestionibus irretire. et infidelium animos pestifero ueneni poculo sauciare. Idcirco quia quanto plebs regie celsitudinis culmen sincera debet reuerentia honorare. tanto amplius eius deceptione per se uidetur mentes plebium excitare. His quoque nefarie argumentationis consiliis. legalibus congruit obuiare censuris. quod nec principalis honor qualibet possit grauitate deuolui. et infidelium pectora condigna debeant ultione retundi. Unde speciali edicto decernimus. ut nemo deinceps citra fidem regiam vel propria causarum negotia. secum alio presumat uinculis nectere iuramenti. aut in deceptione potestatis regie. uel cuiuslibet alterius tam scelerate fraudis audeat actione constringi. Si quis uero amodo aliter quam permissum est huiusmodi iuramento se illigari presumpserit. illius se nouerit legis periculi sanctione. que perfidis noscitur et contra regem agentibus promulgata existere.

De his qui negotia sua iure principali iudicialiter inquirunt. et postea inter se citra iudicium pacificare presumunt. ut iam conuenientia uoluerint.

SI CERTA causantium negotia diuinitus non terminet discreta censura. non solum aut difficile sedabuntur altercantium negocia. sed et recausabuntur diuersis obiectionibus

iustitia perquisita. Solet enim plerique propter quam intencionum
iurgia principali appetunt examine menda quandoque
resoluti licencia. legalem fugiendo censuram. ad conue
nientiam finem deducere quam regiis iudicibus protulerant
cause. Neque sub fraudis huius argumento pars causancium
iudicialem censuram foris equitate effugiat. adeo presentis
legis sanctione decernimus. ut quicumque deinceps causam suam
habens contra alterum regio intimauerit culmini de
cernendam. nulla racione se de iudicio submoueat. nec quam
libet cum suo aduersario conuenientiam agat. sed tamdiu cep
ti negocii prosecutione intendat. donec regalis clementia
specialem utrisque partibus iudicium promat. Quod si eum tan
tum negotium coram principe uel de principis qui arbitrio suo ele
gerit. expedire neglexerit. et quamcumque diffinitione cum
suo causidico peregerit. tantum petitor quantum pulsatus intimatum
regie potestati se unusquisque nouerit persoluere. quantum ille
cuius petitio extitit pro causa ipsa conquerere potuit. Ita uide
licet. ut quod regia potestas exinde facere uel iudicare de
creuerit. in arbitrio uoluntatis illius subiaceat. Simi
liter quoque dampno. illi multandi sunt. qui post cause initium ren
nuentes iudicum executionis iudicialis dum inchoato pre
sumpserint inter se pactitare negotio. sic quoque toti
negotii tantum iudex quam sacio dampni ipsius exsolutio
ne. inter se diuidere debet. Quod si non habuerit
unde componat. hic tibus .c. flagellorum utrique acci

piat. Sicque de suo iudex causam ipsam terminandi licentiam habeat. Illos tantundem legis huius iactura indempnes efficiat. quibus aut a regia iussio licenciam delibationis inculserit. aut quos iudex ille qui causam terminat inter se pacificandos absoluerit. **Explicit lib. II. Incipit III. Tit. I. De dispositionibus nupciarum.**

De ordine coniugali lib. III.

II. Ut tam goto romanam. quam romano gotam in matrimonio liceat sociari.

III. Si puella contra voluntate patris alio nubat. cum sit alii disponsata. IIII.

De non revocandis datis arris. V.

De viris minori etate maioris femine disponsentur. et de biennio placiti. VI.

De quantitate rerum conscribendis. VII.

Ut dote puelle tradita pater exigat et conseruet. VIII.

Ut patre mortuo utrius sexus filiorum coniunctio in matris potestate consistat. VIIII.

Si fratres nuptias puelle diferant. aut si puella impudice nuptias presumat. X.

[D]e sine dote coniugium fiat. et ut de quibuscumque rebus dos conscripta fuerit firmitatem optineat. **Ut tam gotho romanam quam romano gotam in matrimonio liceat sociari. I.**

SOLLICITA CURA
IN PRINCIPEM
ESSE DINOSCI
TUR. CUM PRO
futuris utilitatib' be
neficia ppłoꝝ puidentur.
Nec parū exultare
deb; libertas ingenu
ta. cū fractas uires
habuerit p̄sce legis abolita sententia. que īcongrue diuide
re maluit psonas icōiuges. quas dignitas cōpares exe
quauit ingenere. Ob hoc meliori pposito salubrit cen
sentes. p̄sce legis remota sententia. hac ip̄ppetuū ualitura
lege sancim'. ut sitā got' romanā quā etiā gota roman'
sibi cōiugē habē uoluerit. pmissa petitiōe dignissima.
facultas eis nubendi subiaceat. Liberūq; sit libo. libam
quā uoluerit honesta cōiunctiōe. cōsulto pq̄rendo psapi
am solennitatis cōsensu. comite pmittente pcipe cōiu

Si puella contra uoluntatē patris alterio nubat cū sit alteri disponsata. { gem.

SIQUIS PUELLAM cū uoluntate patris. aut
aliorū ppinquorū parentū q̄b' ex lege hui' mōdi
potestas tribuit. sponsatā habuerit. ipsa puella
cōtēpnens uoluntate parentū. ad aliū tendens.

parentib' ɔtradicat. ut illi nō det cui aparentib'
fuerat peccata. si ita ea nullomodo facere pmitta
m'. Qd si ipsa puella ɔtra uoluntate parentu. ad aliu
que ipsa cupierat forte puenerit. et ipse eā habe uxore
psupserit. ambo ipotestate ei' tradat. q ea cu uolunta
te parentu disponsata habuerat. Et si frs. t mat ei' aut
alii parentes mali uoluntati ei' ɔsenserit. ut eā illi tra
deret. que ipsa sibi ɔtra parentu uoluntate cupierat
et ad efectu pduxerit. illi q hi machinauer. libra
auri det. cui rex iusserit. Sic tam ut uoluntas
eoru n habeat firmitate. Si ipsi sic supi' diximus ambo
tradat cu oi substantia sua. illi cui antea fuerat
disponsata. Eande lege pcipim' custodiri. si pat de
filie nuptiis diffinierit. et de pcio ɔuenerit. ac sic ab
ac uita transierit. ante quā ea pat suus nuptui tra
dat. ut illi puella tradat cui apatre t matre pacta
constiterit. FLS GLS CHNDS REX. D nō reuo
candis datis arris. Sul.

CUM PRETERITORUM facta recolim'. futis pone
re psuptiōib' tanimu ɔsultissimu arbitram'. h
q sint pleriq; q facte sponsiōis imemores. nuptia
liu federu desinitione difer adimplere. abrogar
decet hui' rei licentia. ut nun qsq; p suo uel . ait
dilatione exibeat. Ideoq; adic late hui' legis . e
num'. ut cu int eos q disponsandi sut. siue int

parētes. aut fortasse ꝓpinq̄s ꝓfilioꝝ nuptiis corā tes
tib' ꝑcesserit diffinitio. ⁊ anul' arrarū nunc dat' fu
erit. ⁊ accept'. quā uis scripture n̄ intercurrat. nulla te
n' ꝓmissio uolet'. cū qua dat' ē anul'. ⁊ definitio corā
testib' facta. Nec liceat uni parti suā immutare ali
quaten' uoluntatē. si pars altera ꝑbere ꝯsensū nolue
rit. s; sc̄dm legē alterā ꝯstitutioē dotis implerā. nup
tiarū int' eos ꝑagat' festiua celebritas. IIII. De iu
ris minoris etatis. maiores sine disponsent.

Ius naturę tuę directā in sp̄e ꝓcreationis
futurę transmittit'. cū nuptiarū fed' toti' solennitatis
ꝯcordia ordinat'. Nā si aut etatū aut ꝑsonarū inpe
tenti ꝯditioē annectit' copula nuptialis. q̄d restat
i ꝓcreationis origiē. n̄ ut q'd nasciturū est. aut dissi
mile maneat. aut deforme. Nec enī potest i pacis
ꝯcordiā nasci. q'd ꝑ discordiā originis noscit' semina
ri. Videm' enī q̄sdā n̄ auidos amore naturę. s; illec
tos cupiditatis ardore. filiis suis tā inordinate dis
ponere federa nuptiarū. ut ieuoꝝ actib' nec etatū ꝯcors
[illegible] ordo nec moꝝ. Nā cū iuris res illa dederit nom
q[illegible] agāt' finas. isti prepugnantis nat'e conamina
m[illegible] b' puellas aut ponunt. dū īfātib' adolescentu
las disponsationis copula ꝯiungit'. Sicq; petatis ꝑ
[illegible]ri tep'. honestatis lucrū dilabi cogit'. ad
[illegible]dicie lapsū. dū puellarū auidioꝝ ⁊ maxi

ma ɔtas. seros tardosq; uiroru ɔtendit expectare ꝓ
uentus. Vt q° male ordinata ꝑpagatio generis. in
ordine transductionib⁹ reducat ab illicitis. hui⁹ sanctioe
decernit legis. ut sine minores sep etate uiris maio
rib⁹ imatrimonio disponsent. Aliter dispensatio facta
si una pars ɔtradicere uidet. nullo m manere iube
tur. A die u sponsionis usq; ad nuptiaru die. n ampli⁹
qua biennio expectet. n aut parentu. aut cogna
tionis. t certe ipsoru sponsoru si pfecte sint ia etatis. honesta
ɔuenions affuerit ɔsensio uoluntatis. Sin aut i his fœde
re inita pacta t difinitioes. pelongatioe nuptiaru
comunis uoluntas immutare decreuerit. aut
si p necessitate una psona defuerit. n ampli⁹
qua duoru annoru plongatio ɔtinebit. Et si rur
sus aliqcies fieri ita ɔuenerit. bienni tantumodo
i difinitioe spaciu erit. Aliter aut quandoq; aut
arraru aut scripture celebrata ɔfectio n ualebit.
Siqis sane ɔstitutu difinitionis tep⁹ absq; necessitate t
uoluntatis ɔsensioe implere distulerit suaq; uo
luntate a pmissioe ɔiugali remouerit. i pena
que i placito ɔtinet adimpleat. q d difinitu e
immutare n liceat. Mulierem aut qua ɔstiterit
aut unu aut plures habuisse maritos. post
eorunde uiroru obitum. alii uiro ab adulescen
tie ei⁹ annis. seu illi. q nec du uxore habuit. siue

ei quem unius uel plurimarum coniugum uita destituit.
honeste ac legaliter nubere. nullatenus inlicitum
erit. FLS CLS RECDS REX. F V. De quan
titate rerum conscribendis.

CVM DE DOTIBVS diuersa sepe inter nubentes ori
atur intentio plurimorum fit utilitati consultum. si cer
dens rebus instituto nichil ultra relinquat am
biguum. Decernimus igitur hac lege in perpetuum ser
uatura sanctione sensemus. ut quicumque ex palatii nostri
primatibus uel senioribus gentis gotorum filiam alterius uel cuius
lib; relictam. filio suo poposcerit in coniugio copulan
dam. seu quisquis ex predictorum ordine uxorem sibi elegerit.
expetendam. non amplius unusquisque in puelle uel mulieris nomine
dotis titulo conferat uel conscribat. quam quod decima parte
rerum suarum esse constiterit. Quod si contigerit ut quicumque parentum
pro filio suo in nomine sue nurus dotem conscribere debeat. eodem modo
de eo quod eidem filio post obitum parentum suorum in portione euenire
potuit. decimam ex inde partem pro dotis titulum conferat. Quod mu
lier uel puella nuptiis traditura optineat. atque insuper x.
pueros. decemque puellas. et caballos xx. seu in ornamentis
qu[illegible]u mille solidorum ualere summa constiterit. sit illi conscri
bendi [illegible] dandique concessa libertas. Ita ut de his omnibus rebus in
coniugium mulier adsumpta. si non reliquerit filios. facere
quod uoluerit. libera se nouerit habere licenciam. Aut si
intestata discesserit. ad maritum aut ad propinquos

marita her edes eadē donatio redeat. Nec erit ultra
licitū puelle parentib; seu etiā puelle t mulieri. ab sponso
t ab sponsi parētib; pl; q̄ equā petē. t in suo nōe ɔscribendū
obtare. nisi quātū nūc legis hui; institutio ɔtinet. Aut si forte
iuxta qd ex legib; romanis recolim; fuisse decretū. tātū puel
la t mulier de suis reb; sponso dare elegerit. quantū sibi ip
sa dare poposcerit. Vā si forsitan puenit sponsus scripture
alicui; t sacramti uinculo inuptiarū tpre alliget. ampli;
se sponse datū t daturū quā qd hac lege cōstat ēē pmissū. id
postea ipsa quellere. in iuris sui potestate reducere. libero
poterit arbitrio. Sin aut iuramti reuerencia pauid; aut
ut ad solet neglegencie dedit; q amplius spōse dderat. re
uocare aut euacuare noluerit. t nequierit. nō oportebit
uni; tepiditatis multi ad furta dāpnatum. Sʒ dū spōsi
parētes t ppinqui tale factū agnouerint. uniusa q pl;
q sup taxatū est spōse collata ē. suo uiri absq; cuiq; preiudi
cio phenit uendicabit. Certe si iā uir habes uxorem.
tis facto scilicet āno. p dilectione t merito coniugalis
obsequiis ei aliqd donare elegerit. licitū erit in cunctatr
habebit. Nā nō aliter infra ānū circulū. maritus in uxorē
seu mulier in maritū. excepto dote. ut pdictū est aliā
donationē cōferre poterint. n cuiusti infirmitate.
periculum sibi mortis imminere pspexerint. Vt ceteris
n q iubendi uoluntatem habuerit. salubri ī ppositō.
puidendū decernendūq; curauim; n quin reb; omnib;

decem milium solidorum dominus esse dinoscitur · ad mille solidos rerum universarum contraditione adhibita · in nomine sponse sue dotem conscribat · Qui autem mille solidorum facultatem habet · x· solidi talia dinecione faciat · ita quod constitucio dotalis titule · ab ultima usque ad summa · omni controversia sopita perveniat.

Data et confirmata est hec lex. sub die pridie idus ianuarii anno scilicet tercio regni nostri in dei nomine toleto · Ut dotem puelle traditam . pater exigat et conservet : vi .

DOTEM puelle traditam . pater exigendi vel conservandi ipsi puelle habeat potestatem. Nam si pater vel mater defuerint. tunc fratres vel alii proximi parentes dotem quam susceperunt. ipsi consorori sue ad integrum restituant. Ut patre mortuo utriusque sexus filiorum coniunctio in matris potestate consistat. vii.

PATRE mortuo. utriusque sexus filiorum coniunctio. in matris potesta te consistat. Matre vero mortua. aut si ad alias nuptias ... forte transierit. fratres eligant cui dignius puer vel puella iungantur. Quod si fratres eius etatis non fuerint ut eorum iuditio debeant germanus aut germana committi. tunc patruus de coniunctione eorum habeat potestatem. Certe si germanus iam adulte habens etatis. proximorum renuit sollicitudinem. sit illi potestas condignam sibi coniunctionis querere copulam. Quod si puella vero si ad petitionem ipsius his qui natalibus eius videntur equalis accesserit petitor. tunc patruus sive fratres cum proximis parentibus colloquantur. si velit suscipere petitorem. ut aut communi voluntate iungantur. aut communi

uoluntate iungant̃ · aud comuni iudicio d̃neget̃ ·

Si frẽs nupcias puelle differant. aut si puel la impudice nupcias presumat. VIII.

Si frãs nuncia puelle sub ea condicione suspendãt · ut ad maritũ illa confugiens · iuxta legẽ aliã por cionẽ inť frs suos ď bonis parentũ nõ possit accipere. ibi aud ĩcio remouerint petitorẽ · puellaq· fratrũ calliditatẽ per spectã · maritũ natalib' suis equa lem crediderit uel puiderit expetendũ · tunc in tegrũ a frib' que ea ď parentũ hereditate debet̃ pcipiat porcionẽ · Qđ si rursus nichil frs ɾ̃o tali soro rem meditent̃ adũsi · uidentes morent̃ ut sororj puiderint dignioẽ · illa honestatis sue oblita per sonę sue nõ captãs statũ · ad inferiorẽ forte mar̃ tũ ɖuenerit · porcionẽ ... suã siue diuisã siue nõ diuisã quã de facultate ... parentũ fuerat ɔsecutu ra. ammittat. Infratrũ ũ ... & sororũ & aliorũ parẽtũ ... hereditatẽ. ingrediendi ea ɔcedim' potestatẽ.

Nuptiarũ opus inter dinoscit̃. habe dignitatis nobile dec'. si dotaliũ scripturarũ hi euidens pcesserit mun'. Nã ubi dos nec data ẽ nec cõscripta. qđ testimoniũ ee potit inhac cõiugii dignitatẽ futura. quãdo nec cõiunctiõem celebratã

publica roborat dignitas. nec dotaliu tabularu hac comitta
tur onestas. Pro inde cu quisq; aut per se. aut per filio. t[ertia] p[ar]timo
suo coniunctionis copulam appetit. ante reb[us] propriis. aut de principu
dono collatis. aut de q[ui]b[us]cuq; iustis profligationib[us] conquisitis iuxta modu
legis late. conscribendi dote habeat potestatem. Quicumq; aut legitime
in dote conscripserit. modis omnib[us] plenu robur obtinebit t habebit

.II. TIT[ULUS]. De nuptiis inlicitis. I.

Si post morte mariti infra annu mulier nubat. II

Si mulier ingenua seruo t liberto proprio se coniungat. III.

Si mulier ingenua seruo alieno. seu ingenuus ancille alterius se coniungat.

Si mulier liberta seruo alieno t libertus IIII.

ancille se societ. V.

Si quicuq; seruo alieno ancillam suam. ut suo suo ancillam coniungit

Si mulier absente uiro suo; VI. t alienam;

aliu sibi maritu adsumat; VII.

Si domini seruos suos se esse menciantur in ingenuos mulierib[us] eos coniungant

Si absq; uoluntate parentu. VIII. sequitur ingenuus;

Si mulier ingenua marito sese coniungat ingenuo; Si post

morte mariti mulier infra annu

SI VIDUA nubat. I.

Si mulier post morte mariti sui. se alio in tra an
nu coniunxerit. t adulteriu fecerit. medietate reru suaru
filiis suis ex priori coniugio perditis recipiat. aut si filii desunt. alii
propinquiores heredes defuncti uiri. p[er] iudicis instanciam reru.
consequatur medietate. Quam ideirco mulierem perire huic

uolumus subiacere dispendio. ne hec que a marito grauida
relinquitur. dum inmoderato desiderio adsciti coniugii uota festi-
nat. uel adulterium perpetrat. spem partus sui prius quam nascatur
extinguat. Illas tantundem a legis huius sententia. iubemus
manere indempnes. quas principalis auctoritas infra tempus alia
lege constitutum. cum libere ingiugio decreuerit copulandas.

Si mulier ingenua seruo uel liberto proprio se co-
iungat. II.

SI INGENVA mulier seruo suo
uel proprio liberto se in adulterio miscuerit. aut forsitan eum maritum
habere uoluerit. et hec manifesta probatione conuincitur. occidatur. Ita
ut adulter et adultera ante iudicem publice fustigentur. et ignibus con-
crementur. Cum autem perpetratum tam turpis admissi. quicumque iudex in
quacumque regni nostri prouincia constituitur. agnouerit dominam
seruo suo siue patronam liberto fuisse coniunctam. eos separare non di-
ferat. Ita ut bona eiusdem mulieris. aut si sunt de alio uiro ydo-
nei filii euidenter optineant. aut propinqui eius legali successione
percipiant. Quod si usque ad tertium gradum defecerint heredes. tunc omnia
fiscus usurpet. Ex tali enim consorcio filios procreatos. constitui non opor-
tet heredes. Illa quoque seu uirgo siue uidua fuerit. pena exci-
piat supra comprehensa. Quod si ad altaria sancta confugerit. donetur a rege
cui iussum fuerit perhenniter seruitura. Si mulier inge-
nua seruo alieno. seu ingenuus ancille
alterius sese coniungat. III.

SI MVLIER ingenua seruo alieno. siue regis se in matri-
monio sociauerit. siue etiam per adulterium iungere presumpserit.

stati ubi iudex primum hoc agnouerit. eos ad separandum
festinare non differat. ut penam quam merentur excipiat.
si est singli eorum centena flagella suscipiat. Et si post hac
contradictionem se iterum coniunxerit eos iudex comprehendi
iubeat. et in sua presencia exibi. ut unicuique eorum iteratum
centena flagella imponere non desistat. Quod si tertia uice se
separare noluerit. simuliter centena flagella eis imponi iu
bemus. et ipsa mulier parentibus suis in potestate tradatur.
Quod si postmodum eam parentes [illegible] retrorsum dimiserit. sit ancilla
domino eius seruum. Filii tamen et quandocumque et quanticumque qui ex ea
iniquitate fuerit procreati. condicionem patris sequantur ut in
seruitio permaneat. Facultatem uero mulieris propinqui sui
legali successione conquirat. Quod hii qui de tali coniunctione extite
rit geniti. xxx. annis per testes legitimum se in ienuos man
sisse docuerit. a seruitutis katena soluti. in ienuita
tis se gaudeat titulo decorati. Si tamen parentes eorum in
fra illud tricennium quod filii ipsorum se ingenui esse probaue
rit. nichil condicione seruitutis dominus suis persoluerit. unde
filii eorum uideantur obnoxii seruituti. Ipsam autem legalem
preceptum custodiri et de iuris ingenuis qui regias ancillas
uel etiam cuiuscumque habuerit copulatas. ut condicionis lex forma
seruetur.

Si mulier libta suo alieno. uel libertus. ancille se societ. IIII.

SI MULIER liberta seruo alieno se coniunxerit.
aut in matrimonio sociauerit. contestetur ei tertio

dns serui presentibus tribus testibus. ut ab hac coniunctione dis
cedat. Et post trinam commonitionem. si se separare noluerit.
sit ancilla dno eius. cuius seruo se coniunxerit. Si uero non
contestata fuerit. antequam filii nascantur. illa in libertate
permaneat. Agnitio autem serui dno deputetur. qa liberi esse
non possunt. qui ex tali conditione nascuntur. Similiter et de ma
numissis uiris qui se cum ancillis alienis miscuerint. huius le
gis forma seruetur. Nam sicut dni uoluntate in manumissione
seruo alieno manumissa se forte coniunxerit. et cum
ipso dno serui placitum fecerit. omnino placitum ipsum iu
bemus stare. Si quicumque seruo alieno ancillam
suam. uel seruo suo ancillam coniungat alienam.

QVINTVS.

Qvicumque ancillam suam seruo
alieno sine conscientia domini sui uxorem dederit. et
hi certis probationibus inueniatur. dns serui ancillam ipsam cum filiis
sibi omnibus uendicabit. Similiter et de illis ordinamus. qui ser
uo suo ancillam alienam coniunxerit. ut conditionis hec for
ma seruetur. Si mulier absente uiro suo. alium
sibi maritum assumat. VI.

Nvlla mulier uiro suo absente. alii uiro
se presumat coniungere. usque dum de uiro suo certis agnos
cat indiciis siue mortuus fuerit. Et similiter et ille inqui
rat. qui eam sibi uult in coniugio copulare. Si uero hi face
re distulerint. et sic se illicita presumptione coniunxerit.

55

⁊ post mortem ... maritus reversus fuerit. ambo
mei potestate tradantur. ut quod de eis facere volu
erit. seu vendendi. sive quod aliud faciendi habe
at potestatem. Si domini servos suos se esse mentien
tes ingenuos mulieribus eos coniungunt ingenuis.

Flavius Chindasvindus Rex. Rex. VII.

RESISTENDUM est
pravorum ausibus ne pra
vitatis amplius frena laxentur. Plerique enim studio cupi
ditatis illecti. solent inter dum mulieres ingenuas puel
lasque perversa decipere. simulantes ad tempus servos suos ingenu
os esse. ortantur eas maritos illos accipere. quo postea natis
prolibus in servitutem facile possint redigere. Ut ergo fraudis
huius aditus extirpetur. presenti iugiter mansura lege sanc
imus. ut deceptores rei ecclesiis manifeste detecti. crimine
notentur infamie. Et illi quos sub nomine ingenuitatis ante
dictis personis reperiuntur associasse. sic ingenui cum filiis suis
perhenniter maneant. sicut eos ipsorum domini ingenuos professi
iam antea fuerant. Sed et res omnes tempore nuptiarum ac
ceptas. seu promissas. mulier vel puella sibimet vendi
cabit. si per idonea probatione convicerit. maritum de
quo agitur sub ingenuitatis spe sibi sociatum fuisse.
Certe si puella vel mulier. aut etiam ipsius parentes
id quod predictum est. ita factum approbare nequiverit.
servos parti eorum filiis una cum rebus omnibus in

dubitante petitor obtinebit. Hic idem illis ancillis
ordo seruandus est. que uiris ingenuis tali fraude
noscuntur esse coniuncte. Nam de libertis qui ita con
stiterit. copulatos existere ancillis aut seruis.
huius seruanda erit sanctio legis. VIII. Si
absque uoluntate parentum. mulier ingenua
marito sese coniun[illegible] et hu

SI PUELLA ingenua [illegible]
ingenua ad quemlibet ingenuum
uenerit: sub ea conditione ut eum sibi maritum
adquirat. prius cum puelle parentibus colloquatur. Et si
optinuerit ut eam uxorem habere possit. pretium dotis
parentibus eius ut iustum est impleat. Si uero hoc non potuerit
optinere. puella in potestate parentum consistat.
Quod si absque cognitione et consensu parentum eadem puel
la sponte fuerit uiro coniuncta. et eam parentes
in gratiam recipere noluerint. mulier cum fratribus suis
in facultate parentum non succedat. pro eo quod sine
uoluntate parentum transierit prius ad maritum.
Nam de rebus suis si aliquid ei parentes donare uolue
rint. habeant potestatem. Ipsa quoque de donatis, uel
profligatis rebus faciendi quod uoluerit habeat po
testatem. III. titulus De Rapta uirginum
uel uiduarum. Fl. R. uin.

Si ingenuus. ingenuam rapiat mulierem. licet illa uir

ginitate pdat; se tam̃ illi coniungi nõ ualeat. II.

Si a potestate raptoris puellã parẽtes eripe potuerit.

Si cõsenciat raptori parẽtes. III.

de disponsata puella. IIII.

Si frs uiuo an defuncto patre cõsenciat. raptori sororis.

Si quicũq; rapiat alienã sponsã. V.

Si ipsa de raptorib' occidatur. VI.

Infra quot temp' liceat accusare raptorẽ. 7 si parẽtib; l puelle cũ raptore de nuptiarũ definitiõe couenerit.

Si serui mulierẽ ingenuã rapuerit. VII.

Si seruus mulierẽ libertã traditã rapuerit.

Si seruus ancillã alteri' rapuerit. VIII.

De sollicitatorib' filiarũ uxorũ alienarũ. 7 etiã uiduarũ ac de his q̃ puellã aut uiduã ingenuã absq; regio iussu. uiolent' dare marito pluspserit. VIIII.

De ingenuis atq; seruis. q' in raptu uni ee cõstitit.

I. Antiqua. Nouiter emendata. Si ingenuus ingenuam rapiat mulierẽ. haec illa uirginitatem pdat. iste tam̃ illi coniungi ñ ualeat.

SIQUIS INGENUUS rapuerit uirginẽ l uiduã si antequã integritatẽ uirginitatis aut castitatis amittat puella l uidua potuerit a raptu reuocari, medie

tate rerum suarum ille qui rapuit perdat. ei quam rapuerat consignanda. Si uero ad inmunditiam quam uoluerit raptor potuerit peruenire. in coniugio puelle uel uidue mulieris quam rapuerat. per nulla conpositione iungatur. sed cum omnibus rebus suis tradatur ei cui uiolentus fuit. et ccc.tos insuper in conspectu omnium publice hictus accipiat flagellorum. et careat ingenuitatis sue statu. parentibus eidem cui uiolentus extitit aut ipsi uirgini. uel uidue quam rapuerat inperpetuum seruiturus. Ita ut ad eius quam rapuerat coniugium nullo umquam tempore redeat. Quod si factum fortasse constitit. quicquid de raptoris rebus pro contumelia sui perceperat. una cum ipso raptore amittat. illis proculdubio parentibus profutura. quorum hi negocium fuerit exequtum instantia. Quod si uir de alia uxore filios habens legitimos raptum postea fecisse conuincitur. ipse uidelicet solus in eius quam rapuit seruitutis potestate tradatur. Res tamen raptoris. filii eius legitimi optinebunt. II.

Si a potestate raptoris puellam parentes

SI PARENTES eripere potuerint. aut mulierem uel puellam raptam excusserit. ipse raptor parentibus eidem mulieris uel puelle in potestate tradatur. et ipsi mulieri penitus non liceat ad eundem

uirum se coniungere. Quod si facere presumpserit.
ambo morti tradantur. Si certe ad episcopum uel ad alta
ria sancta confugerit. uita concessa omnimodis separentur.
et parentibus rapte seruituri tradantur. *III.*

FLS. GLS. REDS. R. Si consenciant raptori
parentes. de disponsata puella.

SI PARENTES raptori consenserint. pretium filie
sue quod cum priore sponso definisse noscuntur in quad
ruplum eidem sponso inexcusabiliter maneat. ad dictus.

IIII. ANT. Si fratres uiuo an defuncto patre.
Si uiuo patre. consenciant raptori sororis.
fratres raptori consenserit. aut in raptu sororis consci
comprobantur. excepta morte. dampnum quod de raptori
hic est constitutum excipiant. Si uero post obitum patris.
fratres sororem suam raptori tradiderit. uel raptori
leuandam consenserit. pro eo quod eam uili persone uel con
tra uoluntatem suam nuptum tradiderit. cuius etiam
honorem debuerant exaltare. medietatem facul
tatis sue amittant. ipsi nichil hominus sorori tra
denda. et insuper presencia aliorum a iudice. L. flagella susci
piant. ut et hii alii commoniti terrore formidet. Adiu
tores uero raptoris qui cum ipso fuerant. disciplinam legis
accipiant. sicut est in lege alia constitutum. Raptor
autem inexcusabiliter superiori lege. in rebus et in sta
tus sui dignitate dampnetur.

v. art. Si quecumque rapiat alienam sponsam.

SI ALIENAM sponsam.

quicumque rapuerit. de raptoris ipsius facultatibus medietatem puelle. aliam vero medietatem sponso iubemus addici. Id si minimam aut nullam habeat facultatem. his quem supra memoravimus. cum omnibus que habuerat tradatur ad integrum. Ita ut venundato raptore. de eius precio equales porciones habeant. Ipse autem raptor, sic pro actum scelus est puniatur.

vi. art. Si quispiam de raptoribus occidatur.

SIQUIS de raptoribus occidatur.

fuerit occisus, pro homicida ille qui occidit. non teneatur. quod pro defendenda castitate commissum est.

vii. Infra quod tempus liceat accusare raptorem. Et si parentibus puelle cum raptore de nuptiarum definitione convenerit.

RAPTOREM virginis vel vidue,

infra xxx. annos omnino liceat accusare. Id sic cum puelle parentibus sive cum eadem puella vel vidua de nuptiis fortasse raptor convenerit, inter se agendi licencia negari non poterit. Translactis autem xxx annis omnis accusatio sopita manebit. viii. Flavius Chindasvindus Rex. Si servi ingenuam mulierem rapuerint.

ÆTAS NIMIRA ETATIS genuinam mulierem rapuerint.

Æ oportunitatis exigit legem ponere, secundum

turis. unde dubitationis occasio inter presentes occurrit. Servi quoque si sciente domino et iubente raptum fecere perspexerit. ad omnem legalem satisfactionem servorum dominus iudicis instancia compellendus est. Quod si extra voluntatem domini servi talia perpetraverit. iudicis idem sententia comprehensi. hac decalvationis feditate multati. trecentenis insuper singuli flagellorum ictibus verbentur. Ille tamen servus qui idem se invenit mulieri per rapinam copulare quesivit. penali sentencia subiacebit.

Flavius Chindasvindus Rex. VIIII. Si servus mulierem liberam ingenuam rapuerit.

SI SERVUS liberam rapuisse detegitur. quam non iam unius conditionis esse noscuntur. ideo si idoneus servus est. qui talia commisisse detegitur. ut idonea liberam rapuisse invenitur. si voluerit dominus eius. c. solidos pro eo componat. Si quoque noluerit. eundem tradere servum non desistat. Ita ut ipsi mulieri ultra non liceat eundem raptorem sibi in coniugio copulare. Quod si ad eius aliquando coniugium venerit et filii exinde fuerint procreati. dominus ille cuius servus rapti crimen admiserit. et servum et agnationem sibi vendicet servitura. Sin autem rusticus aut vilissimus servus esse dinoscitur. et similem libertam rapuisse cognoscitur quanti ipsum servum valere constiterit. tantum precium dominus servi. predicte mulieri persolvere procurabit. Ipse

u seruus. centenis flagellorum ictibus uerberatus. ac tur
piter decaluatus. in potestate domini sui erit. pro eorum per
mansurus. X. Flavius Chindasvindus Rex. Si seruus
ancillam rapuerit alterius.

SI SERVUS ancillam uiri alieni rapuerit
.CC. flagellorum uerberibus cesus ac decaluatus. ab an
cilla etiam si dominus ancille uoluerit. absque dubio separetur.

XI. Flavius Chindasvindus Rex. De sollicitatoribus fi
liarum et uxorum alienarum. ut etiam uiduarum.
ac de his qui puellam aut uiduam ingenuam absque
regio iussu uiolenter dare marito presumpserit.

OMNE quod honestatem uite commaculat.
legalis necesse est ut censura coherceat. Id
circo sollicitatores adulti uxorum uel filiarum alienarum
atque uiduarum uel sponsarum siue per ingenuum uel ingenuam
seu per seruum aut ancillam. atque etiam libertum aut libertam.
mox manifestis indiciis talia scelerum mandata
deferentes patuerint cum etiam eis a quibus missi fue
rint. iudicis instantia conprehensi. in eius potestate
tradantur. cuius uxorem uel filiam. aut sponsam sollicitasse
se repperiuntur. ut illi quoque de his quod uoluerit sit iu
dicandi libertas. quem uel coniugalis ordo. uel parentalis propin
quitas. huius ultorem criminis legaliter esse demon
strat. Illi quoque qui puellam ingenuam uel uiduam absque
regia iussione marito uiolenter presumpserit tra

dere. qnq; libras auri ei cui uim fecerit cogatur
exsoluere. & huiusmodi coniugiu si mulier dissenti
re pbatur. irritu nichil hominus habeatur. XII.

FLS CHINDS REX. D ingenuis atq; seruis
quos inruptu esse constiterit.

Qui inraptu uiri fuisse cognoscitur. si lib est
sex auri uncias reddat. & l. ictus flagellorum pub
lice extensus accipiat. Nam si seruus fuerit
& sine dni uoluntate. hi fecerit. c. publice flagella
suscipiat. Qd si seruus inraptu uiri fuerit cu
dni uoluntate. dns ... pro eo ita conponat.
sic & de ingenu ... puell est constitutu.

IIII. TITULUS. De adulteriis & adulte
riis. PRIOR.

Si conuiuente aut no conuiuente uxore cu alio uiro
adulteriu fiat. II.

Si puella t mulier disponsata adulterasse repiatur.

De adulterio uxoris. III.

Si adult cu adultera occidatur. IIII.

Si pat t ppinq indomo adultera occiderit V.
filiam. VI.

Qd serui pueros adultos occidere no iubentur.

Si puella t uidua ad domu alterius p adulterio ue VII.
nerit eaq; uir ipso habe coniuge uelit. VIII.

Si mulier ingenua sponte adulterio cuicuq; se mis

ceat uiro. VIIII.

Si mulier inienua marito alti(us) sese adult(er)i misceat stupro. X.

Pro adult(er)io torquendos seruos (et) ancillas i(n) capite

Si p(re)celando adult(er)ii scelere. XI. ... d(omi)nor(um).

mancipiu(m) lib(er)tati tradat(ur). XII.

De adulteror(um) coniugu(m) rebus. XIII.

De p(er)sonis q(ui)b(us) adult(er)iu(m) accusare co(n)cedit(ur). (et) qualit(er)

p(ro)pi(n)q(ui) atq(ue) co(n)iunci iubet(ur). XIIII.

Si inienuus siue seruus uirgine(m) aut uidua(m) i(n)enua(m)

uiolent(er) polluisse ... adult(er)io detegit(ur). XV.

Si inienuus siue seru ... us nesciente d(omi)no an co

senciente aliena(m) adult(er)asse co(n)uicit(ur) ancilla(m). XVI.

De adult(er)io ancille si cu(m) adult(er)o uiolent(er) id fecisse p(ro)

De meretricib(us) inienuis (et) ancillis. XVII. ... bat(ur).

aut si earu(m) scel(us) iudices p(er)q(ui)rere (et) corrigere nolue

De inmunditia sacerdotu(m) (et) ministror(um). XVIII. ... rit.

Si co(n)ubente aut n(on) co(n)ubente uxore. cu(m)

alio ... uir adulteriu(m) fatiat. XVIIII.

I. SI VIR IS UXORI ...

S ALIENE ADULTERIU(M) IN tulerit uiolent(er). si ipse adult(er) filios habens legitimos talia p(er)p(et)rauerit. ipse sol(us) absq(ue) reb(us) addicat(ur) marito mulieris. Si aut(em) filios legitimos no(n) habue

rit. qb' facultas sua dedi legitime possit. cū oib' reb'
suis ipotestate mariti mulieris deueniat. ut
in ei' potestate uindicta cōsistat. Qd si multi
eris fuerit fortasse cōsensus. marito similis sit
potestas de eis faciendi q̄d ei placet. II. Si puel
la ut mulier disponsata adulterasse repiā
tur.

Si inter sponsi & sponse
parentes. aut cū ipsa forsitan muliere que in
suo cōsistit arbitrio dato p̄cio. & hic cōsuetudo est
ante testes facto placito de futuro cōiugio. aut cū
parentib' ei' q̄b' lex potestas tribuit facta fue
rit definitio. & postea puella t mulier adultiu
cōmisisse detegit. aut fortasse alii uiro se dis
pondisse t in cōiugio sociasse p̄bat. una cū ad
ultio siue iusto marito t sponso illicito. que
sibi cōtra p̄ore diffinitione sociare p̄sūpsit.
in potestate p̄oris tradant. sponsi. cū reb' suis
oib' seruituri. si tam̄ filios de p̄ori cōiugio
adult' ille. t transgressor. seu mulier ipsa nō
habuerit. Qd si filios legitimos habe p̄bant.
tūc oms res ad eosdē filios ptinebit. Ipsi ta
m̄ idē tā mulier ipsa scelerata. quā etiā uir
ille q̄ eā adultasse aut disponsasse t in cōiugio
sibi sociasse dinoscit. in potestate illi' cui
p̄mū p̄dicta mulier pacta fuerat. seruitu

tradant᷑ ut de his q̄d uoluerit faciendi habe
at potestatē iii. art. De adulterio
uxoris.

Sicuius lib; uxor adult̄iū fecerit ⁊ deꝑ
hensa nō fuerit. antę iudicē cōpetētib⁹
signis t̄ indiciis marit⁹ accus; Et si mulieris
adult̄iu manifeste patuerit. adult̄ ⁊ adult̄a
sc̄dm supioris legis ordinē ipsi tradant᷑. ut
q̄d de eis facere uoluerit iei⁹ ꝓpo cōsistat ar
bitrio. iiii. art. Si adulter cum ad
Si adulteru cū ultera occidatur.
adult̄a marit⁹ t̄ sponsus occiderit. ꝓ ho
micidio nō teneat᷑. v. art. Si pat̄ ut
ꝓpinqui idomo adulterā occiderit filiā.

Si filiam inadult̄io pat̄ indomo sua occide
rit. nullā penā aut calūpnia incurrat.
Si certe eā reseruare uoluerit. faciendi de
ipsa ⁊ de adult̄o q̄d uoluerit habeat potesta
tē. Simult̄ ⁊ fr̄s. siue patrui p⁹ obitū patris
faciendi habeāt potestatē. vi. EIS RCHDS
R. art. seruu preuentos adulteros occi
Sicut parētib⁹ dere nō iubentur.
indomo reptos adult̄os necare ɔcedit᷑. ita
ꝓuentos aseruis ꝓimi nō iubent᷑. S; cū eos seruu
reperit. sub onesta custodia teneat. donec aut

dño dom⁹ aut iudici p̄sentandos exibeat. ⁊ de
tectos certis indiciis. legalis poena p̄cellat.

VII. Si puella ut uidua ad domū alti⁹
p adulterio uenerit. eamq; uir ipse

SI PUELLA ingenua habe coiugem uelit.
siue uidua ad domū alienā adultii causa
uenerit. ⁊ ipsā ille uxorē hre uoluerit. ⁊ parētes
ut se habeāt adq̄escāt. ille p̄ciū det parētib⁹
quātū parētes puelle uelīt. ł quātū eis cū ipsa
muliere cōuenire potit. Puella u° de parētū
reb⁹ nullā int̄ frs suos nisi parentes uoluerit
hāt porcionē.

VIII. Si ingenua mulier
sponte adulterio cuicūq; se misceat uiro.

SI INGENUA mulier cuicūq; se uiro adultio
uolens miscuisse detegit̄. si eā ipse uxorē hre
uoluerit. hāt potestatē. Sin aut̄ noluerit. sue
inputet culpe que se adultio uolens miscuisse
cognoscit̄.

VIIII. Si qua mulier igenua
marito alteri⁹ sese adulterii misceat stupro.

INGENUA mulier ingenua marito alicui⁹ adul
tio ł stupro se sociauerit. ⁊ ex hi manifesta
p̄batiōe conuincit̄ addicat̄ uxori cui⁹ marito
se miscuit. ut in ipsi⁹ potestate uindicta cō
sistat.

Ut adulteri o torquendos. s. suos ex an
cillas in capite dñoꝝ. X.

PRO CAUSA adulterii etiam uidue domui eius ca-
pite serui & ancille torquendi sunt. ut ueri-
tas certius possit inueniri. & indubitanter agnosci.

XI. Si quis pro celando adulterii scelere man-
SI QUIS pro occultanda cipium libertati tradat.
ueritate mancipium manu mittat. ne pos-
sit per adulterii probatione torqueri. libertas data non
ualeat. XII. ANT. FLS CHDS REX. De
adulterorum coniugum rebus.

PRETERIRE quod de legis sanctione constitutum
recolimus adulteram mulierem pariter & adul-
terum marito eius tradi debere. Tamen quia de rebus eorum
sepe iudices dubitare contingit. ideo specialiter de-
cernere necessarium extitit. ut si uxoris ad-
ulterium proponente uiro. manifeste patuerit. ita
adulter quam adultera de priori coniugio legitimos
filios non habuerit. omnis eorum hereditas marito
mulieris adultere cum personis pariter addicatur. Cer-
te si filios legitimos de priori coniugio adulter habu-
erit. ipsis eius hereditas ex omnibus permanebit. & huius
tantum persona. marito adultere subiacebit. Uxor
autem adultera si uel de priori coniugio uel postremo legi-
timos filios habere dinoscitur. sequestrata filiis de
priori coniugio porcione & in eorum potestate redacta.
sic suorum filiorum ex eadem que postmodum in adulterio co-

uiuere coniuge creatorum. mariti eius porcione op

tineat. ut post suum obitum eidem filiis. possidenda

relinquat. Ita tamen. ut si quam uxor adultera in

potestate fuerit mariti redacta. nulla sit

illi ulterius uel fornicandi copia. uel in coniugio illam sibi

sociandi licencia. Nam si fecerit. ipse quidem de rebus

suis nichil habiturus est. Uis tamen mulieris fa

cultas. aut filii eius legitimi. aut si filii de

fuerint. heredibus mulieris ex toto proficiat.

Similis racio et de sponsatis forma seruetur

XIII. FLS CHINDS REX. De personis quibus

adulterium accusare conceditur. et qualiter

perquiri uel coniunci iubetur.

SI PERPETRATUM scelus legalis

censura non reprimit. sceleratorum temeritas ab

assuetis uiciis nequaquam quiescit. Ideoque quia cor-

dam interdum uxores uiros suos abhominantes. seseque

adulterio polluentes. ita pociores quibusdam uel malefi

ciorum factionibus eorundem uirorum mentes alienant atque

precipitant. ut nec agnitum uxoris adulterium accusa

re publice uel defendere ualeant. nec ab eiusdem ad

ultere coniugis consortio uel dilectione discedant. Id

in causis talibus omnino seruandum est. ut si eiusdem ad

ultere aut decepti mariti etate sint legitimi

filii. ipsis marita quod mariti adultere requirere

potuit sit apud iudicem mulieris adulterium accusandi uel co
probandi licencia. Certe si autem filii defuerit. aut
non eiusdem etatis uel sollertie qui legitime expedire
possint. ne fortasse dum dilatio ulciscendi adulterii
intercidit. aut deceptum maritum fraudulenter
adultera perimat. aut facultas eius filiis suis uel
propinquis ex hac occasione depereat. propinquis mariti
adultere sub hac discretione accusandi adulteram.
lex ista constituit. ut si accusationis huius fiduciam
adsumentes. adulterium mulieris eorum inquisitione co
ram iudice patuerit manifeste. tunc adulter siue
etiam adultera. qui hoc scelus manifeste conuicti fuerint
commisisse. cum omnibus illis incunctanter tradendi
sunt seruituti. quia hac causatione secundum institutio
nem legis uisi fuerint prosequi iustissime. saluas
tantum animas quas ad lamenta penitentie pieta
tis indulgentia reseruamus. itaque que in de
truncatione uel flagello corporis eis inpire uolue
rint. licenciam plenius legis sanctione decerni
mus. Ueruntamen tantum eiusdem adultere filii ex ipso
uiro a tempore quo conuicta fuerit. tale facinus
perpetrasse. quam omnia propinqui sui post eius uiri obitum si filii
defuerint adultere mulieris optineant faculta
tem. Sin autem filii superstites extiterint. itaque aut
non eiusdem etatis. aut non talis experientie quam mu

lieris adultiu accusare t̃ quincere copetent
itendat. tuc ille ꝓpinquis mariti q manifestu
mulieris adultiu ult⁹ fuerit. qrta parte
facultati⁹ adulte. ꝑlabore suo ꝑcipiat.
Quatuor aut partes. ad itegru ꝑdictoꝝ
filii sibi uindicet ac defendat. Nā si aut
ꝓpinquoꝝ fuerit ihac parte tepiditas. aut
filioꝝ negligentia t̃ fortasse muneris ac
ceptio utrosq; corrupens. minime fuerit
eade racio. t̃ actio siue acceptio. a talib⁹ ꝑso
nis quesita. dū ad regiā cognitione eadē
causa ꝑuenerit. ipse ꝓculdubio ꝓ mercede
sua constitutur⁹ est. t̃ aq debeat tale negotiu
ꝓseq. t̃ quatu ꝓsequtor de reb⁹ scelerate mu
lieris. ꝓ comodo sui laboris icunctāter ꝯseq
possit. Verū qa dificile fieri potest. ut ꝑli
tas ꝑsonas mulieris adultiu id agert. dū
frequent li uiciu occulte ꝑpetrari sit solitū.
ꝓide quādo ad quincendū adultiu accusatr
mulieris ieniuitas oīno defuerit. ꝑdictis ꝑ
sonis qb⁹ ei adultiu accusare ꝑsenti lege ꝑ
missū est. li etiā a ꝑte licitū erit. ut ꝑquestio
ne familie utriq; dn̄i accusate mulieris ad
ultiū corā iudice iustissime reqratur.

xiiii. Si ingenuus siue seruus. uirginē

aut uiduā īgenuā. uiolent̄ polluisse adul

SI UIDUA q̄sq; t uirginē uerio detegatur. ingenuā uiolent̄ adulterandā cōpsserit. et stup̄ forsi tan conmixtiōe polluerit. si ingenuus ē. c. fl̄lis. cesus. illi ingenue cui uiolentus extitit seruitio tradat̄. Seruus u̇ cōphensus ante iudice ignib; cōcremet̄. Ingenuus tam̄ p huiusmodi scelere traditus. nullo umquā tp̄re ad ei quā cōpssit. t stuprauit. puenire coniugiū. admittat̄. Q̄d si ipsa mulier que uiolētiā ptulit. posteā cū sibi traditū seruū maritū acceperit. aut qualib; occasiōe cū sib̄ in adult̄io iunxerit. tūc ipsa mulier turpissime factiōis sue senciens dāpna. cū oib; reb; suis ppriis heredib; seruitura subiaceat. xv. Si ingenuus siue seruus nesciente dn̄o. alienā consencientē adulterasse conuincitur ancillam.

SI EXTRA domū dn̄i sui se adult̄io uolens ancilla miscuisse cōuincit̄. in ancillā tātūmodo uindicādi dn̄s h̄at potestatē. Siu̇ ingenuus aut seruus cū ancilla ex cōsensu ī domo dn̄i ancille repiunt̄. talia comisisse. īgenuus quidē p idonea ancilla absq; īfamio. c. uerba ferat.

64

pro inferiori uero I. Seruus autem .C L. flagella susci

piat. XVI. Ant. De adulterio ancille. si

cum adultero uolente id fecisse probentur.

Si ancilla quecumque uolente

consenserit aliena, eamque adulterauerit, et in

domo domini sui fuerit conprehensus, et in quecumque loco

uolentem extitisse conuincitur, seruus quidem centos

ictus flagellorum accipiat. Ingenuus uero .L. usque

solidos ancille domino coactus exsoluat.

Uis tamen si id seruo faciendum iudisse probatur, superi

ori ingenuorum et dampno et flagello subiaceat. XVII.

De meretricibus ingenuis et ancillis. aut

si parum scelus iudices inquirere uel corrige

re noluerint.

Si aliqua puella ingenua siue mulier

in ciuitate publice fornicatione exerces

meretrix agnoscatur, et frequenter deprehensa

in adulterio nullo modo erubescens, iugiter mul

tos uiros pro turpe sua consuetudine atrahere

cognoscatur, huiusmodi a comite ciuitatis conprehen

sa, CCC ictus flagellis publice uerberetur, et discussa

ante populum dimittatur, sub ea conditione, ut postmodum

in dum in turpibus uiciis nullatenus deprehendatur,

nec unquam in ciuitate ei ueniendi aditus detur.

Et si postmodum ad pristina facta rediisse cognoscetur

itati a comite ciuitatis. ccc. tena flla suscipiat. &
donetur ad alicui paupi. ut in graui seruitio
pmaneat. & nunquam in ciuitate ambulare pmit
tatur. Sed si forte ita contingit. ut cum consciencia
patris sui aut matris adulterium admittat.
ut quasi pprie consuetudine in conuersatione uic
tum sibi in parentibus suis adquirere uideatur. & ex his
pater ł mater fuerit p hac iniqua consciencia for
tasse conuicti. singuli eorum. c. tena flla suscipiat.
Si uero ancilla cuiuscumque in ciuitate simili conuersatione
habitare dinoscitur. a iudice conprehensa. ccc. tenus fllis
similiter publice uerberetur. & decaluata dno refor
metur. sub ea conditione. ut eam longius a ciuitate
faciat conuersari. aut certe tali loco trans
uendat. ubi penitus ad ciuitatem accessum non habe
at. Quod si forsitan nec ad ullam transmittere.
nec uendere uoluerit. & iterum ad ciuitatem
reuersa fuerit. huiusmodi dns in conuentu publice
.l. flla suscipiat. Ipsa uero ancilla donetur alicui
paupi. cui rex ł iudex siue comes eligere uolue
rit. ita ut postmodum ad eandem ciuitatem illi uenien
di aditus non prestetur. Quod si contigerit ut cum dni uo
luntate adulterium admisisset; adquirens p fornica
tione pecuniam dno suo. & ex his publice fuerit
conuictus. ipse dns eundem numerum fllorum quos supius

de eadem continetur ancilla suscipiat. Similiter et de ipsis precipimus custodiri. qui per uicos et uillas in adulterii consuetudine fuerint deprehense. Quod si iudex per neglegentiam aut fortasse beneficio retentus. talia uicia requirere. aut contestare uel distringere noluerit. a comite ciuitatis. c. flagella suscipiat. [illegible] solidos reddat ei. cui a nobis fuerit ordinatum. XVIII.

De inmunditia sacerdotum et ministrorum.

QVIA QVANTO inmundiciam carnis sacra auctoritas inpugnat. tanto hanc apertius ipsis ministris eius clamor informat. Adeo et nos ponere finem inlicitis ausibus rite compellimur. qui ipsi diuinis nutibus deuotissime placere conamur. Igitur quecumque presbiterum. diachonem. atque etiam subdiachonem. deuotę. penitentem. uiduę. seu cuicumque uirgini. uel mulierculę sociari. aut coniugio. aut adulterio commixtam euidentissime patuerit. mox ut hic episcopus siue iudex reperit. talem commixtionem disrumpere non retardet. Redacto autem illo in sui pontificis potestate. sub penitentie lamenta iuxta sacros kanones deputetur. Quam districtionis eius seueritatem. si pontificum torpor implere neglexerit. idem pontifex duas libras auri fisco persoluat. et comissum malum uindicare non differat.

Q d si corrigere hi nequiverit, aut concilium apellet,
aut regis his auditibus nunciet. Mulieres vero que
illis predictis fuerint inmundiciis copulate, centenis
flagellis audientibus verberentur. et commiscendi se illis
omnino negetur. Servata ab episcopis etiam super his scele
re utrosque severitate patrum sententia, que canonum
decretis agnoscitur ordinata. In ulciscendis autem
talibus sceleribus, non passim damus accusandi vel punien
di licenciam. nisi aut manifestis indiciis pateat
rit scelus, aut legitime fuerit, idipsum malum
accusatum atque convictum. quatenus nulla intencione
videatur vel ordinare patrum transgredi precep
ta sanctorum. aut obviare sacris regalis auctori
tatem quorum. Titulus de incestis et apostaticis
atque masculorum concubitoribus.

De coniugiis et adulteriis incestuus. I.

NULLUS PRESUMAT DE GENE
RE PATRIS VEL MATRIS.
avi quoque et avie. seu parentum uxoris,
sive etiam disponsatam et propinquorum
suorum. relictam sibi in matrimonio
copulare. et adulterio polluere. Ita ut usque ad sextum
generis gradum. nulli liceat sanguinis sui propin
quitatem libidinose fedare. et coniugio appetere. excep
to illas personas quas per ordinationem atque consensu
principum ante hanc legem constat adeptos fuisse coniu
gium. que nequaquam per legis huius edictum. teneri
poterunt ad reatum. Similis idem mulieribus ordo
servandus est. Qui vero contra hanc constitutionem presump
serit facere. iudex eos non differat separare.
ut etiam nefanda pollutione divisi. vicaria qua
litate sexus in monasteriis delegentur. illic in re
gimen permansuri. Quid vero de eorum facultatibus
observari conveniat. subterius correcte legis
sententia manifestet. II. Item de coniu

giis et adulteriis incestuum seu virginibus
sacris ac viduis et penitentibus laicali veste

UNIVERSIS provinciis ut fonsidatis.
domino ordinante ad regni nostri dicionem
pertinentibus noxia preteritorum operum pravitas fecit
futuris temporibus legem ponere. vitiosis faci

norib' licenciis illicitis inmo iusticie obuia
re. Audet denique a multis contra diuine legis
monita. et contra honestos uite communis mores.
deo uotas. deo uirgines. et continentia uiduitatis
cum benedictione sacerdotis. iuxta morem kano
num profitentes. seu affinitatis consanguinitate co
niunctas feminas. aut uiolenter. aut per consensum sibi
coniuges sumere. et deo dicatam castitatem et reuerē
dam generis copulationem incesse libidinis inmun
ditia sordidare. Que temeritas dum et uiris
et feminis eidem professionis admittitur. et castis abor
ret moribus et fidem ueram inpugnat. Zelamus enim
peruersitatem zelo dei. atque ecclesiam sanctam catholica
nis fidei nostre communionem decretis. ut de in
ceps sicut et kanones ecclesiastici prohibent nullus
deo deuotam uirginem. nullus sub religionis abitu
consistentem. siue uiduitatis continentiam profi
tentem seu agentem penitenciam et sui proxima
generis. aut eam de cuius amixtione incestiue
notam possit subire infamie. non licito conubio
aut ui aut consensu accipiat coniugem. quia nec
uerum potest esse coniugium. quod a meliori proposito
deducitur ad deterius. et sub falsi nominis copula in
cestiua pollutio. et fornicationis inmunditia
perpetratur. hoc uero nefas si agere quando presumpserit

67.

rũ ñrarũ cui⁹ lib; gentis hõines seru⁹ utriq;
tẽptauerit. insistente sacerdote ł iudice ea̅ cã
si nullus accus; õimodis separati. exilio pp̃etuo
relegentur. ne aliqua idefensiõe sint. quisq; iun
xerit longitudie tp̃ris excusentur. Eoꝝ u̇ bona
q̃ talia gesserit. ꝑp talib⁹ culpis dãpna legis
hui⁹ excepit. siei⁹ de priori quugio filii defuerit
ipsoꝝ filiis absq; ĩfamie nota õino ꝓficiãt. q̃a
licet scelerate cõcepti sit. tam unda sacri
baptismatis expiati sint. Qđ si filii defuerit.
illi ad capienda hereditatẽ succedat. q̃b⁹ p̃l
carũ legũ sanctio legitimã successione in
dulget. Similis q̃q; de religiosis forma ser
uabitur. q̃b⁹ nube kanonũ sentẽtia ꝓhibetur.
Illis tãtũ feminis ab hac sententia segrega
tis. que uiolẽtiã quunctiõis idebite sine p̃ce
denti ł sequẽti cõsentiõe ꝑtulerit. Sacerdo
tes u̇ ł iudices si talia cognoscentes ulcisci for
tasse distulerit. q̃nas auri libras fisco cogatur
exsoluere. Qđ si forte id redarguere uoluerit
nec potuerit. regis hauditab⁹ ĩsinuare ꝓ
curet. ut qđ eoꝝ nõ potuit uindicare sen
tentia. p̃ncipalis dãpnet õino censura.

III. De uiris ac mulierib⁹ tonsurã ⁊ uestem
religionis preuaricantibus.

Apostatice calamitatis

obprobrium. ex his merito funditus extirpa
re compellimur. ex quibus dominum nobis propicium fore confidimus.
Si enim cum minima peccata corrigimus prouocare
eius fautricem nobis efficimus. quantomagis si scelus
in diuinitatem commissum seuerissima censure fal
ce rescindimus. Ideoque hac inperpetuum mansura
lege sancimus. ut quicumque religionis abitum et ho
norabile tonsure signaculum. aut tempore peni
tentie suscepit. aut non fraudulenta sed pia pa
rentum oblatione meruerit aut proprie uolun
tatis deuotione tenuerit. et ad laicalem conuersa
tionem post modum apostatizando redierit.
iuxta sententiam canonum ad eundem religionis or
dinem quibusque prosequente reducatur inuitus. atque in
famie nota respersi et in monasteriis perhenniter
religati districtiori penitentia macerentur
corrigendi. Illis tantum supplicio seueritatis
huius indulto. quos aut aliene fraudis coegit
impulsio. aut ordinis homissi regressum uo
luntatis proprie reduxerit uotum. si tamen nec uir
post hoc uxorem duxerit. nec mulier maritum ac
cepit. Illos etiam ab hac sententia imunes ef
ficimus. qui sic inualescente langore ad peni
tencie uel tonsure peruenerit ordinem. ut ipse

nec accepisse tunc nouerit. nec perisse meminerit. Preuaricantium bona. eorum filiis aut propinquis hac discretione pateant. ut uir habens uxorem si filios etiam ex eadem habuerit. in donatum aliquid ab ipsa perceperit. si superstes uxor est ita possideat. ut post suum obitum communibus filiis possidendum relinquat. Certe si aut ipsa decesserit. aut communes filii desint. proprietate preuaricatoris uiri propinqui eius heredes incunctanter obtineant. Nam quod ab uxore quolibet tempore donatum fortasse perceperat. propinquis uxoris heredibus absque dubitatione proficiat. Hec etiam de feminis omnino seruabitur forma. ut penitens uirgo uel uidua sine ueste religiosa deposita. secularia denuo superinduta. aut inierit fortasse coniugia. similis eas condempnatio rerum iuxta superiorem ordinem de uiris taxatam censura redarguat. et districtionis pena percellat. Ita uidelicet. ut proprietatem femine eius filii aut heredes habeant. Donationem autem a uiro perceptam. propinqui mariti a quo conscripta donatio dinoscitur. debitam sibi cognoscat. Et quoniam apostatizando precipitationis fraude potius mulierum sepissime preuaricatur. id etiam oportuit presenti lege censendum. ut quecumque aut

ro seu ante nuptias. siue p(ost) nuptias. in n(omi)ne spon
se uxoris sue titulo fuerit dotali conscriptum
n(on) mulieris heredes. s(ed) heredes ei(us) qui dote(m) conscrip
sit sibimet p(ro)pria nouerit uendicandum. P(er)sonis
u(ero) talib(us) accusandi (et) testificandi. atq(ue) aliena
negocia p(ro)sequendi. licenciam penit(us) abnegam(us).
q(uia) n(on) poterunt in negotiis secularib(us) fideles existere
q(ui) deuotione(m) s(an)c(t)am ausu co(n)p(ro)bant(ur) sacrilego teme
rasse. IIII. De masculor(um) stupris. Fl(avius) G(l)

(F)l(avius) Ch(in)d(asuin)d(u)s Rex.

NON RELINQUENDUM est scel(us) inultum. q(uo)d
detestandum est (et) execrabile, sexq(ue) mor(um)
p(ro)bitate censetur. Masculor(um) q(uo)q(ue) concubitores
(et) q(ui) talia consencientes p(er)tulerit. ista sunt le
gis sentencia feriendi. Ut ubi scilicet mox
tale nefas admissum iudex euident(er) inuestiga
uerit. utrosq(ue) continuo castrare p(ro)curet. et
tradens eos pontifici territorii hui(us) ubi id
p(er)petrari contigerit. sequestrati ardue
mancipent(ur) detrusioni. (et) inuiti salte(m) luanti
comissa. q(ui) uoluntarie p(er)petrasse cognos
cunt(ur) illicita. Hoc interim orrendum dede
cus si inferens quisq(ue) (et) paciens n(on) uolun
tarie. s(ed) inuit(us) explesse dinoscat(ur). tunc area
tu potit inmunis habi. si nefandi hui(us)

hui9 sceleris ipse detector extitit. Habentes aut uxores q̇ de cōsensu talia iesserit, facul tatē eoꝝ filii aut heredes legitimi poterū optinere. Nā coniux sua tātū dotē pcepta. suarūq; rerū itegritate retenta nubendi cui uoluerit, indubitata manebit-rabsoluta licencia. v. Fl̄s Gl̄s chindS Rex. D̄ uiolantib9 patruū atq; frm̄

SVPERIORI q̇ de lege de ppinquoꝝ thoꝝ. incestu q̇d debeat obseruari. decretū ē. Tam q̄ a nō minoris cōstat sceleris patrui thoꝝ siue fratrū comaculari. ꝯstituentes adicim9 ut cōcubinā patris sui ł frīs. aut eā quā scierit patrē suū aut frm̄ ł semel adulteras se. seu sit lib̄a siue ancilla. null9 unquā ppinquoꝝ adult̄asse p̄sumat. neq; pat̄ adult̄atā a filio stup̄ feditate aliquatem9 polluat. Q đ si talia q̄sq; sciens facere fortasse p̄sūpserit. facultatē ei9. si filios legitimos nō habuerit heredes q̄s successio expectat obtineant. Ipse ū sub penitencia religat9. phennis exilii dāpnationē suscipiat. vi. Fl̄s Gl̄s Egiga Rex. D̄ speciali uiduarū

SOLET quarūdā fraudulentia cōpescenda. infelicium uiduarū astucia fraude deuo

tioi amiscere. τ ꝑmixsti uestiu̅ simultatē

regressionis sibi cu̅ uoluerit aditu̅ reseruare.
Q[illegible]git enim tp̄re luctus sui ut religiosa ueste
forte se induat. τ postea trangressionis me
ditantes insaniā. replicatos ab int⁹ clauos sui
tunicis insuat. q̊si idem se sub tali fraudiu̅
argum̅tatione ꝯtendat. Sicq; ꝑ hiusu̅ in
tuenciu̅ fallitur. q̊a aliud ī eius publice uide
ri n̄ possit. quā q̊d foris patula oib⁹ cog
nitione monstrat. Qua ꝑpt̄ ut oīs decetero
simultatis amputet̄ occasio. id tenendu̅ p̄sen
tis legis sanctione decernim⁹ ut abincepsque
cu̅q; uidua isto se fraudiu̅ argum̅to excu
sare uoluerit. ut ab int⁹ aliud replicet. ali
udq; ostendat in sup̄ficie tunice. h illi reli
gionis deputet̄ insigno. q̊d se transgressionis
delictis [illegible] e argum̅to. q̊a n̄o q̊d illa ad
trangressione sibi usurpat. s; q̊d intuenciu̅
fides clamat. h certa uera religionis ap
ꝓbanda sunt, signa. Iam u̅o uidua que de incep̄s
tali se uoluerit obiectione defendere. t' ex
cusatione celare. n̄ solu̅ p̄eise uocis sustinebit.
iacturā huī⁹. s; transgressionis omnīo nexib⁹
illigata. cōstituta cannonu̅ τ legu̅ n̄ efugi
et dapna.

De sodomitis qua debeant ultionis sententia perculi.

ORTODOXA fidei intentione compellimur regalem censuram in inhonestis moribus et continentie freno restringere carnis lapsu implicatos. Nam tunc potius genti ac patrie nostre pietate clementi consulimus, cum et pravorum funditus scelera extirpare conamur. et in malis actibus vitiorum terminum ponimus. Illius sane facinus detestande libidinis abrogare contendimus. quibus masculi masculos illicita stupri actione inmundis sordibus maculare non metuunt. tantoque se flagitiis et inquinationibus polluunt. quanto ea et divinis adversa cultibus. et contraria castitati conspicimus. At vero licet huiusmodi lapsum. et sacre scripture auctoritas. et mundane prohibeat sanctionis omnino censura. novelle tamen legis necesse est abrogari sententia. ne dum emendatio oportuna differtur. peioribus crescere vitiis dinoscitur. Et ideo huius legis edicto decernimus. ut quicumque amodo vel deinceps. seu de religiosis. sive ex laicis. cuiuslibet etatis aut generis homo. si in prescripto fuerit scelere quibuscumque indiciis manifeste detectus. mox iubente principe vel quolibet iudice insistente. non solum castrationem virium perferat. sed insuper illam in se latam excipiat ultionis quam

& ipsis causis nup in anno uidelicet tcio regni nri sacerdotalis decreti pmulgata sentencia euidentis pscriptione depmisit.

VI. TITULUS D' DIVORTIIS NUPCIAR & DISCIDIIS SPONSARUM. I Si mulier uiri sui iuste l' iniuste diuorciu paciatur. II De int coniuges diuorciu fiat. III De int sponsos discidiu fiat. Si mulier uiri

sui iuste ut iniuste diuorciu paciatur.

ecyrt. ant.

I Mulierem ingenuam uiro suo repudiatam nullus sibi i coniugio associare psumat. Qd si facere cetuq; psumpserit. mox ut comes ciuitatis ut illius uicarius aut tritorii iudex tale nefas comissu agnouerit. si nobiles fuerint fortasse psone. quas iudex distringere aut separare non possit nris id auditibus confestim publicare no differat. ut seueritate legis qua merent excipiat. Nam si minoris loci psone sunt. iudex eos continuo separare nequaqua moret. ita ut tam mulier q se alti extra uoluntate prioris mariti in cinugio copulauit. qua etia ill q ea sibi assumere psumit. in potestate tradant anterioris mariti. ut q'd de eis facere uoluerit. sine sit i cunctant arbitrii. si tam causa int porem maritu & uxore adhuc inaudita manere costerit aut si isde maritus alti se nuberi in

matrimonio nō communicaverit. Certe si maritus
uxorē iniuste reliquerit. & donationē dotis am
mittat quā ei contulerat. eidē mulieri ꝓcul du
bio ꝓfuturā. & ď reb' eidē mulieris nichil se
habiturū ēē cognoscat. Sꝫ ꝗcq̄d etiā ď facultate
ipsi' mulieris. ut alienasse ut fraudasse dinoscitur.
adintegrū distringente iudice mulieri restituat.
Id si mulier submetu uiri ēsistens. ꝗcūq; argumīto
ꝑsuasa siue decepta aliquā ď suis reb' iññe illi
marito q̄ eā reliquid scripturā conscripserit hui'
modi scͥptura nullā omnino habebit firmitatē.
Sꝫ uniusa que ꝑeandē scͥpturā mulier dederat.
uiri suo ꝑhennit uendicabit. ~~Ets ols chy ds~~
~~dvs Rex~~. **Ne int̄ ciuges diuorciū fiat.**

Si alienā coniugē uiolare res sine cmine nō ē.
quantomagis illā contēpnere quā sponte sua
unusquisq; possidendā sortitus ē. Quia g' ple
risq; tā ꝑceptes habeo ut rerū ambitio. ut effre
nata libido. ut quadā fraud' coniugib' suis spre
tis. alias iudiant uxores appetere. constitucionis
hui' ē ꝑhennit forma seruanda. ut null' maritoz
excepta manifesta fornicacionis causa uxorē suā
aliquando relinquat. & neq; ꝑteste neq; ꝑsceptu
rā seu subquocūq; argumīto facere diuorciū
int̄ se & suā ciugē audeat. Sꝫ si adulteriū marit'

duxerit fortasse redarguendā . iuxta legē aliā
ei publice scelere cōpbato . iudice sibi traditā
faciendi de ea qđ uoluerit sit illi potestas . Ser
te si coniūsionis addim uolūtas extiterit . co
muniē assensū uiri scił et mulieris . hi sacerdos
euident agnoscat . ut nulla p modū cuilibet
eoꝝ adconiugalē aliā copulā reūtendi excusatio
intercedat . Qđ si alit qsq; uxorē suā spnens . qcūq;
calliditate scripturā abea sibi suisq; uolūtatib
pfuturā exegerit . ň solū tale uinculū quandoq;
reptū nichil omnino firmitatis habebit . sed eadē
mulier tā facultatē suā q dotē abipso uiro
acceptā . sibi i omib uendicabit . Et siqđ aliud
facultatis eidē pessimi uiri fuerit . cunctis eoꝝ
filiis adintegrū ptinebit . Qđ si aut communes
filii . aut eidē uiri exconiugio pcedenti nō
fuerit . uniūsā uiri facultatē mulier que per
nequitiam illius aciugio resoluta ē . incunctan
t potit obtinere . Sit hanc causationē si mulie
rem constiterit fortasse defunctā . ei filii in
cuicūq; uoluerint Þponendi indittio licenciā
habituri sunt . ut repto tali crimine uir utiq;
huius sceleris isti legis multetur sentenciā . Et
omib filiis seu exeodē patri cīugio . siue exp
cedenti ipsius uiri ut diximus pcreatis . equaliter

facultas ei9 obtinenda patescat. Certe si nec co
munes filii. nec ex priori ipsi9 uiri c̄iugio geni
ti. sup̄stites extiterint. et ea forsitan mulier
que relicta ē. ex priori digno c̄iugio filios ui
deatur habē ipsis p̄culdubio licitū erit ma
ternā uocē asserere. ut eoꝝ instancia cū fue
rit iuxta p̄sente legem scelerati p̄sona dāp
nata. facultatē ei9 indubitant obtineant. Iā
ū si p̄dictarū p̄sonaꝝ hui9 uiri ut mulieris
sc̄dm p̄fatū ordinē filii de eē noscū tur cōte
te mulieris benedictate. tunc recte ꝓpinq̄s ei9
capiendi licitū erit. si despectū ꝓpinq; uindi
caturi. sp̄nentis uiri p̄supc̄nē. legalit̄ ulciscendā
institerint. Maritus aūt qui ut diuorcii ut secu
ritatis a cōiuge scripturā qualibet exegerit. seu for
tasse nō exigens. cōtempta tamē uxore aliam sibi
uxorē assumpserit. cc. publice uerberib9 flagellat9
ac turpi decaluatione fedatus. ut ꝑpetuo c̄dēp
net exilio. aut si donare illū cuicūq; p̄ncipis po
testas elegerit. in suo consistat arbitrio. S; et mu
lier que sciens aut occasione qualibet agnoscens
uirū habē sup̄stē uxorē. ei9 uanitati consenserit.
ut ipsi se in coniugiū copulet ut adulterio mis
ceat. illi p̄timus mulieri tradenda ē. q̄ cōtempta
ab eodē marito ut adultero quē illa sortita eē

dinoscitur. ita ut uita tantum concessa. faciendi
de ea quod uoluerit sit illi libertas. Certe si post mu
lieris obitum. filiorum eius assertione. tale nefas
fuerit comprobatum aut si filii desunt. propinquis
heredibus extiterit huius rei negotium prosecutum.
ipsis simul praeuaricatrix mulier tradatur in potesta
te. ut eodem iudicio quod mulier correpta debuerat
de persona eius absque mortis interitu sentenciam
ferant. Sane quia per mulieres etiam huius rei
interdum fieri solet scandalum. ut fauore regum
uel iudicum uiros proprios spernere uideantur.
ideo si quacumque mulier. siue principis ope. aut
quocumque ingenio. seu cuiuslibet auxilio inten
derit inter se et uirum suum diuortium fieri. ut
ad alterius uiri coniugium transire consenserit. in
eiusdem legitimi uiri sui cum omnibus rebus suis potesta
te redacta. eadem quae superius maritum pena constrin
git. ut quae de rebus eorum est sentencia constituta.
scelerate mulieris dampnetur temeritas. Similis
quoque et de uiris forma seruabitur. qui uxorem
alterius uel sponsam alteri sibi in coniugio sociare pre
sumpserit. hac tantum editione retenta. ut si
mulieris maritus masculorum concubitor approbatur.
aut si eandem suam uxorem ea nolente adulteran
dam cuicumque uiro dedisse. uel permisisse conuincetur

quia tale nefas fieri nequaquam inter christianos oportet. nubendi mulieri alii uiro si uoluntas eius exstiterit nullatenus inlicitum erit. Nam si in coniugio positis uxore uidelicet et marito fortasse maritum contigerit iuste cuilibet seruitio addictum. si noluerit mulier manere illum in coniugali secum consortio. tamdiu se nouerit casto uite freno manere constrictam. nec nubendi alii uiro concedi sibi licenciam. donec eius maritus cui quod dictum est debitam extreme uite morte persoluat. Flavius Gloriosus Recesvindus Rex. Ne inter sponsos discidium fiat. III.

Earali placet transgressum dampnatione multari. quod illesum equali constabat dignitate manere. Igitur iuxta presentem superiorem legem. et de uiris et de mulieribus sponsatis. tam in personis que in rebus forma seruanda est. que per arrarum traditionem aut facta secundum legis diffinitione disposicionis coniugale fedus contempnentes. aliis se personis in coniugium copulauerint. seu sine pari consensu aut egritudinis fortasse manifesto periculo. ad religionis propositum callliditate magis quam deuotionis conuersationis adspirare presumpserint. superiorem legem perpetim permanere. Flavius Gloriosus Recesvindus Rex. De uiris minori etate maiores feminas disponsentur. et de biennio placiti. cap. IIII. Nouit etiam.

Ius nature tunc directā in spē ꝓcreationis tu
ture trāsmittit'. cū nuptiarū fedus toti' sollēp
nitatis concordia ordinat'. Nam si aut etatū
aut ꝑsonarū incōpetenti cōditione annectitur co
pula nuptialis. qđ restat ipercitenuis origine. n̄
ut qđ nasciturū ē. aut dissimile maneat aut
deforme. Nec potest impacis concordiā nasci.
qđ ꝑ discordiā originis noscit' seminari. Videm'
ēē quosdā n̄ auidos amore nature. s; illectos cu
piditatis ardore. filiis suis tā inordinate dispone
re foeda nuptiarꝫ. ut in eorꝫ actib' nec etatum
concors sit ordo nec morꝫ. Nam cū uiris res illa
dederit nom̄. qđ n̄ agat finas. isti ꝓrepugnan
tis nature conamina. marib' puellas ante po
nunt. dū infantib' adolescentulas disposationis
copula coniungit'. Sicque ꝑeatis ꝑposterē tp̄s.
honestatis lucrū dilabi cogit' ad impudicicie lap
sū. dū puellarꝫ auidior ē maxima etas. seros
tardosq; uirorꝫ cōtedit. expectare puerit'. Vt g'
male ordinata ꝓpagatio generis. inordine trans
ductionib' reducat' abillicitis. huī' sanctione decer
nitur legis. ut fine minores semp etate. uiris ma
iorib' inmatrimonio disposent'. Alit' dispensatio
facta si una pars contradicere uideat' nullomodo
manere iubetur. A die u͠ sposationis usq; ad

nupciarum die . non amplius quam biennio expectetur .
non aut parentum aut cognationis . vel certe ipsorum spon
sorum si perfecte sunt iam etatis . honesta et conveniens
affuerit consensio voluntatis . Sin autem inter foedere
iuncta pacta vel diffinitiones . prolongatione nuptiarum .
communis voluntas immutare decreverit . aut si
per necessitatem una persona defuerit . non amplius quam duorum
rum annorum . prolongatio continebit . Et si rursus aliquo
tiens fieri ita convenerit . biennii tantummodo in
diffinitione spatium erit . Aliter autem quandoque aut
arrarum aut scripture celebrata confectio non valebit .
Siquis sane constitutum diffinitionis tempus absque necessita
te vel voluntatis consensione implere distulerit . suaque
voluntate a permissione coniugali removerit . et
poenam que in placito continetur adimpleat . et quod dif
finitum est immutare non liceat . Mulierem autem que consti
terit aut unum aut plures habuisse maritos . post
eorundem virorum obitum . alii viro ab adolescencie
eius annis . seu illi qui nec dum uxorem habuit . sive ei
quem unius vel plurimarum coniugum vita destituit .
honeste ac legaliter nubere nullatenus illicitum erit .

De origine naturali liber quartus.

I. De primi gradus natura.

Primo gradu continentur superiori linea. pater et mater. Inferiori filius filia. quibus nulle alie persone iunguntur. De secundi gradus affinitate.

II. Secundo gradu continentur superiori linea. avus et avia. Inferiori nepos. neptis. Extransverso frater et soror. Que persone duplicantur. Avus et avia. tam ex patre. quam ex matre. Nepos. neptis. tam ex filio quam ex filia. Frater et soror. tam ex patre quam ex matre accipiuntur. Que persone sequentibus quoque gradibus similiter per substanciam eorum que in quoque gradu consistunt. ipso ordine duplicantur. Et iste persone in secundo gradu ideo duplices appellantur. quia duo sunt avi et paternus. et maternus. Item duo genera nepotum sunt. sive ex filio. sive ex filia procreati. Frater et soror extransverso veniunt.

idest fratri patris aut fratri matris. qui aut patruus aut
auunculus nominantur. qui et ipsi hi ordine dupli-
cantur. De tercii gradus parentela. III

Tercio gradu ueniunt supra proauus proauia.
Infra pronepos proneptis. Ex obliquo. fratris sororisque
filius filia. Patruus et amita. idest patris. frater et soror.
Auunculus et matertera idest matris frater et soror.

De quarti gradus consanguinitate. IIII

Quarto gradu ueniunt supra abauus. abauia.
Infra abnepos abneptis. Ex obliquo. fratris et soro-
ris. nepos neptis. Frater patruelis. soror patruelis.
idest patrui filius filiaue. Consubrinus et consubri-
na. idest auunculi et matertere filius filia. Amiti-
nus. amitina. idest amite filius filia. Itemque consu-
brini qui ex duabus sororibus nascuntur. quibus ad-
crescit patruus magnus. et amita magna. idest aui
paterni, frater et soror. Auunculus magnus. matertera
magna. idest auie materne frater et soror. Hinc plus
exponi opus non est. quia lectio ista declarat. De quin-
ti gradus origine. V

Quinto gradu ueniunt supra quidem atauus atauia. Infra. adnepos. ad-
neptis. Ex obliquo. fratris et sororis. pronepos. proneptis.
Fratris. patruelis sororis. patruelis. amitini. ami-
tine. consubrini. consubrine. filius. filia. Proprius
subrinus. subrina. idest patrui magni. amite

magne. auunculi magni. matertere magne. fili' filia. his adcrescunt. ppatruus. pamita. hi sunt paui patrui. frat 7 soror. hec species nec aliis gradib'. nec aliis uocabulis declarari potest. D sexto

vi. Sexto gradu ueniunt gradus extremitate atq.

sup' tritauus tritauia. Infra. trinepos trineptis. Ex oblico fris 7 sororis. abnepos abneptis. Fris patruelis. sororis patruelis. amitini. amitine. Consubrini. csubrine. Patrui magni. matertere magne. Nepos neptis. Auunculi magni. matertere magne. Propri subrini fili' filiaue. qui consubrini appellant. Quib' ex latere adcrescunt. ppatrui. pamite. pauunculi. pmatertere. fili' filia. Abpatruus abamita. hi sunt abaui. matri fr 7 soror. hec quoq; explanari. ampli' n pos sunt. qua auctor ipse disseruit. D psonis sep-timi gradus que legib' non continentur.

vii. Septimi gradus qui sunt cognati. recta linea. sup' infraq; ppriis nominib' n appellantur. s; ex transuersa linea continent. Fratris sororis sue. abnepos abneptis. Consubrini. consubrine. filii. filie. Successionis aut idcirco grad' septe constituti s. quia ulterius prerum naturam nec nma inueniri. nec uita succedencium ppagari potest. II. TITVL' D SVCCESSIONIBVS.

i V t sorores cū fr̄ib; equalit̄ in parentū hereditate sua cedat.
ii Q d' i hereditatis successione filii p̄mi s̄. iii S i aut̄
d' supiori aut de inferiori gen̄e discreti ordinis p̄sone
defuerint. tūc a latere uenientes facultatis. capiant
porcionē. iiii. Q ui succedere possint in eo⟨rum⟩ facul
tatib; qui nec scriptis nec testib; suā alligat̄ uoluntatē.
v. D e successione fr̄m ⁊ soro⟨rum⟩ siue illo⟨rum⟩ qui
d' diuisis parentib; generunt̄. vi. S i his qui morit̄
auos relinquat aut auias. vii S i his q̄ morit̄ filios
fr̄is aut sororis relinquere uidat̄. viii S i his qui
morit̄ sorores relinquat patris aut matris. viiii Q d'
i oī hereditate fina accipi debeat. x I tem ut i
oī hereditate fina accipi debeat. ⁊ q̄d qui gradu alte
rū p̄cedit, ille successionē uicinior capiet. xi D e
successione mariti et uxoris. xii. D e hereditate clerico⟨rum⟩
⁊ monacho⟨rum⟩. xiii V t p⁹ mortē matris. filii i patris po
testate c̄sistant. et q̄d d' reb; filio⟨rum⟩ agē cuenat pa
trē. xiiii Mat̄ si i uiduitate p̄mansert equalē int̄
filios accipiat porc̄nē ⁊ q̄d de reb; filio⟨rum⟩ agē c̄uenat
matrē. xv. N e uxor sibi uendicet q̄d maritus
ei⁹ cū s̄uis ei⁹ adq̄sisse constitit. xvi. D e his q̄
uir ⁊ uxor i c̄iugio constituti c̄quirere potuerint.
xvii D e paruulo q̄lit̄ hereditatē cap̄e possit.
xviii Q ualit̄ hereditatē paruuli parentes asseq̄ possit.
xviiii D e postumis. xx. V t q̄ filios n̄ reliquerit

faciendi de reb(us) suis q(uo)d uoluerit habeat potestatem .

X Ut sorores cu(m) frib(us) equalit(er) in parent(um) heredita tem succedant .

Si . Si e(st) ut mat(er) intestati discesserint . tunc sorores cu(m) frib(us) in om(n)i parentu(m) facultate . absq(ue) aliquo obiectu equali diuisione succedant .

Qui i(n) hereditatis successione filii p(ri)mi sunt .

In hereditate illius q(ui) moritur . si intestatus discesserit . filii p(ri)mi s(unt) . Si filii desunt nepotib(us) debet(ur) hereditas . Si nec nepotes fuerint . p(ro)nepotes ad hereditate(m) uocentur . Si u(er)o q(ui) moritur . nec filios nec nepotes nec p(ro)nepotes . nec patre(m) nec matre(m) reliquid . tunc auus aut auia . hereditate(m) sibimet uendicabunt . Si aut(em) de sup(er)iori . aut d(e) inferiori genere discreti ordinis p(er)sone defuerit tu(n)c a late(re) uenientes facul

Quando sup(ra)dicte p(er)sone desunt . tu(n)c is capiat qui aut d(e) sup(er)iori aut de inferiori gen(er)e discreto ordine ueniunt . tu(n)c ill(e) p(er)sone que s(unt) a latere constitute requirant(ur) . ut hereditate(m) capiant . defuncti q(ui) intestatus discesserit . Na(m) ill(e) p(er)sone que s(unt) a longinquiorib(us) constitute . nichil se extiment illis p(ri)orib(us) posse repetere . Q(ui) succede(re) possint i(n) eo(rum) facultatib(us) . qui nec scriptis nec testib(us) suam alligant uoluntate(m) .

De successionib(us) eor(um) q(ui) sic moriunt(ur). ut nec donac(io)n(em). nec ullu(m) faciat testam(en)tu(m). nec p(rae)s(en)tib(us) testib(us) sua(m) ordinent uoluntate(m) : q(ui) gradu illi p(ro)xi mi fuerint eor(um) obtinebu(n)t here_ditate(m). De successione fr(atru)m (et) soror(um) siue illor(um) q(ui) de diu(er)sis parentib(us) generunt.

Qui fr(atr)es tantumodo (et) sorores relinq(ui)t. ei(us) hereditate(m) fr(atr)es (et) sorores equalit(er) suc_cedant. si tam(en) uni(us) patris ex matris e(ss)e uideant(ur). Nam si d(e) alio patre u(e)l d(e) alia matre alii e(ss)e noscuntur. unus q(ui)sq(ue) fr(atr)is sui. aut sororis qui ex uno patre u(e)l ex una matre sunt geniti. sequant(ur) hereditate(m). Filii tam(en) q(ui) ex diu(er)sis patrib(us) (et) ex una matre sunt geniti. ad capienda(m) mat(er)na(m) facultate(m) equali successione deueniant. Similit(er) quoq(ue) hi qui de diu(er)sis ma trib(us) ex uno patre oriuntur. diuisionis ordinem teneant. Si his q(ui) moritur auos relinquat.

Quotiens q(ui) moritur si auu(m) pat(er)nu(m) aut auias. aut mat(er)nu(m) relinquat. tam ad auu(m) pat(er)nu(m) qua(m) ad auu(m) mat(er)nu(m) hereditas mortui uniuersa p(er)tineat. Sin aut(em) q(ui) moritur auu(m) pat(er)nu(m) (et) auia(m) mat(er)na(m) reliquerit. equales capiant portiones. Ita quoq(ue) erit. si auu(m) mat(er)nu(m) (et) pat(er)na(m) auia(m) q(ui) morit(ur) relinquere uideatur. Et hec quide(m) eq(ui) tas por(ti)onis. d(e) illis reb(us) erit quas mortuus

sim.

sy.

conq̄sisse cognoscit̄. D reb⁹ ũ illis que ab auus ut parentib⁹ habuit. ad auos directa linea reuocabit.

Si h̄is q̄ morit̄ sorores relinquat patris aut matris. vii.

Qui moritur si tantummodo amitã h̄ ē patris sororẽ. & mat tertẽ. hoc ē matris sororẽ relinq̄d. ⁊ intestatũ eũ obisse ċtigerit. equali iure succedant in hereditatẽ defuncti q̄ intestat⁹ discesserit. Si h̄is q̄ moritur filios fr̄is ut sororis re

xviii. Qui moritur si fr̄s aut sorores linquere uideat̄. ñ reliquerit. ⁊ filios frm ⁊ sororꝝ reliquerit. si ex uno fr̄e sit un⁹ filius. & ex alio fr̄e ut sorore forsitã plures om̄e hereditatẽ defuncti capiant. ⁊ eq̄lit̄ p capita diuidant portĩonem. Ad inominum hereditate fẽina accipi debeat. Flāv. Chind.

xviiii. Femine ad hereditatẽ patris uel aut matris. auorꝝ. ut auiarũ tam paternorꝝ quã maternarũ. & ad hereditatẽ frm ut sororꝝ. siue ad has hereditates que a patruo ut a filio patrui. fr̄is etiã filio ut sororis relincunt̄. equalit̄ cũ frib⁹ ueniant. Nam iustũ omnino ē. ut q̄s ꝓpinquitas nature ċsociat hereditarie successionis ordo nõ diuidat. Itẽ ut ioi hereditate fẽina accipi debeat ⁊ qd̄ q̄ gradu alterũ p̄cedit ill successionẽ uicinior capiat.

Has hereditates que a matrno gene uenientibus sive avunculis. sive consubrinis. seu materteris relinquuntur. etiam feminae cum illis qui in uno propinquitatis gradu equales sunt. equaliter partiantur. Nam omnem hereditatem que gradu alterum precedit obtineat. X.

De successione mariti et uxoris.

Maritus et uxor tunc sibi .XI.
hereditario iure succedant. quando nulla affinitas usque ad septimum gradum de propinquis eorum ut parentibus inueniri potest. De hereditate clericorum et monachorum.

Clerici. ut monachi. sive sanctimoniales. qui usque ad septimum gradum non reliquerint heredes et sic moriuntur ut nichil de facultatibus suis ordinent ecclesia sibi cui deseruierunt. eorum substanciam uendicabit.

Creditor q[ui] p[re]diu[m] pignoru[m] s[ive] nexu[m] d[e]tinuit fruct[us] q[uo]s
p[er]cep[it] v[el] p[er]cip[ere] potuit. i[n] ratione[m] exhonerandi debiti co[m]puta
re necesse hab[et]. Et si agru[m] d[e]teriore[m] co[n]stituit. eo q[uo]q[ue] no[m]i[n]e pig
noraticie act[io]n[e] obligat[ur].

Si q[uo]m i[n] iudic[io] fuit patefacta. de[esse] i[n] fr[a]creptis reb[us] v[el] i
nasis. d[e]pn[ati]o t[em]p[o]r[e] i[n]p[er]ti[tu]r q[ue]stio apponat[ur]. si n[on] potest q[ui]
[con]stituit q[uod] p[er]didit sigla[tim] co[m]p[ro]bare. itaq[ue] ac[tio]n[e]m iudice f[a]c[t]a
p[er]so[na]r[um] atq[ue] negocii q[ua]litate faciendo estimac[io]ne[m] re[rum] q[ua]s
p[er]didit. manifestet. n[on] ei liceat ul[tra] taxatione[m] iudicis
f[a]c[t]a iurare. et q[uo]d h[oc] i[ure] iurando dato fuit. declara[ta] tu[m]
iudice[m] [con]d[em]pnare oport[et]. Solvit p[re]tor astringe[re] eu[m] q[ui]
q[ue]mq[ue] ex s[uis] iudic[io] resp[on]sion[em] [con]fitendo v[el] infitiando sese hon[eraveri]t.

Ei integ[ra]nda s[unt] o[mn]ia expoliatis. iu[re] ad iudic[em]
revocanda. q[ui]a n[on] iudi[cem] crede[re] n[on] iermi[nis] s[ed] inimici
nos d[omi]n[is] oppone[re].

Naturali iure h[oc] evenit ut vi[m] atq[ue] iniuria[m] p[ro]pul
semus. et q[uo]d q[ui]sq[ue] ob tutela[m] sui corporis fecit
iure fecisse existimet[ur]. Et cu[m] int[er] nos cogna
tione[m] qua[n]da[m] natu[r]a co[n]stituit. co[n]seq[ue]ns e[st]
ho[m]ine[m] ho[m]i[n]i insidiari nefas e[ss]e.

Vim vi repellere licet tuendi a[n]i[m]o no[n] ulciscen
di ca[usa].

Iste liber vetustissimus repertus
est inter monumenta Michaelis
[illegible] Clerici avi a nepote
Petro Clerico, an. 1655.

P. Clericus.

Ut p(ost) morte(m) matris filii in patris potestate co(n)sistat. (et) q(uo)d d(e) reb(us) filior(um) age(re) eueniat. .l.xiii.

MATRE mortua. filii in patris potestate consistant. Q(uo)d si marito sup(er)st(it)e. uxor for sitan moriatur. filii q(ui) sunt ex eode(m) c(on)iugio p(ro)creati. in patris potestate consistant. (et) res eor(um) si nouercam non sup(er)duxerit. ea condi tione possideat. ut nichil exinde aut uen de(re) aut euertere aut quocu(m)q(ue) pacto alie nare p(re)sumat. sed om(n)ia filiis suis integra (et) intemerata conseruet. Fructus tam(en) om(ne)s cu(m) filiis suis p(ro) suo iure p(er)cipiat. et una cu(m) ipsis filiis suis comunib(us) consumat ex pensis. Q(uo)d si pat(er) nouercam sup(er)duxerit. quia ualde indignu(m) e(st) ut filii ei(us) patris in potestate uel gub(er)nacione relicta i(n) alti(us) tuitione(m) deueniant. filios suos pat(er) ille qui nouercam duxerit n(on) relinquat. sed filios (et) res eor(um) iuxta sup(er)iore(m) modu(m) tui cionis ordine regat. Ita tam(en) ut inuenta riu(m) de reb(us) filior(um) suor(um) manu sua consc(ri)p tu(m). cora(m) iudice uel heredib(us) defuncte mu lieris strenue faciat. et tali se placiti can tione in heredu(m) illor(um) no(m)i(n)e constringat qui bus tutela ipsa p(er)tinere si pat(er) defuisse

legitime potiat. ut nchil d reb' filioz suoz
euertat. s; filioz suoz uitã sollicito uoto
ut actu. saluare intendat. 7 res eoz absq;
aliqua pdictionis diminutione tuendas ac
cipiat si tam noluerit. Qd' si pat ipse q
nouercã duxerit tuitione suscipe filioz
noluerit. tunc aiudice ppinqor ex matre
tutor e eligend' q tuitione pupilloz acci
piat. Cum u fili' duxerit uxore. aut
filia maritu accepit. statim apatre de
reb' maternis suã accipiat porcione. ita
ut usu fructuario iure patris tciã relin
quat. Pat aut tam filio quam filie. cum
.xx. annos etatis impleuerint. mediam
exeade quã unumquemq; contingerit d
rebus maternis restituat porcione. tciã
si nullis fuerint nuptiis copulati. Ne
dietate u du aduixerit pat sibi uendi
cet. eisde filiis p' obitu relinquendam.
Qui aut nouercã sup duxerit. om̃s facul
tates maternas filiis mox te formet. ne
dum filii cu rebus suis ad domu transeut
alienã. nouerce sue uexentur iniuriis.
Eade quoq; 7 de nepotib' forma fuetur. Qd'
si pat de his rebus aliquid euerterit. aut

sup temp⁹ qđ constitutū ē. res filioꝝ tenere ꝑ
sumpserit. omīa de reb⁹ ei⁹ filijs illis ꝗ́ eius
matre res ēē uidebantur. ⁊ reddenda s̄. ex omīs
modis sarcienda. Mat si inuiduitate ꝑmanserit
equalē int filiꝰ capiat porcionē. ⁊ qđ d reb⁹ filioꝝ agat. LXIIII.

Mater si inuiduitate ꝑmanserit conueniat inter
equalē int filios suos. idt equalē unusqsq;
ex filijs usu fructuario. ꝗ́ facultate mariti
habeat porcionē. quā usq; ad temp⁹ uite sue
usu fructuario iure possideat. Letum nec do
nare. nec uendere. nec uni ex filijs conferre
ꝑsumat. Qđ si eā filij porcionē ipsā matrē eū
tere seu ꝑ neglegenciā siue podiū forte ꝑspexe
rint. ad comitē ciuitatis aut ad iudicē reffer
re non differunt. ut matrē suā contestacione
cōmoueant ne res quas inusu fructuario accep
euertat. Nam usū fructuariū quē ipsa fuerat
ꝑceptura. dare cui uoluerit filio ut filia nō
uetetur. Sed ⁊ qđ ꝗ́ ipso usu sibi debito iuste
potuerit conquirere. faciat ꝗ́cuiq; illi omni
modis iustissime placuerit. Verū si ex ea usu
fructuaria porcione aliqđ ꝓbat̄ euersū. fi
lijs post obitū matris de ei⁹ facultatib⁹ sar
ciantur. Post obitū ū matris porcio quā mat
acceperat. ad filios equalit reuertatur. quia

non possunt de paterna hereditate fraudari.
Quod si mater ad alias nuptias forte transierit. ex
ea die. Usu fructuaria portione. quam de bonis
mariti fuerat consecuta. filii inter reliquas
res paternas. qui ex eo nati sunt coniugio uendi
cabunt. Uxor sibi uendicet quod maritus cum seruis
eius adquisisse constiterit. [?] .xv.

MARITUS si cum seruis uxoris sue aliquid
adquisierit. uel in expeditione aliquid lucri
fuerit consecutus. nichil exinde uxor ante
eo suo presumat repetere. nec ipso uiuente.
nec post eius obitum. Sed uir qui uxorem suam secundum
sanctam scripturam habet in potestatem. similiter
et in seruis eius potestatem habebit. et omnia
que cum seruis uxoris sue uel suis in expedi
cione adquisiuit. in sua potestate permaneant. per eadem scilicet ratione. quia si ip
si serui dum cum domino suo. in expeditio
ne conuersabantur aliquid amisissent forte
dampnosum. ille qui eos secum duxerit. et
ei aliquid fecerant augmenti. ipse pereis et res
ponsum daturus esset. et compositionem si culpa
biles fuissent inuenti. Unde bene iubetur.
ut sicut lucrum. ita et dampnum ad se dominus no
uerit pertinendum. [?] .xvi.

De his que uir et uxor in cōiugio cōstituti cōqui-
rant cuicumq; uir potuerint. Fl's Gl's. Res Rex.

dignitatis aut mediocritatis mariti psona
uxori fuerit nobilit atq; cōpetent adiuncta.
et parit inuenientes aliquid augmentauerint. ut
in quibuscumq; rebus quippiā pfligasse uisi fue-
rint. atq; peueniat ut unus ex his maioris rei
et facultatis dns sit. d omnib augmentis aut
pfligationib parit conquisitis. tantā partē
unusquisq; obtineat. quā tam eius facultatē
fuisse. omnimodis sibi debita ut abita pos-
sessio manifestat. Ita ut si equalis habun-
dancie dni sunt. pparius rebus cōtemp-
tionis intempancia nō assumat. quia dif-
ficile ē ut in tanta equitate facultas eorum
possit equari ne in quocumq; uideatur una
pars alteri supesse. Nam si euidenter unius
facultas alterius possibilitatē transgredi
uideatur ut supius dictū ē iuxta quanti-
tatē debite possessionis. erit et diuisio por-
cionis. quā sibi p uniuscuiusq; mortē uen-
dicabit. psona supstes. aut filiis suis.
aut ppriis relinquet heredib. aut certe
de ea q uoluerit facere licenciā obtinebit.
Eadē quoq; ordinationis forma. tam

inuiri quã inuxorib' erit omimodis obseruã
da. De illis ū reb' quib' inambor ūnc inueni
untur scripture confecte. iuxta conditionem
ipsi' scripture. ptineat illis & diuisio rei. & pos
sessio iuris. Qd' ū maritus aut de extraneor
lucris. aut inexpeditione publica conquisiuit.
aut de principis aut patroni aut amicor con
latione pmeruit. filij ut heredes ei' adintegrū
uendicabunt. aut q̃ exinde uoluerit iudi
care. licenter illis erit plenã potestate habe.
Similis & d̃ mulierib' conditio erit. sic quo
rūcūq; munere uideantur aliq̃d pcepisse. Ets
ets RESDS. Qualiter hereditatē paruuli pare
tes adquirere possint. L.XVII.

PATRE d̃functo. si filius filiaue. x. siue
amplius ut infra dieb' uiuens. & baptizatus
fuerit & ab hac uita discesserit. q̃equid ei
d̃ facultate patris competere potat. mat sibi
debæ uendicare. Idemq; matre defuncta.
nō alit defuncti filij porcionē pat obtineat.
nisi natum filiū filiamue decē dieb' siue am
pli'. ut infra uixisse. fuisseq; baptizato edo
ceat. Ita ut patres aut mat. quib' ista suc
cessio competit si filios nō reliquerint. inte
gram & intemeratā eandem luctuosam here

ditatem diuidendam omnib' nepotib' derelin-
quat. nec meliorandi quecumq; nepoti amplius
quam de tercia parte huius rei habeant potesta-
tem. Nam si ecclesiis uel libertis seu cuilibet lar-
giri de eadem facultate uoluerint. de quinta
tantum parte secundum subteriorem legem potestatem
habebunt. Sin autem nec filii nec nepotes.
nec pronepotes superstites extiterint. quicquid de eadem
facultate facere uel iudicare uoluerint habeant
potestatem. Quod si intestati discesserint. tunc
alii parentes defuncti patris uel matris qui
gradu proximiores fuerint. predictam facultatem
procul dubio consequantur. Ita ut mortuo filio
si pater qui filii defuncti successionem cepit. in-
testatus discesserit. heredib' patris ex lege propin-
quiorib' eadem facultas pertineat. Similiter et si ma-
ter luctuosam defuncti filii hereditatem cepit.
et intestata discesserit. omnis successio eidem
facultatis ad propinquos mulieris heredes pertinere
debebit. Ea condicione seruata. ut nepotes
ex filio uel filia qui patre uel matre superstite
mortui fuerint. integram de rebus aui uel auie
quam pater uel mater eorum si uixissent fuerant
habituri percipiant porcionem. Quod si filius habens
uxorem et patre uiuente discesserit. ante quam

ei pater suus omnē portionē que ei contin
gebat implesset . & ipse cum patre uiuens fi
lios quos reliquerat uiuente auo mortui fue
rint . tunc illi' relicta hoc tantūmodo ac
cipiat qđ in maritū pater antea sequestra
uit . nec plus illa uidua a socru uł cog
natis requirat . Si u̅ fili' cū patre in co
mune uiuens . nichil ab eo porcionis ac
ceperit . tunc illa uidua tantūmodo h̄
accipiat qđ ei tpr̄e nupciarū maritus
ei' titulo donationis noscitur contulisse .
Si uero fili' patris seruans obedienciam .
res que ei dē materna successione com
petebant patrē possidere pmiserit . &
postmodū eadē facultate filio debitā
quā pat possidebat . idē fili' uxori sue
uł cuicūq; concesserit . firma talis do
natio in nōne uxoris uł cui'cūq; consep
ta manebit . si tamē filii de eodē coniu
gio non fuerint . Nam si filii supstites
extiterint . ordo superioris legis incunc
tanter seruandus ē . Fl̄s Gl̄s Recds Rex.

I D' paruulo qualit hereditatē capere possi

NGENDUM item dubiā nisi xviii .
ratiōnacionis disceptacio deducat in

lucem. frequenter hanc ambiguitas per-
petrat inenodem. Contendunt namque plu-
rimi si genitus infans non longe defunc-
tus hereditatis parentum possit iura sortiri.
quorum litibus hos ponit ratio modos. Natu-
re origo ita condita manet talique usu
decurrit. ne his qui nascitur prius aliut
quam se suscipientem assumat heredem. ut
de tenebris genitalibus prodiens. illarum rerum
sentiat tactum. quarum hunc partibus con-
stat esse concretum. Quo ergo hordine libe-
capiet hereditatem terrene possessionis.
qui uix extreme capit primordia lucis.
quique sortitus uix est helementorum usum
quibus concretus est. quomodo sortietur
bona rerum ad quarum dominium natus est. Neque
non hereditant producta lux celi. qualiter
mortis contactu inpulsa ditabit. por-
cio mundi. Quaue etiam ratione aggre-
dietur iuuenem iura. cui uicinius fuit
mortem adisse quam uitam. Sicque naufra-
gus in medio lucis angustias. ut geni-
tales exiit. mox fatales relapsus est in te-
nebras. Ut ergo parimus parentibus ad succes-
sionem huius aditus reseretur. et ipsa

defuncta uita conprobetur siue re clara sit
uita . atq; hanc ipsā lex partu temporis
uitā comitetur eterne participatio uite .
Non aliter in utroq; sexu hereditatē capiat .
qui nascitur . nisi post natiuitatis ortū & sacre
baptismatis gratiam consequatur . & .x. dierū
spatiis uixisse probetur . ut successoris patris ut
matris persona que per hunc paruulū tenere
cupit hereditatis adquirere comoda . ante mo-
ritura . eterne mansionis preparet uitam . ita
demū assequatur uiuens cum rebus laben-
tibus terram . Sicq; salutari comertio dū here-
ditat ille celū . hereditet iste solum . Dum
illi conpuidentur celestia . isti permittantur ad uite
terrena . dumq; assequitur ille uitā . con-
quirit iste caducam . Ut & si defunctus ter-
renū uis non potuit possidere . terreno saltem
empto iure celeste lucrū ualeat obtinere .
Fls Gls Chin dsus Rex . De postumis .
.xviii. Diuini principatus quodāmodo pagimus
uicē cum nec dum genitis medicę por-
rigimus opem . Ideoq; quecumq; uir preuentus
sorte fatali feta grauidam cum filiis relin-
quit uxorem . eū qui nascitur post modū cū
ceteris qui nati sunt fieri censemus heredem .

Quod si nusquam forte reliquerit sobolem et suam
quibuslibet donauerit facultatem. quarta
rerum porcio his diuidenda seruetur. Tres uero
que super sunt. post humus absque dubio socie-
tur. Quod si uir et uxor in coniugio positi an-
te quam filios habeant inuicem sibi unus
in alterius nomine de facultate propria donationis
faciant scripturam. et post huius testationis
ordinem filios talibus habere contingat. talis
testatio parentum si filii ipsi superstites extiterint.
omnino non ualeat. sed ex toto huius tam in-
discrete hordinationis uoluntate disrupta.
debitam sibi omnem parentum facultatem filii
capiant. et assumant. de quinta tantum
parte parentibus inde testasse contigerit. po-
testate concessa. Ceterum si unus ex ambobus
idest uir aut uxor. ante quam huius copule
societatem adissent. quicumque ex ambobus in al-
terius nomine scripturam de rebus suis probatus
fuerit conscripsisse. omni uigore ualitura per-
sistat. Et talis testacio peorum uoce qui postea
ex illis nati fuerint. non erit ullo modo con-
uellenda. FL. GL. CHIN. DSS REX.

Ut qui filios non reliquerit. faciendi de
rebus suis quod uoluerit habeat potestatem.

.XX. Omnis ingenuus uir atque femina sine nobilis seu inferior . qui filios uel nepotes . aut pronepotes non reliquerit . faciendi de rebus suis quicquid uoluerit indubitate licentiam habebit . nec ab aliis quibus liber proximis ex superiori uel ex transuerso uenientibus poterit ordinatio eius in quocumque conuelli . quia recta linea decurrens . non habet originem que cum successione nature hereditatem possit accipere . Ex intestato autem iuxta legum ordinem debitam sibi hereditatis poterunt . uire successionem .

TERTIUS TITULUS DE PUPILLIS ET EORUM TUTORIBUS .I. Quod utroque relictus parente pupillus uocetur. II. Ex quo incipient computari anni inactionibus pupillorum . III . Qualiter pupillorum tutela suscipiatur . uel de rebus eorum que pars tutoribus detur . IIII . De tutoribus ab his quos in tuitione habent . quascumque scripturis extorquere presumant . Flavius Chindasuindus rex . Ad utroque relictus parente pupillus

.I. Discretio pietatis est sic consultum uocetur. ferre minoribus ut iuste possessionis dominum dampna sustinere non patiamur . Ob hoc licet adtenuis a patre tantum relicti parvuli

filii pupilli nuncupentur : tamen qui non mi-
norem curam erga filiorum utilitate matres
constat frequenter impendere. ideo ab utroque
parente hoc est patre uel matre. infra quinde-
cim annos filios post morte relictos. pupillos
per hanc legem decernimus nuncupandos.

FL. GL. CHIN. SVS REX. *Ex quo incipiet*
conputari anni in actionibus pupillorum. .II.

QVOTIENS de amissione rerum intencio uer-
titur. illos annos in pupillorum actionibus com-
putandos esse censemus. quibus parentes ipsorum
pater uidelicet. aut mater recamasse nos-
cuntur. id est ut ex eo tempore cum pupillaribus an-
nis ad quinquagenarium numerum summa perten-
dat. de quo a predictis eorum parentibus excepta tri-
cennarii obiectione esse rem constat amissam.
Si uero parentes pupilli dum uiuerent rem
per XXX. annos amiserint. pupillus propter hoc
ultra loqui non potuit. *Qualiter pupillorum*
tutela suscipiatur uel de rebus eorum que pars
tutoribus detur. .III.

SI PATRE mortuo in minori
etate filii relinquantur. mater eorum tutelam si
uoluerit suscipiat. si tamen in uiduitate perma-
serit. ita ut de rebus filiis debitis inuentarium
faciat. per quod post modum filii hereditate

sibi debitũ querant. Qd' si mat᷑ aliũ maritũ
acceperit. ⁊ aliquis d' filiis iam ad pfectum . id ẽ
usq: ad . xx . annorũ puenit etatẽ . ipse in
minores fr̃s sua tuitione defendat . & res eorũ nec
ab ipsis nec ab aliis p̃mittat euerti . nec aliqua neglegen
cia de perire . Qd' si eas ipse forte consumpserit aut uen
diderit . ut donauerit . aut p neglegenciã suã perire p
miserit . cũ fr̃s adoleuerint eaque per neglegenciã
ipsius deperierant . de sua illis porcione restituat . cui
tamen de fructib' ad uictum presumendi partem
decimã nõ negamus ut nõ hec que debet minorib'
reseruare . nimiis euertat expensis . Siquas uero
de suo pro comunib' necessitatib' aut negociis expen
sas fecerit . facta p̃sente iudice ratione . de ea que
ipsis a patre cõmunis relicta est substancia . qd expen
derit consequatur . Qd' si fr̃s eius etatis ut meritis
ut merita non fuerint qui defensionẽ suscipiant
orfanorũ . tunc patruus ut patrui filius tutele quã
lem d' frib' constituimus condicionẽ suscipiat . Qd'
si nec patruus nec patrui filius qui digne tutelam
suscipiat orfanorũ non fuerit . tũc tutor ab aliis
parentib' in presencia iudicis eligatur . Vel siue mat᷑
tutelam . siue qui cumq: susceperit p̃sentib' testib'
ut p̃pinquis d' omib' rebus quas pater reliqd breuẽ
factus . trui ut quinq: testiũ subscripcione firmet.

Et presentib' ipsis qui ad breuē faciendū testes inter
fuerint. ep̄co presbitero quē parentes elegerint breuis
comendetur. minorib' dū adoleuerint reformandus.
Statuentes etiā. ut sique contra minores p̄sonas ad
uerse accesserint actiones. his intencionib' tutor
si elegerit. debeat parare responsū. Certe si negle
xerit. repetenti qd' postulat audice restituatū.
saluo tamen minor negocio. dū adoleuerint ad in
tegrū reformandū. Ille uero qui ad p̄sens rem
ipsam petere cepit. si in iudicio dū ipse minor
adoleuerit ab eodē fuerit uictus. idq; acceperit
cum rerum actor cū fructib' suis. fructis ipsi
minori aut parentib' ei' seu ad qualē ipsa facul
tas iuste transierit ul' cui collata fuerit. in dubi
tanter restituat. Et p̄ presumtione sua quia qd'
in iudicio uendicare non ualuit. qd' pecierat.
in sup decem solidos ei coactus exsoluat. Nam
et si tutor pupillor lucris ul' eor reb' intendere
ul' causare noluerit. licencia illi dubitata ma
nebit. Quod si negligencia pupillor neglegencia
tutoris fuerint uiciata ul' p̄dita. pupillor ea
uoce ad futurū p̄mittim' reparanda. Flavius Chindasvindus .IIII.
Recesvindus Rex. Ne tutores ab his q̄s intuent
libus. q̄scūq; scripturas extorquere p̄sumant.

Dum minor etas inannis pupillarib'

constituta. nec se nec bona sua regere possit.
bene legibus est decretum eos et subtutoribus
esse. et in eorum negotiis quot statuti anni debeant
computari. Quia vero quidam tutores aut
suasione aut indignatione circumveniunt.
quos tueri gratissime debuerant. et de rebus
reddende tutionis securitates accipiunt. Et cer-
te diversarum obligationum scripturas ab illis
exigendas insistunt quod extinctis vocibus eorum.
que illis competunt numquam inquirere ut re-
cipere permittantur. Adeo ut melioris mercedis
partem nimium clementia consequatur. dum
competentem curam eisdem minoribus irrogare prae-
dimus. hec custodienda modis omnibus conditio
ordinatur. ut sive in minori etate seu etiam
quamvis quartum decimum annum etatis videan-
tur pupilli transire. tamen si tutores ad
huc vel ipsos vel eorum res in sua potestate nos-
cuntur habere. quamcumque scripturam securitatis.
aut alicuius obligationis atque transactionis
ipsis tutoribus vel cuicumque persone. per factionem
tutorum fecisse reperiantur. omnia invalida et
exinanita penitus reputentur. Cum vero
tempus illud advenerit quando eum qui sub
tuicione fuit in sua potestate oportet

redigere. tunc ille tutor coram sacẽdote uł iudi
ce. pupillo de cunctis rebus reddita ratione.
ab eo quẽ tutus ẽ securitatis scripturã ꝑcunx
accipe. Sicq: remota om̃i occasione ꝑsiiure.
aut recipiat pupillus q̃ iuste sibi deberi cog
nouerit. aut libero arbitrio d' rebus ss. iurũ
cessionẽ an qualẽ uoluerit ordinare diffinitio
nẽ. plenã habeat firmitatẽ. Si uero ꝑueniat
ut dum in tuitione est mortali langore ue
xetur. qđ sibi debitis reb' iudicare elegerit.
a decimo etatis sue anno iuxta ordinem qui
in alia lege ẽ diffinitus. habeat plenissimã
potestatẽ. D' reb' uero tutoris. seu uiuens si
ue moriens. idem tutor eas filiis an quib'
cumq: personis reliquerit. si pupillus reddita
ratio non fuerit. iuxta inuentarium qđ
tempore accepte tucionis est factum. siue
quod euidenter apđ tutorem fuisse extiterit
manifestum. qui res tutoris habuerint.
pupillis indubitanter omnia reformabunt.
Huius sane legis remedium cunctis pupillis
dabit indubitanter consultum. excepto
si illut ad uenerit. quando illoꝝ uocẽ
quinquagenario numero lex sopiri decre
uit. QVARTVS TITVLVS DE EXPOSITIS IIII

infantibus. I. Ut exposito infantulo ingenuo serviat qui proiecerit. II. Si servus aut ancilla conscii ut nescii dominis proicere videantur infantem. III. Que a parentibus infantulum acceperit ad nutriendum. quantum pro mercedis pro nutritione accipiat pretium. Ut exposito infantulo ingenuo serviat qui proiecerit.

I. Quicumque puerum aut puellam ubicumque expositum misericordie contemplatione collegerit. et nutritus infans a parentibus postmodum fuerit agnitus. si ingenuorum filius esse dinoscitur. aut servum vicarium reddant aut pretium. Quod si facere fortasse neglexerint. a iudice territorii de proprietate parentum expositus redimatur. et parentes eius huius impietatis auctores. exilio perpetuo relegentur. Si vero non habuerint unde filium redimere possint. pro infantulo ille serviat qui proiecit. et in libertate maneat propria quem fraudavit pietas aliena. Hoc vero facinus cum fuerit ubicumque commissum iudicibus et accusare liceat et dampnare. Si servus ut ancilla conscii ut nescii dominis proicere videantur infantem.

II. Si ancilla ut servus in fraude fortasse dominorum infantem exposuerint. et ipsis nesciis infantem proiecerint. infans cum fuerit nutritus. tertiam

partē p̄ciu nutritor accipiat. Ita ut uin-
aut pbe dn̄s. se q̄ seruu sui infantē expo
suerint ignorasse. Si uero conuicti dn̄s infans
pbat fuisse iactatus. in ei qui nutriuit po
testate pmaneat. Q̄ a parentib; infantulū

S acceperit ad nutriendū q̄ntū mercedis p nutritione acci
piat. Si quis a parentib; acceperit infantulū nutriendū usq; ad .x. annos. p singulos an
nos. singulos solidos p̄ciu p nutrito infante
pcipiat. Si uero .x. annū etatis excesserit.
nichil postea mercedis addatur. quia ipse
q̄ nutritus ē. mercedē suā suo potest compē
sare s̄uitio. At si hanc sūmā q̄ recepit dona
re noluerit. mancipiū in nutrientis potestate
pmaneat. QUINTUS TITULUS DE NATURA
LIBUS BONIS. .I. De nō exermendis filiis.
7 qd̄ inditū ferant parentes d̄ facultatib; suis.
.II. De quota parte liceat mulierib; iudicare de
dotibus suis. .III. De his que parentes tpr̄e
nuptiarū dederit filiis suis. .IIII. De filiis
ex diuersis parentib; natis. 7 qua discretione
parentū assequantur hereditatē. .V. De his
que filii patre uiuente. uł matre uidentur ad
quirere. .VI. De quo heritione pontificū. q̄ p
reb; quas a suis ecclis. auferunt tricennium

V

intercessisse causantur. VII. Ne hi qui retento obsequio ecclie manu mittuntur ingenuarū psonarū audeant adire coniugium. D' nō exe

d' s's fa cultatib'

heredandis filiis. 7 qd' inditū ferat parentes

Dum illicita queq; ppetrari cognoscim'. legē ponere secuturis oportune compellim'. Plerique enim indiscrete uiuentes. suasq; facultates interdū ut causa luxurie. ut cui'dam male uoluntatis assensu inpsonas extraneas facultates transferentes. ita in offensos filios ut nepotes. aut non exiguam culpa forsitan obnoxios manes relinquunt. ut utilitatib' publicis nichil possint pdeē omnino. quos oportuerat cū uirtute parē tū inuectum sibi laborē inexcusabiliē expe dire. Sed ne sub hac occasione aut utilitati publice quando deperat. qd' pire nō debet. aut natalis pietas suspendatur a filiis. ut nepotib' quā circa eos exercere competentē oportet. Ideo abrogata legis illi' sentencia qua pat. ut mat auus siue auia. inextra neā psonā facultate suā conferre si uolu issent potestatē haberent. ut etiā de dote sua mulier facere qd' elegisset inarbitrio suo consisteret. ista magis seruetur auctis

moderata censura . quia nec parentibus nec
auis adimatur iudicandi de rebus suis
ex toto licencia nec filios aut nepotes.
A successione auorum uel genitorum ex omnibus
repellat indiscreta uoluntas. Igitur pater.
aut mater . auus aut auia . quibus quempiam
filiorum . uel nepotum . meliorandi uoluntas est.
hanc seruent omnino . censuram . ut super tertiam
partem rerum suarum meliorandis filiis aut filia
bus uel nepotibus atque neptis . ex omnibus rebus suis
amplius nichil inpendant . neque facultatem
suam ex omnibus in extranea persona transducat.
nisi fortasse peruenerit eos legitimos filios
uel nepotes non habere superstites . Hoc tamen
mitionis intuitu placuit . obseruandum adi
cimus . ut pater . uel mater . auus uel auia . de
supra dicta tercia parte rerum suarum . si in
nomine filiorum suorum atque nepotum aliquid specialiter
scriptis conferre decreuerit . iuxta testatio
nis eorum ordinem cuncta erunt obseruan
da perhenniter . qualiter testatio talium de eadem
tercia porcione . iuxta quod eam in singulis
uoluerint partiri . plenam et inconuulsibilem
obtineant firmitatem . nec licebit filiis ipsis atque
nepotibus qui de hac tercia porcione aliquid

meruerint aparentibus suis ul' auiis pcipe. qd' cuq; aliut uendicare. excepto si aparentib' ul' auiis. nulla ad futuru uideat pcollatis reb' testationis condicio intercessisse. Sane si filios siue nepotes habentes ecclesiis. ut libtis. aut quibuscuq; elegerint de facultate sua largiendo uoluntate habuerint extra illa tcia portne que supi' dicta e. quinta iteru pars separabitur. De qua quinta parte iudicandi potestas illis indubitata manebit. Sed siue tercia reru pars que meliorandis filiis impendi pcipitur. siue quinta que p collatione ecclia^r ul' libto^r seu quo^r libet impensione separari iubetur. d' ppriis tantundem rebus separabitur. Nam qd' quisquis ill' pauctoritate pcipe meruit principu. nullo modo in adnumeratione hui' tercie. ul' quinte partis. quolibet titulo admisceatur. Sed iuxta lege alia qui h arege pcepint. habebunt licitu quale uoluerint de collatis sibi rebus aprincipe fere iuditium. Exheredare aut filios. aut nepotes licet pleni culpa inlicitu iam dictis parentib' erit. Flagellandi tam' 7 corripiendi eos. quandiu sint infamilia constituti. tam aui. q̄ auie. seu patris. q̄ matris.

potestas manebit. Nam si filius. filiaue. nepos.
uel neptis. tam presumptiosi extiterint. ut
auum suum. aut auiam. siue etiam patrem. aut
matrem. grauis iniuriis conentur afficere.
hoc est si aut alapa. pugno. uel calce. seu
lapide. aut fuste. uel flagello percutiat. siue
per pedem. uel per capillos ac manum. etiam uel quo
cumque inhonesto casu abstrahere uel contu-
meliose presumpserit. aut publice quodcumque cri-
men auo. aut auie. seu genitoribus suis obi-
cerint. tales siquidem manifeste conuicti. et
uerberandi sunt ante iudicem quinquagenis flagellis.
et ab hereditate supradictorum. si idem auus. aut
auia. pater. uel mater. uoluerint repellendi.
Tamen si resipiscentes a suo excessu ueniam a su-
prascriptis quibus offenderant implorauerint.
eosque in gratiam receperint paterna pietate.
aut rerum suarum successores. instituerint.
neque propter disciplinam qua correpti sunt. in-
famiam poterunt ullatenus sustinere. De quota
parte liceat mulieribus iudicare de dotis suis.

Quia mulieres quibus dudum concessum su.
fuerit de suis dotibus iudicare quod uoluissent.
quedam repiuntur spretis filiis. uel nepotibus
easdem dotes illis conferre cum quibus constiterit

nequiter eas uixisse. adeo necesse ē illis ex
inde perpe cōmodū. p quib' erandis fue
rat assumptum coniugium. Deniq; consti
tuentes decernim' ut de dote sua mulier
habens filios. ul' nepotes. seu causa mercę
dis ecclīis. atq; libtis. conferre. siue cui
cuiq; uoluerit. n̄ amplı' q̄ de q̄rta parte
potestatē habebit. Nam. iii. partes legi
timis filiis. aut nepotib'. seu sit un'. siue
forsitan plures. absque dubio relictum est.
Decreta interim dote. tunc facere quod uo
luerit. erit mulieri potestas. quando nullū
legitimum filiū. filiam. seu nepotē ul' neptem
superstitem reliquerit. Veruntamen feminas. quas
contigerit duob' uiris. aut amplius nubere.
atq; ex eis filios pcreare non eis licitum erit
dotē ab alio marito acceptā filiis. aut nepo
tibus ex alio uiro genitis dare. s; un'quisq; fili'
filiaue. nepos. aut neptis. ex ipsa linea pcrea
ti. dotem quam auus. aut pat' eoꝝ concesse
rat. p' mulieris obitum p omnia secuturi sint.

De his que parentes tpr̄e nuptiaꝝ dederint

.XIII. Qvicquid indiscreta parentū filiis suis
uoluntate decernitur. legali necesse ē ū
censura everteatur. Ideo quia plerumq; pa

rentalis calliditas exigit. id tp̄re nuptiaꝝ
filiis donare qđ quandocumq; uoluerint. an-
ferendi habeat potestatē. Adeo abrogata
deinceps eadē que p̄dicta ē parentum cal-
liditate. ac ppetim lege mansura p omnia no-
uerint. ut siquid p traditionem rei. seu
p scripturā. siue p donationē cuiuslibet rei.
uł coꝛā testib⁹ tradite extra q̄ in oꝛnamentis.
aut uestimentis. uł reliquis speciebꝰ sicut
fieri ad solet p dignitate nuptialium fede-
rum ab aliis fuerit fortasse acceptum qđ
utiq; comodantibus erit reddendum. uinan
cipiis. terris. uineis. edificiis. uestimentis atq;
ornamentis. fuerit a parentibus siue nup-
tiarū tp̄re siue pꝰ nuptias filiis quocūq; mo-
do donatum. qđcūq; inde filii iudicare uo-
luerint. in eoꝝ consistat arbitrio. Eodē tan-
tū ordine reseruato. ut pꝰ parentū obitum.
dum filii patuerint adeunda successio ex-
cepto id q̄ parentes filiis suis iuxta leges
fortasse donauerint. eadē inter heredes
quoequatio fiat. ut qđ nuptiarū tp̄re filiꝰ
uł filia a parentibꝰ iuxta p̄dictū ordinē
possidendū accepit. ex licentia sit illi exinđ
qđ uoluerit iudicandi ⁊ post parentum

obitū adeuntione adhibita. l' coitio patris his
que tpre nuptiarū ꝓmeruit. atq; heredib⁹
cetis eandē compensatā equalitatē. eq̄liter
teneant ac sequant͂. divisionem. FL̄S. GL̄S.
CHINDSVS REX. D' filiis ex diversis parentib⁹
natis. 7 q̄ discretion̄ parentū assequnt͂ heredi-

IIII. SI EVENERIT unū virū plures tatem.
habē uxores atq; ex omnib⁹ filios ꝓcreare.
& aliquā filioꝝ aut filiarū contingat in
testatū ab hac vita discedere. facultatē ei⁹
si filios n̄ reliquerit aut nepotes. illi⁹ frs
7 sorores ap̄hensuri sunt sibiq; vendicatu
ri. q̄s ex uno patre 7 una matre constat ee
ꝓcreatos. Q'd si ex uno patre 7 diversis ma
tribus filii nati fuerint facultas que de pa
tre venerit. illi tantū int̄ se er̄ equalit̄ di
visuri. q̄ ex uno patre fuerint ꝓcreati. Si
milit̄ & si d' una matre ut d' divsis patrib⁹
filii nati fuerint. id ꝑcipim⁹ observari.
Nam 7 si una mulier de plurib⁹ maritis
filios habeat. similit̄ frm̄ sororumq; heredi
tatē. tam a paterna q̄ a materna successio
ne sibi debita. eoꝝ qui ex his intestati. ut
absq; ꝓle sive nepotibus discesserint. illius
tantū frs. ut sorores habituri sunt. q̄ unius

patris ut matris. filii filiaeue fore noscun-
tur. Ita ut iuxta legē aliā qua constitutū
ē triantē nepotes. non pdere. licitum sit
etiā nepotib9 aut neptis. qui patris aut
matris admiserint. in omni facultate auorū
ut auiarū cū patruis aut auunculis eq̄lit
succedē. illo tantū ordine pmanente. qui
supi9 decretus ē. parentes ut auos. d' rebus
suis filios ut nepotes meliorare. aut in extra
neā psona qualibet qd'cūq; conferre. D' his

que filii patre uiuente t matre. uident̄. adquirere. S.V.

Filius q̄ patre ut matre
uiuente aliqd adquisierit. siue de mu
nificentia regis. aut patronoȝ beneficiis pme
ruerit. et exinde aliquid cuicūq; uendere
ut donare uoluerit iuxta eā conditionem
que in aliis nr̄is legib9 continetur in ipsius
potestate consistat. nec sibi aliquid dum fili9
uiuit exinde pat ut mat uendicare psū
mat. Qd' si inter leodes quicunq; nec regiis
nec patronoȝ beneficiis aliqd fuerit ēsecu
tus. sed in expeditionib9 constitutis d' labore
suo aliquid adquisierit. si communis cibus
aut uictus illi cū patre ē. iii. pars exinde
ad patrē puemat. duas aūt fili9 q̄ laborauit

obtineat. Ets sls w.nba rex. De cohertione pontificum qui prebus quas aliis ecclesiis auferuntur.

Ds iustus iudex qui iustitiã diligit. non uult finire iustitiã tempori. s; tpra potius equitatis lege concludi. Ipse igitur ds iustitia ē. Deo g datur. quicquid afideli bus in dī ecclesiis iustissima de uotione offertur. Nam 7 fidelis quisq; iusticie seruiens. deo mediante qui iustus ē uota sua astringit. Numquã enī iustitię uota soluenda sunt. que 7 amustitia pcesser. & p iustitiã alligata noscuntur. Deo g fraudem facit. qui iusticie aliquid subtrahat. Ergo & iustitiã rescindit. quisquis aliena uota corrũpit. Sũ g ut dictũ ē ds iusticia sit. qua psumptionis insania agitur. ut de manu dī quis auferat qd tricenali tem poris pscriptione se tenuisse contendat.
Multorũ enī mentes pontificũ illicito cupiditatis ausu pcipit es. quedã de his que in eorũ diocesis fundatis ecclesiis pia fideliũ oblatione donantur. insaciabili rapacitatis studio. aut suri ecclesie principalis innectunt. aut donanda aliis. t subtrapen

dio habenda distribuunt. Sicque non so
lum aliena uota disrumpunt. sed et sacrile
gium operantur. in eo quod ecclesie dei fraudatores
existunt. Ecclesiam quippe fraudare. sacri
legium esse maioribus comprobatur. Unde et cum
eos eiusdem uitio persuadeat ad reddendum. aut
tricennii iure possessa opponunt. aut non
fecisse respondunt. quod decessores suos egisse
non nesciunt. et tamen scita emendare re
fugiunt. Sicque cupiditatem tricennio fouent.
et rapacitatis astuciam temporum perscrip
tionibus cumulant. Et qui admissum facinus
ad momentum delere debuerant. annosa
id oppositione solidare contendunt. Quante
igitur impietatis ille credendus est. qui ad
hoc laborat. ad si etiam oppositionis sue
noces exaggerat. ut per tricennium se recog
noscat deo iniuriam intulisse. quam tamen ex
acto tricennio rennuat emendare. Nunc ergo cum
hec et talia nequissima iniusticie dissen
sione prolata sint. nos tamen non preterita ordina
mus. sed futura disponimus. nec precedentium
regum. sed nostri regni tempora diffinimus. Abroga
ta ergo deinceps totius cupiditatis licentia nul
li pontificum ultra licebit. aut quicquam

abecclis sui diocesis auferre. aut abstultū
qdcuq; p possessione tricennij uendicare.
Non enī inhac causa deincebs tricenale
tps accipiendū ē. s; quandocuq; fuerit.
ueritatis origo monstrata iustitiā partis
sue recipiat. Quia 7 ut multiplex annoꝝ
series sine repeticione ptranseat. facit li pe-
minentis dura potestas. que sic subdita sibi sacer
dotum deprimit colla. ut pro ablatis rebus 7 i
tem dere contra pminentis psonam. nec au
deant nec presumant. Proinde ne taliū si
lencio uox perhenniter expoliate eccle
conquiescat. licitum erit hui9 negocium
psumpcionis admissum. ex pquecūq; l quā
docūq; accusatū detegi. 7 imminentis ipsi9
cause negotiū expediri. subisto uidelicet or
dine. ut si heredes fundatoris ecclie adsunt.
ipsi talia psequantur. Sin aut non fuerit.
aut etiā ex si sint. causare tam noluerint.
tunc ducib9 l comitib9. tiufadis. atq; uicariis.
siue quibuscūq; psonis. d cognitio hui9 rei
attigerit. ex aditus accusandi. 7 licentia
tribuit. exequendi. Quicūq; g epoꝝ hec
que pmissa sunt inptitis fecit. ex tricenniū
iā inhac puersa possessione impleuit. ea

ipsa que inpreteritis p .xxx. annos tenuit. de
poti⁹ iudicanda relinquim⁹. quã nr̃o rescin
denda iudicio diffinimus. Quecũq; ũ usq;
ad tp̃s quo lex ista condetur. inlicite ipsũ qd
rapuit tricennium non impleuit. re ipsã
que oblata est. sine aliqua excusacione in om̃i
integritate eccl̃e cui testata res est reformare
cogatur. Iã uero adie huius late legis ł tempo
re qui cumq; pontificum de his que afidelibus in
dei eccl̃iis testata ul̃ collocata ẽẽ noscuntur.
aliquid exinde abstulerit. suoq; uiri ul̃ eccl̃e prin
cipali applicauerit seu qui cumq; p̃sone quolibet
modo quod cumq; tale consenserit nulla tempoꝝ
longeuitate securus. iuxta p̃missum ordinem
quando cumq; & per quemcumq; talia fuerit
comisisse detectus ea ipsa que presumpsit. una
cum legitima satis faccione rei ꝓprie. illi eccl̃e
cui tulit. ut inquam deliquid reformare coga
tur. Quod si de rebus propriis. nõ habuerit unde
componat. in om̃i integritate ea que presũpsit
eccl̃e cui tulit restituat. & ipse ꝓ excessibus suis
iuxta canonẽ toletani concilii undecimi. ex
comunicacionis plectendus erit sentencia. l. ut
si .x. solidos resipsa quam tulit ualere constite
rit. xx. dierum penitencie satis faccione. comissũ

facinus expurgabit. Siuero maioris siue mi
noris quantitatis precium quod presumpsit. geminata
similiter hoc semper dierum satisfactione
penitencie emendabit. Simili quoque et ille sen
tencia uel dampno multandus est. qui a decesso
re ablata deinceps quecumque rem diocesa
nis ecclesiis apud se tenere presumpserit. Qui
cumque tamen iudicum tenorem legis huius adim
plere neglexerit. quod aut iudicare talia dif
ferat. aut iudicanda regis auditibus nullo mo
do innotescat. omnem rei taxationem quam episcopus
ille persoluere debuit qui talia fecerit. totum
ecclesie illi de sua idem iudex proprietate debebit
componere cuius accusatum sibi negotium des
titit iudicare. Hec ergo lex non solum pro rebus que
in ecclesiis absolutis. uel diocesanis. collate sunt
obseruabitur. sed sub generali nomine omnium
ecclesiarum. id est tam in monasteriis uirorum quam
etiam feminarum omnimoda institucione com
plebitur. Id tamen adiciendum huic legi mani
festa ratio persuasit. ut episcopi omnes quoscumque
per ecclesias sue diocesis. sacerdotes. rectoresque
ordinandos elegerint. cognitiores eos effi
ciant de utilitatis rebus ecclesie illius. in quibus fue
rint ordinati. id est ut quicquid unusquisque episcoporum

& scripturis ecclie diocesis sue apd se c̃seruatio
nis causa habere se nouerit. mox rectori ecclie
cuilibet ptulerit. statim ei que ordinauerit. uti
litates ecclie & scripturis inmanifesta cognitio
ne deducat. ne non tantũ ignorantia ordinati.
s; qd peius ẽ obcelatione. & initiũ ordinantis.
uoluntas inquocũq; lateat testatoris. Ita tamẽ
erit. ut ex c̃petencia sibi sacerdotes. rectoresq;
ecclarũ antecia uideant. ex autenticorum ipsorum
exemplaria manu sui epi roborata ꝑomni firmi
tate apontifice suo accipiant. qualit pea ipsa
exemplaria & negotia ecclie sibi comisse absq;
esitacione ꝓponant. & ueritatem partis sue iusti
cia interueniente recipiant. Data & confirma
ta lex. die .xi. kalendarũ ianuariarum.
anno feliciter quarto regni nri indei nne
toleto. Fl. glo. Wamba Rex.

Ne hii qui retento obsequio ecclie manu
mittuntur ingenuarum psonarum audeat
audire coniugium.

Magna est confusio generis. ubi dissi
militudo unius parentis. statim dege
nerat ꝑcientie ꝓles. hoc enim necesse est
ut inueniatur infrutice. qd tractum ẽ ex

iudice. Quomodo enim absoluti decoris tituli ꝯportabit. cuius parentes obligatio adhuc innexa constringit. Et hec quidem premissa sunt. pro eo quod multa de familiis ecclesiarum libertate donantur. nec tamen absolute libertatis licentia potiuntur. in eo quod ecclesie illi. de qua originem ducunt pro obsequium illigantur. Qui tamen dum perverso ordine ingenuarum personarum conubia expetunt. contra naturam quod ipsi non sunt generare intendunt. et quod in augmentu publice utilitatis debuit crescere. hoc in manifestam inligationem personarum ut rerum cognoscitur devenire. dum his qui de tam infamie coniugio nascitur. inferioris parentis exequens sexum una cum rebus suis omnibus ecclesiastice. servituti addicitur. Qua propter ut talis de cetero amputetur presumptio. presenti lege precipimus. ut quicumque de familiis ecclesie retento patrocinio ecclesie ipsius de cuius servitute exivit. et libertatem a sacerdote accepit. ingenuam sibi non audeat in matrimonio sotiare personam. Illi tamen qui absoluti ab obsequio ecclesie. per canonicam sententiam debito ordine manumittuntur. et in ingenuarum mulierum innecti copulis poterunt. et in plene omnimode dignitatis testimonium optinebunt. Quod si his qui sub ecclesiarum

obsequio manu missi sunt . inienuarum mulierum
deinceps ausi fuerint se coniugio sotiare .
ubi hi primum iudex agnouerit . sub trina uer-
borum ultione . sicut de inienuis et seruis lege
alia continentur . eos separare non differat .
Et si abinuicem se separari noluerint . uni-
uscuiusque persone . sicuti fuerant conditione ma-
nente . quicquid ex illis natum fuerit . in principis
potestate seruiturum deueniat . Res tamen omnis
siue facultas que de persona inienua in talium
libertorum iure quolibet modo transfusa est . cum
his etiam que sibi ex talium sexu progenitus filius
potuit profligare . conquirere uel habere . tota
in integrum aut ad heredes illius inienue persone
possidenda pertineat . aut si heredes ei defue-
rint . in principis iure omnia deueniant possessu-
ra . qualiter de his iudicare quod uoluerit . abso-
lute potestatis potiatur licentia . Hec lex non
solum in uiris sed et in feminis obseruanda est . id est siue
sit libertus ecclesie . siue liberta que sibi personam in-
ienuam sotiare presumpserit . Hoc tamen in hac
lege seruandum est . ut quicumque de preteritis usque nunc quod
hec lex conderetur . de talibus parentibus repti
fuerint . infra tricennium geniti . non obliga-
tionem sequantur illius parentis qui pro ecclesie obsequio

inligatur. sed condicione omnimode ingenuitatis assumpta. cum omnibus rebus que de parente nobili. vel ignobili parente quolibet sibi transierit. in ingenuitatis forma vel decore absoluti persistant. Data et confirmata lex. die. x. kalendarum ianuariarum. anno feliciter. IIII. regni nostri toleto.

Ex libro sextimo capitularis gloriossimi karoli imperatoris. cap. cc. lxxx. De his qui res ecclesie vel ditias invadunt. vel vastant. aut absque proprii episcopi consensu accipiunt.

Si quis res ecclesie debitas. vel proprias sacerdotis. horrende cupiditatis instinctu occupaverit. retinuerit. aut ex potestate alicuius ex eque ecclesie percepit. sicut non restituerit comunione privetur. Quod si agnito iure ecclesiastico. non statim ecclesie vel sacerdoti reformaverit. aut ut ipsum ius agnoscere possit in iudicium electorum venire distulerit. tamdiu a comunione ecclesiastica suspendatur. quamdiu restitutis rebus. tam ecclesiam quam sacerdotem reddat indempnem. Composicio vero ablate rei. in quadruplum erit iuxta emendacione legum. Similis etiam his qui oblaciones de functorum ecclesiis vel sacerdotibus

legaliter dimissas. qualibet modo assignare tardauerint. uel retinere presumpserint. atque alienare temptauerint. districtionis ecclesiastice iuxta priores canones forma seruetur. Sub etiam sententie subiacebit. quisquis qualibet ordine quod per deuotione sua ecclesiis dedit. reuocare presumpserit. Abbatibus quoque et presbiteris. ceterisque ministris. de rebus ecclesiasticis. uel sacro ministerio traditis nichil alienare. uel quoquo modo obligare absque permissione et subscriptione sui episcopi liceat. Quod si presumpserint. degradentur. communione tantum concessa laica. Et quod temere presumptum uel alienatum est. ordinatione episcopi uel principis reuocetur.

FINIT LIBER XVII DE ECCLESIASTICIS REBUS.

D[e] transaccionib[us] lib[er] ...

I. De donationibus ecclesiis datis.

II. De conseruatione et redintegratione ecclesiastice rei. III. De uenditionibus et donationibus ecclesiasticarum rerum.

IIII. De rebus ecclesie ab his possessis qui sunt in obsequiis ecclesie mancipati. Ex cl[is] ... rex. De donationibus ecclesiis datis.

H. Si famulorum meritis iuste compellimur.
debite compensare lucra mercedis.
quanto iam copiosius pro remediis animarum
divinis cultibus et terrena debemus impendere.
et impensa legum solidate servare. Qua propter
quecumque res sanctis dei baselicis. aut per principum.
aut per quorumlibet fidelium donationes col
late repperiuntur. uotiue ac potencialiter pro cer
to censemus. ut inca[r]tum iure inreuocabili modo
legum eternitate firmentur. De conservatio
ne et redintegratione ecclesiastice rei. II.

Consultissima regni nostri credimus provenire
re remedia. dum pro utilitatibus ecclesiarum. que
debeant observari. nostris inseri legibus precipi
mus. Ideoque presenti sanctione censemus. ut
mox episcopus fuerit ordinatus. statim inven
tarium de rebus ecclesie. presentibus quinque inge
nuis uiris. facere non moretur. Ad inven
tarium de rebus ecclesie ingenui uiri coram quibus
factum fuerit. sua subscriptione corroboret.
Post episcopi uero ipsius obitum. dum alter fuerit episcopus
ordinatus. secundum rerum inventarium res
requirat ecclesie. Et si aliquid diminutum de rebus
ecclesie provenerit. a proprii heredes episcopi. ut quibus
facultas eius pertinere vel relicta esse videtur.

d' p̄cedenti satisfaciant facultate. Id ẽ.
si aliquid d' rebus eccłie uendere p̄sup̄se
rit. succedens ep̄s reddito p̄tio quod a uen
ditore acceptū ē. cū omi augmto rem re
ducat adius eccłie. & nullā calūpniā p̄ti
mescat. Quā lege ↄ d' p̄bris & diachonib;
sic sup̄ius scriptū ē. in omib; obseruari ↄ
ualere p̄cipimus. D' uendicionib; ↄ donacionib;

Sicubi ep̄s. aut p̄br. ecclasticor rerum
ut quicūq; clericis. p̄t consensum cete
rorū clicorū. aliquid d' rebus eccłie uendide
rit ł donauerit. hi firmū n̄ ẽẽ p̄cipim;.
nisi ita fuerit facta uenditio. siue donatio.
quē admodū scor canonū instituta cōsti
tuunt atq; decernunt. De rebus eccłie ab his possessis q̄ in obseq̄is eccłie mancipati. sunt.

Heredes epi. seu alior clicor. q̄ filios
suos in obsequium eccłie cōmdauerint. &
t̄ras ł aliquid ex munificētia eccłie possede
runt. si ipsi in laicis reuersi fuerint. aut
de seruitio eccłie cuius t̄ti ł aliquā substā
ciā possidebant discesserint. statī que possi
debant amittant. Sed ↄ in omib; clericis qui
de rebus eccłie quecūq; possederint seruetur
hec forma. ne quam uis longa possessio dnm

eccle rebus sibi debitis quandoq; se cludat.
quia et canonum auctoritas ita comendat.
Sed et induire sacerdotum. talior clicor. que
filios suos in obsequium eclie comendat.
pro sola miseracione. de rebus eccl'asticis quas
pater tenuit. non efficiantur extr
Incipit titulus de donacionibus. Ckrnem
lis. I. Ne ualeat uiolenter
facta donacio. II. De donacionib' regis. III De
rebus marito t' uxori atq; donatis. IIII De rebus
extra dotem uxori a marito collatis. V De rubus
a marito mulieri concessis. ut si mulier fuerit ad
ulterasse detecta. VI De rebus traditis t per scrip
turam donatis VII De rebus inter maritum et uxo
rem in uicem datis. Ne ualeat uiolenter facta
donatio. Antiqua.
Donacio que per uim et metum fuerit extor
ta. nullam habeat firmitatem. De donac
rebus regis. Fls. Gls. Chindsuindus Rex.
Donaciones regie potestatis que in quib' cuiq;
personis conferuntur. siue collate sunt in
... uiri persistant. inquor nomine eas
potestas contulerit regia. Ea uidelicet racio
ne ut ita huius modi regalis munificencie colla
tio attributa in iure eius qui hic promeruit transfu

sa ꝑmaneat. ut quicq̄d de hoc facere ł uin
dicare uoluerit. potestatē inomnib᷒ habeat.
Q͡d si etiā his qui hoc ꝓmeruerit intestat᷒
discesserit. debitis sc̄dm legē heredib᷒ res
ipsa successionis ordine ꝑtinebit. ex infirm
gi collate munificencie gr̄a nullomo͞do potr̄.
Quia n̄ oportet principū statuta conuelli.
que cōuellenda ēē ꝑcipientis culpa n̄ fecerit.

De rebus marito uł uxori arege donatis.

Speciali iure decernitur. ut de rebus
regia donatione collatis. si inn̄e mariti
fuerit consc̄pta donatio. nichil sibi exind̄
mulier excepto q͞d dote ꝑcepit. debeat uin
dicare. Itemq: si innomine mulieris inuenia
tur facta donatio. nichil sibi uir exinde
post ei᷒ obitū attēptet aliquatenus usurpa
re. ł iuri ꝓprio mancipari nisi q̄ meru
erit uxoris largitate ꝑcipe.

De reb᷒ extra dotē uxori amarito collati.

Si mulier amarito
certa dotē de q̄b᷒cūq; rebus quacūq; do
natione ł ꝓfligatione conquisitis. aut illi
debitis quocūq; iure q̄dcūq; donatū acceperit.
si filii de eodē coniugio ꝓcreati fuerint mu
lier usq; addiē obitus sui sc̄dm uoluntatē
uł ordinationē testatoris secura possideat.

ex d'quinta tantundē parte eius rerū facien-
di q̄ uoluerit potestatē habeat. l' optineat.
fruct⁹ tamē sic testator ipse q̄ h' testauit expen
dendi l' utendi potestatē habē potuit. ita et
illa que usu h' ad possidendū pcepit. omnibus
diū aduixerit sine eius libere inquietudine.
suis incunctanter utatur expensis. Si tamē idē
testator. aliqua specialē testationē de ipsis fru
gib⁹ non instituerit. Post obitum uero suum
reliqua integra et intemerata filiis ex ipso uiro
pcreatis derelinquat. ex nulla occasione quicq̄.
exinde exceptis frugib⁹ ut dictū ē et quintā
partē mulier alienare psumat. Ad si ex ipso
coniugio filii non fuerint pcreati. quicq̄d
mulier de rebus sibi donatis iuxta pscriptū
testatoris ordinē facere elegerit. liberam
habeat potestatē. Ceterū si intestata discesse-
rit. ad maritū ei⁹ si supstes extiterit. donatio
reuertatur. Si autē maritus nō fuerit. ad heredes
mariti qui donationē fec̄ eadē donatio ptinebit.
Similē rationē et de uiris pcipim⁹ custodiri.
de his q̄ ab uxorib⁹ tempore quocūq; donata
pcepint. De reb⁹ mulieri a marito cessis. Et si mu

ar. x. Maritus lier fuerit adulterasse detecta.
si uxori sue aliq̄d donauerit. ex ipsa

post obitū mariti sui in nullo scelere adul
terii fuerit conuīsata. s; inpudicitia ꝑman
serit. aut certe si ad aliū maritū honesta
coniunctione ꝑuenerit. d' rebus illis a mari
to donatis. possidendi. ⁊ pᵒ obitū suū si filios
nō habuerit. relinquendi cui uoluerit. secdm
uoluntatē testatoris habeat potestatē. Cete
rum si filios nō relinquens intestata discesse
rit. aut ad maritū eiᵒ si supstes extiterit.
aut ad heredes mariti q̄ donationē cōscrip
sit. eadē donatio ptinebit. Si aūt p adul
terii seu p inhonestam coniunctionē se
miscuisse conuincitur. q̄cquid d' facultate
mariti sui fuerit consecuta. totū incunctā
ter amittat. et aut ad heredes donatoris ł ad
filios legitimos reuertatur. De reb' traditis ł

R ꝑscriptura donatis. Fl's ol's Resp's Rex.
es donate si inpsenti tradite sint.
nullo modo repetantur a donatore. Ut
si etiā ꝑuenerit. qđ donator longe sit positᵒ
ꝑ'd donatio euacuari nō poterit. quia tūc
uidetur uera eē traditio. quando iam apud
illū scriptura ł donatio donatoris habetur in
cuiᵒ nōe conscripta eē dinoscitur. Hoc tan
tū obseruandū ē. ut si donator dixerit.

nec dedisse nec dictauisse scripturã. sed sublatã
sibi fuisse. tunc ille cui res donate sunt.
ꝑtestē conuincat ab ipso donatore eandē rem
aut traditã sibi aut directã. ł eius uoluntate
in potestate sua redactã. ⁊ dũ ꝓbauerit. sta
bilis habeatur. Qđ si ꝓbare neglexerit. tūc
ille q̇ scripturã fec̄ iuraturus ē. quia eandē
scripturã neq; ipse dedisset neq; dictauisset. neq;
ꝑ uoluntatē suã factũ ēēt. ut eadē scriptura
i manus eiꝰ uenirent. a quo eã uidetur repetere.
⁊ sic inualida remanebit. si tam̄ qui donauit.
noluerit. Illud sane addi placuit. ut si q̇sq;
scripturã đ suis rebus in quibus liberã ꝑsonis
ediderit. si eã uiuendo illi in cuiꝰ nōīe scripta
ē nō tradiderit. qualibet tradita non sit.
tam̄ dũ pꝰ eiꝰ obitũ repta fuerit. ille eam
sibi uendicabit cũ omībꝰ rebꝰ que ibi cons
cripte sunt. in cuiꝰ nōīe donator eã fieri
uoluisse agnoscitur. Qm̄ iustũ omnino est.
ut talis scriptura robur plenitudinis habeat.
quã uiuens donator ita seruauit. ut neq̄q̄
uideat᷑ aliquatenus immutata. Nam si scrip
turã ipsã ł rem conditor dum uiueret nul
lomodo tradidit. s; apđ se retinuit. et uo
luntatē suã postmodũ immutauit. illud

potius firmissimum erit. quod per testationem non tra-
dite scripture diffinisse cognoscitur. Quod si
ipsum cui res donate fuerint fatalis casus
ab hac uita subduxerit. ante quam rem sibi
donatam capiat. ad donatorem uel ad heredes dona-
toris res ipsa pertineat. Cui uero sub hac occa-
sione largitur. ut eandem rem ipse qui donat
usu fructuario iure possideat. et ita post eius
mortem ad illum cui donauerit res donata per-
tineat. que similitudo est testamenti. habebit li-
centiam inmutandi uoluntatem suam quando uo-
luerit. etiam si in nullo se lesum fuisse dixerit.
Ille uero qui falsa donatione circumuentus. aliquid in
utilitate donatoris expenderit. aut ab ipso do-
natore recipiat. aut ab eius heredibus. ne iniuste
dampnum sustineat. qui lucrum habere se de inani
promissione putabat. Certe si quisquis ille rem do-
natam siue per traditionem condite scripture. siue
per consignationem uel traditionem rerum in iure suo per-
ceperit. et conplacuerit ei. ut donator rem ipsam
pro uoluntate eius qui eam donatam percepit possideat.
iam si postmodum fortasse contigerit. ut si ipse
qui rem donatam perceperit uiuente donatore mo-
riens ab hac uita discedat. quicquid de re sibi
donata iudicare uoluerit licentiam habeat.

Ut si intestatus discesserit. no(n) ad donatore(m) sed ad heredes ei(us) q(ui) re(m) donata(m) p(er)cep(er)it. res eadem sine dubio p(er)tinebit. De rebus int(er) maritum

xvii. art.

Maritus si uxori sue et uxor marito inuice(m) datis. aliquid donauerit de h(is) q(uae) ipsa habe(re) uolue rit. scriptura(m) manus sue subscriptione u(e)l signo confirmet. ita ut duo u(e)l tres testes ingenui subscriptores u(e)l signa facientes accedant et sic uoluntas ipsi(us) habeat firmitatem. Simi lis (et) i(d)c(irc)o uxoris uoluntate que in maritu(m) confer re uoluerit donationis forma (con)fuetur. si tam(en) a uiris uiolenti(er) no(n) fuerit exacta donatio. Seruata legum in omnib(us) sanctione. que in dis cernendis facultatib(us) dinoscitur ordinata con sistere. Tercius titulus de patronor(um) dona tionibus. I.

Si his qui in patrocinio constitutus e(st). u(e)l filii ei(us) pa troni. u(e)l filios patroni relinquant. II.

De armis que dantur saionibus in patrocinio consti tutis (et) i(d)c(irc)o adq(ui)sicionibus eor(um). III.

De reb(us) in patrocinio conquisitis. u(e)l a patrono collatis.

De reb(us) in patrocinio acceptis et conquisitis. IIII.

Si his q(ui) in patrocinio (con)stitutus est u(e)l filii ei(us).

Siaris ei que in patrocinio patronu(m) aut filios patroni habuerit arma dederit u(e)l aliq(ui)d donauerit.

aut ipsũ que sunt donata ꝑmaneant. Si u̾ aliũ
sibi patronũ elegerit. habeat licentiã cui se
uoluerit comendare. Qm̃ ingenuo homini ñ potest
ꝓhiberi. quia in sua potestate consistit. s; reddat
om̃ia patrono quẽ deseruit. Similis ⁊ circa fi-
lios patroni. ł filios eı̾ qui in patrocinio fuit
forma seruetur. Ut si tam̃ ipse q̇ in patricinio
fuit. quã filij eı̾. filiis patroni obseq̇ uoluer̃.
donata possideant. Si u̾ patroni filios ł nepo-
tes ipsis nolentib; crediderint relinquendos.
reddant uniuersa que parentibus eoꝝ a pa-
trono eoꝝ donata sunt. Quicumq; aut̃ i patro-
cinio constitutus sub patrono aliq̇d adq̇sierit.
medietas ex om̃ib; in patroni ł filioꝝ ipsius po-
testate consistat. Alia u̾ medietatẽ. idem bucel-
larius qui adquisiuit optineat. Id si bucella-
rius filiã tantumm̃ reliquerit. ipsã in potestate
patroni manere iubemus. sic tam̃ ut ipse pa-
tronus equalẽ ei ꝓuideat. q̇ eã sibi possit in
matrimonio sociare. ⁊ quicq̇d patri eı̾ ł matri
fuerat datũ ad eã ꝑtineat. Qđ si ipsa sibi cont̃
uoluntatẽ patroni inferiorẽ se forte maritũ ele-
gerit. q̇cq̇d patri eı̾ a patrono fuerat donatũ.
ł a parentib; patroni. patrono ł heredib; eı̾ resti-
tuatur. **De armis que dant̃ saionib; i patrocinio**

constitutis et de adquisicionib(us) eor(um).

art. Arma que saionibus p(ro) obsequio donantur nulla ratione a donatore repetatur. S(ed) illa que du(m) saio e(st) adquisiuit. in patroni potestate consistant. De rebus in patrocinio conquisitis. t(ra)a patrono collatis.

art. Sicut sup(er)ius dictu(m) e(st). si q(ui)s cu(m) alio patrocinij causa constat et aliq(ui)d dum cu(m) eo habitat adquisierit. si ei infidelis inuenatur. t(ra)si eu(m) relinquere uoluerit. medietas adquisite rei patrono tradatur. Alia(m) u(ero) medietate(m) q(u)i adquisiuit optineat. et q(ui)cq(ui)d ei ipse donauit recipiat. De reb(us) in patrocinio acceptis et

Ita ut supra p(er)missu(m) e(st). q(ui)cu(m)q(ue) conquisitis. patronu(m) suu(m) reliquerit. et ad aliu(m) tendens fortasse se contulerit. ille cui se comdauerit. det ei t(er)ram. Nam patronus que(m) reliquerit. et t(er)ra(m) et q(uo)d ei dedit optineat. I.

IIII. Ut ita ualeat comutatio sic(ut) et emptio. II. Ut si n(on) fuerit ydoneus uenditor. fid(e)iussor detur. III Ne ualeat uiolent(er) facta uenditio. IIII. Si arris datis. p(re)ciu(m) n(on) fuerit impletu(m). V. Si pars p(re)cii data non fuerit. VI. Si fraus in p(re)tio rei uendite fiat. VII. Si dicat q(ui)s re(m) sua(m) uili p(re)tio uendidisse. VIII. De his q(ui) aliena(m) rem uendere ut

donare p̄sumpserint. VIIII. Q d' re ĩ contemptione
posita. non liceat uendere t' donare. X. Si sep
mittat ingenuus uenumdari. XI. De uiris ac mu
lierib' ingenuis a seruo t' ingenuo uenditis. XII. Non
liceat parentib' filios suos quocūq; contractu alt̃
domino subiugare. XIII. De suor uēditis rebus.
XIIII. Si seruus uenditus inpore dnm crim̄ obiciat.
XV. Ut serui uenditi facultate dn̄s querat.
XVI. Si seruus sit d' suo peculio eptus. XVII.
Ut nullus seruū suū uēdat inuitus. XVIII. Si seruus
p commune t' quocūq; contractu ad dominū transierit
alienum. XVIIII. De nō alienandis priuator
ac curialiū rebus. XX. Si res illa datur aut
donetur que prius debuerat prediū optineri.
XXI. De mancipiis ab hostib' occupatis ac uendi
tis. XXII. Id' p̄sens lib' debeat ptio cōparari.

Ut ita ualeat cōmutacio sic ⁊ emptio.

Commutatio si non fuerit p uim ⁊ metū ex
torta. tale quale ⁊ ēptio habeat firmitatem.

Si nō fuerit ydoneus uēditor. fide iussor detur.

Si uenditor non fuerit ydoneus. ingenuum
fide iussore dare debebit emptori. ⁊ emptio
habeat firmitatem. Ne ualeat uiolent facta

Venditio p scripturā facta plenā uenditio.
habeat firmitatem.

leterū si etiā scriptura facta non fuerit et datū ptiū psentib' testib' compbetur. plenū habeat emptio robur. Venditio uero si fuerit uiolent et p metū extorta. nulla ualeat ratione. Si arris datis ptium nō fuerit impletū.

Qui arras pquacūq; re accepit. id cogatur implere qd' placuit. Emptor u si p egritudinē aut grauē necessitatē. que uitari nō poterit ad constitutū nō occurrerit diē. quecūq; uoluerit p se dirigat. qui ptiū tpre diffinito pcompleat. Ad si constituto die. nec ipse successerit. nec p se dirigere uoluerit. arras tantūmodo recipiat quas dedit. 7 res diffinita nō ualeat.

Si pars pcij data non fuerit.

Si pars ptij data ē. et pmissa nō adimplebitur. non ppt hoc uenditio facta rumpatur. Sꝫ si emptor ad placitū temp' non exibuerit ptij. reliquā porcionē p ptij parte quā debet soluat usuras. n h forte conuenerit. ut res empta uenditori debeat reformari. Si fraus in ptio rei uendite fiat.

Si in contractu uenditionis minus ptij datum fuerit. et p fraudē. aut etiā contra uoluntatē uendentis. amplius datū ptiū nuncietur. quantū d' iusto ptio fraudatū ē. tantū duplū

emptor restituat uenditori. Si dicat q̄s rem

Vendicionis hec suā uili p̄tio uendidisse.

forma seruetur. ut seu res aliquae ul terre siue mancipia. ul quolibet animaliū genus uenditur. nemo ꝑtea firmitatē uenditionis inrumpat. eo q̄d dicat rē suā uili p̄cio uendidisse. Sue enī imputet culpe qui rem suā uili p̄tio uendiderit. De his qui alienā rem uendere ul donare p̄sumpserint.

Quociens de uendita ul donata re cōtep/ satio (?) commouetur. id est si alienā fortasse rem uendere ul donare quicūq; constiterit. nullū emptori p̄iudtiū fieri poterit. S; ille qui alienā fortasse rem uendere ul donare p̄sūpserit. duplam rei dn̄o cogatur exsoluere. Emptori tam̄ p̄tiū qd accepit rediturus. & penā quā scriptura continet impleturus. Et q̄c̄q̄d inp̄fectu cōparator rei emptor ul q̄ donatū accepat. studio sue utilitatis adiecerit. alo-coꝝ iudicib; extimetur atq; ei qui laboras se cognoscitur. a uenditore ul donatore iuris alieni. satisfactio iusta reddatur. Similis sctē (?) & d̄ mancipiis. ut d̄ omib; rebus atq; brutis animalib; ordo cs̄uetur. Qd rem in contemptione positā n̄ liceat uendere ul donare.

ant. R ex in contemptione positū. id ē quā alter aut petere cepit. aut recipe rationabiliter poterat. non liceat nec donare nec uendere. nec alico loco transferre. Si se pmittat ingenuus uenundari. xxxxxxxxxxxxx

ΧΡΗΥΝΔΗ Q uicumq; ingenuus se uendi pmiserit. & ptiū cū uenditore partitus est. ut ciuium ueniat emptorē. pclamans postea. nullaten⁹ audiatur. s; in ea seruitute quā uoluit pmaneat: Q m̄ non est dignus ut lib' sit qui se uolens subdidit s'uituti. Q tam̄ si ipse qui se uendiderit ut uenundari pmiserit. ptiū unde se redimat habe potuerit. aut si parentes ei⁹ redemptionē pro eo cui se uendidit dare elegerint. reddito ad integrū ptio. qd' p uenditi psona emptor accepit. ad ingenuitatis titulū ille qui se uendiderit. talit' potit reuocari.

De uiris ac mulierib⁹ ingenuis. a seruo

ant. S i ingenuus ingenuū t' ingenuo uenditus. uendere ut donare psumpserit. hui⁹modi psūptorē. iudex comphendere non moretur. ita ut ingenuus ille in statū suū reducatur. Q . c. auri solidos ap̄sumptore pcipiat. aut si non habuerit unde cōponat. c. flas publice uerberatus. in potestate eius seruiturus tradatur.

quę uendere uel donare p̄sumpserat. Si uius uero si in iuuenili p̄sone talia facere fortasse p̄sumpserit. comp̄hensus a iudice ducentorum flagellorum ictibus publice uerberetur. & decaluatus turpiter. eius p̄henniter seruitio addicatur. Atq; etiã de mulierib; ingenuis uenditis uel donatis. huius ordinis forma seruetur.

Non licere parentib; filios suos quocumq; contractu alt̃ domino subiugare.

Parentibus filios suos uendere non liceat. aut donare uel oppignorare. nec ex illis aliquid iuri suo defendat ille qui accepit. s; magis p̄tiũ. uel sepotionis quomodũ. qd dederat p̄dat. qui a parentibus filiũ comparauit. FLS. GLS. CHINDASUINDUS REX.

De furtorum uenditis rebus.

Res iuris alieni. sine domini uoluntate. ab eo qui non habet distrahendi p̄sonã. alienari non patimur. Ideoq; q̃ p̄mulgata sanctio iuris antiq̃. non sine dñorum dispendio. furum uenditiones inuiritũ p̄cipit de uocari. prudenciori nunc consulim; decreto. si leges patrias ad equitatis regulã reducam; Ita quia melius ẽ eorum instituta corrigere. quã cũ eis pariter oberrare. Iua ẜpt siquis seruũ aut ancillã alienã sciens. ab eis deinceps. domũ. agrũ. l uineam.

seu mancipiũ. sub quacũq; diffinitione pcepit.
donatio siquidem ut sepositio ęt talib' psonis con
tracta ñ ualeat. Ita. ut nec datum comodum
p sepositione reddatur. Venditio uero cũ dispendio
comparantis irrupta. sic ad seruũ ut ancille do-
minũ. in integrũ reuocetur. ut emptor ptiũ
ex omnib' pdat. Iuste enĩ quecq̃d pambitionẽ
dedeīt. uidetur amittere. q̃ suo dominio rem
census alieni nititur applicare. Predicte uero
seruiles psone. si animalia quelibet bruta uen
diderunt. seu res quascũq; ut ornamenta distra
xerunt. queq; tamen aut sui sint peculij. aut
a dñis suis. ut aliis negociandi occasione
distrahenda pcepe runt. ut phennit firma
subsistant. ut si dñs eidẽ serui. ut
ancille que uendidit. rescindere
uenditionẽ ipsã uoluerit. seu rem
que uendita est. non serui peculiũ. sed sui
ęę pprĩ dñs adseruerit. nõ aliter uenditio res
cindatur. nisi ille qui rescindendã uenditionẽ
pponit. aut ptestes legitimos. aut p sacramtũ
suũ non serui peculiũ. sed suũ pprĩũ doceat ęę
qd' querit. et sine uoluntate sua uenditũ fuisse
ęt adquirere cupit. Et hec quidẽ ęt uilib' 7 par
uis rebus. Nam ęt maiorib' et necessariis. indiũ

potestate erit . infringere an stabilire negotium .

Si d(e) seruus uenditus i(n) p(r)iore d(omi)n(u)m crimen

Si quis seruum suum uendiderit . obiciat .

et ipse seruus priori d(omi)no aliq(ui)d crime(n) obiecerit .
ille qui uendidit . recipiat que(m) uendiderat p(re)-
ciu(m) redditurus emptori . Ut ipse in seruo suo
crime(n) q(uo)d sibi obiectu(m) e(st) inquirere . ut uindica-
re studeat . Id aut(em) (et) d(e) ancillis p(re)cipimus custo-
dire . Id(em) tam(en) serui ut ancille . seu uenditi . siue
donati ut comutati . in prior(um) d(omi)nor(um) capite n(on)
torqueantur . neq(ue) credatur eis . si priorib(us) d(omi)nis
crimen obiecerint . Ut serui uenditi facultate(m)

Si quis seruu(m) suu(m) u(en)diderit . d(omi)n(u)s requirat .
nesciens ei(us) facultate(m) . habebit inquirendi li-
beru(m) potestate(m) . ut sibi uendicet ille qui uen-
didit . cum potuerit inuenire rem uenditi
serui . Si seruus sit d(e) suo peculio emptus .

Si seruus d(e) peculio suo fuerit emptus .
et hi d(omi)n(u)s ei(us) forte nescierit . de d(omi)ni sui potes-
tate non exeat . quia no(n) p(re)tiu(m) s(ed) res serui sui
d(omi)n(u)s dum ignorat accepit . Ut nullus seruu(m)

suum uendat inuitus .

Sepissime leges oriuntur ex causis . cum
(et) aliquid quidem insolite fraudis existit neces-
se e(st) contra notand(e) calliditatis astucia(m) . p(re)ceptu(m)

noue constitutionis oppon. Comperimus multorum
seruos et ancillas ad ecclesiam quorundam sol
licitatione confugere. et illic de iniusto dominorum
impio sepissime querelare. ita ut intercedentibus
clericis religionis optentu domino necessitatem
uinditionis extorqueant. Hinc etiam plerumque
domino error imponitur. ut aut clericus.
aut quicumque alius se uelut emptor inter
ponat. pretium traditurus alienum. et sub
huius argumentatione colludat. interdum domino
nesciente seruus uendatur inimico. atque
eueniat ut inuicina forsitan loca consti
tutus. eum ille possideat. qui publice nulla
tenus ad contractum uenditionis accessit. Id
inde hac perpetua lege omnibus sancimus. ut
nullus seruum suum uendat inuitus. sed clericus
aut ecclesie custos sicut in aliis legibus contine
tur excusatum a culpa domino seruum. ammota
dilatione restituat. Satis enim uidetur in
dignum. ut in eo loco serui contumaciam rebel
lionis assumant. ubi castigationis disciplina.
et obtemperandi predicantur exempla. Siquis
itaque dominum suum in hunc induxerit errorem. pretium
qui per subpositam personam conparauit amittit.
Quod si ille aut ipso comercii tempore qui indu

cebatur usurpare sue proprietati habiturus. aut si hoc postquam fuerit inductus agnouerit. iudicis executione percipiat. et seruum nichilhominus sue uendicare potestati. His autem qui se ministrum fraudulente uenditionis inuexit. alium paris meriti seruum domino cui instruxit insidias. reformare cogatur. Et tamen notande fraudis improbitas. precepti huius coherceatur obiectu. Fls. Gls. Chindasuindus. Si seruus per crimine

quocumque contractum ad dominum transierit alienum.

Non permittendum est legali sanctione decernere. unde plerumque impugnationis occasio uidetur existere. Idcirco si criminis reatui seruus obnoxius. ad alterum fortasse dominum donationis. uenditionis. aut commutationis titulo transierit seruiturus. idem posterior dominus aut seruum pro culpa tradere. aut pro eo componere compellendus est. Nam qui talem seruum comparasse dinoscitur. si respondere. ut satis facere pro eo uel crimine eius noluerit. hunc priori domino pretio recepto restituat. et ipse quoque pro scelere serui redditurus est. petenti responsum. sub cuius domino seruum constiterit perpetrasse reatum. Fls. Gls. Chindasuindus Rex. De non alienandis primatorum et curialium rebus.

Si cura rei familiaris omitti non debet. quan-
tomagis utilitatis publicę. quā semꝑ exerceri.
ut augeri necesse ē. Curiales ḡ ut priuati
qui cauallos ponere ut marcha. publica functio-
nē exsoluere consueti sunt. nuq̄ quidem fa-
cultatē suā. uendere aut donare. ut comutta-
tione aliqua debent alienare. Tam si contige-
rit. aut uoluntate. aut necessitate eos alicui.
sine uenditione aut donatione. seu comutta-
tione. omnē facultatē suā dare. ille qui acce-
pit. censum illi' aquo accepit exsoluere ꝓcu-
rabit. ⁊ hanc ipsā summā census. eidem scriptu-
re sue ordo ꝑ omnia continebit. Sȝ ⁊ qui medie-
tatem facultatis talium ꝑsonarū. ut partē aliq̄.
inmancipiis. terris. uineis. domibq; ꝑcepit.
iuxta quantitatē accepte rei. functionē pub-
licā impleturus ē. Qui aut̄ đ uilib' ꝑsonis acci-
piens. aut ꝑscriptum illi' aquo accepat. non
hostenderit. quid exinđ functionis exsoluat.
Aut ut uno forsitan anno reddere censū ipsū
distulerit. mox ut regis auditibus. siue comi-
tis. aut iudicis. hui' rei actio innotuerit.
possessor ammisso ꝑtio. ut siqđ hecontra dederit.
id etiā qđ accep exomib' ꝑdat. ita ut principis
potestas. seu illi qui dederat reddere noluerit.

siue alii fortasse conferre licentiā habeat.
Ipsis interim curialib⁹. ut p̄uatis. inter se uendendi. donandi. ut comittandi. ita licitū erit. ut ille q̄ accepit functionē rei accepte. publicis utilitatib⁹ impendere non recuset. Nam plebeis glebā suā alienandi nulla umq̄ potestas manebit. amissurus ꝑculdubio p̄tiū. ut si q̄d contigerit accepisse. Quicūq; p⁹ hanc legem. uineas. t̄ras. domosq; seu mancipia. ab officii hui⁹ hominib⁹ accip̄e quandoq; p̄sūpserint. sup̄ioris legis ordo seruetur. Si res illa uendatur aut donetur. que prius de

Iaris rem fuerat p̄iuditiū optineri. que ꝑ iuditium est repetenda. prius quā aduersariū iudicialit̄ supꝰ. ita uendiderit. ut donauerit alicui aut forsitan tradiderit occupandā. ut absq; audiencia iudicis priuetur dominiū possessoris. ipse q̄ p̄mum possedit. ꝑ executionē iudicis. rem que occupata fuerit statī recipiat. nec de ei⁹ postmodū repeticione contendat. etiā si sit causa bona petentis. Ille u̇ q̄ h̄ uendidit. aut donauit. ut occupari p̄cepit. q̄ iuste uendicare nulla tenus potuit. eiusdē meriti rem. aut p̄tiū ei aquo iniuus fuerit repensare cogatur. quia

ron ante quã uinceret fecit inuadi. F̃l's Gl's uestiti.
RECDS. REX. D̃ mãcipiis ab hostib' occupatis ac

Quecũq; mancipia d' regionib' nr̃is. ab hostib' ul' adũsariis extitint occupata. si ab omnib' regni nr̃i repiãt excussa. ill' q̃ ab hoste abstulit exquo uniuqdq; mancipiũ ualere iuste costitit. t̃ciã partẽ p̃tii ha beat. et mancipia dño reddat homin' reddat. Q̃d si uenditũ ab hostib' mancipiũ fuerit acceptũ. cũ in nimto manifeste p̃tiũ datũ. actunc ill' qui dedit in tegrũ p̃tiũ. et quãtũ mãcipiũ meliorauit acceptũ a dño recipiat. mocaq; illi suũ mãcipiũ inexcusabi liter reddat. Ad p̃sens lib' debeat p̃cio cõparari.

Ut omnis decto ĩ improbitas distrahentis. ĩ dispendiũ possit temperari emptoris. id p̃senti sanctione decernitur legis. scilicet ut quecũq; hunc co dicem constituerit uenundare. non ampli' q̃ duodecim solidoꝝ numerũ accipe uendi tori dare licebit emptori. Quisq's uero s' hunc p̃tii numerũ accipe ul' dare p̃sump serit. c. flagellis ictibus a iudice uerberari se nouerit. LIBER. QUINTUS. DE commdatis et commodatis.

V.

I. De animalib' in custodia placita mercede susceptis. II De animalib' in angaria p̃stitis. III De reb' p̃sti tis incendio ul' furto exterminatis. IIII. D

pecunia pdita 7 usuris ei⁹. v. De reb⁹ comda
tis. ex casu quocu͞q; innaufragio missis. vi De
rebus dn͞o nesciente seruo comdatis. vii Si si uus
menciatur dn͞m petere comodanda. viii. De red
dendis usuris. viiii. De usuris frugum. x. Qui
debeant testamta ut scriptura comdate restitu.

. de an͞alib⁹ incustodia placita mercede

Si quis cauallum ut boue͞. susceptis.
aut qd' liber animaliu͞ genus. placita mercede
adcustodiendu͞ susceperit. si id pierit. aliu͞ eiusde͞
meriti. ille qui comdata ut comodata susceperit
exsoluat. si tam͞ mercedem fuerit pcustodia con
secutus ut pconducto. Qd' si ille qui nulliu͞ placi
tu͞ pmercede susceperat. rem mortua͞ e͞e pbauerit.
nec ille mercede͞ recipiat. nec abeo aliquid requi
rat. Ea tam͞ ratione ut pbeat sacramtu͞ ille q
comdata susceperat. qd' no͞ psua͞ culpam neq; p
sua͞ neglegencia͞ animal morte consu͞ptu͞ sit. ex
inde n͞ cogatur exsoluere. Similis 7 d' comodatis
forma seruetur. D' an͞alib⁹ inangaria presti

Si quis alicui iumentu͞. aut cauallu͞. tis.
ut aliud animal pstiterit ex paliqua͞ infirmi
tate͞ apd' eu͞ qui accepit moriatur. sacramen
tum pbere debebit. q' non psua͞ culpam neq;
psua͞ neglegencia͞ morte consumptu͞ sit. ex

nichil cogatur exsoluere. Si aut nimiu seden
do. ut fasces carricando. aut quocumq; honere l
percussione mortuu fuerit. eiusde meriti animal
dno. sine aliqua excusatione restituat. Si uero
prestitu animal alicui aliqd debilitatis intulerit.
ut dampnu. ille componat qui apd se suscep
tu habuisse dinoscitur. de rebus prestitis. in
cendio ut furto exterminatis. IIII.

Si alicui auru. argentu. aut ornamta.
ut species fuerint comendate siue custodien
de tradite. aut forte uendende. id si perit.
ut in domo ipsius qui accep cum rebus eius
fuerit incendio concrematum. una cu testib
ueniat. 7 breue dec. ille qui comendata susce
pat. et pbeat sacramtu. qd nichil exinde suis
pfuisset compendiis. 7 nichil cogatur exsoluere.
excepto auro 7 argento q ardere non potuit.
Et siquis du domu flamma consumit. s; quasi au
xilium pbiturus ingesserit. 7 aliqd forte rapue
rit. dns dom diligent inquirat. Et si eu inue
nire potuerit. ille qui rapuit. in quadruplu rapta
restituat. Et si d comendatis rebus apud suscep
tore aliqd forte repererit aliquis. dno restituere
no moretur. Si u que comendata fuerunt furto
pbantur ablata. ei qui comendata suscepat spa

tuum tribuat. ut lex legũ docet donec fure
sua inuestigatione ꝑquirat. Et si eũ inuenerit.
comĩdatori res suas ꝓprias tantũmodo reforma-
re cogatur. Compositio uero furti. ad eũ qui ha-
buit comendata ꝑtineat. Certe si fur non fue-
rit. infra statutum tp̄s inuentus. medietas
rerũ comendatarũ a dn̄o suscipiente reddatur.
ut dampnũ ex medio uterq; sustineat. Et si p⁹
modũ dn̄s rerũ apđ eũ cui comendauerat que
fuerant supressa forte repererit. cum hec ille
sepius dixerit ꝑdidisse. ut furtim fuisse ablata.
sic̃ fur ꝓbis que celauit. secd̄m legum statuta co-
positionem implere cogatur. De pecunia ꝑdita

Si aris pecuniã subeari et usuris eius. — sim.
tione susceperit daturus usuras. si ꝑ casum pecu-
nia ꝑierit. non culpa aut neglegentia debito-
ris. ille qui pecuniã comĩdauit. solã pecunie
sumã recipiat. ⁊ non requirat usuras. Si uero
ꝑ ipsi⁹ fraudem ut culpã factũ est. et pecuniã
et usuras soluat. Qđ si aliqua lucra est circa
pecunia consecutus. ⁊ postmodũ contingat ũ
pecunia ꝑeat. et si tanta sint lucra quanta
pecunia fuit. et pecuniã ⁊ usuras restituat.

XVIIII. De rebus comendatis ⁊ casu q̃cumq; in naufragio missis.

XV. Qui commendata vel comodata suscepit. et de ruina. aut de incendio vel hostilitatis naufragio. seu quolibet simili casu. sua omnia liberauerit. et aliena perdiderit. quod accepit sine aliqua excusatione cogatur exsoluere. Si uero partem aliquam de rebus propriis liberasse cognoscitur. illi cuius rem secum habuerit. iuxta modum perdite rei. vel liberate restituat. qualem iudex ratione deducta estimauerit porcionem. Si autem omnia sua perdiderit cum liberaret aliena. et de liberatis et de perditis rebus similis ratio deducatur. ut qui liberauit aliena accipiat partem arbitrio iudicantis. Iustum est enim in simili casu. ut ille non dampnum solus excipiat. qui se grauibus obiecit periculis. et dum aliena minora liberare conatur. sua maiora perdidisse cognoscitur. De rebus domino nesciente domino comendatis.

Quod nesciente domino seruo fuerit comendatum. si id perierit. nec dominus. nec seruus. ullum dampnum incurrunt. Sue enim imputet culpe. qui seruo alieno res suas comendauerit domino nesciente. Si uero alicuius speciei animal sit. et per fraudem pastorum diminutum repiatur. hec reddere compellantur. Similis et de comodatis forma seruetur. si fraude aut malitia consumpta. aut dissipata esse noscuntur.

Si servus menciatur dnm petere comodando.

Si dns pservum suum qdcuq; sibi petierit comodandu. et servus cu rebus comodatis in fuga fuerit elapsus. tunc dns obligetur. ut comodata restituat. Si u servus petisse dnm menciatur. et sic quasi deportada. ad dnm susceperit. et que susceprat. aut euerterit. aut forte pdiderit. et fugitiuum n potuerit inuenire. dns servi pbeat sacramntu. se eunde servu ut susciperet no misisse. et cum id peterer ignorasse. et nichil calupnie ptimescat. Servu tam tu dns qua ille q comodauit. querere sollicite pcurabunt. hec eade et de comodatis. inienuis psonis pcipim custodire.

De reddendis usuris.

Si axi cumq; pecunia comodauerit ad usura no plus pannu qua tres seliquas d uno solido poscat usuras. si tamen fuerit unde detur. Id est d solidis. viii. viiii. solidu creditori. qui pecunia ad usura accepit exsoluat. Et sic suma pecunie et usuras ille qui dederat a debitore recipiat. Ut si cautione ultra modu superius coprehesu. p necessitate suscipientis creditor extorserit. condicio contra leges incerta no ualeat. Siquis aut contra ordinatione hac fecerit. eam re qua comodauerit recipiat. et que incaute fuerunt

innullo soluantur usure. de usuris frugū. Syml.

Quicumq: fruges. aridas. & humidas. idē uinū ac oleum. ut qd̄cumq: annone genus ut triticū alteri comodauerit. non amplius ab eo ꝓpt usuras. quā t'ciā partē accipiat. idē ut sup duos modios qui accepit. t'cium reddat. Quā legē ad solas fruges p'cipim᷒ ptinere. Nam de pecunia comodata. scđm superiorē legē ualere & obseruare censem᷒. Qui debeant testamta l comendate scriptur restitui. xxxxxxxxxx.

I x. Testamentū abeo cui fuerit comdatū postea quā hoc ante testes publicauerit. sic est in legib᷒ constitutum. illi qui maiorē partē de eodē testamto est consecuturus. reddatur heredi. Quod si alii redditū fuerit ut aduersario ei᷒ traditū. qui tradiderit duplā cōpositionē restituat. quā illi cui fraudulent᷒ fuerit inferre uoluerit. Illas uero scripturas que simul tradi utrisq: partib᷒ debent. si comdatas quicumq: susceperit. idē testamta. pacta. iudicia. donationes. ut cetera talia. si alti alto absente tradiderit. ille qui dederit reuocet qd̄ dedit. & omib᷒ quib᷒ in commune debebat restituere non moretur. SEXTVS TITVLVS DE PIGNORIB᷒ ET DEBITIS. I. xxxx.

I. De non pignorando. II. De pignore deposito & furato.

III. De pignore si pro debito deponatur. IIII. Si pignus
representato debito non reddatur. V. Si una persona
teatur ut debito multis teneatur obnoxia. VI. Qua
liter defuncti debitum. aut uiolencie post mortem possit
inquiri. FLS GLS RCSDS REX. De non pignorando.

PIGNORANDI licenciam in omnibus summouemus.
Aliquin si non acceptum pignus presumpserit in
genuus de iure alterius usurpare. duplum cogatur
exsoluere. Seruus autem simplum restituat. et . c.
flagella suscipiat. De pignore deposito et furato. II.

SIQVIS pignus alteri deposuerit pro aliquo debi
to et illud ipse qui deposuerit furatus fuerit.
pro fure teneatur. De pignore si pro debito deponatur. III.

PIGNVS quod pro debito deponitur si per cautionem
fuerit obligatum et ille qui pignus deposuerat.
ad tempus constitutum debitum reformare dissimulet. post
diem cautionis exactum. usque ad . x. dies pignus sal
uum domino reformetur. aut eidem domino si in propinquo
est reportetur. atque ut restituat debitum moneatur.
Quod si per neglegenciam suam debitor ad diem constitutum.
ad eque neglexerit. aut debitum implere distulerit.
addantur usure. Certum si ad eque usque ad . x. dies.
sicut superscriptum est. aut quod debet reformare dissi
mulauerit. tunc creditor iudici uel preposito ciui
tatis pignus hostendat. ut quantum iudicio eius

uel trium honestor(um) uiror(um) fuerit extimatu(m) sit licencia distrahendi . ex post modu(m) d(e) p(re)tio uen diti pignoris . creditor quantu(m) ei debetur sibi euidencius tollat . (et) reliquu(m) ill(i) recipiat q(ui) pign(us) d(e)posuerat . Fl(avius) Gl(oriosus) Resus Rex . Si pignus

rep(re)sentato debito non reddatur . Siiii .

Si aris ei cui re(m) p(ro) pignore crediderit ad constitutu(m) t(em)p(u)s rep(re)sentato debito pignus acceptu(m) distulerit reddere . (et) si ante t(em)p(u)s lege sup(er)iori ta xatu(m) uende(re) . atq(ue) inus(?) p(ro)prios ut alienos conte rendu(m) p(re)sumpserit attemptare ut maliciose differens noluerit assignare . pign(us) quide(m) q(uo)d accepit integru(m) reddat . ex medietate(m) quantu(m) pignoris ualere c(on)sti terit . d(omi)no pignoris coactus impendat . Fl(avius) Gl(oriosus)

XV. Si una p(er)sona reatu u(e)l debito multis teneat(ur) ob

Si certa p(er)sona plurimis rea uel noxia . Chindsr(ex)

debitrix maneat . qui prior inpeticione(m) p(re)esse rit . ex aut p(er) placitu(m) aut p(er) p(ro)batione(m) . sine p(ro)fes sione(m) ei eu(m) sibi reu(m) ut debitorem e(ss)e docuerit . ipse nichilhominus . aut iuxta qualitate(m) debiti satisfacere co(m)pellendus est ut dampnand(us) a iudi ce . Ad si quib(us) reus ut debitor manet uno eode(m)q(ue) t(em)p(o)re cont(ra) reu(m) agere ceperint . sec(un)d(u)m quantitatem debiti ut reatus . aut redde(re) omnib(us) . aut omib(us) addicendus e(st) seruiturus . Fuerit tam(en) iudici ad

liquidū oportebit. cum magis reus ut debitor
maneat. ut ipsi maiorē partē reddi percipiat.
Ex dereliquo qđ de facultate rei ut debitoris remā
serit. quantū reddatur cetis. iudex ipse manifeste
ppendat. Certe si non fuerit unde composicio ex
solui debeat. id saltē qđ uidetur habe p debito ut
ratu. perpetim seruiturū iudex petentibꝰ tradere
nō desistat. Feneratoꝛ uero si plus exigerit a debito
re ꝑt usuras q̄ tertiā partē ut pdictū est sex uncias
auri fisco psoluat. et ea conditio contra leges edicta
non ualeat. FLS GLS CHINDSVS REX. Qualit
defuncti debitū aut uiolentie post mortē possit inqri.

XVI

Si iuuentis cuius libet manifesta culpa
n̄ aparte. nefas eē non dubitandū ē ut eū qsq;
pꝰ obitū mansisse sibi reū accusare. Ne g° i fraude
heredis defuncti quicūq; post hec talia conetur
psumere. huiꝰ legis redargui sanctione se nouerit.
Scilicet ut siquis quelibet defuncti sibi uiolentū aut
puasorē sue rei. siue direptorē. seu debitorē fuisse
adstruxerit. eūq; qđcūq; inlicitū secdm superiorē
ordinē dixerit pexasse. non aliter eiꝰ assertioni
credatur. nisi p quācūq; scripturā. aut testificationē
legitimā id uerū eē indubitanter edoceat. Qđ si
tale aliqđ quisq; conuicerit. et defunctus ille de
quo agitur filios non relinquens. facultatē suā

suis libertis aut quibuscumque personis dinoscitur contu-
lisse. ipsi liberti uel aliae personae. iuxta quod possidet
de rebus defuncti. quae defunctus debuit uel commi-
sit. insistente iudice coguntur exsolvere. Nam si
filios reliquerit. et ipsi omnem eius possident facul-
tatem. ipsi procul dubio cogendi sunt illa supplere.
unde auctor eorum debitor. vel presumptiosus conuin-
citur extitisse. Si certe predictarum causarum obno-
xius sic ab hac luce discesserit. ut de suis rebus
nichil uideatur aliquatenus ordinasse. propinqui
eius uel qui facultatem eius adierint aut possede-
rint. petitori de re uel causa quam causidicus repe-
tit. cogendi sunt reddere rationem. Ita ut si ille qui
debitor uel presumptiosus dicitur extitisse. nichil rerum
suarum moriens dinoscitur reliquisse. ab omni ca-
lumnia repetentis eius filii uel propinqui habeantur
inmunes. Si autem quodcumque defunctus reliquit. et maius
est quod petitur. quam quod reliquisse uidetur. si filii
eius aut propinqui aut qui eius possident bona noluerint
pro statu eius uel debito satisfacere. de rebus a de-
functo dimissis non moveantur petenti facere cessio-
nem. Septimus titulus de libertatibus et libertis.

I. Si mancipia sive per scripturam seu per testem manu mittantur.
II. Si alienum servum uel commune mancipium manu mittantur.
III. De his qui se liberos proclamaverint etc. IIII. Si ad

seruitiu repetatur qui i libtate e constitutus. v. S i
ei q adseruitute repetendus e aliqd auferatur. vi.
Si eu que aliqs coram iudice liberu ee dixerit. pea
inseruitiu repetere uelit. vii. Si timore compulsus
quisqua seruu se ee dicat. viii. Si ingenuus adser
uitiu repetat ut si seruus se libum ee dicat. viiii.
Quare data libtas debeat reuocari. x. Si libtus in
iuria faciat manumissori. xi. Ne contra patronu t
filios ei testificare audeat manumissus. xii. Ne testi
ficent manumissi. xiii. De reb manumissi si absq;
legitimis filiis moriatur. xiiii. De conditionib ama
numissore inscriptura manumissi conscriptis. xv. De
libtatib seruoru fiscaliu. xvi. De libtis t reb fiscaliu
seruoru. xvii. Ne libti ut pienes eoru cu posteritate
patroni aut coniugia conectant. aut eis insolentes
existant. xviii. Ne libti religiosi adobsequiu reducan
tur heredis. xviiii. De libtis regis eoru posteritate qua
lit exercitus tempore adregia potestate concurrant. ut
cu quib eos inpublica utilitate oporteat pficisci. xx.
De transgressorib libtoru.

Si mancipia siue pscriptu ram seu pteste manumittantur.

Si quis moriens pscriptura aut psentib
testib manu miserit mancipia sua. uoluntas ei habeat
firmitate dum tm infra. vi. menses. triu aut quinq;
testiu quib credi possit testimonio copbetur. Sed

et libertas si quid donauerit qui eos manu mittat. aut libertatis ipsius scriptura contineat. aut testes qui adhibentur agnoscant. et res apud libertos donata permaneat. Si alienus seruus uel commune mancipium manumittantur.

art

Siquis alienum seruum uel commune mancipium manumiserit in fraude domini. libertas data non ualeat. Ille uero qui manumiserit alienum mancipium. alterum preter illum domino dare cogatur. Si uero dominus adquieuerit. ut ille liber sit. duos uicarios seruos pro manumisso seruo percipiat. et libertas data habeat firmitatem. Hec eadem et danciellis percipimus custodiri. Siquis sane uult ex integro manumittere commune mancipium. presbiter qui presens est uel diaconum commonemus. ne huiusmodi libertatem se fieri presentibus permittat. quia hec manumissa stare non poterit. Siquis aut commune mancipium uult a iugo seruitutis absoluere. prius cum consortibus suis diuidat. et sue uendicet potestati. aut certe cum his qui ei consortes sunt. id fieri uel pretio. uel operibus elaboret. et sic si uoluerit presente presbitero uel diacono manumittat. et libertas data firma habeatur. Quod si aliquis eorum sacerdote uel diacono commune mancipium ex integro manumiserit. proprietatis sue partem de mancipio amittat. et mancipium

ad integrū consors ille qui non manumisit optineat.
Nam si parte suā que in eodē mancipio illi debetur ab
soluere uoluerit. ꝓhiberi nō poterit. De his qui
se liberos ꝓclamauerint ēē.

Si mancipia se in libertate ꝓclamauerint. spaciū
ēē tuicionē arbitrio iudicis optineant. ut testes
possint ad libertatis sue documenta ꝑquirere. Sȝ tan
tū temporis spatiū mancipiis concedatur. ut nec
seruicia dnīs nec beneficia ꝓclamantib; denegēt.

Si ad seruitiū repetitur q̄ in libertate ē constitutus.

Si in libertate constitutus ad seruiciū repetitur.
non liceat eū in custodia mitti ab illo qui repetit.
sed iudicis reseruetur arbitrio. si debeat sub fide
iussore consistere. dum m̄ nichil uiolencie a pulsan
te paciatur. Si ei qui ad seruitutē repetendus
est. aliquid aufertur.

Si quis homini ingenuo ut libero aliquid tulerit.
et uoluerit eū sibi postea seruum addicere prius
reddat quod tulit. et sic post hec de eius condicione
contendat. FLs GLs CHINDS REX. Si eū quē ali
quis corā iudice liberū ēē dixerit postea in
Qui suo testimonio seruitiū repetere uelit.
corā iudice quemlibet liberū ēē dixerit. et post
modū eū ad seruiciū inclinare uoluerit. aliud illi
mancipiū e contrario reddat. et quem opprimere

conabatur i libtate pmaneat. Si timore compulsus q̄squa seruu se ee dicat. xviiii.

Qvi timore compulsus seruu se extra iuditiu ee dixerit nullu piudiciu libtatis incurrat. donec i iuditio psentetur. ut aut libtate sua si pbauerit psente iudice optineat. aut si seruus couincit statim dn̄o reformetur. Si ineniuus ad seruitiu rep.

Siaris inienuum adseruitiu ...t. l si fuus se libi addicere uoluerit. ipse doceat quo ordine ei seruu aduenerit. At si fuus inienuu se ee dixerit. et ipse simili m̄ inienuitatis sue firma hostendat pbatione. Iudex uero eor̄ recipiat testimoniu. quos meliores atq; pluriores ee puiderit. Qd si muneris accepcione corruptus. iniuste curuauerit innocentem. tam iudex qua petitor secdm lege alia. de his qui iniuste iudicauerit coponere no moreantur. Quare

Q vi fuo suo data libtas debeat reuocari. xxiii.

Qui ancille libtate donauerit. 7 psente sacdote ut alijs duobus. aut tribus testib' li factu ee constiterit. Qd si ipsa libtatis scriptura. cora legitimus testibus manifeste tradiderit. atq; ita peande libtatis scriptura diffinierit. ut extempore condite scripture lib ipse qui est manumissus pmaneat. nichil sibi ineo condicionis reseruans. huiusmodi libtate reuocari n licieat. excepto si manumissori eu q manumiss' est.

iniuriosum. aut contumeliosum. ut accusatorem. aut criminatorem esse constiterit per quibus iniuriis data libertas potest reuocari. Si uero ipse qui manumisit dicat quod sub aliquo placito aut diffinicione eum libertauerit. si per scriptum diffinitio ipsa minime claruerit. testes qui presentes fuerint. ante iudicem ipsum placitum. ut diffinitionem dicere non morentur. et postmodum quod placitum ut diffinitum fuerit stare iubemus.

Si libertus iniuriam faciat manumissori.

Si libertus manumissori suo iniuriosus fuerit. aut si patronum suum pugno aut quolibet ictu percusserit. ut eum falsis accusacionibus impecierit unde ipsi capitis periculum comparetur. ad dicendi eum ad seruitutem habeat potestatem. ita tamen ut apud iudicem probet causas superius comprehensas.

Ne contra patronum uel filios eius testificare audeat manumissus.

Filio ut heredi manumissi libertatem reuocare non liceat. sed prioris sui ut parentum factum. sine excusacione custodiat. Ita tamen ut nec contra filios filiorum libertus uel omnis posteritas eius testimonium dicere permittantur. et si dixerint. non credantur a iudice. sed redeat ad pristinam seruitutem. De aliis uero rebus aut causis tantum pro suo sibi iure iuste contendat. Fls. Gls. Rcds. Rex.

Ne testificent manumissi.

Libertus ut liberta in nullis negociis contra quequam

testimonium dicere admittantur. excepto in aliquibus
causis. ubi ingenuitas de esse dinoscitur. sic premi
sum est esse et servus. Quia valde indignum nostra pensat
clementia. ut libertorum testimonio ingenui dampne
convenciantur. Qui vero et eisdem fuerint procrea
ti. omnis modis ad testimonium admittantur. **De rebus
manumissi si absque legitimis filiis moriatur**

Si manumissus sine filiis de legitimo coniugio
natis transierit. et ei patronus in libertate aliquid
donaverit. aut forsitan de eius servitute disces
serit. et alio se contulerit. omnia ad patronum
sive ad eius heredes sine dubio revertantur. Quod si
forsitan infra ipsius consistens patroni. qui eum ma
numisit aliquid et labore suo adquisierit. medie
tas exinde in patroni potestate consistat. et et alia
medietate libertus faciendi quod voluerit in eius po
testate permaneat. Quod si alium patronum sibi elege
rit. et sub eo aliquid adquisierit. medietas adqui
site rei ad manumissorem conveniat. Alia vero me
dietas ad manumissi proximos sive servi sint sive
liberi. sine dubio revertatur. ut in quem voluerit
hanc medietatem transferendi habeat potestatem.
Illud vero quod ei manumissor donaverit. in patro
ni potestate permaneat. Similis et circa ancillas ma
numissas forma servetur. Hoc tantum iusticia sua

dente adicimus. ut nullus libtus siue libta adnō
ut dña sua libtate pcepta. manumissores suos
dum aduixerint derelinquant. Id si facere
psumpserint. 7 rem quā pceperunt amittant.
& addm ut dne sue iuuti reducant obsequium.
Fls Gls chaus rex. De conditionib; ama
numissore iscriptum manumissi conscriptis.

Qui mancipiū suū pscriptum liberū faciens.
constituerit fortasse non licere ei depeculio
suo aliqd iudicare. siquid exinde libtus libertaue
distraxerit. modis omib; inualidū erit. Patron
ei sclt aut patroni filij. omā sibi uendicatum.
Certe si nulla talis conditio intcesserit. liber
erit illi qui liber est redditus. depeculio suo fa
cere qd uoluerit aut etiā si inordinatus moriens
filios legitimos nō reliquerit. ut aliā quacuq; con
ditione dns ei peandē libtatis scripturā nō insti
tuerit. aut patronū aut adpatroni filios uniuer
sa res eius adintegrū ptinebit. Fls Gls chaus rex.

De libtatib; suoꝝ fiscalium. xxxx.

Si res ambigua nequaquā occurrere nulla fu
turis tpib; legem dandi necessitas imminere. Qua
ꝙ sub libtatis obtentu fiscaliu sepe subreptione ser
uoꝝ fisci uires attenuabitur. nō inuidemus bene
meritis. sed obuiamus fraudulentr incautis. Statuentes

sent. ut non aliter deinceps conlata seruo fisci
libertas nullatenus ualeat. nisi regie manus fuerit
stilo subscripta. De libertas et rebus fiscalium seruorum
Seruus nostris sine permissu nostro libertate mancipiis
suis dare non sinimus. Quod si dederint libertas data
non ualeat. Sed hec tantummodo libertas habeat fir
mitatem. que ex nostra perceptione conceditur. Simi
li modo seruis nostris mancipia sua aut terras ad liberi
homines non liceat uendicione transferre. nisi
tantummodo aliis seruis nostris uendendi habeat po
testatem. Quod si terras siue mancipia ecclesiis siue pau
peribus donare uoluerint. donatio hec ut uolun
tas. nulla ratione subsistat. Illud et tantum eis
pietatis contemplatione concedimus. ut pro animabus
suis ecclesie ut pauperibus et aliis facultatibus largiantur.
Et si preter terras ut mancipia nichil habeant facul
tatis. tunc et terris atque mancipiis eis uendendi tribui
mus potestatem. Ita ut superius dictum est a seruis nostris tan
tummodo quod conserui eorum uendiderint comparetur.
ut liber ullus. ad contractum huius emptionis adspirare.
Precium autem quod de terris ut de mancipiis acceperint. ero
gare pro animabus suis ecclesiis ut pauperibus non uetetur.
Flavius Egica Rex Ne liberti ut proienies eorum
cum posteritate patroni aut coniugia conectant.
Interdum uidimus excessum aut eis insolentes existunt

licenciaq; suor. et dolore coacti sunt ignominia dnor. Quida eni adnis suis libtate pcepta generationis pienie decurrente attemptant ut ipsi aut posteritas eor cum pienie dnor ut indecens copulare coniugiu. ut molestias inferre posteritati manumitentium. Sicq; inadversa parte confusa. quia inventa libtas dei gre dono fit nobilis. ideo generosa nobilitas inferiori tactu fit turpis. Atq; inde claritas generis sordescit commixtione abiecte conditionis. unde abdicata servitus attollit titulos libtatis. Ut g ex nature splendor ortus sui dignitate non careat. et servitus sibimet reminiscens indebita et inconcessa non apetat. bene iubetur ut si quor libor quicuq; libti. sive ex eor stirpe quandoq; pienti. ex genere manumissor ut ex eis decurrente quamvis longa pienie coniugiu psumpserint attemptare. aut manumissores ut eor posteritate ipsi ut eor pienies. extra sua negocia. ppter suas ut ppt alior actiones conuexauerint. aut leserint. eisq; molestias sive dapna concusserint. ut aliqd adversus eos factione quacuq; egisse visi fuerint. in eor quos molestauerit evidentis servitute mox redeant. Quia impiu satis e et du conditio servitutis absolvitur. dignitas libtatis impediatur. Et dum servus exigitur. filius

abdicetur. Atq; inde filii sustineant dampna.
unde adnocendū potiuntur servi licencia. Fl̄s Gl̄s
Recesvs Rex Ne libti religiosi ad obsequium red.

Qvos libet quorumcumq; libtis. aut cautur heredis
specialit̄ ecclesiastici dignitas sublimavit honoris.
aut pfixis scōrum locis deputavit ut ordo religionis
ut ordinatio manumittentis. non erunt ad hominum
patrocinium reducendi conte pēne qualibet heredis.
Qui enī gloriosius deo adherere censetur. obsequiis
hominū religari honestate nulla finitur. Fl̄s Gl̄s
Egiga rex. De libertis regū eorumq; posteritate
qualit̄ exercitꝰ tpr̄e adregiā potestatē recurrunt.

Ut cū qb; eos pficisci oporteat ipublica utilitate.

Cvm recte nri regiminis patriam pmulgatis legum censuris legalit̄ pcuramꝰ. cū ex his qui contra hostes gl̄e nr̄e decertantur. utilitatē maximā pvidemꝰ 7 vindicatores t̄re nr̄e pculdubio cernimꝰ. Et licet favente dō gentis nr̄e affluat copie bellatorum. nichil tam̄ officio si ē illis augeatur insup nri acies ad repulsione hostiū externorum. qui ex familiis fisci p regias auctoritates gratiam meruerunt libtatis. Unde quia necesse ē ut illi pbeant exercitione suffectū. unde meruisse letant̄ absolutionis statū. Ob hoc speciali sanctione iubemꝰ. ut deinceps tā ipsi quā omīs eorum posteritas tpr̄e exercitus. omīs in eundem

adregia celsitudine occurrant. ut cu quib exercit
expeditione peragere possint. psentaliter eos clemtia
principalis instituat. Quicumq; uero excels ut dictu
est tempore exercitus domi residere psumpserit.
et minime cu cetis sic regalis ordinatio fuerit inpub
lica expedicione precerit. nouerit se ad pprie ser
uitutis iugum rediti. exquo ereptus libtatis merue
rat psona assumere. Illi tantumodo hanc erunt
sententia modis omib euasuri. qui ordinante pri
cipe. duce. ut comite suo. aliqd iniuctu ppublicis
utilitatib adpagendu acceperint. ut qs patens egri
tudo. aut quorunda qdam impedimtu nullaten
cpetere pmisit. Fls Gls. Egiga rex. De transgresso
ribus libtorum.

Saepe audiuimus multosq; cognouimus libtos. relinquentes manumissores suos quos ex
dnos ee testam. S; quia uoluptuosas uoluntates dum
laxato freno seruitis habuerint. equales se dnis suis
ut eorum successorib ee affirmant. Id nos modo ex de
bita ueneratione et salubri ordinatione censem. ut qui
cumq; libtus seu libta ut filii libtorum extiterint. si
paruipendentes manumissores suos. siue eorum filios.
ut nepotes. cplesq; eorum que fuerint genite ex nepo
tibus eorum. quocumq; tpre pquacumq; subtilitate. aut
ingeniu ut argumtu fraudis. ut leuiter se de eorum
patrocinio auferre uoluerint. tales intpre transgres

sionis et deinceps. suorum careant libertate. Filii tamen qui ex eisdem parentibus fuerint geniti. obeuntes per dicte constitucionis terminum. perpeti superiori lege servituri tradendi sunt. primum.

I. Ut domino uel seniori loci petatur servus in crimine accusatus. II. Pro quibus rebus equaliter ingenuorum persone subdende sunt questioni. III. Quomodo iudex per examen caldarie causas inquirat. IIII. Pro quibus rebus equaliter servi uel ancille torquendi sint in capite dominorum. V. Pro quantis rebus et qualiter servus aut libertus tormenta portabunt. VI. Qualiter adversus accusatio differatur. VII. De eo servitia principibus potestate parendi. VIII. Quod ille solus culpabilis erit qui culpanda commiserit.

Ut domino uel seniori loci petatur servus in crimine accusatus.

Si servus in aliquo crimine accusatur. iudex prius dominum. uel uilicum. aut auctorem eius loci cuius servus fuerit accusatus ammoneat. ut eum in iudicio presentet. Quod si reum presentare noluerit. ipse dominus uel auctor. aut uillicus. donec servum presentet: a comite ciuitatis uel iudice distringatur. Certe si dominus uel quibus commissa est res difficulter ad locum qui proximent. a iudice tenendus et discuciendus est reus. Flavius Chindasvindus

Chindasvindus rex. De quib(us) reb(us) et qualit(er) inienuor(um) p(ro)fo... 122

Si in criminalib(us) causis ne subdende s(unt) questioni.

discretionis modus amittitur. criminator(um) malitia nequaquam frenatur. Ideoq(ue) si in causa regie potestatis. ut gentis. aut patrie. seu homicidii. ut adulterii. siue maleficii. equalem sibi nobilitate ut dignitate palatini officii quemq(ue) accusandum crediderit. habeat prius fiduciam conprobandi q(uo)d obicit. et sic alienum sanguinem temptet apetere. Id si probare n(on) potuerit coram principe. ut his quos sua princebs auctoritate elegerit. trium testium subscriptione roborata inscriptio fiat. et sic questionis examen incipiat. Ita ut qui subditur questioni si innoxius tormenta pertulerit. accusator ei confestim seruiturus tradatur. ut salua tantum anima. q(uo)d ideo exercere uoluerit uel de statu ei(us) iudicare elegerit. in arbitrio suo consistat. Qu(o)d si conpositionem sibi ab accusatore uoluerit. tantum ei pars accusatoris conponat. quantum ipse qui questioni subiacuit. illata sibi taxauerit suor(um) tormentor(um) supplicia. Iudex tamen hanc cautelam in iudicio seruare debebit. ut accusator omnem rei ordinem scriptis exponat. et iudici occulte presentet. sic questionis examinatio fiat. Et si ei(us) confessio q(ui) questioni subdendus e(st) conpar fuerit cum uerbis accusatoris. criminis reus incunctanter

habendus est. Certe si aliud dictio accusatoris habue-
rit. aliud eius confessio qui subditur questioni. quia
dubitari non potest quod per tormenta sibi crimen in-
ponit. oportebit accusatorem superioris legis sen-
tencie subiacere. Quod si accusator prius quam
occulte iudici noticiam tradat. aut per se aut per
quemlibet de re quam accusat per ordinem instruxerit
quem accusat. non liceat iudici accusatum subdere
questioni. cum iam per accusatoris indicium detectum
constet ac publicatum esse negotium. Similis quoque
et circa ceteris personis ingenuis. ordo servandus est. Nam
si capitalia que superius taxata sunt accusata non
fuerint. si factum furtum dicitur. vel aliud quodcumque illici-
tum. nobiles ob hoc potencioresque persone. ut sunt
primates palatii nostri. eorumque filii nulla permittimus
ratione questionibus agitari. Sed si in causa per qua com-
pellitur probatio defuerit. suam qui pulsatur debet
iuramento consciencia expiare. Inferiores vero hu-
milioresque ingenue tamen persone si pro furto. homici-
dio. vel quibuslibet aliis criminibus fuerint accu-
sate. nec ipse inscriptione premissa subdende sunt
questioni. nisi maior fuerit causa. quam quod quin-
gentorum solidorum summam valere constiterit. Si autem
actio maioris est quantitatis quam quingenti sunt solidi.
per probationem convictus qui accusatur. secundum leges

alias conponere conpellatur. Aut si conuinci non
potuerit sacramento se expians. compositionem ac
cipiat. que de mala petitione legibus continetur.
Speciali tamen constitutione decernimus. ut persona
inferior nobiliorem se ut potenciorem inscribere non
presumat. Sed si petendum in causa putauerit et
probatio fortasse conuincende rei defuerit. nobi
lior ille ut potencior conscienciam suam sacramen
tis purgare non differat. quod nec admiserit nec ha
beat penes se. ut retineat rem pro qua fuerit petitus.
et reddito iuramento. ille qui male petit sicut alia
lex continet ei conponere non moretur. Veruptamen
seu nobilis siue inferior ingenua persona si questioni
subdita fuerit. ita coram iudice ut alijs honestis
uiris adiudice conuocatis. accusator penas inferat
ne uitam extinguat. aut quaecumque ipse qui questioni
subiciendus est membrorum debilitacionem incurrat.
Et quia per triduum questio agitari debet. si imminen
ti casu qui tormentis subditur. mortuus fuerit.
et ex malitia iudicis ut aliquo dolo seu ab aduersario
accusati corruptus benefitio. talia tormenta fieri
non prohibuit. unde mors occurrerit. ipse iudex in
quitatis proximis parentibus accusati. simili uin
dicte puniendus tradatur. Si certe suo se sacramento
innocentem reddiderit. et testes qui fuerint presentes

inrauerint. qđ nulla sua malitia aut dolo ut corruptione beneficij mors ipsa ꝑuenerit. n̄ solo tormentoꝝ euentu. ꝓeo qđ indiscretus iudex sup flua nō ꝓhibuit. quingentos solidos. heredib᷒ mortui compellatur exsoluere. Qđ si nō habuerit unde coponat. ipse seruiturus ꝓximis heredib᷒ mortui contradatur. Accusator aūt inpotestate ꝓximoꝝ parentū mortui tradit᷒. eadē mortis poena multetur. qua ille multatus ē. q̄ per᷒ accusationē morte dāpnatus interiit. FLS GLS EGICA REX. Quomodo iudex perexa

nyt eā coleto

Mvltas cognouim᷒ nē caldarie causas iquirr. querelas ex abinuenimus multa mala quidā ꝓpessi. credenciū n̄ isiuma. .dē. solidoꝝ questionē nō posse agitari. Qđ nos nouit salubri amonicione censem᷒. ut quāuis parua res sit facti criminis. p̄suptor ł accusatus aiudice districtus. noxiū se ł inculpabilē hostendit ꝑ examinationē caldarie. Et si facti temeritas inpa uerit. iudex eū questionari nō dubitet. Et si suā dederit ꝓfessionē. subiaceat statutis legū iuxta culpe modū. Qđ si ꝑexaminacōnē caldarie accusatus ut p̄suptor innoxius apparuerit. petitor nulla calupnia ꝓtimescat. hic quoq; 7 đ suspectis ꝑsonis qui adtestimonium

uenerint dicendū. ordo seruabitur. Nullam
enī excutione abinceps iubentur constringi.
quos nouimus dī iuditio occulto reseruari. In qb9
rebus equalit' serui ⁊ ancille torquēdi sīt.
SERVVS uł ancilla incapite dn̄i. icapite dnoꝝ.
uł dne nō ꝓpt' aliud torquendi s. n̄ tantū in
crimine adulterij. aut si contra regnū. gentē.
uł patriā aliquid dictū. uł dispositū fuerit.
seu falsā monetā quisq; confinxerit. aut etiā
si causā homicidij uł maleficij querendā eē cons-
titerit. ita ut s'ui uł ancille ꝓtalib9 crimini-
bus torti. si conscij ⁊ occultatores sceleris dnoꝝ
repiant'. parit' cū dn̄is scdm qđ uoluntas pri-
cipis extiterit condēpnent' uł puniant'. Certe
si sua sponte indices ueritatis extiterint.
sufficiat eis qđ ꝓueritatis indagine questioni sub-
dita tormta ꝑtulerint. amortis. tam̄ ꝑiculo ha-
bentur immunes. Seruus aut̄ uł ancilla intor-
mentis positi. ex d' se introgati. si etiā d' dn̄is sint
confessi. ex fuerit culpa mortalis. ac d' claratis
signis potuerint ꝓbari: eadē dāpnacōnis censu-
ra multentur. qua eoꝝ dn̄i fuerint cōdempnati.
Si d' quantis reb9 ex qlit' s'uus aut libtus tor-
menta portabunt.
SI SERVVS maliq9 crimine
accusat'. antea non torqueat'. quā ille q accusat

ac se conditione constringat . ut si innocens tor
menta pertulerit . pro eo quod innocentem tormentis tradidit .
alium eiusdem meriti servum domino reformare cogatur .
Si vero innocens in tormentis mortuus aut debili
tatus fuerit . duos equalis meriti servos cum eodem
domino reddere non moretur . et ille qui debilitatus
est ingenuus in potestate domini sui permaneat . Nam et
iudex qui temperamentum in tormentis non tenuit . et ita
discretione legis excessit . ut his qui questionatur
e morte violenter incurreret : eiusdem meriti servum
domino mox reformet . Verum ut de servorum meritis
omnis ambiguitas cesset contemptionis . non pro parti
eius qualitate excusatio videatur haberi . sed pro servis
questionandis exceptatio adhibeatur etatis et uti
litatis . aut si artifex fuerit qui debilitatus est .
et huius artificii servum non habuerit qui insontem
debilitavit . alterius artificii servum iuxta pre
dictum ordinem domino cogatur exsolvere . Ita ut si ar
tificem non habuerit servum . et alium servum ille cuius
servus questioni addicitur . pro eo accipere noluerit .
tantum pretium eiusdem servi artificis qui questioni sub
ditur . eius domino persolvat . quantum ipse artifex a
iudice vel bonis hominibus rationabiliter valere fue
rit extimatus . Ita tamen servandum est . ut nec inge
nuum quisque nec servum subdere prius questioni

p̄sumat. nisi corā iudice ut ei⁹ saione. dn̄o etiā
seruū ut auctore p̄sente iurauerit districte. q̄r
nullo dolo ut fraude aut malitia innocentē fa
ciat questioni subire. Et si subditus questioni
mortuus fuerit. atq; ille qui subdidit unde cōpo
nat cōponere non habuerit. ipse subdendus
ē seruituti. qui inocentē fecit occidi. Si aut̄
dolose ſuū alienū quispiā subdendum questio
ni intenderit. & dn̄s serui qui accusat̄ ꝓbac
nē eū potuerit de obiecto c̄mine redde ĩnocentē.
accusator ei⁹ aliū paris meriti seruū accusati
dn̄o cogitur exsoluere. & dispendium q̄d dn̄s
ei⁹ in approbatione ĩnocentis serui ꝑtulerit. ꝓeo
ut racionabilit̄ iudex reddi ꝑpenderit. ab inius
to accusatore exactū dn̄o serui restituat̄. De
rebus uero minimis culpa ſui repta. dn̄s serui
si noluerit cōponendi licenciā habebit. ita ut
omis fur iuxta qualitatē culpe flagella susci
piat. Pro maiori ū noxa si cōpositionē dn̄s nolue
rit soluere. seruū ꝓ crimine nō moretur tradē.
Inuenimus sane si quelibet libri idoneū ꝓ capita
li crimine. siue ꝓ aliis scelerū causis questioni
pulsauerit addicendū. nō alit̄ eū impetere po
terit adscribendū. n̄ ducentoꝝ quinquaginta
solidoꝝ quantitatē causa ipsa ualuerit ꝓ q̄ cum

accusator conatus fuerit subdere questioni. Nam si inferior fuerit. atque rusticanus quem liberum esse constet. tunc in eo permittetur questio agitari. si ipsa causa unde accusatur .d. solidos ualere constiterit. Quod si indiscrete qui questioni subditur in quacumque parte membrorum debilitationem incurrerit. tunc iudex qui in tormentis temperantiam non tenuit .ccc. solidos illi qui tormenta sustinuit persoluat. Ille uero qui eum iniuste questionandum appetit .ccc. solidos ei dare cogendus est. Certe si in tormentis positus mortem incurrerit. predicta summa solidorum tam iudex quam petitor propinquis parentibus mortui persoluerit. Similiter et de inferioribus illis liberis. si debilitationem uel mortem quis per intemperantiam fuerit consequutus mediaetas satisfactionis que super liberis idoneis constituta est. ei qui indebite questionatus est si tamen uixerit. aut suis heredibus si ipse inde mortuus fuerit. exsoluenda est. FLS CLS CHINDAS REX. Qualiter ad regem accusatio deferatur

Si a uis principi contra quemlibet accusatio deferatur falsa subiesserit. ita ut dicat eum aduersus regem uel gentem. uel patriam. aliquid nequiter meditatum fuisse. aut agere uel egisse. seu in auctoritate uel preceptis regie potestatis. aut eorum qui iudiciaria ordinatione funguntur. fraudulenter conpta .

inmutasse. atq; etiā scripturā falsā fecisse. ut
recitasse. falsaq; monetā fecisse. s; & si ueneficiū.
ł maleficiū. aut adulteriū uxoris aliene fortasse
pdiderit. hoc ut simului criminū accusator. que
ad capitis piculū. ut rerū amissione ptinere uidea
tur. si uera repiantur que dixerit. nullā omnino
calupniā sustinebit. Si certe qđ opponit falsū
ēē constiterit. & p solā inuidiā id fecisse patuerit.
ut uł iacturā capitis. aut detrimentū corporis. uł
rerū dapna pateretur. que accusare conatus ē.
in potestate tradatur accusati. ut ille hac pena ipse
suisq; reb' suscipiat. quā aliū innocentē pati uo
luerat. Ille uero qui aliquid scire se dicit. qđ ad
cognitionē principis possit deduci & in eo loco fue
rit. ubi tunc regiam potestatē ēē contigerit. aut
pse stati suggerat. omē qđ nouit. aut p fidelem
regis auditibus denunciandum pcuret. Qđ si pcul
a rege eū ēē puenerit. & p aliquē principi mandā
dū crediderit. qđ ad accusationē alterius dinos
citur ptinere. corā illo cui hi suggerendū comit
tit. talem eplām faciat. p quā euidenter quid ma
det exponat. Quā etiā eplām tres testes quos sibi
nouit ēē fideles. euidentib' signis aut subscrip
tionib' simul cum ipso confirment. ut postea
qđ mandauerit. negare non possit.

xvii. Nov[a] [le]x

D[e] reservata principib[us] potestate parcendi.

Quociensc[um]q[ue] n[obis] p[ro] his qui in causis n[ost]ris aliquo crimine implicata sunt supplicatur. ex suggerendi tribuim[us] aditu[m]. [et] pia miseratione delinquentib[us] culpas dimittere n[ost]re potestati servam[us]. At causa aut[em] gentis aut patrie huiusmodi licencia[m] denegam[us]. Qualit[er] si divina miseratio ta[m] scelestis p[er]sonis cor principis misereri compulerit. cu[m] assensu sacerdotu[m] maioru[m]q[ue] palatii. licencia[m] miserandi licent[er] habebit.

xviii. Ant[iqua]

Q[uo]d ille solus culpa[bilis erit qui culpanda commiserit]

Omnia crimina suos bilis erit q[ui] culpa[n]da co[m]mise sequant[ur] auctores. Nec pat[er] p[ro] filio nec filius p[ro] patre. nec uxor p[ro] marito. nec maritus p[ro] uxore. nec fr[ater] p[ro] fr[atr]e. nec vicinus p[ro] vicino. nec p[ro]pinquus p[ro] p[ro]pinquo. ulla[m] calu[m]pnia[m] p[er]timescat. Sed solus ille iudicetur culpabilis. qui culpanda comittit. [E]t crimen cu[m] illo qui fecerit moriatur. nec successores aut heredes p[ro] factis parentu[m] ullu[m] periculu[m] p[er]timescant.

Sextus titulus d[e] maleficis et consulentib[us] eos atq[ue] veneficis. r[ubrica].

ii.

Si ingenuus d[e] salute l[ue]l morte hominis vaticinatores consulat. ii. De veneficis. iii De maleficis [et] consulentib[us] eos. iiii De p[er]sonis iudicu[m] sive etia[m] ceteroru[m] qui ad divinos consulunt. aut auguriis intendunt. v. De his qui in hominib[us] aut animalib[us] ut in quibuscunq[ue] reb[us]

qualiacumque ligamenta. aut quodcumque contrarium fecisse reprimuntur. Flavius Chindasvindus rex. Si ingenuus de salute vel morte hominis vaticinatores consulat.

Qui de salute vel morte principis. vel cuiuscumque hominis. ariolos. aruspices. vel vaticinatores consulunt. una cum his qui responderint consulentibus invenni siquidem. L. flagellis cesi. cum rebus omnibus fisco servituri associentur. aut a rege cui erunt donati. perpetuo servitio addicantur. Quod si et filii eorum tales repperiantur fuisse. simili dampnatione plectantur. Si vero a scelere parentum habeantur extranei et dignitatem. et rerum omnem possessionem quam parentes amiserunt. plenissime optinebunt. Servi vero diverso genere penarum afflicti. ultramarinis partibus transferendi vendantur. ut severitas vindicte non habeat excusatos. quos proprie voluntatis excessus nefarie prevaricationis facit obnoxios. Flavius Gloriosus Chindasvindus rex. De veneficiis.

Diversorum criminum noxii. diverso sunt penarum genere feriendi. Ac primum in venuos sive eruos veneficos. id est qui venena conficiunt. ista proximus vindicta sequatur. Ut si venenatam potionem alicui dederint. et qui biberit. exinde mortuus fuerit. illi etiam continuo supplicii

subditi . morte sunt turpissima puniendi . Si
certe poculo uenenum constrictus euaserit . iei potes
tate tradendus est ille qui dedit . ut de eo facere
quod uoluerit . sui sit incunctanter arbitrii . Flavius
gloriosus Chindasvindus Rex . De maleficis et consulentibus eos

Malefici uel inmissores tempestatum . id est qui
quibusdam incantacionibus grandinem in uineis
messibusque inmittere perhibentur . ut hi qui per in
uocationem demonum mentes hominum conturbant
seu qui nocturna sacrifitia demonibus celebrant
eosque per inuocaciones nefarias nequiter inuocant
ubicumque a iudice . uel auctore . siue procuratore
re loci reperti fuerint . ut detecti . ducentenis
flagellis publice uerberentur . et decaluati deformi
ter . x . conuicinas possessiones circuire cogantur
inuiti . ut eorum alii corrigantur exemplis . Qui
tamen iudex ne ulterius euagantes . talia facere
permittantur . aut in ergastulo sub retrusione faciat esse . ut ibi
accepta ueste atque substancia ita uiuant . ne
uiuentibus nocendi aditum habeant . aut regie pre
sencie dirigant . ut quod de illis sibi placitum fue
rit euidenter statuat . Hii autem qui tales consu
luisse repperiuntur in ipso conuentu . ccc . ictus
accipiant . flagellorum . ut inpuniti non remaneant .
quos culpe similis reatus accusat . De presumptoribus

iudicium siue etiam ceterorum. qui aut diuinos consulit.
S aut auguriis intendit. Flavius Gloriosus Chindasuindus Rex.

Sicut per pia ueritas mendatii assertione non
capitur. ita non est consequens. ut latens ueritas
mendatio inuestigetur. Dominus enim ueritas ex deo est
mendatium uero ex diabolo. quia et ipse diabolus ab initio
mendax est. Cum ergo utraque res suos principes ha
beat. quid opus est ut ueritas cum eorumque mendatio
admittatur exquiri. Quidam enim feruntur ex
iudicibus dei spiritu uacui. erroris spiritu pleni. qui
acta maleficiorum dum inuestigari subtili perquisitio
ne cuiuslibet perspicatia nequeunt. execrabiles
diuinorum pronunciaciones intendunt. Veritatem
enim se inuenire non putant. nisi diuinos et ariolos
pices consulant. Et eo sibi reperiende ueritatis
aditum claudunt. quo ueritatem ipsam per mendatium
addiscere concupiscunt. Dum enim malefici per di
uinationes et malefitia comprobare ueritatem pertemp
tant. quasi tertio loco. ipse se diabolo futuros illa
queantur. Quapropter siquis ex quolibet iudicum gradu.
uel ordine. per diuinos aut eorum similes aliquid scis
citare temptauerit. ut comprobare intenderit. siquis
etiam hominum cuiuslibet sit ordinis ut persone ta
libus aut salutis aut egritudinis responsa poposce
rit. ut consulendos eos per quibuscumque rebus crediderit.

legis illius teneatur satisfactione obnoxius. que in li
libro .VI. subtitulo .II. era .I. eos qui de salute ho
minis vel morte. uaticinatores quosque consulere
pertemptant. statuto serenitatis ordine resecat. Illi
tantum iudices ad huius legis non tenebuntur sen
tencia condempnandi. qui diuinos ipsos atque eo
similes sciscitandi. sed ulciscendi uoto. coram mul
tis perquirendo detriuerint. id est si non uel aliquid
per eos scire uel exquirere intendant. sed detectis si
bi solum unde feriantur exquirunt. At nunc qua
et auguriis deditos eodem modo. nouimus esse odibiles
deo. ideo speciali legis sanctione decernimus. ut qui
cumque sunt illi quibus auguriari. vel auguria obser
uare contigerit. .L. publice uerberibus coherren
di. Qui tamen si ad solitum uitium ultra redierint
perdito etiam testimonio. simuli erunt flagellorum
sentencia feriendi. De his qui in hominibus aut
animalibus. vel in quibuscumque rebus qualicumque ligamenta. aut
quecumque contrarium fecisse repperiuntur. Flavius Chindasvindus Rex.

PResentis legis superiori sentencia dampna
iubemus seu ingenuus sit siue seruus utriusque
sexus. qui in hominibus uel brutis animalibus om
nique genere quod mobile esse potest. seu in agris. uel
uineis. diuersisque arboribus maleficium. aut diuersa
ligamenta. aut etiam scriptis. in contrarietate ali

excogitauerit facere. aut expleuerit per quod alium ledere. uel mortificare. aut commutescere uelit. ut dampnum tam in corporibus. quam etiam in uniuersis rebus fecisse reperiatur. TERTIUS TITULUS DE EXCEPTIONIBUS HOMINUM FACTUS. I.

De his qui potionem ad auorsum dederint.

Siquis mulieri pregnanti potionem ad auorsum. aut pro necando infante dederit. occidatur. Et mulier que potionem ad auorsum facere quesiuit. si ancilla est. CC. flagella suscipiat. Si ingenua careat dignitate persone et cui iusserimus seruitura tradatur. Si ingenuus ingenuam auortare fecerit.

Siquis mulierem grauidam percusserit quocumque hictu. aut per aliquam occasionem mulierem ingenuam auortare fecerit. et exinde mortua fuerit. pro homicidio puniatur. Si autem tantummodo partus excuciatur. et mulier in nullo debilitata fuerit. et ingenuus ingenue hoc intulisse cognoscitur. si formatum infantem extincxerit. CC.L.ta solidos reddat. Si uero informem. C. solidos pro facto restituat.

Si ingenua mulier ingenuam auortare fecerit.

Si mulier ingenua p aliquam uiolenciam aut occasionem iuuenue partum excusserit. aut eam ex hoc debilitasse agnoscitur. sic ut ingenui superioris dampni poena multetur. Si ingenuus ancille par tum effuderit.

Si ingenuus ancillam auorsum fecerit pati .xx. solidos dno ancille cogatur exsoluere. Si seruus ingenue partum excusserit.

Si seruus ingenue partum excusserit. cc. ictis publice uerberetur. et tradatur ingenue seruiturus. Si seruus ancille partum leserit.

Si ancillam seruus auortare fecerit. xx. solidos dns serui. ancille dno dare cogatur. et ipse seruus ducentis flagellis publice uerberetur.

De his qui filios suos aut natos. aut in utero necant.

Nichil e eorum prauitate deterius. qui pietatis inmemores filiorum suorum necatores existunt. Quorum quia uitium per prouincias regni nostri sic inoleuisse narratur. ut tam uiri quam femine sceleris huius auctores esse repiantur. ideo hanc licenciam prohibentes decernimus. ut seu libera. seu ancilla natum filium filiamue necauerit. siue adhuc in utero habens. aut potionem adauorsum acceperit. aut alio quocumque modo extinguere partum suum presumpserit. mox prouincie iudex. aut territorii tale factum reperit. non

solum operatricem criminis huius publica morte condempnet. aut si uite reseruare noluerit. omnem uisionem oculorum eius non moretur extinguere. sed etiam si maritus eius talia iussisse ut misisse patuerit. eundem etiam uindicte simul subdere non recuset. EXPLICIT TITULUS DE CONIUGALIBUS. INC

CEDIBUS ET DEBILITACIONIBUS HOMINUM. I.

De cedibus ingenui atque serui. II. De presumptoribus et opibus presumptorum. III. De reddendo talione et de compositionis summa. pro non reddendo talione. IIII. Si iterante quis retinuerit iniuriose atque nolente. V. Ut qui alteri ea intulerit que legibus non continentur. ea recipiat que fecisse conuincitur. VI. Ne sit reus qui percutere uolentem ante percusserit. VII. Si seruus ingenuo fecerit contumeliam. VIII. Si ingenuus ingenuum percutiat. VIIII. Si seruus seruum debilitet alienum. FLS. GLS. CHNDS REX.

IIII

S. De cedibus ingenui atque serui. XXX.

Si ingenuus ingenuum quolibet ictu in capite percusserit. pro liuore det solidos V. pro cute rupta. solidos X. pro plaga. usque ad ossum. solidos XX. pro osso fracto. solidos C. Id si ingenuus hoc in seruo alieno commiserit. medietatem superius comprehense compositionis exsoluat. Si uero seruus in seruo hoc fecerit. tertiam partem eiusdem compositionis adimpleat et L. flagella suscipiat. Si autem seruus ingenuum uulnerauerit.

eā continuo sumā composicionis exsoluat. que de
inienuis inseruis illata ē. ·c·. lax̄ ffla suscipiat.
Si uero dn̄s noluerit pro seruo cōponere. seruus tra
datur pro crimine. de psumptorib; et operib; ptr

Si q̄s euaginato gladio ut sumptorib;
quolibet genere armorum munitus. psumptiuo m̄
indomū alienā intrauerit. cupiens dn̄m dom⁹
occidere. si ipse fuerit occisus. mors ei⁹ nullate
nus requiritur. Sin aūt ipse qui indomū alie
nā intrauerit hominē occidit. continuo et ipse
moriatur. Qd si nō criminalē culpā admiserit.
secdm̄ legū ordinē cōponere non moretur. iuxta
qd dampnum ineadē domo fecerit. Nam si ille q̄
indomū alienā uiolenter ingressus fuerit. aliquid
exinde rapuerit. undecupli satisfactione que
leuauit cogatur exsoluere. Qd si nō habuerit
und cōponat. ipse sine dubio seruiturus tradа
tur. Et si aliquid indomū quā ingressus fuerit
dāpnū non fecerit. nec aliquid subtraxerit pro eo
qd ingressus fuerit. ·x·. solidos dare cogatur. et
·c·. fflis publice uerberetur. Qd si nō habuerit
und cōponat. ·cc·. ffla suscipiat. Si uero aliq̄
de inienuis cū eo ineadē domo non abillo iussi.
neq; inei⁹ obsequio uel patrocinio constituti.
unanimes tamen uel consencientes psumptores in

gressi fuerint. unusquisq; eorum simili dampno
et poena subiaceant. Quod si non habuerint
unde componant. c. l. flagella suscipiant. Nam
testimonium non amittant. Quod si in patrocinio uel
obsequio presumptoris retenti. ab illo hoc facere
iussi fuerint. ut cum eo hoc eos fecisse constite
rit solus patronus ad omnem satisfactionem et poe
ne et dampni. teneatur obnoxius. Nam illi
non erunt culpabiles. qui iussa patronis ui
dentur esse complentes. Si autem serui hoc domino
nesciente commiserint. ccta flagella suscipiat. et que
cumq; abstulerit reddat. Si uero serui conscio domino
hoc fecerint. ipse dominus pro eo componat sicut de inge
nuis est superius comprehensum. Fls. Gls. Chindasuindus rex.

De reddendo talione et de compositionis summa.

QUORUNDAM pro non reddendo talione.
sceua temeritas. seuerioribus penis est legaliter uel
ciscenda. Ut dum metuit quisq; pati quod fecerit.
saltem ab inlicitis inuitus abstineat. Quicumq;
igitur ingenuus. ingenuum pertinaciter ausus est decal
uare aliquem. aut turpibus maculis in facie uel
cetero corpore. flagello. fuste. seu quocumq; hictu
feriendo. aut trahendo maliciose fedare. uel
maculare. siue quacumq; parte membrorum tru
cidare presumpserit. aut etiam ligauerit. uel in

custodia. aut in quocumq; uinculo detinuerit.
seu ligari ab aliquo. aut custodie l uinculo
mancipari preceperit. iuxta qd alii intulit. l in
ferendum preceperit. conpetus a iudice in se recipi
talionem. Ita ut his qui male pertulerit. aut cor
poris contumeliam sustinuerit. si componi sibi
a presumptore uoluerit. tantum conpositionis accipiat
quantum ipse taxauerit. qui lesionem noscitur per
tulisse. De alapa uero pugno. uel calce. aut
percussione in capite. prohibemus reddere talionem.
ne dum talio rependitur. aut lesio maior.
aut periculum ingeratur. Sed siquis hec sine pe
riculo membrorum aliquam lesionem presumptiosus in
tulerit. pro alapa .x. flla. pro pugno uel calce.
.xx. De percussione uero in capite. si sine sanguine
fuerit. ab eo quem percussit. xxv. flla. ex superio
ri disposito suscipiat. Certum ille qui lesit. l
lesionem dicitur intulisse si non ex priori disposito.
sed subito exortalite .i. cede commissa aliquo casu.
id conuicerit. se nolente perpetratum fuisse. pro
euulso occulo decem solidos. c. Sed si contigerit ut
de eodem occulo ex parte uideat qui percussus est.
libram auri a percussore in conpositione accipiat.
Qui in naribus sic percussus est ut nasum perdat
ex integro. c. solidos percussor exsoluat. Si u

nasus ita collisus ē. ut pars turpata nariū pa
teat. iuxta qđ detur patione iudex inspexe
rit. dampnare non morabitur pcussorē. Ad
etiā similit̄ & ł labiis ut aurib; pcipim custo
diri. Qui aut̄ ponderositas facta fuerit .c. so
lidi dentur incōpositione. Qui manū extoto
absciderit. ut etiā quolibet ictu ita pcusse
rit ut ad nullū opus ipse pficiat .c. so
lidos pcussor componat. Pro police aut̄ .l.
Pro sequenti digito .xl. ł .iiitio. xxx. ł iiii.
xxta. ł .v. x. solidos cōpositione exsoluat. Que
scilicet summa & de pedib; erit implenda.
ł singulis aut̄ excussis dentib; .xii. solidi cōpo
nantur. Qui cassos alterius fregerit. & ex hoc
qui pcussus ē debilis apparuerit. libram au
ri pcussor componere pcurabit. Et ista quidē
int̄ ingenuos obseruanda. ut adimplenda s̄.
Si u seruus ł ingenuo fecerit. ut etiā inge
nuū decaluauerit. in eius potestate tradendus
ē ut sui sit arbitrii. de eo facere qđ uoluerit.
Si certe ingenuus seruū alterius decaluauerit.
aut decaluare iusserit rusticanū. det eius dño
solidos .x. Si uero idoneū & .c. ista suscipiat.
ex supradicta summā .c. solidor̄ suo dño coac
tus exsoluat. Ad si qualibet corporis parte

seruum truncauerit ul' trūcare iusserit alienū . cc̄ .
flagellorum ictib' uerbet' . et aliū eidē facultatis
i meriti suū cū eodē ꝓprio dn̄o reddē cōpellat͛ .
Q si d' sup' taxatis capitulis q̄dcūq; lib'r . in ieiunio
facē p̄sūpserit . pro eo q̄d equalē statū nō habet . ī q̄d
fecerit simulit͛ in se factū recipiat . ī c . in sup flor
ict' ertes accipiat . Qd si ingenuus in libro si fecit
tcīā partē cōpositionis que de ingenuis cōtinet̄ exsol
uat . Si, suus, suū inscio dn̄o decaluare siue trun
care p̄sūpserit . ī q̄d fecit paciat̄ . ī c . flis publice uer
beretur . Si ū, suus dn̄o nesciēte ingenuū cōpendere
ul' ligare p̄sūpserit . cc . publice uerbet̄ flagellis .
Qd sicut dn̄s uoluntate suus si fecit . ipse dn̄s tātundē
ī penā ī dāpna . que de ingenuis in hac lege tenetur
sus ꝯcipiat . Ingenuus aūt si suū alienū ligauerit
innocēte . det dn̄o sui solidos . III . Nā si seruus suū li
gauit absq; uoluntate dn̄i sui . C . flis publice uerbe
tur . Si certe conscio dn̄o suus h admiserit . idē sui
dn̄s . III . solidos componere compellend' ē . Tam si
ingenuus suū alienū innocentē die aut nocte
in custodia detinuerit . ul' ab alio fecerit detini .
ꝓ una die . III . solidos componat . et ꝓ una noc
te similit͛ . III . solidos dn̄o serui psoluat . Et si
ꝑ plures dies id seruus ab ingenuo innocens ꝑtu
lisse conuincitur . eandē triū solidorum sumā ꝑ

singulos dies hac noctes. idē inienius serui dño
coactus exsoluat. Ingenuus sane si seruū alienū.
fuste. aut flagello. uel quolibet ictu indignans
pcusserit. ut sanguis uel liuor appareat. p singu
las pcussiones. singulos solidos dño s'ui psoluat.
Aut si grauius pcussio fortasse patuerit. p quā
ad mortē aut debilitacionē. qui pcussus ē in dea
tur incurrere. quātū p tali re cōponere debeat.
iudicis examinatio competent' inspiciat. Si u̾o
s'uus in seruo talia fecerit. idē iudex constituat.
quantū uel s'uo uel ei9 dño. iuxta liuoris uel pla
garū qualitatē idē media pars que de ingenuis
componi debet. Seruus tam̄ p psupcione sua
.L. flagella extensus accipiat. Omis aut sen
tencie legis hui9 tā iniuris quā in feminis obser
uande sunt. Ita ut capitula que in hac lege uel
in aliis legibus reseruant'. arbitrio iudicis ei9 in
stancia celerit' timinentur. Q si iudex amicicia
corruptus. uel pmia iuxta estimationē rei uendi
care neglexerit. neq; ulciscendū institerit. iudi
ciaria p̄tinus potestate priuatus. ab epō uel iu
dice districtus. illi quē ammonitus uindicare cō
tempserit. scdm qd idē inspexerit. iuxta contem
placionē d' facultate ppria compone cōpellatur
quatinus ipse suarū rerū compulsus dapna

sustineat. qui uoluntarius defendere recusauit. in
terpellantis iniuriam. *Si retinente quis retinuerit.*

Si in itinere positum aliquem *iniuriose atque nolentem*
quis iniuriose sine sua uoluntate retinuerit.
et ei in nullo debitor existat. v. solidos pro sua
iniuria consequatur: ille qui retentus est. Et
si non habuerit. unde conponat. ille qui eum reti
nuerit. L. flagella suscipiat. Quod si debitor illi fue
rit. et debitum illi reddere noluerit. sine iniuria
hunc territorii iudici presentet. et ipse illi quod
iustum est ordinet. Quod si seruus hoc sine domini ius
sione commiserit. C. ictus accipiat flagellorum.
Si autem domino iubente hoc fecerit. ad superiorem con
posicionem dominus teneatur obnoxius. Flavius Gloriosus
Reccesvindus Rex. *Ut qui alteri ea intulerit que
legibus non continentur illa recipiat que fecisse
conuincetur.*

Non minoris est noxe legum statuta nes
cire. quam sciendo praua committere. Qua
propter quicumque adtemptus. ut post hec inlicita per
petrans. aut leges nescire se dicat. aut in cu
piam dampno. uel periculo illa presumpserit excog
itare uel agere que dicat in legibus non contineri
atque ideo non posse reatui subiacere. huius rei
causa conuictus presumptor. ea continuo pericul
ignominia. tormenta. atque cruciatum ut

dampna sustineat que alii intulit. ut inferenda
molitus ē. atq; insup publice. c. flagellorum
uerberib' cesus ad pennē infamiā deformit de
caluetur. Flṡ gl̄s Recvs Rex. Ne sit reus q̄ peu

Non est putanda reir uolente ante peusserit.
resistentis impbitas. ubi uiolenta conspici
tur psumentis audatia. Quicumq; g incaute pre
sumpcios. fuste. ut gladio. seu quocumq; ictu p
cutere aliquē iratus uoluerit. ut peusserit. et
tunc idē psumptor abeo quē pcutere uoluit
ita fuerit peussus ut moriatur. talis mors p ho
micidio cōputari nō potit. nec ulla calūpniā pa
ciatur qui psumentē peusserit. quia comodius
erit irato uiuens resistere. quā sese p' obitū ulcis
cendū relinquere. Ille sane qui prior contra quē
libet iratus eduxerit gladiū. quamlibet nō peus
serit. x. tam solidos ei quē pcutere uoluit.
p psumpcione sola dare cogendus ē. Flṡ gl̄s
Recvs Rex. Si seruus ingenuo fecerit contu

Quamuis idoneus seruus psone melium.
nobili 7 illustri nullatenus indebite contu
meliosus aut sediciosus psumat existere. Qd si
fecerit. xl. uerberib' corā iudice subiacebit. Si
uius aut uilior. l. flagellorum ictibus abdicetur.
Certe si eadē psona ut sibi fieret contumelia fuit

prius excitauerit alienū sue neglegencie im
putet. qui oblitus honestatis seu paciencie.
qd' merebat' excepit. Si ingenuus ingenuū pcut[iat]
Si quis ingenuus. ingenuo uulnus inflixerit
ita ut continuo qui uulneratus fuerit moria
tur pcussor p homicidio puniat'. Et si qs pcuss[us]
fuerit statim nō extinguatur. pcussor depu
tetur incarcere. aut certe subfide iussore ha
beatur. Et si euaserit uulneratus p sola psump
cione dat solidos. xx. Aut si nō habuerit un
de cōponat. c. flagella suscipiat. 7 extra li
cōposicionē uulneris implere cogatur. sic a iudi
cibus fuerit extimatum. Si ab ingenuo s̄uus
Si quis ingenuus s̄uū debilitauerit alterius.
alienū nolens debilitauerit. alterū paris
meriti ei' dn̄o dare nō moretur. Illū uero deb[i]
lem suo studio et suptu. adcurandū donec re
cipiat sanitatē retineat. Postea u̇ si sanari po
tuerit. p uulnere cōposicio detur. ut iustū u[i]
sum fuerit iudicanti. hac sic postea dn̄o s̄ui
reddatur incolumis. et suū seruū recipiat
Insup aut pfacti temeritate. ut ad eū euadat.
peo qd' seruū alienū uulnerare psupsit. xx
solidos dn̄o s̄ui psoluat. Si seruus ingenui
Si seruus ingenuo sine dn̄i pcuciat.

iussione percussione intulerit. et ille exinde con
tinuo moriatur. percussor pro homicidio puniatur.
Et siquis percussus fuerit statim non moriatur.
ipse seruus continuo tradatur in carcere. et si eua
serit uulneratus ille qui percusserit. cc. flagella
suscipiat. Dominus uero si uoluerit pro seruo summam
compositionis exsoluat. quantum a iudicibus fuerit
extimatum. Sin autem noluerit seruum pro culpa trade
re non moretur. Si seruus seruum debilitet.
Si seruus in seruo debilitationem intulerit.
excepta uulneris compositione. c. flagella susci
piat. Et si exinde debilitatus agnoscitur. quan
tum deterior extiterit ipse seruus. iudex poterit
extimare. Et si ipse dominus compositionem accipere no
luerit. similem seruum ad precium serui ab illo cuius
seruus eum debilitauit accipiat. et illum debili
tatum seruum sibi usurpet. Hoc ipsum etiam et de an
cillis precipimus custodiri. QVINTVS TITVLVS
DE CEDE ET MORTE HOMINVM. I. Siquis nes
ciens occiderit hominem. II. Siquis hominem dum non
uidet occidit. III. Siquis impulsus occidat hominem. IIII.
Siquis alium percutere uolens alium occidat hominem.
V. Si homo exorta cede moriatur. VI. Si dum leuis
iniuria infertur homicidium committatur. VII.
Si iocans aut indiscretus occidat hominem. VIII.

Siquis p incautā disciplinā occidat hominē . xviiii. S i
ingenuus servū casib' p̄sc̄ptis occidat. x. Si servus i
genuū casib' p̄sc̄ptis occidat. xi. Si homo volu
tarie occidatur. xii. Si dnī extra culpa servos su
occidant. & si ingenuus occidat ingenuū. xiii. N
liceat quecūq; servū suū ut ancillā quācūq; corpo
ris parte truncare. xiiii. Ut homicidā cunctis
liceat accusare. xv. Q d' ī pximis & extraneis. h
micidā concedit accusare. xvi. Si homicida a
ecclīā confugiat. xvii. De parricidis & eoꝝ rebu

xviii De his qui pximos sanguinis sui occiderint. xviii
Si a pximo sanguinis casu pximus occidatur. xx
Si servus servū casib' p̄sc̄ptis occidat. Siqs nesciens

Quicumq; nesciens hominē occiderit hominē
occidit. & nullū contra eū odiū habuerit
iuxta dnī voce reus mortis n̄ erit. Non eni iu
ē. ut illū homicide dāpnū aut poena percutia
quē voluntas homicidij nō cruentat. Siquis
hominē dum nō videt occiderit.

Sieris hominē dū eū non videt stantē. ve
nientē. ut ptereuntē ignorando occidit. si nul
la inimicicie occasio antea cū eo fuerit. & il
nolens homicidiū admiserit. & ante iudicē
hoc potuerit comprobare securus abscedat.

Siquis impuls' occidat hominē. Fls. Gls. chrus rex.

Si q's aut casu . aut re quacumq; impuls⁹ . ut
ꝑcipitatus . in altum corruerit . hominemq; occi
derit . ꝓ homicidio nec dapnis . nec penis dapna
bilis erit . Si certe homo impulerit aliu . cui⁹
impulsione illisus perimat altium . si ille qui
impulit . absq; mala uoluntate h' fecerit . auri
libre dapnu habebit . quare lesione uitare
neglexit . Fls Gls Chindasvindus Rex . Siq's alterum

Quecumq; peutere uolens . altu occidat hoie .
Exorta lite . dum eu cu q' contendit peu
tere querit altium nolens occiderit . querendu
e a quo cedes exordiu habuerit . Et si ab illo
que peussor uoluit peute exorta cede ee comi
serit . ille qui concitauit lite . licet euaserit .
peussione . quia tam p ipsu constat homicidiu
ee comissu . c . auri solidos det . Ille u' q' peus
sit . l . solidos reddat . omis defuncti nichilomi
nus ꝑfuturos . Ideo eni ambo dampnu habebit .
qua ille uolens aditu mortis dedit . iste noles
morte inuexit . Fls Gls Recesvindus Rex . Si ex or-

Si exorta cede ta cede homo moriatur .
ad facienda pace quicumq; inmedius adue
nerit . et eu peussione litis mori contigerit .
atq; ille qui peussit . aut suo sacramto . aut
testib⁹ numero ac dignitate idoneis cpbare

potuerit. q̄d hoc ut fieret uoluntatis ei⁹ non fuit
quia percussor nec ferire nec occidere uoluit. lib
tantū auri. parentib⁹ psoluat occisi. Similit̄ et
si qualecūq: uuln⁹ tali casu fieri puenerit. tercia
parte cōpositionis q̄ percussit exsoluat. quia mors
ei⁹ inulta ee nō debet. qui pacis p̄mū ut con
ferret aduenit. Flś ōls Recs Rex. Si dum lu
S iniuria infertur. homicidium comitatur
Si dum quis calce. ut pugno. aut quacūq:
percussione iniuriā conatur inferre: homicidii
extiterit occasio. p homicidio puniatur. Flś
Recs Rex. Si iocans aut indiscrete occidat ho
Q uicumq: incautus. aut indiscretus. aut io
cari uolens. aut inmultitudine cuicūq: rei.
ex inpuiso ictu noxiū mitens. percussisse atq:
occidisse quempiā uideat̄. cū a sacramento aut te
tibus conuictū fuerit. quia id disposito malicie
aut nocendi uoluntate commissū nō fuit. non q̄
erit percussor ut homicidio infamis. ut morte
dāpnabilis. quia mortuū uoluntarie n̄ occisit.
Quare tam indiscrete percussit. nec uitare casum
studuit. librā auri parentis occisi psoluere p̄
rabit. 7 L. flagellorum ictibus uapulabit.
Flś ōls Rēs Rex. Siq̄s p incautā disciplin
occidat hominem.

Qvecumq; de plbi ut in patrocinio aut in serui-
tio constitutu. a magistro. patrono. ut dno com-
petente indiscreta disciplina pcussum. si fortas-
se de flagello mori contingat. cum nichil ille qui
docet aut corripit. in hunc inuidie aut malicie
habuerit. qui occidit homicidio nec infamari po-
terit nec affligi. quia dicente dei sac scriptura.
qui disciplina abicit. infelix e. Flus Rcs Rex.

Si ingenuus seruu casib p scriptis occidat.

Si ingenuus seruum non uoluntate sed supra
scriptis casib diuersis occiderit. medietate compo-
sicionis que e de ingenuis constituta. erit a percus-
sore dno serui reddenda. Flus Rcs Rex. Si seruus

igenuu casib pscptis occidat.

Si servus ingenuu non uoluntate sed supra scriptis casib
diuersis occiderit. eam dns si uoluerit compositio-
ne exsoluat. que de ingenuis casu occisis superior
sententia taxat. Qd si dns pro seruo componere no-
luerit. mox seruu tradere oportebit. Si homo

Omnis homo si uoluntate uoluntarie occidatur.
non casu occiderit hominem pro homicidio puniatur.

Ne dni extra iudiciu seruos suos occidat. ut si ige-
nuus occidat igenuu. Flus Flus Rcs Rex.

Si criminis quisq; reus. ut nefandi consilii so-
cius. nequaquam debet indepnis relinqui. quanto

magis qui ex studio malitie temeritatem homicidium
dinoscitur perpetrasse. Ideoque quia sepe presumptio
ne crudelium dominorum. extra discussionem publicam
servorum anime perimuntur. exstirpari decet hanc omni
no licentiam. et huius legis ab omnibus perhenniter adim
pleri censurum. ut nullus dominorum vel dominarum servorum
suorum. vel ancillarum. seu quarumcumque personarum.
extra publicum iudicium quandoquidem occisor existat.
Sed si servus tale vel ancilla. sive quecumque cri
men admiserit. ex quo possit mortis debitam dampnationem
excipere. eumque dominus vel domina propter aliquod pes
simum facinus occiderit. vel occidendum preceperit.
dum hoc ad cuiuscumque iudicis cognitionem pervenerit.
confestim ipse dominus dominave ad iudicium ire cogendi
sunt. qualiter probationem servorum vel ancillarum.
sive suo sacramento confirment. quod tale facinus
admiserit. unde digni essent mortis ulcione percel
li. Nam si ex disposito malicie servum suum vel ancil
la. seu per se sive per quelibet extra culpam occiderit
quicumque presumpserit. perfacti huius temeritate. libram
auri fisco persolvat. atque insuper perhenni infamia
denotatus. testificare ei ultra non liceat. Qui vero
alienum servum vel ancillam ex delitatione sue volun
tatis occidit. vel occidendum preceperit. duos equales
merita servos vel ancillas. occisorum domini defacultate

te homicide consecuturus ē. Nam si dn̄s fortas
se uł dn̄a in ancilla uł seruo tam ꝓprio quā exte
ro uł incitacione iniurie. uł ira cōmotus dum
disciplinā ingerit. quocūq; ictu percuciens homi
cidiū ꝑpetrauerit. 7 uł testib⁹ ꝓbare potuerit. ł
certe sacramto suā conscienciā expiauerit nolen
do tale homicidiū comisisse. ad hui⁹ legis senten
ciā teneri ñ poterit. Veruptamē si serui uł ancil
le. instituentib⁹ uł consencientib⁹ dn̄is in quibꝰcūq;
ꝑsonis siue conseruis suis dixerint se homicidiū
ꝑpetrasse. 7 ꝑ exactione tormtoꝝ eosdē dn̄os suos
talia sibi constituisse taxauerint. Serui quidē uł
ancille talia ꝑpetrantes. c. flagellis publice uerbe
randi s̄. ac turpit̄ decaluandi. Doꝝ uero dn̄i si
iurauerint nichil tale ordinasse. ad legis huius
sentenciā nullatenus teneantur. atq; illi qui
suos conseruos occiderunt. in potestate dn̄oꝝ
causa eoꝝ consistat. ut faciendi de eis qđ uo
luerint. licenciā habeant. Si uero alienū quis
occiderit seruum. ei ꝑcul dubio tradendus ē.
cui⁹ seruū uł ancillā dinoscitur occidisse. Qui
cūq; autē ꝓpt̄ ꝑsonā inuenuā furti rapacitate
uł in domo positū. quēquā insidians occidisse
detegitur. homicida continuo ꝓ homicidio pu
niatur. X qm̄ consilio quisq; uł iussu homici

dnm̄ faciendū insistens. noxior iudicandus ē q̄
ille qui homicidiū ope ꝑpetrauit. id specialit͛ cōs
tituendū oportuit. ut excepta causa furoꝝ d͛ qb͛
sup̄ taxatū ē. si ingenuū ut ingenuā ꝑ seruū ut
ancillā dns̄ dn̄aue occidendū p̄cepit. 7 ꝑ discus
sione apd̄ iudicē talia de dn̄is fuerint mani
feste confessi. si hoc ꝑlegitimū teste. firmare ne
quiuerint. fuis sup dn̄is suis credi nō oportebit.
S; ipsi tunc dn̄i qui talia iussisse dicuntur. corā
iudice se suo sacramnto innocentes redde nō moren
tur. Ipsi ū qui homicidiū fecisse confessi s̄. aut
ꝓ homicidio puniant̄. aut occisoꝝ parentib; ut
ꝓpinquis tradant̄. ut qd̄ d͛ eis facere uoluerint.
habeant potestatē. Qd̄ si dn̄i eoꝝ iuuare nequiue
runt. seruus ꝓculdubio ut ancilla. tam noxia ꝑ
petrasse repti. cc. uerberati flagellis. ac turpit͛
etiā decaluandi s̄. Dn̄i ū quib; iubentib; tale
nefas admissū ē. capitali se nouerint supplicio
puniendos. Nam si ingenui qui libe͛ excommuni
consilio homicidiū ꝑpetrare delibauerint. illi
qui fortasse ꝑcusserint. aut q̄cumq; ictu homi
nē int͛fecerint. morte dapnandi s̄. Illi ū qui cū
eis consiliū habuisse repiuntur. q̄uis non ꝑcusserint
ꝓpt͛ iniquū tam consiliū cc. flagelloꝝ ictib; publice
extensi 7 decaluationis feditatem. passuri s̄. atq;

insuper proximis occisi parentibus quinquagenos solidos
conponere conpellantur. aut si non habuerint unde
conponant. perhenniter servituri tradantur. Fls. Gls.
Egiga Rex. Ne liceat cuicumque servum suum vel an-
cille quacumque corporis parte truncare.

Superiori quidem lege dominorum indiscreta se-
vitia. a servorum occisione prevenimus ne contra imagi-
nis dei plasmationem adulterent. dum in subditis servis cru-
delitates suas exercent. debilitacionem corporum
prohibendam oportuit. ideo decernimus ut quicumque dominus
dominave absque iudicis examinatione et manifesto
scelere servo suo vel ancille. manum. nasum. labium.
linguam. aurem. vel pedem absciderint. vel ocu-
lum evulserint. seu quacumque parte membrorum cor-
poris detruncaverint. aut detruncare vel extirpa-
re preceperint. trium annorum exilio sub penitentia
relegentur. ab episcopo in cuius territorio. aut ipsi ma-
nent. aut factum scelus esse videtur. Omnis vero fa-
cultates eorum si filios habuerint qui tamen non sint
sceleris eius participes. teneant. atque gubernent red-
diturum cum reddiderint tam domino rationem. Si certe
filii legitimi defuerint. aliis parentibus iam iudex
facultates eius custodiendas committat. qualiter cum red-
diderint de rebus suis ratio illis reddatur. Si autem
nullus de proximis fuerit. iudex ipse curam habebit.

qualit̃ cuncta gub̃noc atq; conseruet. et ex hoc qui
dẽ ratione pẽstea reddat. Ut homicidam cunctis

Si homicidã nullus accuset. liceat accusare. xxiii

iudex mox ut facti c̃rime agnouerit licenciã ha
beat comprehendere criminosũ. ut penã reus excipiat
quã meretur. Nec enĩ ꝓpt̃ accusatoris absenciã. aut
aliq̃d fortasse colludium. sceleris debet uindicta
differri. sed tã uxor morte mariti. ut si noxiũ
ab alio forte ꝑtulerit. quã etiã maritus simile
aliquid uxorẽ pati contigerit licitũ habebit in
quirere. et iuxta qualitatẽ criminis legalit̃ ulcis
cendũ insistere. Ita ut si manente aduersus
reũ tali intencione maritus et uxor uita fune
rint. et imꝑfectã causã reliquerint. eorum filii seu
ꝓpinqui. quib; ad capienda legitima hereditatẽ
successio competit. accusare reũ ut homicidam
sic parentes facere poterant. instant ꝑsequi ha
beant potestatẽ. Nec enĩ dignũ ẽ parentũ aut
ꝓpinquorum habere facultatẽ. si non reus. ut homi
cida. debitã sentenciã condempnationis excipiat
Qđ si iudex ammonitus hui; rei uindex ẽẽ desti
terit. et dilatans accusantes. ad regiã cognitionẽ ex
hoc querela ꝑuenerit. sciat se ꝓ mortuo quem
uendicare noluit. medietatẽ homicidii. hoc ẽ.
.c.l. solidos petenti ẽẽ daturũ. Facultates sani

ei⁹ qui ꝓ suo est scelere puniendꝰ. n̄ antea cuiquā usurpare conceditur nisi p iudiciū ulcionis ex lege sentencia detur. Flāu̅s Gl̄s Res Rex. Q̄d̄ ⁊ ꝑ xi

Cuius ex extraneis homicidā c̄cedit̄ accusare.

Cum cęterorū criminū reos penas semꝑ oporteat excipere quas merentur. nefas ē̄ putandū ē̄ homicidas unquā indepnes relinquere quos seue riori magis condecet atrocitate puniri. Ne g̃ pos sit euadere homicida qd̄ fec̄. aut aliquis scelus eius p̄sūmat forsitan excusando celare. p̄mo ꝓpinquis occisi conceditur licencia accusandi. Qd̄ si idē ꝓpinqui adquerendā defuncti mortē. aut tepidi fuerint. aut forte distulerint. tunc accusandi homicidā hominibꝰ generalit̄ tā aliis parentibꝰ quā exteris. aditū pandimꝰ. Ita ut q̄ homicidā fraudulent̄ excusare conatꝰ fuerit ut defendere: cōmodū qd̄ ꝓpterea fuerit consecutꝰ. induplū compellatur p soluere. Nam homicidii reus. numquā potest ē̄ securus. cum contra eū accusa tionē deferre nulli penitus licencia denegatur. Flāu̅s Gl̄s Chindasuindus Rex. Si homicida ad ecclesiam

Hoc sumimus immemores confugiat. xxx. de homicidiis actenus atq; maleficiis. diuer sas quidē legum sentencias p̄cessisse. ex iuxta qualitatē sceleris penas ē̄ ꝓpositas. quas unꝰq̄sq;

eorum merebatur excipere. Tamen quia nequitie huius auctores. quanto in malis amplius prompti sunt. tanto ad euadendum supplicium occasiones sepe pretendunt. ac sese plerumque baselicarum dei defensione committunt. qui contra diuinum preceptum scelera perpetrare non metuunt. Ideoque quia numquam debet hoc scelus inultum relinqui. quod et uitam perimit. et quorundam mentes ad deterius frequenter impellit. hoc omne perenniter mansurum damus edictum. ut quecumque homicidam seu maleficum lex puniri precepit. et preterea qui ex suo disposito ut male uoluntatis assensu tale nefas committat nulla hunc occasio nullaque ab hac sententia potestas excuset. sed etiam si contigerit eum ad altare sanctum fortasse confugere. non quidem presumat eum absque consultu sacerdotis persecutor eius abstrahere. Consulto tamen sacerdote ac redito sacramento. ne sceleratum publica mortis pena condempnet. sacerdos eum sua intencione ab altari repellat. et extra chorum proiciat. et sic ille qui eum persequitur comprehendat. Sin ab ecclesia eiecto. non alias mortales inferat penas. sed in potestate parentum vel eorum cuius propinquus occisus fuerit contradendus est. ut excepto mortis periculo quicquid de eo facere uoluerint. licenciam habeant. quatinus dum

malorum prauitas conspicitur. constituta sibi suppli
cia preterire non posse. ut metu saltem territus
a malis abstineat. que male uoluntatis inten
cio admilicitum facinus sponte sepe perpetrat.

Fls. Cts. Chins Rex. de parricidiis et eorum rebus.

Quoniam nullum homicidium uoluntate commis
sum. nostris legibus relinquatur inultum. ex il
lum magis oporteat morte excipere. qui est
sanguinitate proximum presumpserit occidere. Pro
inde hoc omne perennem promulgamus edictum. ut
quicumque parricidium fecerit. hoc est patrem. aut
matrem. seu fratrem. aut sororem. ut quemcumque sibi
propinquum. proposito ut intencione praue uolunta
tis occiderit. confestim comprehensus a iudice eadem
morte puniatur. qua ipse alium punire presumpsit.
Ita ut seu uir siue mulier sit. qui parricidii crimen
admiserit. si filios non habuerit. omnis parricide
hereditas. ad heredes propinquos occisi pertineant.
Si uero filios de alio coniugio habuerit. medietas
facultatis eius filius occisi proficiat. et medietas fi
liis parricide. si tamen in scelere patris. aut ma
tris. conscii non fuerint comprobati. Nam si conscios
eos scelus parentum habuerit. omnis parricide he
reditas. filius occisi proficiat. Quod si neque parricida
neque occisus filios reliquerint. tunc omne facul

tate parricide parentes occisi. aut propinqui sibimet in omnibus uendicabunt. ut proximi qui morte eius ulciscendam instituerunt. iuri suo applicare non dubitent. Flavius gloriosus chindasuindus Rex. de his qui

Si pater filium. proximos sanguinis sui occidit aut filius patrem seu maritus uxorem. aut uxor maritum. aut mater filiam. aut filia matrem. aut frater fratrem. aut soror sororem. aut socerum gener. aut generum socer. uel nurus socerum. aut socerus nurum. uel quecumque consanguinitate sibi proximum. aut suo generi copulatum occiderit. morte dampnetur. Quod si propter hoc homicida ad ecclesiam uel ad altaria sancta confugerit. in potestate parentum uel propinquorum occisi tradendus est. ut salua tantum anima. quicquid de eo facere uoluerint habeant potestatem. Omnem uero substanciam suam heredibus occisi. iuxta legis ordinem superioris iubemus addici. aut etiam fisco si heredes proximos occisus non reliquerit sociari. Nam homicida nec facultatibus suis liberatus utetur. etiam si penam mortis euadere mereatur.

Si a proximo sanguinis casu proximus occidatur.

Si pater filium. aut mater filiam. aut filius patrem. aut frater fratrem. aut quemlibet sibi propinquum grauibus coactus iniuriis. aut dum repugnat occiderit. et hoc idoneis testibus quibus merito fides

possit adhiberi apud iudicē potuerit approbare.
quod patricidium dum uitam propriam tuetur admise
rit. securus abscedat. Nec ullum uite periculum
aut dispendia facultatum. uel tormenta formidet.
illa discretione seruata que in cunctis casibus
est de homicidiis constituta. Si seruus suum ca-
sibus prescriptis occidat.
Si cunctis supra scriptis casibus suus seruum occidisse detegitur. omnem
compositionis summam. que est de casu tali occisione
taxata. serui dominus ex medietate domino serui persoluat.
Et si pro eo satisfacere contempnat. seruum sine du
bio tradat. EXPLICIT TITULUS DE INDICIBUS FURTI.

INCIPIT DE FURTIS ET FALLACIIS. LIBER SEPTIMUS.

I. De indice et his que indicare dicitur.
II. Non credendo indicanti seruo. nisi cum domini testimonio. III. Si index furti sit conscius. IIII. De mercede indicis. V. Si innocens in quocumque crimine accusatur ab iudice.

I.

De indice et his que indicare dicitur.

ANTIQUA.

IUDEX reum et accusator antea non tor
queat. quam ille qui accusat si iudicē pre
sentare noluerit. se per placitum trium testium roboratione
firmatum. ea conditione constringat. ut si his

qui accusatus ē manifestis indiciis innocens cōp
batur. ipse quā aliis intendit excipiat. Et tamē
postquā innocencia patuerit accusati. accusa
tor a iudice distringatur. ut cognoscenda rei ue
ritate indicē psentet inuitus. Quē si psentare
nequiuerit. saltē quis sit ex nōie manifestet. ut
districtius a iudice uerū conuincat ex que indicauit
Qd si eū nec ipse iudex p alicuius potentis defen
sionē. aut patrocinii seu metu regie potestatis
discussioni sue psentare nō potuerit. ad regiā id
cognicionē sine mora ē deferre pcuret. Si aut longe ē
epō ul comiti denunciet. ut eorū maior auctori
tas hunc in iudicio faciat psentari. Qd si negle
xerit nunciare de ppria iudicis facultate. omē
qd perit iussu principis ul epi atq; comitis que
relanti restituantur. Index aut si nō potuerit
pbare qd indicauit. pomi satisfactione teneat
obnoxius. Qd si rei causa ē. si ingenuus est.
cū infamia nouecuplū. seruus uō sexcuplā cōpo
sicionē exsoluat. et .c. insup flla idē. fiuis accipiat
Qd si idē ingenuus unde cōponat nō habuerit. et
ei quē infamare teptauit. et ei cui mentitus ē
pariter futuruis tradat. Seruus uō si cōposicionē
pse exsoluere nō potuerit. aut si noluerit pro eo
satisfacere dns. f uu pratu tradere ii moretur.

Non iudicanti s(er)uo credendu(m) n(isi) cu(m) d(omi)no testimonio. ///.

Si s(er)uus sine consciencia d(omi)ni sui aliquid indi-cauerit. alit(er) ei no(n) credatur nisi d(omi)n(u)s p(er)sona ser-ui testimonio suo dixerit e(ss)e credendum. de honestate mentis ei(us) p(ro)ferens testimoniu(m) ueru(m).

Si iudex furti sit conscius. ////.

Si iudex furti conscius co(m)p(ro)batur. nullam pena(m) incurrat. s(ed) da(m)pnu(m) solutionis euadat. Mercede(m) u(ero) p(ro) inditio non requirat. Sed suffice-re debet. ut securus abscedat. Qui forsita(n) re(m) que furti ablata e(st). cu(m) furti ipsius consorte di-uiserit. que in portione suscepit. (et) ap(u)d se reti-nuit. simpla tantu(m) restituat. De mercede in-

Si ante furem p(ro)diderit. si tam(en) furti dicis.

ipsius conscius no(n) e(st). non plus p(ro) inditio accipiat nisi quantu(m) res ualuerit que furti ablata est. si tam(en) d(omi)no rei compositio fuerit exsoluta. Sin aut(em) talis sit fortasse conditio. ut necesse sit illum qui fur p(ro)batur occidi. (et) nichil de ei(us) facul-tatib(us) inueniatur. aut si seruus fuerit. et d(omi)n(u)s s(er)ui substancia(m) ei(us) sue uendicet potestati. (et) in co(m)posic(i)o(n)e(m) qui p(er)diderat. res suas nichil fuerit consecutus. tunc t(er)tia(m) parte(m) de re repta p(ro) mer-cede indicij consequatur. (et) delator nichil am-plius requirat. Si innocens quocu(m)q(ue) crimi-

Quicumq; accusatur in crimine. ne accusetur.
id est uenefitio. malefitio. furto. aut in quibus
cumq; factis illicitis. accusator necum ad co
mite ciuitatis ut iudice in cuius t(er)ritorio est co
stitutus. ut ipsi s(e)c(un)d(u)m leges causam discutiant
et cum agnouerint crimen admissum. reum iudex
aut comes co(m)p(re)hendant. et sic capitalia admise
rit. tunc ei cui reus est aut co(m)ponere co(m)pella
tur. aut si non habuerit und(e) co(m)ponat s(er)uit(u)
rus tradatur. Si u(er)o innocens adp(ro)bat(ur). de iudicio
securus abscedat. Ille u(er)o qui accusauit pen(as)
et dampna sustineat. que debuit pati accusa
tus si de crimine fuisset conuictus. Comes tam(en)
ut iudex nullum discutere solus p(re)sumat. ne
aliquod possit esse colludium. ut innocens fortass(e)
tormenta sustineat. Prius tam(en) pene non sub
iaceat. quam ut sub p(re)sencia iudicum manifestis
p(ro)bationibus arguatur. aut certe sicut malus
legibus contine(tur) eum accusator inscribat.
et sic in p(re)sencia iudicum supius nominatorum ques
tionis agitetur examen. SEDS TITULUS DE FU
RIBUS ET FURATIS REBUS. I.

II.

Ut exponat quid querit qui rem furtiuam se querere di(cit)
II. Si seruus ante datam seu post datam libertate(m) fecerit
furtum III. Si s(er)uus ad aliu(m) d(omi)n(u)m transiens. q(uo)d ei...

comittat illicitū. IIII. Si ingenuus cū s̄uo alieno
faciat furtū. V. Si dn̄s cū s̄uo suo faciat furtū.
VI. Si s̄uus alienus sua dat ad illicita facienda.
VII. De his q̄ cū furib; conscii fuerint. VIII. Si de fu
re quis nesciens cōparauerit. VIIII. Si de fure quis
cognitus cōparauerit. X. De pecunia & reb; regis
furto sublatis. XI. De tintinabulis furatis. XII.
De instrumtis molendini furatis. XIII. De dapno furis.
XIIII. Ut fur captus pducat ad iudicē & ut ingenuus
cū s̄uo furtū faciens. unā cōposicīne exsoluant.
XV. Si fur se gladio iudicans occidatur. XVI.
Si fur nocturnus dū capitur occidatur. XVII. De
male tractis & indebite contractis. i. e. o & ut tantū
& illa re cōpositio fiat que fuerit sublata. XVIII.
De his que aduersis naufragiis rapiunt. XVIIII.
De hereditate & successorib; furis. XX. De his qui
fures aut reos captos excusserint. XXI. Si s̄uus
dn̄o l conseruo suo fecerit furtū. XXII. Infra
qd̄ tp̄s fur captus iudice p̄sentetur. XXIII. Si fur
tiue alienus quadrupes occidatur. Ut exponat
q̄d querit q̄ rem furtiuā se querere dicit.

Qui rem furtiuam requirit. quid querat
iudici occulte debat exponere. ut hosten
dat p manifesta signa quicquid pdidit. ne ueri
tas ignoretur si non euidencia signa mostrauit.

Si seruus ante datam seu post datam libertatem

Si quis in seruitio constitutus faciat furtum.

furtum admiserit. et postea a domino suo fuerit manumissus. illa que antea admiserat. ad dampnum domini non pertineant. set ipse sic seruus penam ut dampni legibus suscipiat constitutum. qui illicita perpetrasse dinoscitur. Quod si post datam libertatem hoc fecerit. ita ut seruus ex compositionem et flagella suscipiat. Quod si tale factum non fuerit. aput quod seruituti tradatur in libertate accepta nichilominus permaneat. Si seruus ad alium dominum transiens. quodcumque committat.

art. Si seruus dum ad alium dominum transiens illicite aliquid de rebus prioris domini inuolauerit. aut abstulerit. seu quodcumque dampnosum alicui intulerit. dum per crimine cupiditatis cupit addici. discuciatur a iudice. Quod si id crimen admisisse conuincitur. posterior dominus si uoluerit pro seruo dampni compositionis exsoluat. Certe si noluerit. seruum secundum criminis qualitatem tradat ad penam. Si ingenuus cum seruo alieno faciat furtum

art. Si quis ingenuus cum seruo alieno in aliquo crimine inuentus fuerit. ut furtum forsitam faciant. uel aliquid rapiant. aut illicitum quodcumque committant. secundum superiore legem medietatem eiusdem compositionis exsoluat. ita ut ambo publice fustigentur.

Q si noluerit dns pro seruo satisfacere. ipsu serui
pro compositione tradé non moretur. Qd si capita
lia forte comiserint. simul seruus cu inuento
morte dampnetur. Si dns cu seruo suo faciat furtu.

Si dns cu seruo suo aut furtu faciendu.
fuerit. hanc coposicione no seruu s; dnm implere
iubem. ita tam ut dns ei iuxta leges. c. flls
publice fustigetur. Suus aut idó erit indepnis.
quia dni iubentis obediuit imperiis. Si seruus

alienus suadatur ad illicita facienda.

Qui alius seruu alienu ad furtu faciendu. aut
alias quascuq; res illicitas comittendas. ut etia
aduersum se ipsu forte psuaserit. ut dno ei
pdicione exibeat. quo facilius eum pmala
et iniqua psuasione ad suu seruitiu fraudulent
addicat. et fraus ipsa iudicis fuerit inuestigatio
ne detecta. dns serui nec seruu pdat. nec ulla
calupnia ptimescat. S; ipse cui colludio ut
suasione seruus crim admiserit. ut eu sibi
p aliqua occasione ad seruitiu potuisset addice
re. ipse ei serui dno quantu inuolauerit. ut
quantu culpabilem rem admiserit. septupla co
positione implere cogatur. Ipse aut seruus in con
uentu publico. c. flla suscipiat. pro eo qd dnm
suu despitiens insidianti consenserit. & sic p

modū dn̄o suo reddatur. De his q̄ cū furib' cons

cii fuerint.

Non solum ille qui furtū facit. sꝫ etiā quicūq; consci' fuerit. ut furti abla ta sciens susceperit. innumero furantiū habeat͞. ⁊ simili uindicte subiaceat. Si defure q̄s nesciēs

VNIVERSAM REM comparauerit.

Vnulli inuenio liceat de incognito homine cō parare. n̄i forte fid' iussore habeat. cui credi pos sit. ut excusatio ignorantię auferatur. Qd' si alit͞ fecerit qui cōparauerit. a iudice districtus auctore rep̄sentare infra tp̄s a iudice sufficient͞ constitutū. Qd' si nō potuerit inuenire. aprobar͞ se aut sacramento aut testib' innocente͞. qd' eum fure͞ nescierit. ⁊ qd' apd' eū agnoscitur. accepte p̄tis medietate͞ rei restituat. atq; ambo datis inuice͞ sac̄mtis ꝑmittant. qd' fure͞ fidelit͞ querāt. Qd' si omnino fur inueniri nequiuerit. rem tamē que ēpta ē. dn̄o rei emptor ex integritate re formet. Si ū dn̄s rei fure͞ nouerit. ⁊ eū pub licare noluerit. rem extoto amittat quā ēptor quiete possideat. hec ⁊ d' seruis forma seruet͞. Et si fur ipse habuerit unde cōpositione͞ integrā aut simile͞ re͞ dn̄o rei sarciat. possideat. emp tor si conscius fraudis nō inuenitur͞ secure qd' emit. ut si dn̄s uoluerit rem furata sibi recipiat.

146

ac furem cum omni ... composicione furti tradat emptori. Si autem non habuerit fur unde sicut dictum est. composicionem domino. aut emptori exsolvat legibus institutis teneatur modus. Si de furtis quis cognitis comparauerit.

Si quis rem furtiuam sciens a fure comparauerit. ille qui emit suum representet auctorem. et postea tanquam fur compositionem non moretur. Si uero furem non inuenerit. dupla composicione. que a furibus debetur exsoluat. quia parem illum esse ac similem furis. qui rem furtiuam sciens comparasse cognoscitur. a fure. Quod si seruus hoc fecerit. aut medietatem composicionis dominus eius persoluat. aut hunc seruum dominus tradat. De pecunia et regiis rebus furto sublatis.

Si quis de thesauris publicis pecuniam aut aliquid rerum inuolauerit. uel in usu suo transtulerit. nouecuplum restituat. De tintinnabulis furatis.

Si quis tintinabulum inuolauerit. de iumento ut bove solidum reddat. De uacca tremisses duos. De uerucibus uero. uel quibuscumque pecoribus tremisses singulos cogatur exsoluere. De instrumentis molendini furatis.

Si quis de molinis aliquid inuolauerit. quod furatum est restituat. insuper et componat. sicut de aliis

furtis lege tenetur. et ext̃ .i. hec . c. flła suscipiat. Flls Res Rex . D̃ dapno furis.

Cuiuslibet rei furtũ et quantalibet p̃cii extimatione taxatũ . ab ingenuo nouies. a seruo uero sexies. ei qui pdidit sarciet. et utq; reus . c. flłoꝝ uerberib' coherceatur. Qd' si aut̃ ingenuus nõ habuerit unde cõponat. aut dominus cõponere pseruo ñ annuat. psona que se furti contagione sordidauit. seruituti rei dño phenniter subiacebit. Vt fur captus pducatur ad iudicẽ. ⁊ ut ingenuus cũ seruo furtũ faciens. unã cõpositionẽ exsoluant.

art.

Fur si captus fuerit pducat̃ ad iudicẽ. ita ut ingenuus nouecuplũ sublata restituat. extensis publice coram iudice . c. flłá sus cipiat. Qd' si non habuerit und̃ cõponat. careat libtate illi seruitur' cui furtũ fecerit. Seruus aut̃ sexcuplã cõposicĩoné cogitur ex soluere. ⁊ . c . flłá ante iudicẽ extensus ac cipiat. Ipse ũ incustodia aiudice teneat̃ quo usq; dñs ei' . pꝫo admoneatur. ut ad pseruo cõponere nõ moretur. Aut si certe distulerit. eũ perinne cui malũ fec tradẽ nõ desistat. Idq; inhac lege seruandũ ẽ. ut si seruus aut ingenuus . seu serui . aut in

ienui. unum animal aut quacumque unam rem
pari consensu furaverint. una compositione ex
soluant. Idem ingenuus medietatem nouecupli.
et seruus idem medietatem sexcupli. Ista tam
secundum superiorem ordinem accepturi. Nam et si ma
iori summa furti. a seruo et ingenuo. uel fuis
et ingenuis facta. predicta forma seruabitur.
et quemadmodum superius constitutum est ante iu
dicem, Istandi sunt. Si fur se gladio uindicaus

Fur qui prendentem se gladio defen occidatur. Ant.
sare uoluerit. si fuerit occisus mors eius
nullatenus requiratur. Si fur nocturnus dum

Fur nocturnus captus in furto. capitur occidatur. Ant.
dum res furtiuas secum portare conatur.
si fuerit occisus mors eius nullatenus uindice
tur. De illa re compositio fiat. que fue

Si cuius res aut testamenta rit sublata. Ant.
aliena tractauerit. aut in itinere constitutum
in aliquo contigerit. ut furtum ei quodcumque
tulerit. non pro omni sarcina solutionem implere
cogatur. sed de hoc quod furtim abstulit. uel ma
le tractauit. secundum leges conponere non moretur.

de his que aduersis naufragiis rapiuntur.

Quicquid de incendio. ruina .... Ant.
uel naufragio. raptum fuerit et aliquis exhi

quippiam ab alio susceperit siue celauerit. in qua druplũ reformare cogatur. D' hereditate . &

art. Si quis furi mortuo successorib' furis.

Si in hereditate. aut ex testamẽto aut ex sanguinis ꝓpinquitate successerit. quia eũ crimen furti ñ fec. penã quidẽ non sustineat. s; dapni satisfactione exsoluat. qđ fur si uixisset fuerit soluturus. Si aut̃ mauis ẽ dapnũ quam hereditas faciat cessionem. de his qui fures aut reos captos excusserint.

Si quis furẽ captũ aut reum alicui excusserit. si maioris loci ꝑsona est extensus corã iudice ꝓ sola ꝑsumpcione. c. flla suscipiat. & quem excussit repsentare cogatur. Qđ si alt̃ eũ ꝑhendiderit cui' causa non ẽ. đ ea cõposiciõe quã fur facere potuerit. ꝓ labore suo quartã partẽ accipiat. Si aut̃ fur inuentus non fuerit. iã tunc & penã furis qui hunc excussit ꝑferat. & tantũ đ suo ipse cõponat. quantũ fur quẽ excusserat conuictus satisface potuerat. Si certe minor ꝑsona fuerit. & furẽ ꝑsentauerit. ꝓ ꝑsũptione sola & ipse. c. flla suscipiat Si aut̃ furẽ inuenire non potuerit. & penã furis. & dapna sustineat. Nam si ꝑt furẽ alteri' criminis quencũq; reũ excusserit. simili

148

⁊ ipse . c . flla suscipiat . Et si eum inuenire
ut p̄sentare nequiuerit . eidē continuo uindic
te subiaceat . quā reū illū qui excussus est
legalis sanctio pati d̄monstrat . Si uero s̄uus
dn̄o nesciente ista comiserit . p̄ psup̄ene sola
. cc . flla suscipiat . et quē excussit repsen
tet . Quē si nō p̄sentauerit . dn̄s ei⁹ si uolue
rit p̄ eo sumā c̄opositionis exsoluat . Q̄d si
p̄ eo c̄oponere noluerit . iuxta crim̄ admis
sum . seruū aut p̄ dapno . aut p̄ suppl̄itio tra
dat . Si s̄uus dn̄o suo ł conseruo fecerit furtum .

Si SERVVS dn̄o ut conseruo suo
aliquid inuolauerit . in dn̄i potestate c̄o
sistat . quid d̄ eo facere uoluerit . nec iudex
in hac re se amisceat . n̄ dn̄s s̄ui fortasse uo
luerit .; Infra q̄d t̄ps fur captus iudici p̄sentetur .

Si QVIS furē aut quec̄uq; reū c̄op hendit .
stati p̄ducat ad iudicē . Secum sue domui
amplius . quā una die aut una nocte eū re
tinere non audeat . Si q̄s cont̄ hec fecerit .
. v . solidos p̄ sola p̄sup̄ene iudici cogatur ex
soluere . Si uero s̄uus cū dn̄i uoluntate id c̄o
miserit . c̄opositio redundet ad dn̄m . Ita ut
si honestioris loci p̄sona ē . x . solidos iudici
cogatur exsoluere . Ex quib⁹ sibi iudex medie

tatē usurpet. et aliā medietatē illi det qui dāp
nū noscitur ptulisse. Si furtiue alien quadrupes oc

Si quis cauallū alienū. FLs GLs RCDS REX. cidat
aut bouē. uel quodlibet animaliū genus nocte oc
cidisse conuincitur occulte. noueccupli cōposi
tionē dare cogatur. Quod si conuinci nō potue
rit. quod talia fecerit. sacramenta euidentissima
dabit. Si uero hoc seruus inmittente dño comise
rit. et hoc manifestis indiciis. inuenitur dñs
serui tamquam fur noueccupli cōpositionē dare coga
tur. Quod si seruus non conuincitur. inscribatur. et
cū inuentus fuerit talia commisisse. aut sexcuplū
reddat. aut cui dampnū fecerit ipse seruiturus
subiaceat. Quod si inmox fuerit inuentus. iuxta quod
aliis legibus est decretū. satisfaciat petitor dño
serui.

III. TERTIUS TITULUS. DE USURPATORIB' ET PLAGIATORIB' MANCIPIORUM.

primus. Siquis mancipiū alienū usurpet. II. Si seruū uel ancillā ingenuus plagiasse detegitur. III. De ingenuorum filiis plagiatis. IIII. Si seruus alienū plagiauerit seruum. V. Si seruus ingenuū plagiauerit dño imperante. VI. Si seruus ingenuū plagiauerit dño nesciente.

Siquis mancipiū alienū usurpet. FLs GLs RCDS REX.

Quicumque ingenuus mancipiū usurpauerit ali
num. eiusdem meriti mancipiū alterū cū e

compellatur dno reformare. Si u li servus fecerit. ipsu mancipiu dno reddat et .c. flla suscipiat. Qd si usurpatu mancipiu psentatu non fuerit dns servi eiusde meriti mancipiu illi det dno. qui mancipiu amisit. donec qui ablatus e restituatur. et sic ille qui pro eo donatus fuerit. futurus dno reformetur. Si servus t ancilla igenuus plagias

Siaris inienuus servu alienu se detegitur. ut ancilla plagiaverit .iiii. servos ut ancillas dno dnaeve reformare cogatur et .c. fllis publice ver berentur. Qd si non habuerit unde coponat. ipse subiaceat servituti. de ingenuorum filiis plagiatis.

Qui filiu aut filia alienus inienui t inienue plagiaverit. aut sollicitaverit et inipso mo ut inalias regiones transferri fecerit. hui sceleris auctor patri aut matri. fratribusq: si fuerint. sive pximis parentib inpotestate tradatur. ut illi occiden di. aut vendendi eum habeant potestate. aut si voluerint coposicione homicidii abipso plagiatore consequantur. idt solidos .ccc. quia parentibus vendati aut plagiati. non levi e potest. quam si homicidiu fuisset admissum. Qd si eu ex pegri nis adppria potuerit revocare plagiator. .c.l. so lidos. li e medietate homicidii exsoluat. aut si no habuerit unde componat. ipse subiaceat

seruituti. Si seruus alienum plagiauerit seruum.

Si seruus seruum plagiauerit alienum domino nescien te. seruus qui hoc fecerit. c. L. flla. coram iudice extensus accipiat. et sic etiam postmodum qui pla giatus est domino reformetur. Ille uero cuius seruus plagiatus fuerit. mercedem capture a plagiatoris domino requirat. ita tamen ut si fortasse qui plagia tus est tarde reperiatur. plagiatoris dominus alium eiusdem meriti mancipium. aut etiam eundem plagiatorem ei cuius seruus uel ancilla plagiatus est. dare cogatur tamdiu sibi futurum quamdiu suus seruus aut an cilla ei restituatur. et ita ille postmodum domino re formetur. Si seruus ingenuum plagiauerit domino

art.

Si SERVUS ingenuum plagiauerit imperante. uel ex domini iussione. ipse dominus compositionem que de in genuis est constituta compellatur implere. ita ut dominus .c. publice flla suscipiat et seruum iussa domini conple tem. molestia non contingat. Si seruus ingen

art.

Si SERVUS sine plagiauerit domino nesciente conscientia domini sui ingenuum plagiauerit. parentibus plagiati sine aliqua dilatione tradatur ut quod de eo facere uoluerint. in eorum constat ar bitrio. Quod si qui plagiatus est reduci potuerit. et dominus pro seruo conponere uoluerit. libram auri pro iniuria ingenuo dabit.

IIII

INCIPIT TITVL. DE CUSTODIA ET SENTENCIA DAMNATORVM. I. Si iudex per crimine interpellatus postea contempnatur. II. Vt comes iudici auxilium pbeat p cophendendis in crimine accusatis. III. Si carcerem quis frangit aut custodi psuadeat. IIII. De tollendis comodis ab his q in custodia retinent. V. Si iudex criminib' faciens criminosu absoluat. VI. De dampno iudicis criminosu . indebite absoluentis. VII. Vt reus no absconse sed publice pcipiat sentenciam legis. Si iudex per crimine interpellatus postea contemnatur.

Sia's pfurto ut aliq p crimine intpellauerit iudice . et eu contepnens postea sine consciencia ei' aliquid dederit. seu ab eo incopositione acceptt . pp supene sua . V. solidos iudici . inuitus exsoluat. Et si hi seruus sine consciencia dni fecerit . c. flta suscipiat . 7 dns s'ui nulla calupnia ptimescat. Nam si cu dni uolutate id fecerit . ipse dns copositione supi' cophesa copellatur exsoluere. Vt comes iudici auxilium pbeat p cophendendis i crimine accusatis.

Quociens gotus seu quislibet in crimine . aut in furto . ut in aliq scelere accusatur . ad conpriendu eu iudex insequatur. Et si forte ipse iudex solus eu cophende ut distringere no potest . ad comite ciuitatis quert auxiliu eu sibi solus sufficere

ant.

non possit. Ipse tamen comes auxilium illi dabit
non moretur. ut criminis reus insultare ei non
possit. *Si carcere quis frangat. aut custodi persuadeat.*

Si quis carcere fregerit. aut custodi persuaserit.
ut ipse carcerarius aut custos. eos quos compeditos
habet. sine iudicis iussione aliqua fraude laxare
presumpserit. eandem penam vel dampnum quod ipsi rei
fuerant excepturi sustineat. *De tollendis commo-*
dis ab his qui in custodia retinentur.

Iudex si aliquos in custodia detinuerit. ut
hi qui reos capiunt. aut custodiendos acci-
piunt. ab his quos in custodia miserint inno-
centibus catenatici nomine nihil requirant.
nec pro absolutione eorum aliquid beneficii consequantur.
Quos vero culpabiles in custodia retinuerint.
per singulos quos capiunt. singulos tremisses sibi
presumere non vetentur. Si vero talis sit fortas-
se conditio. ut ille qui captus fuerit ad ex-
soluendam compositionem relaxetur. ipse iudex eandem
compositionem cogatur implere. Quecumque ad eum
cui debetur ad integrum ipso insistente pervenerit.
pro labore suo. x. nummum consequatur. Si quis am-
plius quam nos stabilimus accipere fortasse presump-
serit. ei cui abstulit reddat in duplum. *Si*
iudex criminibus fauens criminosum absoluat.

Si iudex quolibet benefitio corruptus. aliquem innocentem occiderit simili morte dampnetur. Si vero eum qui morte dignus est criminosum absolverit. septuplum quantum pro eius absolutione acceperat. illi cui erat culpabilis cogatur exsolvere. et de iudiciaria potestate repulsus infamis a sibi successore iudice distringatur. ut eum quem relaxavit presentem iniudittio. qualiter de crimine convictus penam quam meretur excipiat. ~~Ets ots Res Rex.~~

De dampno iudicis criminosum indebite

IUDEX criminoso non parcat absolventis. pro patrocinio aut amicicia alicuius. Nam si fauens criminibus non iudicauerit innocentem et absoluerit criminosum. non quidem moriatur. aut debilitatem corporis paciatur. sed tamen pro homicidio quam pro omni negotio. summam compositionis exsoluat.

Ut reus non absconse sed publice pereat

IUDEX quotiens occisurus est reum. sententiam legis. non in secretis aut in absconsis locis. sed in conventu publico exerceat disciplinam. ~~EXPLICIT LIBER VII. INCIPIT LIBER VIII. De falsariis scripturarum.~~ I. De his qui regias auctoritates et preceptiones falsare presumpserint. II. De his qui scripturas falsas fecerint vel falsare temptauerint. III. De his qui sub nomine regis aut iudicis commonitoria falsa sibi finxerint

siue detulerunt. IIII. De his qui testamentum contra uolun-
tatem uiuentis aperuerint. V. Si quis sibi nomen fal-
sum imponat aut parentes uel genus mutet. VI. De
his qui uoluntatem defuncti. celare uel falsare temptaue-
runt. VII. De callide et fraudulenter anterioribus scrip-
turis confectis. VIII De callide et fraudulenter posterio-
ribus scripturis confectis. Quintus titulus. De falsariis

Hii qui in auctoritatibus nostris scripturarum.
uel praeceptionibus aliquid mutauerint. diluerint.
subtraxerint. aut interposuerint. uel tempus aut di[em]
mutauerint. siue designauerint. et qui signum
adulterinum sculpserint. fecerint. uel impresserint.
honestior persona media parte facultatum suarum
amittat. fisco modis omnibus profuturum. Minor uero
persona manum perdat. pro quantum crimen admisit.
Quod si contingat illos auditores uel iudices mori
adquos audientia uel iussio destinata fuerit. aut
episcopo loci. aut alio episcopo. uel iudicibus uicinis terri-
torii illius ubi iussum fuerit negotium terminari.
liceat et datam praeceptionem offerre. et eisdem iudicibus
negotium legaliter ac iustissime ordinare. De his
qui scripturas falsas fecerint. uel falsare tempta-
uerint.   Flavius Chindasvindus Rex.

Si quis scripturam falsam fecerit. aut recitauerit
uel supposuerit sciens. uel inuidiose protulerit.

& qui uera suppsserit. subtraxerit. disruperit.
ut designauerit. aut deleuerit. ut diluerit.
quisq; signu adulterinu sculpserit. fecerit. ut
inpsserit. taliu sceleru rei eorumq; consciu du fue
rint publicati. si potenciores sunt. quarta par
te facultatu suaru amittant. Si u alieno uiri d
bita scriptura subtraxerint. aut uiciauerint.
eande scriptura subtraxisse ut uiciasse. cora iu
dice sua pfessione dpmant. Que pfessio testib'
roborata. pdite ut uiciate scripture robur obti
neat. Qd si euidentissime quid scriptura conti
nuit recordare no potuerint. tunc ille cuius
scriptura fuit. habeat licencia copbare psacra
mtu suu. aut ptestem. quid ipsa scriptura con
tinuit euident. 7 ita datu testimoniu ueridice.
scripture reparet ueritate. Si uero minor ex
titerit facultas eoru qua qd aliis facere conati
sunt dampnu. ipsi peuldubio cu his que ha
bere uidentur. eius seruituti subiciant. cui fraude
fecisse noscunt. D quarta u parte quada re
cepturus principi ordinanti ut iudici. tres por
ciones ill accipiat. qui dapnu ptulit ut pati
patuerit. Quarta uero regie potestati seruetur.
ut quid exinde fieri debeat inarbitrio eius con
sistat. humiliores sane uilioresq; psone que talia

detecte fuerint commisisse. et iuxta superiorem ordinem
conscribere debent professionem. et perpetuo cui frau
dem fecerint addicantur ad servitutem. Insuper au
tem humiles quam potentes persone. centenis erunt
uerberibus coherendi. Quod si servi hoc fecerint
et eos alieni iuris esse patuerit. illis consignentur
perhenniter futuri. quibus scripturam subtraxisse
aut celasse. vel lesisse fuerint approbati. Quod si
iubentibus dominis suis. talia fecerint. omne dampnum
redundet ad dominum. Ita quoque et de his precipimus ob
servari qui lucro suo studentes aliena testamen
ta vel alienas scripturas suppresserint. aut inve
nerint. ut his quibus competit impedire aliquid
possit. Et hii similiter tamquam falsarii teneantur
et iuxta qualitatem personarum superiori dampnatione ple
ctentur. Quod si de supra taxatis capitulis nichil
videatur accidere. id est qui scripturam alteri
repperiatur necasse. disrupisse. falsasse. celasse. vel
siquid in hac lege constitutum est admisisse. sed sola
neglegentia. casu atque incuria sua quisque per
derit scripturam. vel sibi dixerit fuisse ablatam. si
testis qui in eadem scripturam subscripsit adhuc su
perstes existit. per ipsum poterit coram iudice omnis
scripture perdite reparari. Quod si testem ipsum
qui in eadem scriptura subscriptor accessit mori

se contigerit. tunc si legitimi et cognitores reperti
fuerint alii testes qui eandem scripturam se dicant
vidisse. et omnem textum vel firmitatem eiusdem scripture.
plenissime nosse. similiter publica iudicum inves-
tigatione per eorum testimonium. ille qui scripturam
perdidit poterit sua reparare. et percipere veritatem.

De his qui sub nomine regis aut iudicis comonitoria
falsa sibi finxerint sive detulerint.

Ant.

Qui falsa comonitoria sub nomine regis vel iu-
dicis nesciens protulerit. non incurrat falsitatis
iniuriam. sed eum qui comonitorium dederit non
moretur hostendere. Quod si eum noluerit nomi-
nare. aut de quo abeo comonitorium acceperit noluerit
approbare. pro qualitate persone ipse reatum falsitatis
incurrit. sicut superius continetur. de his qui
scripturas falsas confecerint. Quod si ambo falsi-
tatis conscii habentur. ambo falsarii teneantur.

De his qui testamentum contra voluntatem viventis

Ant.

Qui viventis testamentum. aut ordinationem. aperuerint.
sive quacumque scripturam contra ipsius falsaverit
vel aperuerit voluntatem. ut falsarius iudicetur.

De his qui voluntate defuncti celare vel falsare

Qui defuncti celaverit voluntatem. temptaverit.
aut in eadem aliquid falsitatis intulerit. lucrum quod
forsitan iudicio testatoris per ipsam scripturam fuerat

habiturus amittat. illis quib' fraudem facere co
natus est p̄futuru͂. ac insup̄ p̄ falsitate. ferat in
famia͂. Nam si parua͂ aut nulla͂ rem exinde
consequi potuisset. ut falsari' condempnetur.

Si q's sibi nom̄ falsu͂ imponat. aut parentes

Qui sibi falsum nomen t' genus mutat.
imponit. ut ut genus mutat. aut parentes
finxerit. aut aliqua͂ impostura͂ fecerit. reus
falsitatis habeatur. Ets ctē ch'ds Rex.

D' callide & fraudulent' anteriorib' scriptu

QUORUNDAM sepe temeritas ris confectis.
calliditatis exigit. ut noue sanctionis constitua
m' edicti. du͂ eo͞r noua & abomenda fraudis
molimina. in alio͞r deceptione cognoscim' conein
nata. Unde quia s' plerq; tanto alios circumueniē
di studio dediti. ut sub uni' cause nne in multis
capitulis p̄scriptum serie͂ interdu͂ aliquos oblige
rit. hui' p̄petim ualituri legis constitutione͂ de
cernimus. ut quicu͂q; cu͂ alio de negotio specia
li definiens generale͂ scriptis co͂stituene͂ sub in
troduxerit. atq; ita circu͂uenerit alique͂. ut
dum d' una causa sit conuenientia. callide p̄scrip
tura͂ intexat. und' om̄e de aliis negotiis alteri'
uoce extinguat. t' etia͂ fortasse p̄ueniat. ut no͂
quide͂ p̄scriptura͂. s; sub aliis uerbis aliud simu

lans quecumq; aliquem dolose ac fraudulent inquo
cumq; decipiat. huius rei presumptor et publica no-
tetur infamia et ei quem circumuenerat. manens
obnoxius eandem que de falsariis lata e censura
legis occurrat. Simili quoq; dampno ut pena
multandi s. qui propter euacuanda fraudulenter
posteriore scriptura. pro anteriore scripture serie
res eade quas posterior scriptura continet. in
alterius nomine. callide obligasse repperiuntur. ita ut
tam ille qui sub hac fraude talem scriptura fe-
cisse detegitur. qua ille inenius nomine facta fuisse
constiterit. si conscius fraudis huius inuenitur.
eade qua supra taxatum e et in reb' et incorpore
iactura dampnetur. et euacuata priore scriptura.
firma nichilominus posterior habeat. ~~Fls. Gls.~~
~~chinds Rex~~. De callide et fraudulent posterio

ribus scripturis confectis.

Non inmerito cogitur
debitum heredis exsoluere. qui successor he-
reditatis noscitur extitisse. Quia ergo nullis frau
dem necesse e occasionib' excusari. huius perpetim
ualiturae legis sanctione censemus. ut quicumq; cui
libet. per cuiuscumq; scripture contractum res quoscumq;
dederit. que tam repperiant quandoquide aut
non eius iuris fuisse qui dedit. aut id quod dedis
se uidetur per priore scriptura. aut quacumq; dis-

finitione memini se cumq; p'us nnē obligasse. ex
sub quodā argumento. id postmodū alteri dedisse.
aut qđ suū n̄ erat. aut iam pri' alii dederat
dum fraudis hui' commiū manifeste patuerit.
ipse quidē qui fec̄ si superstis ē. ex ꝓmissione
 pena quā ab eo edita scriptura testat̄. sup
plere cogendus ē. Si u̇ p' ei' obitū eadē que
pdicta ē fraus inueniri potuerit. id qđ auctor
spopondit. de rebus ei' aut heredes eū pena
etiam scripture compellendi sunt petenti
ꝑsoluere. aut si fortasse maior ē auctoris spō
sio. t' pena ꝑscriptum taxata quā ēē constat
ei' hereditas. si noluerit heredes satisfacere
ꝓauctore. de eo saltem qđ ex reb' ei' possidet.
cogendi sunt causidico facere cessione. Qđ si
heredes non sunt. ab his quib' res ipsa t' facul
tas que relicta ē possessa fuerit. uniuersa red
di. iuxta p̄sente sententiā oportebit. Eadē
etiam in causibus talib' ratione seruata. ut
si reptū fuerit. cōscio illo eandē fraudē in
teruisse. meum nnē por' scriptura conscripta di
noscit̄. tam ille qui fec̄. quā ill' q̄ cōsci' extitit.
ad satisfactione ꝓmissionis t' pene quā posteriū
scriptura continet. scđm superiore ordinē equa
lit' teneant̄. atq; ętiā iuxta tenore superioris

legis et his qui falsas scripturas confecerint.
incorporib⁹ ⁊ in reb⁹ dãpna pariť sortiatur.
~~SEXTVS TITVLVS DE FALSARIIS METALLORVM~~.

De torquendis s̃uis. in capite dñorũ. p corruptione monete ⁊ eorũ mercede qui hoc uisi fuerint reuelasse. I. De his q̃ solidos aut monetã adulterauerint. III. De his q̃ acceptũ aurũ alteri⁹ metalli pmixtione corruperint. IIII. Si quorũ cuiq; metallorũ fabri de rebus creditas repiantur aliq̃d subtraxisse. V. Vt solidũ integri ponderis nemo recusæ. De torquendis s̃uis in capite dñorũ p corruptione monete & eorũ mercede qui hi uisi fuerint reuelasse.

Servos torqueri in capite dñi dñeue p falsa moneta nõ uetamus. ut exorũ tormẽtis ueritas possit facili⁹ inueniri. Ita ut si seruus alienus hoc pdiderit. ⁊ qđ pdiderit uerũ extiterit. si dñs ei⁹ noluerit manu mittat. ex dño ei⁹ a fisco pr̃ium detur. Si u̇ noluerit. eidẽ s̃uo a fisco tres auri uncie dentur. Si aut ingenuus fuerit. VI. uncias auri p reuelata ueritate merebitur.

De his qui solidos aut monetam adulterauerint.

FLS GLS REVS REX.

Qvi solidos adulterauerint. circũciderit. siue raserit. ubi p̃mũ hi iudex agnouerit.

statu eu adprehendat. Qd' si seruus fuerit. eidē de
terā manū absciadat. Qd' si postea in talibus
causis fuerit inuentus. regis psencie destinet
ut ei arbitrio sup eū sentencia depmat.
Qd' si h iudex facere distulerit. ipse de reru
suarz bonis. quartā partē amittat. que omim
dis fisco pficiat. Qd' si ingenuus sit q h fe
cerit. bona ei ex medietate fiscus adquirit.
humilior u psona statu libtatis sue pdat
statum. cui rex iusserit s(er)uitio deputandus.
Qui aut falsā monetā sculpserit. siue for
mauerit, quecūq; psona sit. simili pene &
sentencie subiacebit. De his qui accep cū
aurū alteri metalli pmixtione corrupint.

art Qui aurum ad facienda ornamta susceperit.
& adulterauerit. siue eris aut argenti l cui
cūq; metalli uilioris pmixtione corrupit pfu
re teneatur. Si quorzcūq; metallorz fabri d
rebus creditis repiant aliqd subtraxisse.

art Aurifices. aut argentarij. l qcūq; artifi
ces. si de reb sibi comissis. aut traditis. ali
qd subtraxerint. pfure teneantur. Ut soli
dum integri ponderis nemo recuset.

art Solidum aurum integri ponderis cuicūq
monete sit. si adulterinus non fuerit. nullus

ausus sit recusare. nec per aliqd moneta req
rere. pt hec qd minus forte pensauerit. Si
qs contra hec fecerit. et solidu aureu sine ulla
fraude pensante accipe noluerit. aut pecierit
per comutatione mercede. districtus a iudice
ei cui solidu recusauerit. III. sol cogatur exsolue-
re. Ita quoq; erit et de tremisse seruandu.

PRIMUS TITUL D INVASIONIB ET DIREP
TIONIBUS. I. Ut solus patronus l dns cul
pabiles habeantur. si eis
dem iubentib ingenuus
ut seruus inlicita operent.

DE INLATIS VIOLENTIIS ET DAMPNIS LIBER OCTAVUS.

II. Si possessor p uio
lencia expellatur.
III. Si ad faciendam
cedem turba coadunet.
IIII. Si intra domu l curtis sue
ianua uiolenter aliqs includat. V. Ut nulla res
ab alio possessa absq; iudicio usurpetur. VI. Si
addiripiendu quisq; alios inuitasse repiatur. VII.
Ne absente dno in expeditione publica constituto
cuiusqua dom inquietetur. VIII. Si aliqd inlicitu
faciant s ui ei q in expeditione e publica constitu
tus. VIIII. De his q in expeditione euntes aliqd
auferre ut depdare uoluerint. X. Ut socios

nox apud que pars rapine inuenta cognoscetur. XI.
De his qui diripienda indicasse repperiuntur. XII. De his
qui tenenti uel inope rustico constituto aliquid abstule
rit. uel molestiam inferre presumpserit. XIII. Si ille qui
diripuerit in ipsa direptione morte necetur.

Ut solus patronus uel dominus culpabiles habeantur.
Si eisdem iubentibus ingenuus ut seruus
inlicita operentur.

Hoc [illegible] generali sanctio
ne censetur. ut omnis ingenuus atque etiam libertus.
aut seruus si quodcumque inlicitum iubente patrono
uel domino suo fecisse cognoscitur, ad omnem satisfactionem
ex compositionem patronus uel dominus obnoxii teneantur.
Nam qui eius iussionibus obedienciam detulerint. cul
pabiles haberi non poterunt. quare non suo excessu. sed
maioris imperio id fecisse probantur. Si possessor per
uiolenciam expellatur.

Quicumque uiolenter
expulerit. possidentem. prius quam pro ipso
iudicis sentencia procedat. si causam meliorem ha
buerit. ipsam causam de qua agitur perdat. Ille
autem qui uiolenciam pertulit. uniuersa in statu
quo fuerunt recipiat que possedit et securus
teneat. Si uero illud inuasit quod per iudicium opti
nere non potuit. et causam amittat et aliud tan
tum quantum inuasit reddat expulso.

Si ad faciendam cedem turba coadunetur.

Qui ad faciendam cedē turbas congregauerit. aut qui seditionē alteri uñ contumeliā corporis senciat fecerit. ł faciendū incitauerit. aut pcepit. mox ut iudex facti crimē agnouerit eū cōphendere nō moret. Ita ut cap hui' scele ris infamia notatus extensus publice corā iu dice. .L. flla suscipiat. et omš q cū eo uene runt. ł q fecer nominare cogatur. Et si iei' patrocinio non sunt. unusquisq; ingenuorū. .L. flla suscipiat. Serui tam hui' criminis so cij. si alti' dni š singuli in conuentu publico ad aliorū terrore extensi corā iudice. ducenteno' ictus accipiant fllorū. Ets ets Res Rex.

Si intra domū ł curtis sue ianuā uiolent

Quicunq; dnm uł dnam intra aliqs icludat. domū ł curtis sue ianuā uiolent' incluserit. eisq; aditū egressionis negauerit siue ut id fieret aliis pcepit. pausi temeritate auctor sce leris. det dno ł dne auri numero solidos. .xxx. et insup pt li. .c. flla suscipiat. hii ū q ma lis uoluntatib' ei' consenserint. auxiliumq; ut li fieret pstiterint. si iei' patrocinio non sūt. singuli ingenuorū .xx. solidos illis quib' uio lencia intuler cogant' inferre. et padmissi psup

tione . centena flagella suscipiant . Servi autem si
id domino vel domina non iubente comiserint . cc . ictus
accipiant flagellorum . Si vero ita dominus vel domina invo
lento ut presumptore extra suam domum vel ianuam ex
cludantur . ut continuo quod est gravius potestas eius
ab ea domo vel familia certis rebus aufertur . co
missorum sceleris dampnum invasionis incurrat .
atque etiam . c . ictus accipiant flagellorum . Inge
nui autem huius criminis socii . si in eius patroci
nio non sunt . c . flagella suscipiant . et singuli
. xxx . solidos cogantur exsolvere . illis qui procul
dubio pervasores . quibus hanc iniuriam intulisse
noscuntur . Quod si his servi ignorantibus dominis sua
sponte comiserint . servi penam sustineant supra
comprehensam . domini vero nichil iniurie vel detrimenta per
ferant . Id ipsum etiam patiantur qui domum alienam
sua auctoritate sine regis vel iudicis iussione .
adprehendere . discribere . aut obsignare presumpse
runt . Flavius Gloriosus Chindasvindus Rex . Ut nulla res ab
alio possessa absque iudicio usurpetur .

NVLLVS comes . vicarius . villicus . prepositus .
actor . aut procurator . seu quilibet ingenuus .
atque etiam servus . rem que ab alio possidetur . per
nomen regie potestatis . vel dominorum suorum . ausu usur
pare presumat ante iudicium . Quod si non expecta

te discussione. id qd ab alio possidetur aut
iuris alteri⁹ e dinoscitur inuaserit. omne qd
inuasit t psumptiosius abstulit. tam in mancipiis
quam in ceteris reb⁹ in duplum ei restituat cui⁹
iure rem iusus e abstulisse. t singulorum annorum
fruges quas inde fideliter collegisse inuenerit.
petitori copellat exsoluere. Q tam si s iuus
absq; dni uoluntate hoc fecisse. cc. insup ex
tensus publice flla suscipiat. Ita ut si dns p
rei duplatione noluerit satisfacere. re que
ablata est. in eo statu cu frugib⁹ restituat.
et eunde suu p facti temeritate insistente
iudice. ei cui⁹ res inuasit t abstulit. serui
turu tradere non desistat. Omnis modis tam
erit sollicite pquirendu. ne qualibet suasione
t fraudis alicui⁹ commto. idem seruus cum illis dni
uoluntate hoc fecerit. cui⁹ rem ablatam esse
constiterit. Q ita repertu fuerit. iuxta alia
lege dns qui suasit t malu fieri fraudulenter
pmisit. quantu seruus tulerit. septuplu dno
rei dns serui psoluat. et seruu suu dns eius
securus possideat.

Si ad diripiendu qsq; alios inuitasse reperiatur.

Si quis ad diripiendum alios inuitauerit.
ut cuicumq; rem euertat. aut peccora. ut

añalia quacūq: diripiat. illi cui⁹ res direpta
ē. inundecuplū que sublata sunt restitua
tur. hi uero qui cū ipso fuerint. si ingenui
s̄. quinos solidos cōponere cōpellantur. aut si
nō habuerint unde cōponant. L. flla suscipiant
piant. Si uero s̄ sine dn̄i uoluntate comise
runt. c. L. fllis uerberentur. et ab eis res omnis
instatu reddatur. Ne absente dño in ex

dom⁹ inqete tur.

peditione publica cōstituto eius quā

Nvllus domū inquietet absentis. in ex
pedicione publica constituti. Et si qd̄ p̄ iud-
tiū recipere potuisset absente eo quē fuerit
conuenitur⁹ inuaserit. reddat induplū.
Si n̄ illud inuaserit qd̄ p̄ nullū iuditiū de
bebatur. reddat intriplum. Siq̄s aūt an
quā inexpeditione p̄ficiscat̄ adnegotium
dicendū iudicis fuerit āmonitione conue
tus. aut p̄se causā dicere n̄ moretur. aut
p̄mandati scripturā p̄sonā eligat. qui ad
uersario suo iudice p̄sente respondeat.
Qd̄ si nec mandatū dederit. nec responde
uoluerit. et sic inexpeditione p̄fectus causā
nō dixerit. postquā fuerit conuocatus a iu
dice iudex aduersario suo que repetebat in
beat reformari. illi tam̄ dū reuersus fuerit.

actio reseruanda. Fl(aviu)s Gl(oriosu)s Rc Rex. Si aliquid
illicitum faciant serui eius qui in expeditione
S i illi serui qui in publica e publica constitutus.
expeditione e constitutus. in aliquo crimine aut
illicito facto preuenti extiterint ut detecti.
a iudice corripiantur. et secundum legem iuxta qualitatem
culpe dampnentur. Quod si res ad conponendum uel ad eos
domino suos tradendos fuerit. in custodia teneantur.
a iudice. donec aut dominus ueniens conpositionem si
uoluerit adimpleat. aut si noluerit. eos eidem
eius tradat. Si uero iniuste seruus occisus fuerit. cau
causam dicere non uetetur. De his qui in expeditio
ne euntes aliquid auferre uel depredare presumunt.
Q ui in expeditione uadunt. que abstulerint — aut
quadrupli satisfactione restituant. Quod si non
habuerint unde conponant. rem simplam reddat.
et. c. l. flagella suscipiant. Quod si nolentibus dominis
serui hoc fecerint. rem ablatam in statu reformet.
et. cc. flagella extensi accipiant. Cuius rei exac
tionem. comites. uel iudices. aut uillici. studio
se non moreantur impendere. quia prouincias
nostras nolumus hostili predatione uastari. Vt so
cios nominet apud quem pars rapine inuenta cognouerit.
L atro quem scelus aut pars rapine fuerit in — aut
uenta. statim socios cogatur nominare. Quos si

mmare noluerit. teneat~ adiudicata. Qd' si ho
nestioris loci psona e. aut pscelere rationem
reddat. aut que ablata t' eusa fuerint. in
decupli satisfactione restituat. 7 . c. publice
flla suscipiat. Si certe apd' suum rapine par
reperitur. cc. flla publice extensus accipiat
et socios suos mmare n differat. De his qui dir
pienda indicasse reperiuntur.

art. Quicumq; ingenuus t' suus aliqua diripien
da indicauerit. ut cui cuq; res euertat~. aut
peccora t' iumta diripiant~. 7 ex h' certis pbatio
nib' publice conuict' inuent~ peo qd' indicau
rit. c. flla publice extensus accipiat. De hi
qui iterum t' inope rustico constituto ali
abstulerit t' molestia isferre psupserit.

art. Qui initinere t' inope rustico cstituto aliq
uiolent intulerit. t' abstulerit. ubi ex hoc i
dici fuerit int pellatu. ille q abstulerit. qu
druplu restituat. aut si aliqd cedis t' dampn
fecerit. legalit satisfaciat. Qd' si h' suus d
nesciente comiserit. 7 . c. flla suscipiat. 7
dns pseruo cponere noluerit. suu tradere
n moretur. Si ille q diripit inpsa direp
tione morte necetur.

art. Qui aliena puadit.
si inpsa direptione peuss' aut occisus fuerit

ille qui percussit nullā caluṗniā patiatur. ~~Sedes xls. d' incendiis et incensoribꝰ~~. i.

De his qui incivitate siue extra civitatē domibꝰ immi serint ignē. ii. Si ignis immittat' insilua. iii. Si dum iter agit'. ignis longius dilatetur. De his q̄ siue icivitate siue extra civitatē domibꝰ

Qui inaliena domū immiserint ignem. incivitate ignē supposuerit. conceptus a iudice ignibus ꝯputetur. et de bonis eiꝰ dn̄o domꝰ sitam aliq̄d dampni ptulerit cōponat'. ac ptiū domꝰ red datur incense. Sȝ ille cuiꝰ domꝰ incensa ē cotum testibꝰ quantos statuerit sentencia iudicantis p̄ beat sacr̄mtū. se fidelit' q̄d indomo sua habuit pfi teri. nec plusquā illic conditū fuerit postulare. nec domꝰ siue ptiū amplius taxare quā ualuit. Qđ si post datū sacr̄mtū aliq̄d fefellisse conuincetur. induplū que sunt sup̄ modū debite cōpositionis exacta. illi cogatur inferre. qui cōpositionē exsoluerat. Qđ si indomū sic̄ supiꝰ diximꝰ ignis immissus ad pximas domos forte transierit. iuxta modū dāpni int' eos etiā q̄ domos ł res suas incendio pdiderint. eiꝰ substancia diuidatur. si tam̄ pꝰ cōposicīnē illiꝰ incuiꝰ domū ignē misit. impletā. aliq̄d ꝯ facul tatibꝰ eiꝰ cognoscetur residuū ēē. ita ut simili m̄ cotū testibꝰ sacramēta ꝯpēdat'. se n̄ amplꝰ repete

quā incendio pdiderunt. Et p⁹ datū sacramtū
piurasse noscunt. hec que ampli⁹ exegerunt
induplū ei quē fraudulenta ambiciōe dapna
re noluerant. cogant exsoluere. Qui n̄ extra
ciuitatē indomū mittit incendiū. omia qui
sunt indomo incensa restituat. et ptiū dnī
dom⁹ reddere n̄ moretur. Sz his cui⁹ dom⁹ in
censa ē corā testib⁹ iurisiurandi int posicione
cfirmet. se nō ampli⁹ postulare quā pdiderit.
Et si p⁹ datū sacmtū ampli⁹ quā pdiderat ex
gisse dinoscit. induplū ei q dampna sustinu
coactus exsoluat. Qd si etiā meiū dom⁹ exc
qd inmissū ē incendio forte consūpte s. si d
bonis ei⁹ supfuerit. unde eis etiā cōponant.
his qq amissa recipiant. Pri⁹ tamē cū sacram
to corā testib⁹ pfiteantur. se n̄ ampli⁹ quā p
derant postulare. Et si piurasse noscunt a
ampli⁹ exigisse. induplū ei quē tali fraude
dampnauerat. male exacta restuant. Ita u
pcorreptione qui domū incenderit. c. flla
suscipiat. Et quicūq; tale dapnū admitte
n̄ habuerit und cōponat seruituti subiace
Si certe cuicūq; seruus siue in ciuitate seu e
ciuitatē incendiū intulisse cognoscitur. dn
si seruū tam nocentis admissi noluerit lib

a supplitio . pei⁹ crimine ñ moretur cōpone̅ . ita ut ipse seruus publice . cc . hictus accipiat flagellorum. Sed ille cui⁹ dom⁹ incensa ē iurare cogatur . se ampli⁹ non repetere quā mei⁹ domo flāma cōsup sit. Quod si cōpone̅ dn̄s pro seruo noluerit . tradatur seruus ad poenā . ut supplicio capitali admissa p soluat. Si ignis inmittatur in siluam.

Siq̄s qualē cūq; siluā incenderit alienā . siue piceas arbores ut caricas hoc ē ficus . aut cui⁹ libet generis arbores . igne cremauerit . a iudice conpreh⁹ . c . flagella suscipiat . et pro dampno satisfaciat sicut ab his q̄ inspexerint fuerit estimatū . Qđ si seruus hoc dn̄o nesciente comiserit . c . l . flagellorum uerberibus addicatur . Quod si pro eo dn̄s cōpone̅ noluerit . cū duplū ut triplū dapni fecerit . quā quod eundē seruū ualere constiterit . ipsū seruū pro facto tradere ñ moretur. Si dum agitur ignis longi⁹

Qui in itinere constitutus me iure cūq; dilabetur. forsitan campo applicauerit . et ad coquendū cibū aut frigoris necessitate compulsus ignē fecerit . cautus sit ne ignis lōgius dilabetur . aut si in spinis . siue in pabulis siccis in quib⁹ plerūq; flāma nutritur incendiū conualescat . ignē cū cresceit extinguat . Qđ si se longius flāma extē derit . ut ad messes aut arcā ut uineam . aut domo⁹

siue pomeriū incendio concremetur. tantū quā
tū flāma consūpsit cōpone cōpellatur. qui ignē
quē fec̄ neglexit extinguere. ~~Tercius tīs de~~
~~dampnis arbor. et orton. siue quarū~~
~~cūque frugum~~. I. De compositiōne arbor inci
sor. II. Si ortū q̄s uastauerit alienū. III. Si de in
cise arboris ruina. debilitacio t̄ homicidiū ppetret̄.
IIII. Si arbor exparte incisa siue cōbusta. dāpna
conueniat. V. De uinea incisa t̄ euulsa. siue con
cremata atq; defrugib; usurpatis. VI. Si sepis inci
datur. t̄ incendatur. VII. Si pali d̄ sepib; incidan
tur. VIII. Si pali d̄ sepib; incidant̄. VIIII. Si in alie
nā siluā quis cū ueiculo capiatur. X. Si loca fruc
tifera t̄ pascuosa nimia angustia coartent̄. XI. De
aīalib; uoluntarie in messe t̄ uineis missis. XII. Si cui
liber aīalia frugib; dāpna conueniant. XIII. Si pra
tū defensū apecorib; naufragetur. XIIII. Si fructi
fera loca abaīalib; fuerint dissipata. XV. Si expel
lentib; d̄ frugib; aīalia q̄squā excueniat. t̄ d̄ clusuru
uiolencia tollat. XVI. De aīalib; in uinea messe ut
prato puentis. XVII. Si p̄quā expellant̄ aīalia de
frugib; exierint. XVIII. Si in frugib; aīalia puenta
quaecūq; aliq̄s d̄ truncatione turpauerit. De com
positione arbor incisarum.
Si quis inscio dn̄o alienā arborem inciderit.

si pomifera ē dec solidos . iii . Si oliua . dec solidos . v . Si glandifera maior ē . dec solidos . ii . Si minor ē . dec solidū . i . Si u̅ alti⁹ sunt generis ex maiores atq; ꝓlixiores s̄ . binos solidos reddat. quę licet n̄ habeant fructū . ad multa tam̄ comoda utilitatis ꝑparare usū . Et hec quidem cōpositio erit . si tantundē abscise fuerint . Nam si ꝑsup tiue alicubi ferant . aut similes arbores cū illis incisis dabunt . aut ꝑdictū ꝑtiū duplo soluet.

Si ortū q̄s uastauerit alienum.

Si q̄s alienū ortū uastauerit . statim iuxta dāpni estimatione a iudice coactus dn̄o orti coga tur exsoluere . Ita ut si seruus h̄ fecerit . sup cō positionē ipsi⁹ dāpni . l. flla extensus accipiat.

Si de incise arboris ruina debilitacio ł ho

Si q̄s arborē inciderit et aliq̄d incidiū ꝑpetret. dampni fecerit . aut si dū cadit arbor aliquē occiderit dāpnū q̄ incidit exsoluat . Qd̄ si incir cuitu arboris hoies fuerint . ꝑquā cadat arbor ammoneat . Et si de minis arboris corruentis ꝑ ea quā cōmonuerit . aliq̄s debilitatus aut mortuus fuerit . nullā ille q̄ arborē incidit calupniā ꝑti mescat . Ceterū si aut senē . aut debilē . aut dor mientē . aut q̄ sibi cauere n̄ potuit . aut pecu dem fortasse . ruina hui⁹ arboris debilitauerit

ut occiderit. pro quadrupede uno domino alium eiusdem meriti mox reformet. et pro occiso homine. tanquam homicida teneatur. Pro debilitato uero. iuxta formam legum satisfacere compellatur. Et si aliquis alienam arborem inciderit. per uiolentiam componere non moretur. Ad dominus arboris incisorem fuerit contestatus. et postmodum incisor fuerit. dum incidit occisus mors eius nullatenus requiratur. *Si arbor ex parte incisa siue combusta dampn…*

Si arbor ex parte incisa sit. *conueniat* aut ex aliqua parte igne combusta. et illo qui incenderat uel incidere ceperat absente. arbor ceciderit. nullum ei pro dampno quod primum arboris factum est calumpnia moueatur. *De uinea incisa uel euulsa siue concremata. atque defi…gibus usurpatis.*

Qui uineam inciderit. eradicauerit. uel incenderit alienam. aut in desertum perduxerit. duas equalis meriti uineas domino eius uinee reformare cogitur. et postea dominus uinee illius deserte. hanc ad ius suum reuocare non dubitet. Si uero per uiolentiam fruges collegerit. et fruges in duplo restituat. et quicquid euerterit redintegrare procuret. ita tamen ut eum sacramento colligencium tempus uindemiae. duplam ipsius frugis compositionem restituat.

Servi u͂ sine dn̄oꝝ talia facientes ꝑsingulas uites de cena flla extensi accipiant. et fruges omnino restituant. aut si dn̄s cōpone͂ noluerit. ꝑ .vi. uites. solidū reddat. Qđ si mai⁹ dapnū creuerit et cōpone͂ ꝓseruo dn̄s noluerit. s̄ uū tradere festinabit. Si sepis incidatur ut incendatur.

Si q̄s ꝑaliq͂d spatiū sepes incenderit, ut inci derit alienas. si maioris loci ꝑsona ē. sepē repa ret. ⁊ ꝑdapno satisfaciat. siq͂d tam̄ dampni dn̄o defructib⁹ accidisse cognoscitur. et dapnū soluat sic̄ inspectio habuerit iudicancium. t estimancium. ⁊ ꝑterea .x. sol reddat. S; ⁊ s̄ eodē cāpo q̄ fructus h̄t ut habuit. inde prato siue s̄ concluso. v. sol cōpellatur exsoluere. De eo u͂ cāpo inquo nulli fruc tus sepib⁹ claudebant̄. sepē tantumodo reparare co gatur. Si u͂ h̄ ꝑsona inferior fecerit. soluat dap nū s̄ estimatis fructibus ac sepē reparet. et .L. flla suscipiat publice. Qđ si s̄ uus h̄ nesciente dn̄o fe cerit. dapnū soluat. ⁊ sepē reparet. ⁊ .c. flla sus cipiat. Qđ si casu factū fuerit. sepē tantumodo reformet que collisa ē quia crim̄ uideri nō potest. qđ n̄ ē exuoluntate comissium. Si pali desepib⁹

Qui s̄ sepib⁹ palos inciderit incidantur. ut incendit alienos. cū camp⁹ ille ullos fructus eo tp̄re n̄ habuerit. inquadruplū reformare

cogatur. Si ū fructus aliq̄s d̄ his sepib' claudebatur.
p̲singulos palos. singulos tremisses cōpellat̄ exsoluere
Ita ut si ex fructib' aliq̄d perierit. ex integro reforme
tur. Eadē & d̄ ortis sepe conclusis p̲cipim' custodiri.

Si in alienā siluā q̄s cū ueiculo capiatur.

Siq̄s aliquē cōphenderit dū d̄ silua sua cū uei
culo uadit. et aut circulos adcupas. adquecūq; lig
na sin̄ dn̄i p̲missione asportare p̲sump̲serit. et bo
ues & ueiculū aliene silue p̲sumptor amittat. et que
dn̄s silue fure l uolente cōphend̄it. indubitanter
optineat. **Si loca fructifera l pascuosa nimia
angustia coartentur.**

Siq̄s cum fructib' uineā pratū. l pascuā habe
cognoscitur. & fossas p̲ circuitū p̲ solo tiore constituat
ut n̄ nisi p̲ vineā aut messē transitus ēe possit. q̄
uiator intulerit. aut uiatoris culpā redūdare n̄
conuenit. Campos aūt uaccantes siquis fossis cinxe
rit. iter agentes n̄ hec signa detemant. nec ali
eos d̄ his pascuis p̲sumat expellere. **De animalib' u
oluntarie in messe l uineis missis.**

Qui iumta l quecūq; peccora aut boues uolun
tarie in uineam l messem miserit alienā. dampnū
q̄d fuerit estimatū cogat̄ ex soluere. Et si maior
p̲sona ē. p̲ caballis aut bubus p̲ singula capita.
singulos solidos reddat. p̲ minora ū capita.

singulos tremisses ei cuidā dapnū factū ē com
pellatur exsoluere. Certe si inferior ē forte
psona. & dapnū exintegro reddat. & cōpositio
nē exmedietate restituat atq; .xl. flla publi
ce extensus accipiat. Si ū. seruus h sin iussu
dni fecerit. omē dapnū aut ipse aut dns ei'
reddat. & ipse seruus .l. flla suscipiat.

Si cui' liber animalia frugibus dampna

Si cui' liber qualiacūq; animalia conueciant.
uineā t messē. euterunt alienā. ille cui' aīa
lia dampnū intulerunt. tantū uinee t agri
cū frugib' ei' merito dno d suo restituere n
moretur quātū exterminatū ēē cognoscitur.
ita ut collectis fructib' ille recipiat q dedisse in
detur. Et si nō habuerit agrū aut uineā und
cōponat. tantū frugis reddat. quātū inequa
li parte agri t uinee fuerit estimatum. **Si**
pratū defensum apecorib' naufragetur.

Si inpratū eo tpre quo defenditur pecora
miserit. ut p'modū adsecandū erba n possit
succrescere. si seruus ē q h fecerit .xl. accipiat
flloz. & fenū reddatur dno ei' quantū fuerit
estimatū. Si lib inferioris loci psona ē. ppt
duo capita tremissē unū reddat. & fenū nichil
hominus iuxta estimationē dapni. ei q ptulit

dampnum redditurus. Si uero maior persona est. pro duobus capitibus solidum unum reddat. et fenum habita estimatione restituat. **Si fructiferi loca ab animalibus extiterint dissipata.**

Si quis caballum. aut pecus alienum in uinea. messe. prato uel orto inuenerit. non expellat iratus ne dum de dapno expellit. euertat. sed ad domum suam inclusurus adducat. et dominum caballorum uel pecorum faciat certiorem. ut presentibus uicinis eorum. dapnum quod inlatum fuerit estimetur. et ad caput utrique partes conueniant. Et postquam dapnum inspexerint. pars capi. uel uinee. siue prati. uel messis. que de fruta fuerunt. mensurentur. et donec fructus colligantur expectetur. ut tantum de impasto loco ei cui dapnum intulerit. facta spatii exaquatione tradatur. et presentibus testibus et de eo loco qui eusus est. et de eo qui est integer fructus colligantur. ut quicquid minus in his locis que a pecoribus eusa fuerunt reperitur. ille cuius pecora fuerunt reformare cogatur. Pecora uero postquam ipsorum locorum spatia mensurauerint. sicut est in legibus constitutum domino reformentur. Et si pecora dum per iracundiam inmoderationis expellit. euerterit domino pecorum dapnum simpla tantummodo satis

factione restituat. et sibi que debilitauit aut
occisit usurpet. sic tam̄ ut que eũtit ante ꝑ
soluat. Qd' si pecora ꝑcasum nõ culpa dum
expelluntur debilitentur aut pereunt. aut in
sudes siue inpalos dũ expelluntur inciderint.
dãpnũ soluantur ex medio. aut que supio
rib' legib' sunt statuta ꝑmaneant. Si ex
pellentib' de frugib' pecora quisquã excu
tiat aut d' clausa furtim aut uiolentia tollat.

Si quis expellenti d' frugib' pecora excusserit.
si honestior forte ꝑsona ẽ. dec solidos. v. et
dãpnũ qd' fuerit estimatũ cogatur exsoluere.
Si certe humilioris loci ꝑsona ẽ. et nõ habue
rit unde componat. L. flla suscipiat. et duplũ
dãpnũ exsoluere compellatur. Si u' seruus
h' fecerit. ante iudicẽ. C. ictus accipiat fllor.
et dño ei' nulla calũpnia moueatur. Qd' si de
domo aut clausa inuolauerit. aut ꝑuiolen
ciã tulerit. viii. solidos q' iniuriã ꝑtulit ẽse
quatur. et ꝑterea duplũ. dãpnũ ille q' abstulit
reddẽ cõpellatur. Si u' s'uus h' fecerit. C. flla
suscipiat. et dñs ei' nichil dãpni sustineat.
De anĩalib' inuinea. messe t' prato ꝑuen
Si quis inuinea sua. messe. tis.
prato. ut orto. iumẽta ut pecora inuenerit aut

p̄hendidit. statim dn̄o pecudum ipsa aut alteri di-
nunciaturus includat. Quod si dn̄s pecorum mit-
tere ł uenire noluerit. dampnū amicinis quod
factū ē estimetur. & ad satisfactionē ille cuius pe-
cora s̄ iudicis executione uenire cogatur. ut
dampnū exsoluat. si tam̄ ꝓbauerit. aut cer-
te intuuerit ille q̄ p̄hendiderit dampnū ipsū
ab ipsis animalib; factū fuisse. Ille uero cuius pe-
cora s̄ si ad estimationē dapni. aut pecora reci-
pienda n̄ uenit adequentur tantumodo. ac
triduo teneantur inclusa. & ꝓ preteritis triduo
pecorib; nullā calūpniā inferre potuerit. q̄ ad
estimationē uenire neglex. Post triduū aut ani-
lia dimittant. & dimissis animalib; si dn̄s eorum ueni-
re contēpserit. ꝓ cōtēptu ipso quia inspicere no-
luit. iuxta estimationē testium. induplū cogatur
exsoluere. Quod si ille cuius pecora s̄ ad eū cui dap-
nū factū ē uenit. rogans eū ut ad estimationē dap-
ni accedat ut pecora relaxent. & ille n̄ adquie-
cat. uolens pecora ei⁹ interficere. si hi ita fecisse con-
uincitur. p singula capita maiora singulos sol-
dos reddat. p minora uero singulos tremisses. Si-
militer hec lex continet. & ł illis q̄ ante triduū pe-
cora clausa nō publicauerint. Si aut̄ filius
hi fecerit sine dn̄i uoluntate. c. flla suscipiat

166

& dns ei nichil dapni sustineat. Si priusquam expellantur animalia de frugibus exierint.

Si iumenta uel pecora de frugibus priusquam expel lantur exierint. ea non liceat conprehendi quia utrum ipsa dapnum fecerint nescitur. Nam si ea ipse cuius sunt. aut quicumque uicinus expu lerit. dns iumentorum uel pecorum estimationem dap ni implere cogatur. Si in frugibus animalia per uenta quacumque aliquis detruncatione

Si labia pecoribus aut ceteris turpauerit. animalibus uel aures quae in frugibus suis conprehenderit. inciderit. illa que deformauit optineat. & dno pecorum alia sana et similia restituere non moretur. QUARTUS TITULUS DE DAMNIS anima lium uel DIVERSARUM RERUM. I.

Si cauallus uel animal alienum aut de ligamine tolla tur aut extra uoluntatem dni in aliquo [illegible] fatige tur. II. Si prestitum animal contra diffini[illegible]cionem & uoluntatem dni in aliquo fatigetur. III. Si caualli aut cuiuslibet animalis coma uel cauda turpetur. V. Si alienum animal testiculis desecetur. VI. Si iumente partus excuciatur. VII. Si cuiuscumque animalis partus excuciatur. VIII. Si qualiacumque animalia ab inuice euitatur. VIIII. Si dapno uel iniuria impellente an sine dapno alienum animal occidatur. VIIII.

art

art

IIII

Si bos alienus sine domini uoluntate operibus subiugetur

x. Si qualiacumque animalia trituris aree fatige-

tur. xi. Si pecus absque dampno inclusura mittatur.

xii. Si animal cuicumque faciat quecumque dampnosum.

xiii. Si quodcumque animal quacumque percussione debilite-

tur aut occidatur. xiiii. Si pecus alienum scien-

te an ignorante domino gregi alterius misceatur. xv.

Si animal quodcumque pandum inligetur. pro quo ruptum aut

debilitetur aut moriatur. xvi. Si uiciosum animal

cum apud dominum est. cuiuscumque etatis occidisse hominem

inueniatur. xvii. Si animal uiciosum quis a se abiciat

uel non abiectum retineat. xviii. Sue habendum

culpe. si inritatum animal noceat inritante. xviiii.

Si iuste aut iniuste concitatus canis quempiam debilitas-

se uel occidisse probetur. xx. De cane dampnoso. xxi.

De lesione uestis. xxii. Si fraudulenter quis ambu-

lans in laqueos feris preparatos incidat. xxiii.

Ut qui laqueos feris ponit. et loca discernat in

quibus ponit. et uicinos amoneat. xxiiii. De dapn-

iter publicum concludentium. xxv. De fuando sp-

tio iuxta uias publicas. xxvi. Si de campis uacan-

tibus iter agentium animalia expellantur. xxvii. N

iter agentibus pascua conclusa uetentur. xxviii.

Ut qui in transitu fluminis culturam facit. laborem sepe ci-

cumdet. xxviiii. De discretione concludendorum

fluminu. xxx. De confingentib[us] molina & conclusiones. aquaru. xxx.i. De furantib[us] aq[ua]s ex decursib[us] alienis. Si cauallus t[vel] animal alienu aut deligamine tollatur. aut extra uoluntate dni in aliquo fatigetur.

Si q[ui]s cauallu alienu t[vel] aliud anal de pedica sine ligamine tulerit sine consciencia dni sui. unu solidu ei det. Et si p[er] hanc occasione perierit. eiusde meriti cauallu t[vel] anal restituat. Qd si eu alibi ambulare coegerit t[vel] laborare fecerit dno nesciente. aliu equale meriti cu eo dare cogat[ur]. si tam ipsa aut altera die eu dns suus inuenerit. Qd si tcia die anal inuentu no fuerit. ut q alienu anal p[re]sumpserat p[ro] fure teneat[ur].

Fls. Gls. Res Rex. Qui p[re]stitu animal contra diffinitione & uoluntate dni i aliq[uo] fatigetur.

Quicumq[ue] contra uoluntate ei[us] q p[re]stitit animal sup[er] diffinicione. cursu. honerib[us] t[vel] in itinere fatigauerit. p[er] .x. milia. det solidu unu. Qd si min[us] qua .x. milia fuerit estimatu ttine t[vel] labore. estimet[ur] & coposítio dampni. Nam si debilitatu aut mortuu fuerit. debile sibi habeat. & simile reddat. Q mortuo uero. unu tale sine excusatione restituat. Si caualli aut cuiuslibet analis coma t[vel] cauda turpetur.

art

Si iactis alienum caualli coma turpauerit. ut caudam costauerit. eiusdem meriti alium cum eo sine dilatione domino restituat. Si uero alterum qualecumque animal costauerit. per singula capita. singulos triantes reddere compellatur. Si alienum animal test[...]

Qui alienum animal aut culis desecetur.

Quecumque quadrupedem qui ad studium fortasse seruatur inuito domino uel nesciente construxerit. ut bouem. aut que non castratur secauerit. domino in duplum cogatur exsoluere. cui propter inuidiam hoc uidetur intulisse dispendium. Si iumente pa[...]

Si iactis quocumque pacto eque tus excuciatu[...] pregnantis excusserit. pulletrum anniculum ill[...] cuius fuerat mox reformet. Si cuiuscumque animal[...]

Si iactis uaccam pregnantem partus excuciatur auortare fecerit alienam. talem aliam cum uitul[...] domino reformare cogatur. et illam cui postum[...] excussit ipse accipiat. Hec et de aliis quadrupedibus forma seruetur. Si qualicumque animali[...]

Si cuius libet iumenta. ab inuicem euertatur aut armenta. uel alia pecora se inuicem forte colliserint. uel occiserint. dominus iumenti uel aliorum a[...]lium eiusdem meriti alium domino reddat. et illum d[...]bilitatum aut occisum sibi optineat. Si damp[...] uel iniuria impellente an sine dampno alien[...]

S[i] animal occidatur.

Si quis alienu̅ a̅mal occidisse aut uulnerasse co̅uincitur. n̅ dapno qualicumq; co̅pulsus. aliu̅ eius de̅ meriti dn̅o reformare cogatur. et si s[er]uus est. l. flla suscipiat. Ingenuus u̅. x. solidos det. Nam si eunde̅ dapni co̅mouet iniuria. ut eu̅ occidere aut debilitare. p̅cium pecudis aut a̅malis reddat occisi t debilitati. et nich[il] paciatur iniurie. Si bos alienus sine dn̅i uoluntate opib[us] subiugetur.

Si quis boue̅ alienu̅ iniexerit sine consciencia dn̅i aut aliq̅d carricadu̅. sine p[ro]uoluntate sua̅ retinendu̅. eius de̅ meriti cu̅ eo aliu̅ dn̅o reddat. Si qualicumq; a̅malia trituris aree fatigentur.

Si quis caballu̅ aut aliu̅ q[uo]dcumq; alienu̅ a̅mal in area miserit. p[er] singula capita singulos solidos reddat. Et si p[er] hanc occasione̅ a̅mal mortuu̅ fuerit. et solidu̅ reddat. et eius de̅ meriti a̅mal dn̅o cogatur exsoluere. Si pecus absq; dapno in clausura̅ mittant[ur].

Si quis pecus alienu̅ absq; aliquo dapno inclusu̅ detinuerit. si s[er]uus hoc dn̅o nesciente fecerit. tantu̅ in. xl. hictus accipiat flagellorum. Si ingenuus fuerit. p[er] duo capita tremis e̅ unu̅ ei cui pecus inclusu̅ e̅ cogat[ur] exsoluere. Quod si aliq̅d ex ipsis pecorib[us] debilitatu̅ aut mortuu̅

fuerit. iuxta superiorem legem composicio fiat. S[i]

animal cuicumque faciat quodcumque dampnosum

Si cuicumque quadrupes aliquid fecerit fortasse
dampnosum. in domini potestate consistat utrum qua-
drupedem noxium tradat. an ei qui dampnum pertulit.
vel aliquid exceperit adversi. iuxta iudicis estimatio-
nem componat. **Si quodcumque animal quacumque percussio-
ne debilitetur aut occidatur.**

Si quis iumentum alienum percusserit ita ut debil[e]
efficiatur. aut de ipsa fortasse percussione mortu[um]
fuerit. iste qui percussit aliud eiusdem meriti domi[no]
reformare cogitur. et illud debile sue uendi-
cet potestati. Quod si iumentum non habuerit. pe[cuniam]
iuxta estimationem iudicis domino iumenti restitu[at].
Hec similis ordo tam de caballo quam de bove. vel [re-]
liquis animalibus observetur. **Si pecus alienum [scien-]
te an ignorante domino gregi alterius misceatur**

Si cuius liber pecora cum aliquibus se miscuerint
et hoc ipse perspexerit et sic de ipsius grege habue[rit]
ut nullam ex hoc conscienciam habeat. dominus pec[orum]
sacramenta ab eodem accipiat quod non ipsius fraude in[...]
culpa exinde habuerint et nec sibi ea presumpsit
nec alieni tradiderit et nichil cogatur exsolvere.
Quod si ad domum suam ea adduxerit. et iudicem
non monuerit. vel in conventu publico iuxta ostendi[...]

diem dnm n contestauerit . induplu satisfaciat.

Si animali qdcumq; pauidu inligetur p qd

Si quis cap ruptu aut debilitet aut moriet.

mortui pecoris aut ossa . l aliqd unde animal

teneatur . aut cauda caualli credideriit adliga

du . ex p hi currendo ruptus pbetur aut mor

tuus . aliu sanu cauallu dno reformare non

moret . qr legu statuta transcendit . Qd si ca

uallus nichil debilitatis incurrerit . b . ictus

accipiat flagellorum . Si seruus hi fecerit . c . uer

berib adducetur . Si uiciosum animal cu ap

dnm e cuiuscumq; etatis occidisse hoem uideat .

Si quis bouem . aut tauru l quecumq; quadrupe

noxiu habuerit aut uiciosu . eu ante qua

alique noceat no moretur occidere . Qd si de

uitio quadrupedis eximeinorum atestaciene cogno

uerit . et postea eu reseruauerit . aut pauerit .

l occiderit distulerit . ac postea alicui mortem

aut debilitacene siue uulnus intulerit . iuxta

leges coponere n moret . sic e de homicidiis .

idt uiris ac mulieribus . infantibus . seruis . ut an

cillis copositio constituta . Ita ut si iugulaue

rit alique ipse quadrupes inannis . ~~xx . ccc~~ .

solidi coponant . Y ab hi usq; qui annos . l .

habuerit . una copositione iubemus stare . a . l .

aut annis usq; ad illum qui hr̄t . lx . v . cc . so
lidi cōponantur. Similit̄ qui . xv . annos habue
rit . c . l . solidi cōponant̄. Q ū sup̄ hi habuerit
. cl . solidi cōponant̄ . Si in . x . iiii . annos
fuerit . c . xl . solidi cōponant̄ . Si in . xiii . c .
. xxx . sol dentur. Si in . xii . c . xx . sol cōpo
nant̄ . Si in . xi . c . x . sol dent̄ . Si in . x . c .
sol dent̄ . Si uero . viiii . aut . viii . annoꝝ fue
rit . t . vii . xc . sol cōponantur. Si . vi . aut
. v . aut . iiii . annoꝝ fuerit . lxxx . solidi cōpo
nant̄ . Si certe . trium . t duoꝝ . lxx . sol den
tur. Nam si unꝰ anni fuerit . lx . sldi cōponā
tur . Et si filiā alicuꝰ aut uxorē iugulauerit
a . xv . anno usq; ad xl . cc . l . sol cōponantur.
Et xxl . usq; ad lx . cc . sol dentur. Q ̄ si supra
annoꝝ numerus fuerit . c . sol cōponantur . A .
. xx . v . anno aut inferiꝰ sic̄ medietatē sic̄ ⁊ de
pueris est constitutū cōpositionis eiꝰ sc̄dm etatem
t sexus ordinē reddere cōpellatur. Alibis aut
medietas huiꝰ cōpositionis sic̄ supiꝰ ē cōphensum
p eo q̄ occisus ē in satisfactione dabitur. Si aut
s̄uū alicuꝰ occiderit duos eiꝰ dē meriti s̄uos do
minus eiꝰ q̄ occisus ē in satisfactione recipiat.

Si anīal uitiosum quis a se abiciat . t ri

Siq̄s boue aut aliud abiectum retineat.

amal nocivu͂ t uitiosum habuerit. eum a se
piecere t occidere n͂ moretur. ita ut uicinis
omib⁹ notu͂ faciat que eu͂ piecit. Qd si eu͂ no͂
occiderit. s; reseruauerit. q̄cq̄d dapni admiserit.
ille c̄ponat q̄ eu͂ apd se reseruasse cognoscitur.

Sue habue͂du͂ culpe. si irritatu͂ animal noceat irritantem.

Si q̄s uitiosum boue͂ aut cane͂ t aliud animal contra se iniui concitauerit q̄cq̄d passus fuerit. culpe ei⁹ q̄ h̄ ptulit oportet ascribi. Si iuste an iniuste concitat canis q̄ue͂pia debilitasse t occidisse pbatur.

Si aliq̄ue͂ canis momorderit alicui⁹ ex de morsu illi⁹ aliq̄s debilitatus pbetur aut mortuus. dno canis nichil calumpnie moueatur. si tam eu͂ cane͂ ut morderet n͂ irritasse cognoscitur. Qd si cane͂ suu͂ ut fure͂ aut quecu͂q; criminosu͂ c̄phendere irritauit. ⁊ ita momorderit fugiente͂. si de morsu illi⁹ fuerit debilitatus aut mortuus. nichil ex eo causationis existat. Nam si eu͂ ad innocente͂ forsitan irritatu͂ incitauit. tamqua͂ si ipse uuln⁹ intulerit. iuxta leges c̄ponere n͂ moretur.

Si cui liber canis dapnosus fuerit ut deuastet ueruices. t alia pecora forte euitere ceperit. ex de phensus fuerit. ipse dn͂s canis ubi ex h; fuerit c̄monitus eu͂ illi tradat. cui dapnu͂

De cane dampnoso.

primitus constat fuisse illatum . ut eu̅ occidat.
Q̅d si eu̅ occidere noluerit t̅ illi tradere q̅c̅q̅d
p̅ modu̅ canis dapni admiserit . dn̅s canis du
pla̅ co̅positione̅ redd̅e n̅ moretur. Et s̅ c̅h̅r̅s Rex

Si q̅s qualibet occasione **Delesione uestis .**
ueste̅ absciderit t̅ ruperit aliena̅ . atq; sordi
bus maculauerit . et talis macula in ueste patue
rit . ut ex ea feditatem minime tolli possit . p̅
facti crimine obnoxius teneatur . ita ut simi
lem uestem integram restituat . Q̅d si talem
non habuerit hui̅ uestis p̅ciu̅ quantu̅ integra
illa que rupta t̅ scissa atq; maculata e̅ uale
re potuit . tantu̅ redd̅e compellatur . Vestem
uero que rupta t̅ maculata e̅ ill̅ accipiat .
qui hac̅ co̅positione̅ exsoluerit . Si u̅ s̅uus h̅
fecerit et dn̅s p̅ eo co̅ponere noluerit . s̅uum
p̅ qualitate criminis tradere n̅ moretur .

Si fraudulent̅ q̅s ambulas in laqueos feris
Si q̅s sudes in uinea posuerit **p̅parat̅os incide̅**
t̅ in ca̅po p̅pt̅ feras . et ibi aliq̅s dum furtu̅ fa
cere te̅ptat inciderit . culpe eius oportet asc̅
bi qui uuln̅ excepit . q̅d intr̅e aliena̅ fraudu
lenter ingressus e̅ . **Vt qui laqueos feris ponit .**
ex loca dicernat in quib̅ ponit . et uicinos
Si q̅s in t̅ris t̅ uineis foueas **ammoneat .**

fecerit ut feras ineisdē foueis cōphendat.
ut laqueos t arch⁹ ptenderit. seu ballistas.
inlocis secretis t desertis ubi uia nulla ē que nō
consueuerit frequentari. nec ubi pecudū possit
ēē accessus. si alicui⁹ aīal p hanc occasionē que
adferas paratur extinguatur. aut occidatur.
pecus qd' pit incautus uenator exsoluat. qa
quadrupes sibi ea cauere nō potuit. Unus uero
pximos t uicinos uenator antea cōmoneat. Et
si p⁹ amonicionē qsquā inhec cautus inruerit.
nichil exh calūpnię uenatori oportet opponi.
qr se ille piculo qui cōmonicionē audire negle
xit obiecit. Siqs nō delocis longinquorib⁹ ueniens
q non fuerit antea cōmonitus. ignorans incide
rit. ⁊ fuerit debilitatus aut mortuus. is q fe
ris insidias t laqueos pparauit. tciā partem
cōpositionis exsoluat que fuerit adtenus de
bilitatis t occisis hominib⁹ inlegib⁹ cōphensa. qa
intimere h piculum hominū nescientib⁹ appari
re nō debuit. De clausis iter publicū concludentiū.

Si iter publicū clausū aut cōstrictū sit.
rūpenti sepē aut uallū. nulla calūpnia mo
ueatur. Ille uero qui uiā clauserit t constrinxe
rit que consueuerat frequentari. si s̄uus ē aiu
dice pducatur adsepē. ⁊. c. ibi ligatus flla

suscipiat. et pro districtione iudicis priorem uiam aperire cogatur. etiam si messis ibidem esse uideatur. Si uero id fuerit a potentiore commissum. exigantur ei solidi .xx. Reliquae autem personae talia committentes. decenos solidos exsoluere conpellantur ita ut omnis huius rei conpositio. fisci uiribus inferatur.

Vt de reseruando spatio iuxta uias publicas.

Vias per quas ad ciuitatem aut prouincias nimus ire consueuimus nullus praecepti nostri temeritate existat ut eam excludat uel constringat. sed in utraque parte medietas aripennis libera reseruetur. ut iterantibus applicandi spatium non uetetur. Siquis autem huius legis praecepta transcenderit. si maior persona est solidos .xx. det. Inferiores uero personae octonos solidos. reddant. fisco profuturos. Similis in his forma seruetur. qui inhumanis laboribus uias ubi esse non debet praeceperint. Qui certe iuxta huiusmodi uiam messem aut uineam uel pratum siue conclusum habere cognoscitur. sepe utrumque concludat. Quod si propter paupertatis angustiam caput sepibus non possit ambire. fossatum protendere non moretur.

Si de campis uacantibus iter agentium animalia expellantur.

Si alicuid de apertorum et uaccancium camporum pascuis. licet eos quisque fossis percinxerit. cauallos. aut boues. uel cetera animalia generis cuius

cuiq; et agencium . aut domu sua inclusurus adduxerit . p duo capita tremisse cogitur exsol uere. Si u ut non pascantur expulerit . p iiii. capita tremisse accipiat . qui excepit iniuriam. Qd si hec que sup dicta sunt s(er)uus nesciente dno comiserit . a comite ciuitatis l iudice . c . flagellorum hictib(us) uerberetur . et dns s(er)ui nullu dapnu aut detrimentu sustineat. Ne iter agentib(us)

Iter agentibus in pascuis pascua n clusa uetent. que conclusa non sunt . deponere sarcina ex iu menta l boues pascere non uetentur . ita ut non in uno loco plus qua biduo n li abeo cui(us) pascua sunt optinuerint commorentur . nec arbores maio res l glandi feris n pstiterit silue dns adradicem succidant. Ramos aut adpascendos boues . no phibeant competent incidere . Ut q in transitum fluminis cultura fac . labore sepe circudat.

Qui in eo loco ubi transitus fluminis e l ee potest cultura fecerit . l pruptu ripe . aut ubi pecora transeunt potuerit excludere . et fecerit fortasse cul turas . sepe etia facere n moretur . Qd si no fecerit . et aliqd dapni fuerit p hanc neglegencia sua inutilitate ppessus . nichil compositionis ab aliq accipiat . qr neglegencia illi(us) ad alteri(us) dapnu redundare non conuenit . De discretione concludendorum fluminu .

Flumina maiora id est per que et foces aut alii pisces maritimi subriguntur. vel forsitan retia aut quecumque commertia veniunt navium. nullus ad integrum contra multorum commune commodum sive tantummodo utilitati consulturus excludat. sed usque ad medium alveum ubi maximus fluminis ipsius concursus est. sepem dicere non vetetur. ut alia medietas diversorum usibus libera relinquatur. Si quis contra hoc fecerit. exclusa ipsius a comite civitatis vel a iudice. sine aliqua excusatione rumpatur. Et si honestioris loci persona est. x. sol. det illis quibus impedire conatus est. Si vero inferior persona fuerit. v. sol. det et . L. flagella suscipiat. Quod si ab utraque parte usus fluminis duo manserint. non liceat ad integrum flumen excludere. ut dicat unusquisque eorum quod medietatem sue partis excluserit. sed alter superius alter inferius clausuram facere ex medietate fluminis non prohibeatur. Si vero locus non fuerit nisi tantummodo in uno transitu sic excludatur ut naves et recia per medium discurrere possint. Quod si comes civitatis aut aliquis cuiuscumque clausuram contra hanc ordinationem nimium evertere presumpserit. x. sol. domino clausure debebit. Certe si minor hec persona fecerit. v. sol. clausure domino cogatur exsolvere et . L. flagella a iudice eius loci accipiat. Si servus hoc fecerit. c. verberibus subiacebit.

De confringentib(us) molina (et) eclusiones aquarum.

Si quis molina violent(er) fregerit. infra .xx. vii. dies reparare cogatur. (et) insup(er) .xx. sol(idos) compellat(ur) exsoluere. Q(uo)d si infra statutu(m) t(em)p(u)s n(on) reparauerit. alios .xx. sol(idos) implere cogatur. (et) .c. insup(er) fl(agell)a suscipiat. Eade(m) (et) de stagnis que sunt circa molina. conclusionesq(ue) aquaru(m) p(re)cipim(us) custodiri. Q(uo)d si s(er)uus talia p(re)sumpserit. et disrupta reparet. et .c. uerbera portet. De furantib(us) aq(ua)s ex decur-

sib(us) agrorum. Fl(auius) Rec(cesuin)d(us) Rex. Antiqua.

Quia arva terrarum sit q(uo)d indiget pluuiis foueri aq(ui)s studet irriguis. Iniu(ri)a ita exp(ri)mitu(r) tenetur. ut si defecerit aquar(um) solit(us) us(us). dissipetur co(n)fusus ex fruge p(ro)uent(us). Itaq(ue) ubi maiores aque s(unt). siq(ui)s furtiue aut maliciose aqua(m) ex decursib(us) subtraxerit alienis. p(er) .iiii. oraru(m) spatiu(m) det solidu(m) .i. Ubi aut(em) minores sunt diriuationes aquaru(m). p(er) .iiii. horas soluat tremissem .i. Aqua u(er)o quantis horis alibi dilapsa conuincetur. tantis ad irrigandu(m) co(m)petenti t(em)p(o)r(e) d(omi)no reformetur. Seruus u(er)o sua sponte ista p(re)sumens. p(ro) maiorib(us) aq(ui)s .c. fl(agell)a suscipiat. (pro) minorib(us) u(er)o .l. uerberum cesioni succumbat. QUINTUS TITULUS. DE PASCENDIS PORCIS. (et) animalibus denuntiandis errantibus. I. De porcis inglande p(re)sumptiue ante placitu(m)

art(icu)l(us)

missis . II. De porcis int consortes ad glādē in comuni fructu susceptis . III Si porci ad glandē in pastu suscepti . antdatas decimas furti leuent̄ . IIII De porcis errantib in silua p̄hensis . V. Si quorūcūq; animaliū grex in pascua intrauerit aliena . VI. Ut p̄inuentis animalib erroneis publice d̄nuncietur . VII. Ut errancia animalia occupata qui inuenit diligent̄ habeat 7 cōseruet . VIII De animalia errancia occupata aut tollat̄ . aut castrare noteñt̄ . nec in alienū usus deducantur . De porcis in glandē p̄sumptiue ante placitū missis .

Qui porcos in silua sua t̄p̄re glādis inuenerit . p̄mū custodi aliq̄d ut ut pigneris tollat indiciū . 7 dño pastoris t̄ parentib mād͞et . ut si conuenerit usq; ad t̄p̄s decimarū . porcos in silua sua p̄mittat . et pignus q̄d pastori tulerit . reformare p̄curet . Q̄d si noluerit porcos illi in siluā suā intro mittere decimā dos et ille eos alia uice in silua sua īuenerit . etiā si porci pauci fuerint . unū exinde q̄ siluā suā defendit occidat . Sin aut̄ plures porci fuerint . duos tollat et p̄sumat occidere . 7 nulla calūpniā p̄timescat . 7 nichilominus t̄cia uice eū cui porcos inuenerit admoneat . ut porcos suos in silua ei si uoluerit introducat . 7 decimū iuxta c̄suetudinē soluat . Q̄d si tunc nec uoluerit de glādis decimis definire . et ille eos t̄cia uice in silua sua qui int̄ dix̄ inueñit .

decimũ ex omib; pjure suo psumat. Si u̾ aliq̃s sub
pactione decimarũ porcos insiluã intromittat alienã.
et usq; ad brumas porci in silua alteri paverint.
decimas siñ ulla cõtraditione psolvat. Nã si post bru
m̃ tps porcos suos insiluã quã cduxerat noluerit re
tinere. uigesimũ cap̃ sic ẽ consuetudo dño silue coga
tur exsolvere. de porcis int̃ consortes ad glandem

Si int̃ consortes d̃ gladib; icomuni fructu suscepti.
fuerit orta cõtēcio. pe eo qđ un᷒ ab alio plures habeat
porcos. tunc q̃ min᷒ habuerit liceat ei secdm qđ t̃ra
dividit porcos aut gladẽ inportione sua suscipere.
dum in̄ equalis nũrs ab utraq; parte ponatur. et
p̄modũ decimas dividant sic et t̃ras diviserunt.

Si porci ad pastũ in gland̃ s̃cepti. ante datis d̃cimas

Si q̃s ad glandẽ suplacito decimarũ furti leuent̃.
porcos insiluã intromiserit alienã. et eos occulte
priq̃uã decimitur amouerit pfure tenatur. et de
cimã adiectã furti cõpositionẽ restituat. Si hoc ser
uus dño nesciente cõmiserit. c. ictus accipiat flloz̃.
et dñs nullũ dapnũ aut detrimẽtũ sustineat. sed
reddat decimas quas debet. Si aut hoc dño iubẽ
te comiserit. ipse qui iussit furti cõpositionẽ cogat̃
exsolvere. de porcis errantib᷒ in silua puentis.

Qui porcos errantes in silua sua
inuenerit. aut cõtestare uicinos debet. aut inclu

deir. Et si dns porcor non adfuerit. unu porcu
prima uice psumat. et iudici qui fuerit in pxi
mo constitutus nunciet. ap se porcos qui uagaba
tur ee inclusos. Deinde si dns porcor n inuenia
tur: custodiat tamqua suos. et p glandis decimu co
sequatur. et cu dns adfuerit. mercede custodie facta
psentib iudicib ratione. de tpris spatio pcipiat.

Si quorumcumq; animaliu grex in pascuis in

Si in pascua grex aliena inuenerit alienus.
introierit. seu ouiu. siue capraru. atq; uacar.
li qd de porcis constitutu e pcipim custodiri. Conse
tes u ut hospites nulli calupnie subiaceant. quia
illis usum erbar que clause n fuerint constat ee
commune. Qui uero sorte sua tota forte conclusse
rit. et aliena pascua dno absente inuadit. sine
pascuario n psumat. no forsita dns pascue nolue
rit. Ut inuentis animalib erroneis publice ad

Cavallos ut cetra animalia errantia nuncietur
liceat occupare. ita ut q inuenit denunciet aut
epo. aut comiti. aut iudici. aut seniorib loci.
aut etia inconuentu publicu uicinor. Qd si no
denunciauerit. furis dapnu habebit. Similis et
de aliis reb ordo manebit. Ut errancia animalia oc
cupata q inuenerit diligent habeat et oseruet

an

Qui errantia animalia sine custode inuenerit.

ita diligent occupet ut ñ euitat. s; sic ppa dili
gat atq; custodiat. Qd si dns q pdidit caual
lum suu. t anial ñ eusum. s; delectu et sanu
inuenerit. p singula capita maiora quatnas
sedigs ill q inuenit accipiat. 7 quantu insub
stancia illi caualli expendisse iurauerit. adno
recipiat. Secum si euiterit. duplu animal dno
cogatur exsoluere. Ne anialia errancia occu
pata aut tondeant aut caracterre notent.

Caualli captu errante ut ialienu ius deducant.
null todere t uetidere psumat. Caballis etia
aut bob t alijs quib liber pecorib errantibus.
nulli liceat caracteres infigere. Qd sigs inuen
tu anial uendere aut donare psupserit. sedm
leges sic fur teneatur. Qui u totoderit. iii.
solidos copulsus exsoluat. Ita etia erit. 7 qui
caractere infixerit. ~~...~~
~~...~~. i. De inuentis apib defendendis.
ii. Si dapnu faciant apes. iii. De efurtis apibus. De
inuentis apib defendendis.

Sigs apes insilua sua. aut inrupib t insa
xo aut inarborib inuenerit. faciat tres decu
rias que caracteres uocant. unde pot ñ p unu
caractere fraus nascatur. Sigs aut cont hec fece
rit atq; alienu signatu inrupert duplu restituat

yi.

illi cui fraus illata ē. & ṗterea . xx. flla susci
piat. **Si dampnū faciant apes.**

ad

Si quis apiaria in ciuitate aut in uilla forsitan
construxerit . 7 aliis dampnū intulerint. stati
moneat̄. ut ea in abdita loca transferri debeat.
ne forte in eodē loco in hoībus aut in aīalib;
dampnū inferant. Et q̄ hec pcepta aut testatiō
nē neglexerit. & dāpnū suffocationis in quadru
pes intulerit. qd mortuū fuerit duplū restituat
qd u̇ debilitatū ille optineat. 7 p iudicis con
testatiōne quā audire neglexerit. v. solid' coactus
exsoluat. **De furatis apibus.** Rs ets

Si quis ingenuus in apiario furti Resps Rex.
causa fuerit inuentus 7 nichil exinde abstule
rit . ppt h qd ibidē cōphensus ē . iii. solidos soluat
7 . L . flla suscipiat. Ceterū si aliq̄d abstulerit.
nouecuplū cogatur exsoluere . & pdictū numeri
fllorum excipiat. Seruus u̇ si ingrediens nichil
abstulerit . sexcuplū reddere cōpellat̄. pq̄ si dns
satisfacere noluerit. eum seruiturū illi q̄ dāpnū
ptulit tradat. **Explicit titul'. De furtiuis
7 occultatorib; eorūq; prebentibus.**

I Rim.

DE FVGITI-
VIS ET REFVGIE-
NTIBVS LIBER
NONVS.

Si ingenuus & uũ fugitiuũ
celasse repiatur. II Si
fugitiuus uinctus quocũq;
ligamine absoluatur.
III. Infra quot tps̃ ma-
cipiũ latens. inuen-
tũ iudici debent pse-
tari. IIII. Siq̃s nesciens
fugitiuũ susceperit humani
tate cessa. V. Si alienũ mancipiũ q̃s psuadeat
ut fugiat. t humanitatẽ inpendat. VI. Si ignot'
homo susceptus multis diebus ap̃ aliũ cõmoretur. VII.
Si seruus fugitiuo sciens uiã hostenderit fugienti. VIII.
Ut ad cui' domũ fugitiuus uenit. uicinus ł loci poris
monere debet. VIIII. De susceptione fugitiuorũ. si
dns̃ t seruus suscipiat alteri' fugitiuũ. X. Ut t bis
uenditus seruus pfugã rediens in libertate pmaneat.
XI. Ut discutiatur mancipiũ fugitiuũ ne ppt lucrũ
capiendũ fuerit ad domũ suscipientis inmissus. XII.
Si ingenuũ se ee menciens seruus. sub mercedis cõditione
apd aliũ cõmoretur. XIII. Si fugitiuus in domo
cui'cũq; fuerit inuentus. XIIII. De mercede ei'
qui phendiderit fugitiuũ. XV. Si seruus fugiens
se ee mentiatur ingenuum. XVI. Si seruus fugiens
se dicat ee ingenuũ & ob hoc mulieris ingenue conubia

sociatur. xvii. De his q̄ seruus fugiens adquisisse uideatur. xviii De his q̄ puerulos suos dn̄is reformare contempnunt. xviiii. Si ingenuus aut seruus latrones celādos susceperint. xx. Ut iudex cū omnib; reb; cū quib; fugitiuū inuenerit. dn̄o aduenientē p̄sentet. Si ingenuus seruū fugiti

art. i.

Siquis ingenuus seruū fugitiuū celasse repiat̄ celatū habuerit. aliū paris meriti cū eodē seruo dn̄o dare cogatur. Si u̇ seruus sine consciencia dn̄i seruū fugitiuū celauerit. serui ambo publice centena flagella suscipiat. atq; dn̄o seruus reformetur. Dn̄s u̇ serui. nichil dampni sustineat

Si fugitiuus uinctus quocūq; ligamine

Siquis seruum infugā absoluatur.

lapsū ferro uinctū aut inquocūq; ligamento constitutū absoluerit. p̄ p̄sūptione sua qui hoc fecerit. det dn̄o serui solidos. xx. Si uero n̄ habuerit unde cōponat. c. flagella suscipiat. et seruū requirere ac dn̄o suo restituere n̄ moretur. Et si eū n̄ potuerit inuenire. aut seruū equalis meriti dn̄o reddere cōpellatur. aut si non habuerit unde cōponat ipse subiaceat seruituti illi cui⁹ seruū laxauerit addicendus. Et si hoc seruus fecerit sine dn̄i uoluntate. corā iudice. c. flagella suscipiat. et si uinctus inueniri nō potuerit.

seruus q̄ solut. tradat̄ inseruitiū dn̄o uiculati.
Quandocuq; autē qui iuictus fuit inuentus ex
titerit. dn̄o reformetur. & datus ꝓeo ſuus ad
dnm ꝓpriū reuertatur. Sin autē conscio dn̄o id
fecerit. ipse dn̄s cōponat sicut ingenuus sup̄ⁱ
ē constitutū. Infra qd̄ tps mancipiū latens
inuentū iudici debeat presentari.

Iterus liber & suus adaliquē latens aduene
rit. statī euū p̄sentare iudici non differat. Qd̄
si euū n̄ p̄sentauerit. & usq; adoctauā noctē ap
euū moratus fuerit aut si longinq̄ora loca tran
sierit. duos eidē merti ſuos dn̄o cogat̄ exsol
uere. Nam si apd̄ euū mancipiū q̄d susceperat sub
celatū inuenerit. alterū cū eo dn̄o dare non
moretur. quia infra diē legibus constitutum
noluit contestari. Siquis nesciens fugitiuū
suscepit humanitate cessa.

Siquis nesciens fugitiuū susceperat & humanitatē dederit.
& non amplius quā uno die t noctē ibidem
fuerit immoratus dn̄o querenti fugitiuū suū
p̄beat sacramtū se nescisse qd̄ fugerit. aut
si certe potuerit approbare qd̄ fugitiuū ñ cela
uerit. abom̄i calūpnia lib̄ abscedat. Si uero
ibi biduo aut triduo. aut quatriduo. ꝓrepa
randis sūptib' t cuiuscūq; occasionis causa p̄teriess

morari afferre uoluerit. conuentus a dno ubi p(ri)u(s) mansert. t a quo fugitiuus humanitate accepit cogatur hostendere. & infra .vi. menses. aut inueniat fugitiuu. aut eos apd quos postea fuerit hostendat. Q(uo)d si n potuerit inuenire. cos cienecia sua ex li sacram(en)to purgare debebit. & apd que nouissim euenit. aut psentare qui fugit. aut paris meriti s(er)uu dno reddat. Et si seruus postea fuerit inuentus illum que pro eo dederat recipiat. & ab omi calupnia securus abscedat.

Si alienu mancipiu q(ui)s psuadeat ut fugiat. t humanitatem impendat.

Xv Si q(ui)s alienu mancipiu psuaserit ut fugeret. aut ei cu sciret fugitiuu humanitate dederit. aut forte q(ue) totonderit fugiente. si fugitiuu potuerit inuenire. duos cu eode paris meriti dno reformare cogatur. Sin aut inuentus non fuerit fugitiuus. tres s(er)uos eiusde meriti dno copellat(ur) exsoluere. Eandem q(uo)q(ue) & d(e) ancillis p(re)ceptum custo diri. Si ignotus hom susceptus multis diebus

inter ceti. Si apd quecuq(ue) quinq(ue) apd aliu comoretur. t septe dies hom incognitus aut latens moretur. qui eu hospitio suscepit t humanitate dedit ante die testetur octauu iudici. t uicario p(ro)xime ciuitatis aut t(er)ritorii. aut illi(us) qui in loco

maior ē. ut interrogatione discussus. quis sit. aut
apud quid uenerit. possit agnosci. Sicq; omnis cons
titutio p̄dicte legis d̄ susceptione scilicet fugiti
uorum q̄ nouit anima gl̄a condita ēē dinoscitur.
in omnib; impleatur. In limitib; p̄terea prouinciarū ma
ior sollicitudo p̄stetur. ita ut ipsa aut altera die
ei9 publicet aduentus. Et si infra .xii. dies nō
contestatus fuerit qui suscepit. et omē constitu
cionē p̄memorate legis implere neglexerit. et man
cipium in domo sua morā amplius fecerit. aliū talē
cū eodē dn̄o restituat qui noluit contestare. Si u̅
fuga celatus euaserit. hospes req̄rit fugitiuū.
Et si n̄ potuerit inueniri. duo equalis meriti
mancipia dn̄o cogatur exsoluere. Si seruus fugi
tiuo sciens uiā hostenderit fugienti.

VII. a

SI SERVVS alteri9 fugitiuū sciens uiā hosten
derit. si fuerit fugitiuus inuentus siue etiā nō
potuerit inueniri. seruus q̄ iter monstrauit tantu
m̄d9 .c. flagellorum ictib; uerberetur. & dn̄o ei9 nulla ca
lumpnia moueatur. Ut ad cui9 domū fugitiuus ue
nerit uicinos & loci potes monere debet.

Ad cui9 domū uenerit fugitiuus priores loci illi9
et uillicū atq; p̄positū moneat. l' quoscumq; uici
nos. & si postea eū in domū suā retinere uoluerit
habeat potestatē. ut eū quacumq; dn̄s suus die in

uenerit. recipiat. et nullā calūpniā qui suscep incurrit. Qd' si fugitiuus ad alia loca forte trā sierit. aut alio se contulerit. sacramtū p̄sen tib' illis q̄ testes s̄ prebere debebit. se ut fu geret n̄ suasisse. t' p̄cepisse et ubi lateat nesci re. et p'modū nullā calumpniā paciatur.

De susceptione fugitiuorum. si dn̄s t' s'uus sus cipiat alteri' fugitiuū. ~~Flā ... ~~

Adcuius domū transiens fugitiuus aduene rit. si accepta ex incognito helemosina. confestim alibi transierit. calūpnia illi qui q̄si pegrinū ad horā hospite suscep. moueri omnino nō poterit. cū se hui'modi susceptor sacramē to purgauerit. quia incognitū habuerit. eū cui p̄tereunti helemosinā dedit. Qd' si duobus aut trib' dieb' fugitiuus apd' alterū quolibet modo p̄manserit. statim ille qui eū suscepit scdm̄ qd' sup̄iori lege p̄cipitur. ante diem octauū p̄oribus loci illius. id' iudici. uillico. atq; p̄posito coram idoneo teste eū quē suscep p̄sentare p̄curet. sicq; interroget et strenue p̄q̄ ratur a iudice. aut cui' sit s'uus. aut quan do dn̄s suis fugerit. t' quando aut ubi ille qui eū p̄sentat suscep. Sicq; tota inquisitū collec ta atq; conscripta. iudex t' alii q̄ affuerint

manu sua l' q̄d ꝑquisitū ē t inuentū sus
cribere debent. ita ut & fugitiuū ⁊ hoc
ipsum q̄d scriptis de eodē alligatū est. ille q̄
eū p̄sentauit inpotestate sua recipiat. q̄lit
eū infra dies. xııı. suus dn̄s reddat. Q̄d si
dominus fugitiui longe sit positus. xxx.
ꝑ dies singulos milibus computatis. spatio
ille q̄ fugitiuū suscep̄. sibi concesso. inp̄fini
to die ubi dn̄s fugitiui repiat fugitiuū ip
sum. dn̄o suo aut ꝑse aut ꝑquē uoluerit
seruiturū restituat. ⁊ comodū suū quantum
lege altera constat. idē ꝑ. xxx. milia tremis
sem. ı. adn̄o fugitiui accipiat. Q̄d si eidē qui
fugitiuū suscep̄. grauiosum fortasse extiterit
ꝑpt̄ tinez longinquitatē fugitiuū suo dn̄o p̄sen
tare. saltē t ubi uicinas possessiones dn̄i fu
gitiui agnouerit. auctori ut ꝑcunctori fu
gitiui coram legitimo teste. p̄sentet. ⁊ accep
ta superioris comodi sūma securus ipse qui
fugitiuū suscep̄ abscedat. Iam uero si fugi
tiuū iudici p̄sentauerit. ⁊ a iudice ꝑquisit'
ipse qui p̄sentatur cui' fuius sit nullo m̄
dixerit. apd' iudicē ipse qui eū p̄sentaue
rit. eundē fugitiuū relinquat. Iudex uero
sub ardua custodia eundē qui sibi p̄sentat'

est fugitiuũ. infra temp⁹ & iuxta modũ qđ supi⁹ constitutũ ē regis obtutib⁹ p̄sentare nõ differat. ut p̄ncipali potestate manifeste questitus. ubi cunctorũ constat adq; conuentũ cognitio fugitiui pplurimos habeat̃. his g̃ omib⁹ necessaria sanctione p̄missis. quicumq; deincebs fugitiuũ cognitũ ł incognitũ non sub isto q̇ p̄missus ē ordine aut iudici p̄senta uerit. aut suo dño ñ reddiderit. dño fugiti ui & ipsũ qui fugerat & aliũ cũ eo insatisfactio ne seruiturũ restituat. Qđ si fugitiuus perit. duos similes ẽuos asusceptore dñs fugitiui reci piat. hi qq; & iudex dampno multabitur. si or dinem implere distulerit supi⁹ constitutũ. Si u̇ seruus sine uoluntate dñi sui fugitiuũ alteri⁹ susceperit. extens⁹ corã iudice. c. flła suscipiat. ac fugitiuũ petenti dño mox reformet. Qđ si idē q̇ aseruo susceptus est fugitiuus minime reptus extitit. aliũ similē ẽuũ pro eo dñs ẽui susceptoris. reddere compellend⁹ ē. Certe si dñs pseruo cõponere noluerit. seruũ ipsũ tradere non recuset. Ut his uenditus seruus s pfugã rediens. inlibtate pmaneat.

Si q̇s pprĩũ ẽuũ extra puincias nr̃as ad alias regiones transferri fecerit uenditione.

lex eã

ac postmodū seruus reuersus fuerit. & dns
eū iteratā uenūdauerit. cogatur a iudice
ut eū ab emptore recipiat. & receptū deīn
cessi ei suum. nullom inquietet. s; in libta
te pmaneat. Ipse u q eū ex pegrinis locis
ad patriā remeantē notata iterū cupidita
te distraxerit. aliū ei suū paris meriti p̄oris
reddat emptori nichilominus habendū. &
illi qui postea comparauit pcium redditur.
Et tam seruū ex peregrinatione reuersum.
nec uendere p̄oz dns. nec seruitio suo apli
care psumat. sed phenniter isdē seruus in lib
tate pmaneat. Vt discuciatur mancipiū fugi
tiuū ne ppt lucrū capiendū fuerit ad domū
Mancipium fugitiuum discuciatr. Recipientis inmissū.
ut nom dni sui exprimat. & diligenci psen
te iudice requirat. ne forte ppt lucrū capiē
dum ad domū fuerit suscipientis inmissum.
Et si ita ee constiterit dns tante fraudis in
uentus. illis quē incrimine occultati ei im
plicare conatus ē. dampnū qd occultatorib;
impositū ē ipse psoluat. Iniquū ē enī ut tā
nocenciū insidiarū reatus insuū recurrit auc
torem. Si seruus inuenitur se ee menciens sub
mercedis condtione apd aliū commoretur.

ant

Si servus fugiens ingenuum se esse dicat et unde sit ignoretur. sicque apud quemlibet fuerit sub certa conditione mercedis. secundum superiorem legem iudici antea presentetur. et discuciatur. et si mercennarium eum non fugitivum investigatio iudicis perquirentis invenerit. si inpostmodum inveniatur a domino non potest tamquam reus teneri. qui nesciens fugitivum mercennarii loco suscepit. Dominus vero fugitivi. mercedem que placita fuerit consequatur. Quod si servus a domino fuga reductus iterum fugierit. et eum iteratum fugientem susceperit. qui mercennarium eum antea susceperat. continuo aut iudici tradat. aut domino remittere non moretur. Ceterum si hi non fecerit. dampnum occultatoris excipiat. Si fugitivus in domo cuiuscumque fuerit.

Si quis fugitivus in domo potentis inventus. vel cuiuslibet fuerit inventus qui liberum se esse dicat aut forte non dicat. repetenti sine dilatione reddatur. Ille vero qui recepit. se de iuditio caveat adfuturum. nullis ante iuditium tormentis traditurum. donec aut iste suam vendicet libertatem. aut certe ille comprobet servum qui repetit. Quod si petitor ista cavere noluerit. fugitivus ille sub illius apud quem in

uentus ē fide iussore tandiū consistat. quā
diu agnosci possit qđ de eodem racionabi
lit̄ iudex absq; retardatione definiat.

de mercede ei⁹ q̄ ꝑhenderit fugitiuum.

Si q̄s fugitiuum cōphenderit. p̄ .xxx. mi
lia t̄ infra. tremissem accipiat. ł. c. ū milia
.i. solidū ꝓ benefitio consequatur. Sicq; dū
creuerit numer⁹. miliū. crescat & num̄s solidoꝝ.
Ita ut qui inuenit fugitiuū. cū omnib⁹ reb⁹
quas cū eo inuenerit. p̄sentare suo dn̄o nō
moretur. Qđ si fugitiuus abeo quo fuerit cap
tus fugerit. dn̄s serui ab eodē sacramtū ac
cipiat qđ n̄ ipsi⁹ fraude t̄ studio fugitiuus
euaserit. ⁊ nullā postea calumpniā ꝑtimescat.
Qđ si post datū sacramtū. aliquid afugitiuo
conuincitur accepisse mercedis. aut ei⁹ fraude
doceatur admissum ut fugitiuus ad longinq̄o
ra ꝑtenderet. si fugitiuus fuerit inuentus. pa
ris meriti aliū seruum dn̄o reformare cogatur.
Si aut̄ inuentus non fuerit. duos ei⁹dē meri
ti seruos. dn̄o ei⁹ compellat̄ exsoluere. Si ser

uus fugiens se ēē mentiat̄ īgenuū.

Si q̄s seruus
in fuga positus. ad ignotos uenerit. & mu
lierem sibi ingenuā inconiugio copulauerit.
eo qđ dicat se ingenuū ēē. ⁊ hoc mulier t̄ ei⁹

parentes aut propinqui ita factum cognouerint aut
certe iudex talem probationem a parte mulieris
inspexerit. dum dominus serui hanc ueritatem
agnouerit. nichil ipsi mulieri dampni aut
calumpnie moueatur. sed sit libera. et filii qui
ex his sunt procreati conditionem matris sequantur.
A seruo uero si uoluerit non separetur. si tamen
li et dominus serui uoluerit. Si seruus fugiens se
dicat esse ingenuum. et ob hoc mulieris ingenu[e]

conubia sortiatur.

Quia sepe dum serui dominos suos fugiunt.
mencientes se esse ingenuos mulieribus inge
nuis contra legum decreta in coniugio copulan
tur. adeo huius legis ualitura promulgatione de
cernimus. ut si quis seruus in fuga positus. uel quibuscumque
modis a iure domini sui euagans. ad quamlibet perue
nerit. utrum ingenuum se esse dicat. an fortasse
dicat. sed sub hac occasione ingenue mulieris
apetiuerit copulam. quicquid de tam inhonesta
coniunctione fuerit procreatum conditionem patris
proculdubio consequatur. ut dum dominus eius aduene
rit. non solum eundem fugitiuum. sed et filios exin
de procreatos omnesque eorum peculium suo debeat ue
dicare domino. Similis quoque et de ancillis ordo
seruandus est. que fugientes dominis suis uiris se
ingenuis copulare presumpserit. De his que seruus

fugiens adquisisse uideatur. Antiqua. Rex.

Si servus in fuga positus aliquid dum in ea fuga est. de artificio suo vel quocumque iusto labore adquisierit. dominus eius dum eum invenerit sibi vendicare omnia. Certum si cum rebus furtivis eum dominus suus reppererit. nihil sibi exinde defendere poterit. sed ei quod perdidit. reddere non tardabit. Si vero dampnum aut quodcumque crimen isdem fugitivus admisisse convincetur. ille conponat qui ei latebras prebuisse cognoscetur. Flavius Chintasvintus Rex. De his qui prevenerint servos. dominis refor mare contempnunt.

Cum plerique controversiis vacare nituntur. legum quasdam sententias iniqua pervertunt. Ex preo quod antiqua lege decretum est. ut dum fugitivum dominus supervenerit eum recipiat. differt ei domino reddere fugitivum. ut sub hac fortasse occasione. dum dilatio protenditur. sibi eum explicitate temporis vendicare futurum. presertim cum sit omnino superfluum. ac probabilis interdum servi persona dominum. tres. aut tres milibus vel amplius fatigari. et talis obiectio callide magis quam veniet videatur opponi. Unde constituentes decernimus. ut quicumque domino seu per se sive per hominem suum requirenti fugitivum suum. agnoscenti reddere distulerit. vel comprehensum

excusserit. ~~.IIII.~~ eidē meriti ṡuos ⁊ eundē fugitiuū eiꝰ dn̄o reddere compellatur. aut si ide fugitiuus. ꝑierit. .V. ꝓculdubio seruos simi les exsoluere non moretur. ... unum ex his ille qui posuit postmodū recepturꝰ. siue ab ipso ł a dn̄o suo fugitiuus inuentus inseru tio dn̄i ꝓprij fuerit restitutus. Ita ut si ta lia nesciente dn̄o ṡuus admiserit. si uolue dn̄s eiꝰ duos eiđem meriti ṡuos ꝓeo seruu dn̄o det. Sin aut̄ noluerit. seruus tradatur fugitiui dn̄o ꝑhennit̄ seruiturꝰ. Talis ⁊ de ancillis ordo seruabitur. Si ingenuus aut s

aut

Si ꝗs ingenuus ł ṡuus latrones celando ṡcep sciens latrones celandos susceperit. ꝑsentet quos celauit. ⁊ .CC. ictus accipiat ṡlo... Q̄ᵈ si n̄ ꝑsentauerit absconsos. penā quā il merebantur incurrat. Ut iudex cū omnibꝰ reb cū quibꝰ fugitiuū īuenerit. dn̄o aduen

aut

Ut ꝗ ad iudex apđ reū ł fugitiuū te ꝑsent inuenerit. absente eo qui reū aut fugitiu ꝑsequitur. comiti ciuitatis hostendat. ⁊ sic apđ se retineat. ei qui ꝑdidit. cū affuerit redditurus. ~~Sedꝯ titulus. de his q̄ ad bel lum. n̄ uadunt. aut debello refugiunt.~~

I. Si hij qui exercitui ꝓpositi s̄ comodis corrupti

183

aliquē d expeditione ad domū redire pmiserint. t d domib9 suis exire non coegerint. II. Si compulsores exercitus aliqd dū ad hostē compellunt. de domibus eoꝝ auferre p̄sumpserint. III. Si ppositi exercitus relicto bello. aut domū redeant. aut alios redire pmittant. IIII. Si ppositi exercit9 aut relicta expeditione. ad domū redeant. aut alios exire. minime compellat. V. Si cōpulsores exercitus beneficio accepto. aliquē sine egritudine domi stare pmiserint. VI. De his qui annonas distribuēdas acceperint. 7 fraudare p̄sumunt. VII. Qua mercedē accipiat q mancipia. t quaslibet res d manu hostis excusserit. VIII. Quid debeat obseruari si scandalū infra fines spanie exsurrexerit. VIIII. De his qui in exercitū constituto die. loco t tpre deffinito non successerint. aut refugerint. que pars d suoꝝ uni cuiq; in eadē expeditione debeat pficisci.

Si hii qui exercitui ppositi s cōmodis corrupti aliq̄ d expedicione ad domum pmiserit. t d domib9 ss exire nō coegerint.

Si tyiphad ab aliquo d tiupha sua fuerit beneficio corruptus 7 eū ad domū suā redire pmiserit. qd acceperit in nouecuplū reddat comiti ciuitatis. in cui9 tritorio ē constitutus. Et si ab eo nullam mercedem acceperit. s; sic eū dū sanus ē ad domū dimiserit. t de domo in exercitū exire nō cōpulerit.

reddat solidos. xx. Quingentenarius uero. xv. Cen
tenarius. x. Si certe decanus fuerit. v. solidos
reddere compellatur. et ipsi solidi diuidantur in centu
na ubi fuerint numerati. **Si compulsores exerci
tus aliquid dum exercitum ad hostem compellunt.
uel de domibus eorum. auferre presumpserint.**

Serui dominici id est compulsores exercitus quando goti
in hostem exire compellunt. si eis aliquid tulerint. aut
ipsis presentibus uel absentibus sine illorum uoluntate de
rebus eorum auferre presumpserint. et si ante iudicem
potuerint approbare. ei cui abstulerint in undecu
plum restituere non morentur. ita tamen ut unusquisque
eorum in conuentu publice. l. flagella suscipiant.

Si prepositi exercitus relicto bello aut domum redeat aut alios redire permittat.

Si quis centenarius
dimittens centenam suam in hoste ad domum suam refu
gerit. capitali supplicio subiacebit. Quod si ad al
taria sancta uel ad episcopum forte confugerit. ccc. solidos
reddat comiti ciuitatis in cuius est territorio constitutus
et culpa sua non pertimescat. Ipse tamen comes ciui
tatis notum faciat regi et sic cum nostra ordinatione
partiantur solidi illi ad ipsam centenam que ei fu
erat adscripta. Ipse autem postmodum centenarius
nullomodo preponatur. sed sit sicut unus ex decanis.
Quod si centenarius sine conscientia aut uoluntate

134

ppositi hostis. aut tiuphadi sui de centena sua ab aliquo pro beneficium [illegible] casus aut rogatu quemquam ad domum suam redire permiserit. vel in hoste ut non ambulet relaxauerit. quantum ab eo accepit. in nonecuplum comiti ciuitatis in cuius est territorio con stitutus satisfacere compellatur. et sicut supra diximus comes ciuitatis nobis in notitiam referre non differat. ut ex nostra perceptione diuidatur. inter eos in cuius cen tena fuerat ascriptus. Quod si centenarius ab eo nul lam mercedem accepit. et sic eum ad domum suam ambu laturum dimiserit. ille centenarius sicut est supra comprehen sum dicitur comiti ciuitatis solidos. xx. Si prepositi exer citus aut relicta expeditione aut domum redeant. aut alios exire minime compellant.

Si decanus relinquens decaniam suam de hoste ad domum suam refugerit. aut de domo sua dum sanus est exire et ad expeditionem proficisci noluerit. dicitur comi ti ciuitatis in cuius est territorio constitutus. solidos. xx. Quod si alicui forte mercedes dederit. reddat solidos. v. comiti ciuitatis in cuius est territorio constitutus. et ipse comes ciuitatis notum nobis faciat. ut cum nostra iussione diuidantur inter eos. in quorum centena fuerat ascriptus. Quod si aliquis in tiupha numeratus sine permis su tiuphadi sui. vel quingentenarii. siue decani sui de hoste ad domum suam refugerit. aut de domo sua

inhoste proficisci noluerit. inconuentu mercati
publice. c. stta suscipiat. et reddat solidos. x

Si compulsores exercitus beneficio accepto
aliquem sine fortitudine domi stare permiserint

art

Servi domini qui inhostem exire compelli
Si abeis aliquis se forte redimerit. quantum a
eo acceperint. innouecuplum comiti ciuitatis c
gantur exsoluere. et eos quos rogauerit dum e
sanus ut cum inexpeditione non compellerent. etia
si nullam mercedem abeo acceperint. illum qui eum
laxauerint. reddant pro eo comiti ciuitatis. s
lidos. v. Tuphadus non querint per centenarios suos
et centenarii per decanos suos. et si potuerint cog
noscere quia per precem aut per redemptionem aut domum
suam refugerint. aut de domo inhostem proficisc
noluerint. tunc tuphadus preposito comitis notum
faciat. et scribat comiti ciuitatis in cuius est territo
rio constitutus ut comes ciuitatis uindictam que
lege est posita de his qui se rogant. aut qui se r
munt. aut tuphadis. aut decanis. uel seruis domini
omnia adintegrum implere non differat. Quod si
exegerit. aut celauerit. et innoticiam non protule
omnia que exigerit innouecuplum reddat comiti
uitatis. Et si corruptus abaliquo uel rogatus exire
distulerit. induplum de propria sua facultate satisfa

illis qui int̄ se hanc solutionē fuerant diuisuri.
Qđ si p̄ exactā rem regi notū non fecerit. ut
ipse ei iubeat intupla cui debebatur diuidere.
aut comiti ciuitatis reddere forsitan dissimulet.
undecupli satisfactione eis satisfacere n̄ moretur.

De his q̄ annonas distribuendas accipiunt. & per iustum eligim̄. fraudare p̄sumunt.

Hoc iustum eligim̄. fraudare p̄sumunt.
ut p̄ singulas ciuitates ł castella. q̄cumq; eroga
tor annone fuerit constitutus. comes ciuitatis
ł annone dispensator. annonā quā eis daturus
ē exintegro inciuitate ł castello iubeat exibe
ri. & adintegrū ei restituere nō moretur. Qđ si cō
tigerit ut ipse comes ciuitatis. aut annonari⁹
p̄ neglegentiā suā n̄ bn̄s. aut forsitan nolens.
annonas eoꝝ dissimulet dare comiti. exercitus
sui querelam d̄ponant. qđ annonas eoꝝ eis dis
pensatores tradere noluer̄. Et tunc ill̄ p̄positus
hostis hominē suū adnos mittere n̄ moretur. ita
ut numerentur dies exq̄ annone eoꝝ iuxta con
suetudinē eis implete non fuerint. & tunc ipse
comes ciuitatis. ł annonari⁹ quantū t̄p̄is eis an
nonas consuetas. subtraxerit. inquadruplū eis
inuitus de sua p̄pria facultate restituat. Simili
t̄ & de his qui intupla fuerint numerati obser
uare p̄cipimus. Fl̄s Gl̄s Rx̄ Flex. CCCCCCC.

Quã mercedẽ accipiat q̃ mancipia . t̃ q̃s libe͞r re͞ri d̃ manu hostis excusserit.

Quicumq; de uite sue statu dispensis d̃ manu hostis ex inimicos fuerit aggressus . ita ut mancipia t̃ q̃dcũq gen⁹ pecunie aut aliarũ rerũ abinimicis possit excutere . ⁊ certus rei dñs apd̃ eũ uideatur agnoscere . d̃ his extoto duas partes ꝓuirtutis medie . dño certo restituat . terciã uero partẽ ꝓlaboris sui ꝑmio con sequatur. Similit̃ ⁊ siq̃s qualecũq; mancipiũ abinimi cis sollicitauerit . ac ipsi mancipio patrociniũ aut co silium ꝑstiterit . ⁊ eũ adcertũ dñm ꝑduxerit . q̃cũq; fuerit agnitus hoc fecisse d̃ mancipio decimã par tẽ mercedis ꝓtali casu aut euentu omnino excipiat habiturus . Fl̃s Gl̃s ryãba Rex . Quid debeat obser uari . si scandalũ infra fines spanie exsurrexerit.

Cordis nr̃e gl̃ie saluberrima intentio actionis . ut sic indiriimdis negotiis ꝑplor̃ legũ ẽ auctoritas ꝓmulgata . ita inrebus becillis mutuo suffulta ꝑsi dio . abillis adexpugnandum maneat firmitas dilec tione retenta . Adesse enĩ omĩb⁹ tranquillitas nr̃a nõ ambigit . si cunctor̃ amos adbonũ ꝓpositũ classica legis tuba euocando constringitur . scilt̃ ut que in ꝑteritis ñ bene ordinata discurrere . deinceps dispo sita opitulante dño inmelius ꝓficiscant . Et ideo hui male usitate consuetudinis mores . nr̃a clemencia ꝑ horrescit . ac tediose tolerat . q̃d ꝑ̃parũdã incuriam

frequenti occurrunt patrie dampna. Nam quocies
cumq; aliqua infestacio inimicorum in prouincias regni
nri se ingerit. dum nris hominib; qui in confinio
eorum gentib; adiunguntur. hostilis surgit bellandi
necessitas. ita quidẽ facillima se occasione dispergunt.
m transductione loci. m liuore odii. m etiã inpossi
bilitatis dissimulatione submixi. ut in eo p̃liandi
certamine. unus alti frna solatia ñ impendat.
Et sub hac occasione aut q̃ prius debuit publicis
utilitatib; frm destitutus adiutorio retrahatur.
aut si agredi pro gentis ⁊ patrie utilitatib; audacter
uoluerit. casu imminentis periculi ab aduersariis pe
rimatur. Ideo p̃senti sanctione decernim; ut a die le
gis hui; p̃notato t tpr. si quelibet inimicorum aduer
sitas contra partẽ nram comota extiterit. seu sit
eps. siue etiã inqcuq; ecctiastico ordine constitutus
seu sit dux aut comes. tiuphad; atq; uicari; gardin
gus. t qualibet persona que aut ex ipso sit comissu ubi
aduersitas ipsa occurrerit. aut ex altero q̃ in ciui
tate adiungitur. t qcuq; in easdem prouincias t tri
toria superueniens. infra. c. milib; positus. statim ubi
necessitas emerserit. mox a duce seu comite. tiupha
do t uicario. aut a quolibet fuerit amonitus. t
quocuq; m adsuã cognitionẽ peruenerit. ⁊ ad defen
sionẽ gentis t patriȩ nre prestus. cũ omni uirtute

sua qua ualuerit. nō fuerit. ⁊ quib; libet subtili
tatib; l requisitis occasionib; aliquo se transferre
l excusare uoluerit ut in adiutoriū frm suoꝝ ꝓm
tus atq; alacer ꝓ uindicatione patrie n̄ extiterit. et
superueniens aduersarioꝝ hostilitas. aliqd dampni
l captiuitatis in ꝑplo l ꝓuincias regni nr̄i amodo in
tulerit. quisquis tardus seu formidolosus. l qualib;
malitia. timore l tepiditate succinct; extiterit.
et ad persequendū l uindicatione gentis. exire l in
tendere contra inimicos nr̄e gentis tota uiriū in
tencione distulerit. si q̄squā ex sacerdotib; l clericis
fuerit. ⁊ nō habuerit unde dāpna rerū tre nr̄e
ab inimicis illata de ꝓpiis reb; satisfaciat. iuxta
electione principis. districtiori mancipetur exili
hec sola sententia. in epis. pbris. ⁊ diaconib; ob
seruanda ē. In clericis u̇ n̄ habentib; honorem.
iuxta subteriore de laicis ordine constitutū omis
sententia adimplenda ē. Ex laicis uero siue sit
nobilis. siue sit mediocrior. uilioꝝq; ꝑsona que ta
lia gesserit p̄senti lege constituim; ut amisso testi
monio dignitatis redigatur ꝓtinus in conditione
ultime seruitutis. ut de ei; ꝑsona q̄cqd princeps iu
dicare uoluerit. potestas illi indubitata manebit
Nam iustum ē. ut qui nobilitate sui generis et
statū patrie qd ꝑ se gentis adquisiuit utilitas.

constituti animo uindicare nequiuit. legis huius sen
tencia feriatur. qui notabiliter superioribus culpis as
trictus deneget atque inutilis repperitur. De bonis
autem transgressorum laicorum scilicet atque clericorum qui
sine honore sunt id decernimus obseruandum.
ut qui deinceps hoc fortasse commiserint. inde cunc
ta dampna terre nostre. uel his qui male pertulerint sar
ciantur. ut recte doleat ex dignitate se amisis
se nobilium conpendia facultatum. cuius maligna uel timi
da factio nec ledentem repulit hostem. nec se hos
tendit inaduersariorum congressione uirilem. Nam
ex siquilibet infra fines spanie. gallie. uel gallicie.
siue incunctis prouinciis que addictione nostri regi
minis pertinent. scandalum inquacumque parte contra
gentem uel patriam. nostrumque regnum. uel etiam succes
sorum nostrorum mouerit. aut mouere uoluerit. dum
hoc inuicinis locis ipsius partibus iuxta numerum
miliorum superius scriptum nunciatum extiterit. aut etiam
specialiter quisquis ille asacerdotibus. clericis. ducibus.
comitibus tiuphadis. uicariis. uel quibuslibet perso
nis. iuxta ordinem superius scriptum admonitus fue
rit. uel adsuam cognitionem quocumque modo peruene
rit. et statim ad uindicationem aut regis. aut
gentis. aut patrie. uel fidelium presentis regis
contra quem ipsum scandalum excitatum extiterit.

non euitata deuotione occurrerit. et pro se in eorum ad
iutorio ad destruendum exortum scandalum non exibu
erit. si episcopus. vel quilibet ex clero fuerit. aut fortasse
ex offitio palatino in quocumque sit ordine constitu
tus. vel cuiuslibet persona fuerit dignitatis. aut for
tasse inferior. huius infidelitatis implicatus scelere
non solum exilio religetur. sed et de eorum facultatibus quic
quid censura regalis facere vel iudicare voluerit. ar
bitrio illius et potestatis perennia subiacebit. Illos
tantum a superioribus capitulis lex ista indempnes effi
ciat. qui ita infirmitate fuerint pergrauati. ut pro
gredi aut proficisci in consortium fidelium. secundum superio
rem ordinem possint. Qui vero et si ipsi morbis quibus
libet fuerint prepediti. omnem tamen suam uirtutem in ad
iutorio episcoporum. vel clericorum atque fratrum suorum sincerius pro
utilitate regie potestatis. gentis et patrie. fideliter
laboraturam dirigebunt. Quod si hoc non fecerint. su
periori sententia. pariter cum transgressoribus feriantur.
Persona autem illa tunc erit a supra scripta dampnatione
innoxia. dum per idoneum testem conuicerit ita
se esse pro egritudine impossibilem. ut nullum habuis
set in tempore prestandi vel proficiscendi uigorem. ut uitium
quod ex preteritis temporibus male usque actenus inoleuerit
et seuera legis huius recensura ... redarguat. et con
sors atque unanimis assensio quiete plebium. et patrie

defensione ad[...]nt. Data et confirmata lex die kalendarum novembrium. anno feliciter .II. regni nostri.

De his qui in exercitum constituto. die loco vel tempore definito non successerint. aut refugerint. vel quae pars servorum unicuique in eadem expeditione debeat proficisci.

Si amatores patriae hii procul dubio approbantur qui se periculis ultroneos pro eius liberatione obiciunt. cur desertores potius non dicantur. qui vindicatores eius se esse desistunt. Nam quando hii tales voluntarie tantum salvaturi credendi sunt. qui etiam admoniti pro liberatione patriae non insurgunt. dum aut de bellica profectione se differunt. aut quod peius est vel remotiri contra monita cupiunt. ut destituti contra ordinem proficiscuntur. cum quidam illorum laborandis agris studentes. servorum multitudines cedunt. et perinde salutis suae gratia nec vicesimam quidem partem suae familiae secum ducunt. Cum potius auctores malunt fieri fugae. quam corporis sospitate. dum sua tegunt et se destituunt. maiorem diligentiam rei familiaris. quam experientiam habentes in armis. quasi laborata fruituri possideant. si victores esse desistunt. Consulendum est ergo talibus pro disciplina. quos studia utilitatis propriae non invitat. Unde id cunctis populis regni nostri subgeneraliter omnimoda constitutione percipimus ut instituto die atque

Nor ea

ꝑfinito ł tpr̃e . quo aut̃ principes in exercitũ ex
ire decreuerit . aut quemlibet de ducib' ł comi
tib' ꝓfecturũ in publicã utilitatẽ ꝑceperit . q̃sq̃s ille
siue admonitione cui'libet suscipiat . seu etiã
nec admonitus qualibet tam̃ cognitione id senciat
ł quocũq; sibi inditio innotescat . quo in loco
exercitus bellaturus accedat . domui ulteri' re
sidere ñ audeat . ł qualecũq; remorationẽ ł ex
cusationẽ ꝓfectur' exibeat . s; inde finitis loci
atq; tpr̃ib' iuxta qđ eos ł iussio p̃ncipalis mo
nuerit . ł admonitio ducis ł comitis . tiuphadi
uicarii . seu cui'libet curam agentis tetigerit .
ꝑstum se unusquisq; ut dictũ ẽ . definito loco
ł tpr̃e exibeat . Iam ũ si q̃sq̃s ille admonitus .
ł etiã si nec admonitus : ttam̃ qualibet cogniti(o)
ne sibimet innotescente nõ nescius . aut ꝓgre
di statĩ noluerit . aut in definitis locis atq; tp̃(ri)
bus ꝑstus ẽẽ destiterit . si maioris loci ꝑsona
fuerit . id dux . comes . seu etiã gardingus a
bonis ꝓpriis ex toto p̃uatus exilii relegatione
iussu regio mancipetur . ita ut qđ principali
sublimitas đ rebus ei' iudicare elegerit . i su
ꝑsistat potestatis arbitrio. Inferiores sane ui
lioresq; ꝑsone tiuphadi scłt omsq; exercitus
cõpulsores . ut hii q̃ cõpellunt' . si aut̃ i exercitũ

uenire distulerint . aut in loco . t̄ tpr̄e consti
tuto minime concurrerint . t̄ ꝓficisci neglexe
rint . seu de expeditione publica quocumq;
fraudis com̄to effugiendo se subtraxerint .
nō solū . cc. fl̄loꝝ ictib' u̇berati . s; & turpi
ter decaluatione fedati . singulas insup librꝰ
auri cogant̄ exsoluere . quas ṗncipalis auc
toritas eis largire decreuerit . sui maneat
inconctant̄ arbitrij . Id si n̄ habuerit und̄
hanc compositione̅ exsoluat . tunc regie po
testati sit licitū . huiꝰmodi transgressore̅ ꝑ
petua seruitute subicere . aut qđ de eo suisq;
rebus ordinare decreuerit . habeat sine dubio
potestate̅ . Illos sane ab huiꝰ legis sentencia̅
decernimꝰ ꝑmanere innocuos . q̄s aut ṗnci
palis absoluerit iussio . aut minoris adhuc
retinuerit tempꝰ etatis . aut senectutis uetus
tas . t̄ etiā egritudinis cuiq; grauida repsse
rit moles . ut ꝓficisci minime possit . si tam̄
his q̄ egritudine fuerit ꝑgrauatus ꝑ legitimū
testem ꝓbare potuerit . quia ꝑ egritudinis
languore in exercitū ꝓficisci nequiuit . Dime
tam̄ uirtute̅ rei sue ipse qui egritudine fue
rit ꝑgrauatus . secdm̄ legis huiꝰ institucione̅
in publicis utilitatib' cum duce t̄ comite suo

dirigere nō moretur. Nunc u͛ quia ⁊ generali
omniū ꝓgressione p̄diximus restat ut ⁊ ꝓgressoꝝ
uirtute ł copiis instituta ponamus. Et ideo id
decreto speciali decernimus. ut quisquis ille ē siue
sit dux. siue comes. atq; gardingus. seu sit go
thus. siue romanus. nec n̄ ingenuus quisq; ł etiā
manumissus. siue etiā quislibet ex seruis fisca
libus quisquis hoꝝ ē inexercitū ꝓgressurus. de
cimā partē seruoꝝ suoꝝ secū inexpeditionem
bellicā ducturus accedat. Ita ut hec ipsa pars
decima seruoꝝ n̄ inhermis existat. s; uario
armoꝝ genē instructa appareat. Sic qq; ut
unusquisq; de his quos secū inexercitū duxerit.
partē aliquā zabis ł loricis munitā plerosq;
scutis. spatis. scramis. lanceis. sagittisq; instruc
tos. quosdā etiā fundarū instrumentis. ł ceteris
armis que noviter forsitā unusquisq; a senore ł
dno suo iniuncta habuerit. principi. duci ł comiti
suo presentare studeat. Siquis autē extra hanc de
cimā partē seruoꝝ suoꝝ inexercitus ꝓgressionem
accesserit. omnis ipsa decimā partē seruoꝝ eius
studiose quesita atq; discripta. quicquid minus in
uentū fuerit de hac instituta atq; discripta.
decimā partē seruoꝝ eius inbellica unusquisq; se
cū inexpeditione duxisse. inpotestatē principis

reducendū ē. et cui si idem princeps pLargiri
decreuerit. in eius subiaceant potestate. Quicumq;
u ex palatino offitio ita in exercitus expedition
pfectus extiterit. ut nec in principali seruitio
frequens existat. nec in guardia cū reliquis fribus
laborem sustineat. nouerit se legis huius senten-
cia feriendum. excepto si eū manifesta languoris
ostensio cōprobauerit morbidū. Nam si quisquis exer-
citaliū in eandē bellicā expeditionē pficiscens.
minime ducē aut comitē. aut etiā patronū suū
secutus fuerit. s; p patrocinia diuersorū se dili-
tuerit. ita ut nec in guardia cū seniore suo p-
sistat. nec aliquē publice utilitatis pfectū exibeat.
nō citalis pfectio imputandū ē. s; supiori ordine
que de maioribus inferioribusq; psonis in hac lege de-
creta s in semedipsū nouerit sustinere. His g ordi-
natis atq; cōpositis. restat ut frenū cupiditatis eis
imponam quos ad pagenda negotia utilitatis nre
impingim. Et ideo nullus dux. comes. tiuphadus.
seu quislibet comissos pplos regens. accepto benefi-
tio. l qualibet occasione sue pessime uoluntatis.
quenquā ex suis subditis d bellica pfectione dimit-
tat. aut qd monitiones ipsas quas fieri debent.
pgressione exercitus l inductione armorū. sub
ista quasi admonitionis occasione interserunt.

unde quemquam illorum multare presumat. Nam q[ui]
quasi talia agens pro his ut dictum est causis a quolib[et]
aut oblatum quodcumque perceperit. aut ipse quicq[uid]
cuicumque exegerit. et quidem si de primatibus palac[ii]
fuerit. ex illis aliquid tale aliquid acceperit in qua-
druplum satisfaciat. et principi pro eo solo quod se mu-
nificare presumpsit. libram auri soluturum se n[o]-
verit. Minores vero persone ab honore vel dignita-
te ingenuitatis private. in potestate principis
sunt redigende. ut quod de eis ut de rebus eorum
iudicare elegerit sue subiaceat modis omni-
potestati. ~~Tercius titulus de his qui ad ecclesiam confu-
gium fecerint.~~ I. Ne ad ecclesiam confugiens abstrahat[ur]
nisi armis defensus. II. Si ad ecclesiam confugiens dum
sius se armis defendit. occidatur. III. De dampno ho-
minis ab ecclesia hominem abstrahentis. IIII. Ut debito[r]
sive reus ab ecclesia non abstrahatur. que sunt debita re-
dant. Ne ad ecclesiam confugiens abstrahatur nisi armis [defensus]

III

Nullus de ecclesia ausus sit aliquem violenter ab-
strahere. nisi ad ecclesiam confugiens armis se
fortasse defendere voluerit. Si ad ecclesiam conf[u]-
Qui ad ecclesie porticus giens dum se armis defen[dit]
occidatur.
confugerit. et non deposuerit arma que
tenuit. si fuerit occisus. percussor in loco sco
nullam fecit iniuriam. nec ullam calumpniam pertimescat.

D̅ dampno hoīs ab ecc̄lia hoī ē abstrahentis .　　　　　　.iii. act

Qui s ab altarib⁹ s̄uū suū aut debitorē . non
in dictū sibi a sac̄dote t̄ ab eccl̄ie custodib⁹ uiolent̄
abstraxerit . si honestioris loci p̄sona ē ubi p̄mū
iudici de eo fuerit reuelatū . altari eiu iuriosus
fuerit cogatur exsoluere solidos . c . Inferiores ū
p̄sone . dent sol̄dos . . Q̄d si nō habuerint und̄
componant . correpti a iudice in conuentu publi
ce . c . fl̄la suscipiant . Dn̄s ū seruū sibi . siue
creditor debitorē recipiat excusatū . Vt debitor
siue reus ab ecc̄lia n̄ abstrahat̄ . s; que s̄ debita

Eos qui ad ecc̄liam t̄ ad eccl̄ie porticus reddat .
confugerint . null⁹ contingere p̄sumat . sed p̄btro
uł diachono repetat . ut reformet . ⁊ seu debitor
siue reus q̄ confugerat . si n̄ meretur occidi . ap̄
repetentem eccl̄ie custos int̄ ueniat . ut ei ueniā
det . ⁊ exoratus indulgeat . Q̄d si debitor aliq̄s
ad ecc̄liā confugerit . eū ecc̄lia n̄ uendicet . s;
p̄b̄r aut dc̄ns debitori sine dilatione restituat .
ita ut ipse q̄ debitū repetit nequaquā cedere
aut ligare eū p̄sumat . quia ad eccl̄ie auxiliū
recurrit . s; p̄sente p̄btro t̄ diachono constitua
tur infra quot tp̄s ei debitū reformetur . quia
licet eccl̄ie intuentis religionis contemplatio
ne concedatur . aliena tam̄ retinere n̄ poterint .

de homicidiis aut maleficis et ueneficis. in eo titu-
lis leges sunt requirende. Explicit liber. Incipit titulus de diuision-
ibus et terris ex placito datis. I. Ut ualeat semel facta
diuisio. II. De non reuocanda diuisione inter fratres. etiam si sine scriptura sit. si id solum per idoneum teste conuincitur. III. Ut quod a pluribus uel melioribus in diuisione est constitutum. a paucis uel deterioribus non liceat inmutari. IIII. Ut

DE DIVISIONIBUS ANNORUM ET TEMPORIBUS ATQUE LIMITIBUS. LIBER DECIMUS.

liceat uni heredi et respondere si causa qualiscumque conpellat et respondere sicut decet. V. Si placitum quis diuisionis inrumpat. diuisa parte usurpans. VI. Si uineam aut domum quis in consortis terra construxerit. VII. Si uineam intra alienam quis plantet. numquam ipse sortem non habet. VIII. De diuisione terrarum facta inter gothum et romanum. VIIII. De siluis inter gothum et romanum indiuisis relictis. X. De ea que famuli non iubente domino fecerit excepto quod lex iubet. ualere non poterit. XI. Ut qui terras ad commone accipit placitum seruet. XII. De terris que diffinito annorum numero per placitum dantur. XIII. Si ille qui ad placitum accipit terras. extendat culturam. XIIII. Si inter eum qui dat et accipit terram aut siluam contentio oriatur. XV. Ut qui ad excolendum terram suscipit. sicut ille qui terram dedit. ita et iste censum exsoluat. XVI. Ut si gothi de romanorum terra quippiam tulerint et iudice insistente

manis cuncta reforment. XVII. De mancipiorum agnationib(us) dividendis. atq(ue) de eorum peculiis partiendis et decernendis. XVIII. Ut peculium et peculiare. ad unam intelligentiam habeantur. XVIIII. Si pro acceptis reb(us) promissio non soluatur.

Valeat semel iusta Ut ualeat semel facta diuisio.

diuisio facta nulla per modum inmutandi admittitur occasio. De non revocanda diuisione inter fratres.

etiam si sine scriptura sit. si id solum pidoneum teste cuicerit.

Divisionem factam inter fratres etiam si sine scriptura inter eos convenerit permanere iubemus. dum in testib(us) idoneis comprobetur. et diuisio ipsa plenam habeat firmitatem. Ut quod a plurimis vel melioribus in diuisione constitutum. a paucis vel deterioribus non liceat.

Si plures fuerint in diuisione consortes. quod a multis vel a melioribus iustum constitutum est. a paucis vel deterioribus non conuenit aliquatenus inmutari. Ut liceat unum heredi et respondere si causa quecumque compellit.

Antiqua prisce legis auctoritate ex responde sic decer.

nerit constitutum. ut his qui ad dicendam causam compellitur. non in presente eo qui religiose consors est audiatur. satis ex hoc petitorum negotia superflue conspicimus dilatari. cum ad dicendam causam pro sua unusquisque persona suffitiat. Igitur ne callida oppositione causantis dum excusatio protraditur pro consortibus tricennalis subuet annositas petitori. prudentissime de libatione

sancim⁹ ut remota excep[...]e consortii . tā p
quā ꝓsua ꝑsona his q̄ iudicial[...] ꝓcōmunib⁹ reb⁹
rit appellatus respondeat . Nec ulli ꝑiudiciū con
tis absentia . si coheres ei⁹ iustis[...]e . seu etiā pa
mentum . aut ignauia fuerit sup̄atus incurrat
Sed si reparare negotiū legalit̄ intenderit . ꝑmitt
Abrogata deniq; sup̄stite legis tā inconueniēti
tencia . hoc salubre decretū ꝑuniuersos regni
ꝑplos . omī d̄ cetrum⁹ reuerentia ualiturū . Si
his etiā ordo seruetur . si unus forsitan exconsi
tib⁹ quēquā crediderit iterū lite pulsandum .

Q placitū quis diuisionis irrūpat . diuisi ꝑ

Qui placitum diuisionis irruperit . ubicu
ex quālibet parte aliene portionis inuiserit
tantū d̄ suo quantū d̄ alieno occupauit amit

. Si uineā aut domū . ꝑ cōsortis t̄rā cōstru

Sors dn̄o nesciente . l̄ consenciente uineā in c
sortis t̄ra plantauerit . aut domū fecerit . l̄
te si ipse qui uineā plantat . l̄ domū facit igno
rauerit . qd̄ portio consortis sui sit dum l̄ a
testib⁹ aut iuramto firmauerit . aliud tantū
partis meriti dn̄o illius incin⁹ t̄ra uineā plant
uit . restituat . 7 qui posuit uineā securus po
deat . Si uero dn̄o contradicente plantauerit . i
te ꝑdat q̄ rem alienā dn̄o c̄tradicente plantauit

Similis etiam et de edificiis forma servetur. hoc
tamen adiecimus ut quicumque alii terram vendiderit.
aut donaverit. sive commutatam acceperit. que tamen
reperiatur. quandoquidem non eius iuris fuisse qui
dedit. si ipse qui terram ipsam accepit. in eadem terra
domum hedificaverit. aut vineam complantave
rit. sive oliveta ortos. aut pomeria fecerit.
sive etiam quicquid utilitatis ibi aut laboris ad
iecerit. ex dominus terre illius cui terra ipsa debita for
tasse manebat. callidum se servans contestare no
luit. aut fortasse longe commanens id ipsum aut
nescierit. aut contestari neglexerit. ut in post
modum laboratum sibi auferri aliquid possit. dum
hoc ipse cuius eadem terra esse patuerit. pulsaverit
coram iudice. ab auctore qui terram ipsam in
iuste alteri dedit. alteram et similem terram in duplo
recipiat. et ille qui in eadem terra labores suos exer
cuit. id quod laboravit nullomodo perdat. Si vineam
[illegible] quis plantat. in qua ipse sorte non habet.

Si quis vineam in alieni fundi territorio in qua ipse
consors non est. sine permissione domini. sive parium.
aut forsitan domino nesciente vel absente planta
verit. etiam si ei contradictum non fuerit. vineam
quam plantavit amittat. quia sufficere ei debet
quod adduplatione non addicitur. qui aliena pervasisse

cognoscetur. D[e] diuisione t[er]rar[um] facta int[er] gothi[s]

VIII. Diuisio int[er] goth[um] a[tque] romanu[m] atq[ue] romanum facta de portione t[er]rar[um] siue siluar[um]. nulla ratione turbetur. si tam[en] p[ro]batur celebrata di uisio. Nec de duab[us] partib[us] gothi aliquid sibi ro manus p[re]sumat. aut uendicet. aut de tertia romani gothus sibi aliq[ui]d audeat usurpare. aut uendicare. nisi q[uo]d a nobis forsitan ei fuerit largi tate donatu[m]. s[ed] q[uo]d a parentib[us] u[e]l uicinis diuisu[m] e[st]. posteritas inmutare no[n] temptet. D[e] siluis int[er] go-thu[m] & romanu[m]. indiuisis relictis

IX. De siluis que indiuise forsitan resititer. seu gothus. siue romanus sibi eas p[re]sumpserit & fe cerit fortasse culturas. statuim[us] ut si adhuc silua sup[er]e[st] unde paris meriti t[er]ram eius cui debetur portioni debeat compensare. siluam accip[er]e n[on] recuset. Si aut[em] paris meriti que compen setur silua n[on] fuerit. s[ed] q[uo]d ad culturam scissum est diuidatur. Q[uo]d ea s[er]uus s[ine] n[on] iubente d[omi]no fecerit.

X. Quicquid s[er]uus d[omi]no non excepto q[uo]d lex iubet u[e]l te n[on] iubente diuiserit u[e]l fecerit. excepto q[uo]d lex iu bet firmu[m] n[on] e[st] iubem[us] si id d[omi]n[u]s serui noluerit custodire. Ut qui t[er]ras ad canone[m] accip[it]. placitu[m]

Terras que ad placitum canonis seruetur. date sunt. quecu[m]q[ue] susceperit ipse possideat.

et canonem domino singulis annis qui fuerit definitus
exsoluat. quia placitum non potest inrumpi. Quod
si canonem constitutum singulis annis implere ne
glexerit. terras dominus pro suo iure defendat. quia
sua culpa beneficium quod fuerat consecuturus amit
tit: qui placitum non implesse conuincitur. De terris
que definito annorum numero per placitum dantur.

.XII.

Si per precariam epistolam certus annorum numerus
fuerit comprehensus. ita ut ille qui susceperat
terras post quodcumque tempus domino refor[met] iuxta condi
cionem placiti. terras restitue[re non] moretur. Si
quis qui ad placitum accipit terras extendat culturas.

.XIII.

Qui ad placitum terram susceperit. si tantum
teneat. quod ei terrarum dominus habere permittit. et amplius
non presumat. Quod si culturas suas longius extendisse
cognoscitur. et sibi alios ad excolendos agros for
te conduxerit. aut plures filios uel nepotes in lo
ci ipsius habitacione successerunt. et aut cam
pos quos ei dominus terre non prestiterit occupauerit.
aut siluam que ei data non fuerat. propter excolen
dos uel concludendos agros. aut facienda forsi
tan prata succiderit. quicquid amplius usurpaue
rit quam ei prestitum fuerat. amittat. et in domini
consistat arbitrio utrum canon addatur. an si
quod non prestitit. dominus ipse possideat. Quod si tantum

alicui ager. d... sit. et c(on)cta silua ł campus n(on)
fuerit. sine iussu d(omi)n(i) nichil d(e) silua ł campo q(ui)
agru(m) suscepit usurpet. ~~Ets. ets. Rs. Rex~~.

Si int(er) eu(m) q(ui) dat et accepit t(er)ra(m) aut silua(m) c(on)t(en)cio oriatur.

Si inter eu(m) qui dat et accepit t(er)ras ł siluas. et qui prestitit det spatiu(m) unde
prestiterit. fuerit orta contencio. tunc si su
p(er)st(e)s (est). ipse qui p(re)stitit. aut si certe mortuus
fuerit. ei(us) heredes p(re)beant sacramentu(m). q(uo)d n(on) am
plius auctor(um) ... dederit. qua(m) ipsi designant
hostendum ... postea qua(m) iuraverint p(re)sen
tib(us) testib(us) ei que observant(ur) et signa constituant
ut p(ro)pterea re deinceps nulla accidat causatio.
Si vero consortes ei(us) n(on) dignantur iurare. aut
forte noluerint. ł aliqua(m) dubietate(m) habuerit
ł quantu(m) ł ipsi dederint. ł antecessores eor(um).
ipsi ut a(n)i(m)as suas n(on) condempnent. nec sa
cramentu(m) p(re)stent. s(ed) ad tota aratra quantu(m) ip
si ł parentes eor(um) in sua sorte susceperant:
p(er) singula aratra quinquagennos aripennes
dare faciant. Ea tam(en) condicione ut qua(n)
tu(m) occupatu(m) habuerint ł culta iuxta(m).
quinquaginta aripennes concludant. nec
plusqua(m) eisdem mensuratu(m) fuerit aut
hostensum. nisi tantu(m) d(omi)n(u)s forte p(re)stiterit.

audeant usurpare. Qd' ū ampliꝰ usurpaue
runt. induplū reddant inuasa. Ut qui adex
colendū ẗrrā suscep̄ sic ille q̄ ptū dedit. ita
ri ad excolendum & iste censū exsoluat.
ẗrrā accepit. & post modū contingat ut ille qui
susceperat eineū terciam reddat. similit̄ senciant.
& hii qui suscepti s̄. sic & patroni eoꝝ. qualiter
unūquemq; contingerit. Ut si goti de romanoꝝ
Tertiis q̄ppiā tulerint iudice insistente romanis cūcta
Iudices singularū ciuitatū. uillici atq; ppo referint̄.
siti. tercias romanoꝝ ab illis qui occupatas tenēt
auferant. & romanis sua exactione sine aliqua
dilatione restituant. ut nichil fisco debeat d̄
perire. si tam̄ eos. L. annoꝝ t̄p̄s nō excluserit.

De mancipioꝝ agnationibꝰ diuidendis.

Postq; de eoꝝ peculiis parciendis & decernendis.

Prouidentissimi iustiq; iuris ē. ut forma in
ueteratę censure. que ab equitatis ratione
dissentit. nouellis etiā sanctionibꝰ emendemꝰ.
Nec inmerito prius nascendi causas nos expe
dit arbitrari. & ita demū legem ponere secu
turis. Si enī filiꝰ abutroq; parente gignitur
& creatur. cur idem ad conditionē tantū pti
neat genitricis. q̄ sine patre nullatenus potuit
procreari. Hac rationabilit̄ nature lege compellimꝰ

agnationē ancille que ꝯ suo alieno ēiūcta pepit

int̄ utrosq; dn̄os equalit̄ diuidendā. Q̄d si un⁹

tantū fili⁹ ab eisdem parentib⁹ fuerit ꝓcreatus

qm̄ ambob⁹ dn̄is in placito n̄ potuerit deseruī

re. isdem fili⁹ apd̄ matrē usq; ad etatē annoꝝ.

[illegible] educet̄. donec etas ei⁹ inexercendis labori

bus ferre [illegible] initiū pubtatis incipiat. Post hec

aūt dn̄s ancille dn̄o serui cui⁹ hec ancilla cō

iuncta ē [illegible] inmedietate ꝑsoluat. quantū

isdem fili⁹ [illegible] ualere extimat̄

Similis [illegible] ꝯ cetis filiis. qui im

pari numero fuerint ꝓcreati. Peculiū uero mo

bilis rei qd̄ ꝯ uus & ancilla ꝓfligauerint [illegible] sub

contubnio constituti utriq; dn̄o decernim⁹ ꝑti

mendū. Sane si in fundo alteri⁹ dn̄i ad cui⁹ ui

[illegible] idē ꝯ uus ł ancilla n̄ ꝑtinent ꝑt edifitiū

agrūq; ł aliquid qd̄ ēē possit inmobilem. a ser

uis talibus iure mobili fuerit conquisitū. n̄

alit̄ quā agnationē rem hui⁹modi equali

ter eoꝝ dn̄i sibi debent uendicare. Qd̄ si

un⁹ ex his dn̄is contubnia sintoꝝ fuerit conat

irrūpe. statim eos separare non differunt. Ea

tum conditione seruata. ut p⁹quā ad dn̄oꝝ

cognitionē. contubnia ꝯ suoꝝ ꝑuenerint. si

eos in ħ dn̄oꝝ uoluntas ꝑseuerare noluerit. in

fin anni spatiū ipsum contubnium resoluere
nō moventur. Certum si hi inenabile tps qd hac
lege indultū ē neglegencia dnoꝝ excusserit.
ex his quicqd pᵒ expletū annū fuerit ꝓcrea
tum. utriusq; dnī equalit inṫ se sexus nume
ro l etatis contemplatione noverit diuidendū.
Qd si sup annū tps excesserit. & hoc unus
dns l ambo nescierint. qdcumq; nasci potue
rit. simulit indiuisionis equali porcione ma
nebit. Rēs Rex. *Vt peculiū & peculiare.*
Sadunā intelligenciā habeantur.
Sepe [illegible] acie improbos uidemus
sincerā intelligenciā desecare. q ut repelli
possit compendio breuitatis uti sic conue
nit [illegible]bus ᵹ res que mobilis imobilisq; con
sistit. cuiuscumq; fuerit generis sine forme an
peculij. an peculiaris nomē habuerit. unius
intelligencie uim euidenciāq; optineat.
ut ex hoc omis d mobilibᵒ imobilibq; rebus
intencio conquiescat. Flās Cls Chrys Rex.
Si p acceptis rebus ꝓmissio nō soluitur.
Vicis tiam uineam. aut aliquā rem aliā
ꝓ decimus l quibuslibet cōmodis pstacionibq;
reddendis. p sceptuiam aut quacumq; diffini
cionē. ita ab alio accepit possidendam.

ut ille qui da[t]. sic sub alicuius executionis de
bito decet. ne uideatur ius rei sue amittere uo
luisse. quicquid debet qui rem accep. etiā sine
sollicitudine dn̄i ipse sollicitius reddat. Nam
quā ius consuetudo uel promissio exsoluta non
fuerit. de rebus suis pars dn̄i excludi non
poterit. quia n̄ uoluntate istius qui dedit. sed
fraude ipsius qui rem accep̄ uidetur conten
cio rei dn̄o commoueri. Sin u̇ ille qui rem
accepit. consuetudinem. aut promissionē dif
ferrit adimplere. quodcumq; de promisso uel consueto
debet. induplū rei dn̄o exsoluat. Nam si ita
reddere promissū aut consuetū distulerit ut
dn̄m rei legum tp̄s excludat. usq; ad ... annum
re cū augmento soli laboris qd ille fec... tur.

ii

DOBS RTS D' QUINQUAGENARII ET TRICENARII TEMPORIS INTENCIONE.

I. Ne post quinquaginta annos sortes gothice uel romane amplius repetantur. II. De mancipia fugitiua p. L. annos ad seruitiū reuocentur. III. Ut omīs cause tricennio concludant. IIII. Ut exceptis fiscalib; seruis tricennale tp̄s ualeat in omnib; causis. V. De prefixo annorum numero q̄ fiscales serui possunt ad seruitiū repeti. VI. De interruptione tricennii. VII. Exemplar eple informationis. VIII. De tricenale tp̄s impedia

religionis. Ne p(os)t quinquaginta annos sortes gothice & romane amplius repetantur.

Sortes gothice etiam & romane que infra .L. annos non fuerint reuocate. nullomodo repetantur. Ne mancipia fugitiua p(os)t L. annos ad seruitium reuocentur.

Mancipia fugitiua que infra .L. annos inuenta non fuerint. non liceat adseruitium reuocare. Vt omnis cause seu bone seu male aut etiam criminales. que infra .xxx. annos diffinite non fuerint. & mancipia que incontione posita fuerint. aut sunt ab alio tamen possessa. si infra tempus diffinitum diffinita atque exacta non fuerint. nullomodo repetantur. Siquis autem post hunc .xxx. annorum numerum causam mouere temptauerit. iste numerus ei resistat. & libram auri cui rex iusserit coactus exsoluat. Flavius Gloriosus Chindasuindus Rex. Vt exceptis fiscalibus rebus triccenale tempus valeat in omnibus causis.

Sepe competentis indebita resolutio iuris. euanescere facit statum temporum ... possessionis & quem nullam generis nobilitas ... indebitam licencia libertati contradicit. Triccenalis ergo transcursio temporum. cuncta extant inolleuisse uidetur in negotiis actionum. ut non iam quasi ex institucionibus humana. sed uelut ex ipsa rerum iure uideatur processisse natura. Ideo ualiturum

sanctionis huius eternitate decernimus. ut si patricenis temporibus seu fiscum de quorumlibet iure quicumque tenuerit. siue quodlibet de fiscis extra mancipia fiscalia. aut cuiuspiam de rebus aliquis fortasse possederit. perhenni sibimet iure uendicet et retemptet. nec contra hunc numerum in quo etiam ueritas perfecte conpletur etatis. attemptet commoueri uox cuiuscumque peticionis. Serui uero fisci quorum de stirpe et nati eiusdem origo patuerit resoluti atque per diuersa uagantes. quamuis nichil inpensionis tributi persoluerint. quamuis fuga uel latebris seu patrocinia quorumcumque defensi latuerint. seruitutis condicionem non erunt penitus euasuri. sed in originem pristinam absque temporum preiudicio redigendi. Ad huius sentencia legis huius tantummodo erunt segregati. qui percipere ualuerint regia collatione remedia libertatis.

Flavius Gloriosus Egica Rex. De presenti annorum numero quo fiscales serui possint ad seruitium reuocari.

Abrogata legis illius sentencia qua de fiscalibus seruis percipitur. ut absque preiudicio temporum in seruitutis pristine originem redigantur. id sanctionis edicto decernitur. ut idem ipsi fiscales serui. qui per xxx annos inter presentes et ipsis coram positi dominis predictum annorum numerum nullo reclamante transierunt. uel hi etiam qui per diuersa uagantes loca. sine aliqua

tributi t servicii impensione. quinquagenarii inmeritũ meta pervaganda excesserint. nullam sint adisíci servitute ulterius repetendi. Sed quod eos fuisse tricenalis t quinquagenarii legalis communisque ordo convicerit. liberos eos esse modis omnibus oportebit. ut per inquisitione mancipiorum fiscalium una eademque lex principis teneat. que et de privatorum similibus vocibus dinoscitur constituta. Flavius Glorioso Chindasvindus Rex. De interruptione

Sicut pro priũ ius alterius longinquo ne tricennii. possessio. minus suis mittit alterius. Nam quod .xxx. quisque annis expletis absque interruptione temporis possidet. nequaquam ulterius pro repetentis calumpniam amittere potest. Ut ergo tam petenti quam possessori competenter possit esse consultum. id ab omnibus observandum est. ut quicumque rem que ab alio per .xx. v. annos et super infra .xxx. tamen possessa est. sua esse astruxerit. et possessor fortasse sive audientie. seu repetente comonitus. t reddere distulerit. t rationabiliter responsum parum reddiderit. aut quacumque dilatione videatur afferre. sive etiam ... que petitur absente possessore ... aut in alia provincia. aut in expeditione ... constitutum esse constiterit. tunc iudex ... reposcerit. idem seu possessionem. sive quodcumque ... interruptionem temporis. coram duobus aut tribus

ingenuus hominibus petenti consignare permitte:
ita ut si iudex rem ipsam petenti per saionis in
stanciam precepit consignare. per epistolam manu
sua scriptam eidem saioni. iuxta modum supe
rius conprehensum informet. Et si forte possessio est
ubi repositio alienius substantie sit ne per rationa
les excusatio fiat. anulo iudicis vel saionis qui
locum consignat eandem hostia ubi res est deposi
ta. per .viii. dies [illegible] neant consignata. Et ille
qui ac[illegible] .viii. tantum diebus possideat. et nichil
ex inde expendere. aut evertere. vel alienare
presumat. sed in eo tantum loco quod noluerit aut
potuerit laboris exerceat. Post .viii. autem die
rum intermentum dimittat ab eo que possidente
invenerit indubitanter apprehendenda. et nulla ex
hoc ille. qui .viii. diebus possedit calumpniam
pertimescat. Ita tamen ut ipse vel pars eius. aut
posteritas infra .xxx. annos a die interrupti
temporis. rem quam sibi consignari poposcerit
sui iuris esse convincat. Nam si convincere
eam actio talis non potuerit. ille quidem si
milis est qui domum alienum ingre[illegible]uit. ut
[illegible]stitit iniustus satisfaciat petitori. aut si
[illegible]d expenderit vel everterit in quadru
plum reddere compellatur. Parti vero eius

aut posteritati. nulla ex hi ulterius calumpnia
moueatur. Illa euidentissima conditione inserta.
ut si diuisarum rerum et indiuisis locis hec que
agitur fuerit dispensa facultas. et ex omnibus his
que ad eandem pertinent repeticionem. unum quodcumque
uerit secundum plenitudinem legis decretum amissione iudi
is consignatum [illegible] traditione teneatur omnium rerum.

Exemplar episcopi informationis.

Ille iudex. illo saioni. Informamus te ut locum
illum quem ille petit et nunc indiuiso illi esse in
tur. iuxta legis ordinem coram duobus aut tri
is ingenuis hominibus illi consignes. tantum
iebus possidendum. Ita ut si aliquid ibi repositionis
abetur [illegible] suum non est signatum [illegible] inferre
am inrationabilium excusationem. per illos [illegible] dies.
mulo tuo man[illegible] consignatum. Aere uero niches
ad aliquatenus [illegible] fertur.

Remissionale [illegible] impediat religatus.

Variis pressuris conditio regitur humana.
multis remediis clemencia principalem necessita
consulere decet humane. [illegible] dum quisque
bilis atque inferior ingenuus siue gratia seruus
regio iussu in custodiam uel in carcerem extiterit
[illegible] contingat eum quandoque aut libe
onem [illegible] aut ad sua bona reuerti. si

quacumque [illegible] interpretatione videatur habere.
non [illegible] usque [illegible] aut quinquagenario anno
[illegible] inter [illegible] partes in custo-
[illegible] dinoscuntur. Et remoto
omni illo tempore quo evidenter eadem persone ampli-
us [illegible] constitute. sibi debitum sequi
non liceat. de cetero vero [illegible] legum decreto. Et
temporis [illegible] actionibus legalibus ordo maneat constitu-
[illegible] de terminis et limitibus. I.

Ut termini et limites conserventur. II. De collisis et
evulsis limitibus. III. Quid debeat observari si
de terminis contentio oriatur. IIII. Si quis intra terminos
alienos possidere dicatur. V. [illegible]
[illegible] Romanorum. remota est [illegible] Antiqua

Ut antiqui termini et limites conserventur.

Sic limites sic stare iubemus [illegible] antiquitus vide-
tur esse constitutum nec aliquatenus [illegible]
ne divelli.

De collisis et evulsis limitibus.

Quicumque [illegible] perveniendi limites complanaverit
aut terminos fixos fuerit ausus evellere, si
ingenuus est per singula signa vel notas [illegible]
in huius [illegible] cogatur exsolvere. Et si servus est, pro
singulis signis quinquagena flagella suscipiat. Si
[illegible] aut vineam plantaverit vel pom[illegible]
[illegible] non voluntate compleverit.

[illegible] ipsi sentibus ex[illegible]
nullu dampnu [illegible]
Observari. si terminus [illegible]
Quecumque [illegible] termini fuerit [illegible]
signa que antiquitus [illegible]
[illegible] agrorum tre. sive archas quas [illegible] fines [illegible]
antiquitus apparuerit fuisse congestas [illegible]
[illegible] Lapides etiam quos ipsi indicat [illegible]
[illegible] nomis sculptos. constiterit [illegible] fixos. Si [illegible]
[illegible] fuerint. tunc marboribus [illegible] quas [illegible]
[illegible] vocant. convenit observari. [illegible]
[illegible]. Si alter [illegible] terminos alienos possidere dicatur.
S[illegible] cum terminos alienos [illegible] aut
[illegible] dum parte aliqua forte possederit.
[illegible] mansio etiam multo tempore in
[illegible] amplius quam .L. annos dominium partis
[illegible] publice habuerit [illegible] immobiliter consistere [illegible]
[illegible] nullatenus comprobetur. statim cum [illegible]
signa evidentibus inspectis ubi fines loci alterius
cognoscuntur [illegible] reformandum. nec con[illegible]
[illegible] evidentia debitum [illegible] ullius longe posse
ssionis tempus excludat. [illegible] si ex his [illegible]
[illegible] possessoris sive auctorum eius [illegible]
[illegible] posteriori. Nam si tantum [illegible]
[illegible] nec ipsi nec auctores eorum [illegible]

Pasti grac [illegible] Laudi [illegible]

[illegible] de p [illegible]

A [illegible] [illegible] de faz [illegible]

[illegible] a [illegible]

En ix octobre 14[illegible]

Jo [illegible] p de [illegible]

de [illegible] a [illegible]

[illegible]

CODEX LEGUM
GOTHICARUM
MS.